

The Project Gutenberg eBook of Julius Krohn runoilijana, by V. K. Trast

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Julius Krohn runoilijana

Author: V. K. Trast

Release date: June 15, 2014 [EBook #45987]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JULIUS KROHN RUNOILIJANA ***

Produced by Tapio Riikonen

JULIUS KROHN RUNOILIJANA

Kirj.

V. K. Trast

Akateeminen väitöskirja, joka Helsingin Yliopiston Filosofisen tiedekunnan Historiallis-kielitieteellisen osaston suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi Historiallis-kielitieteellisessä oppisalissa lauantaina helmikuun 25 p:nä 1922 klo 12 päivällä.

Helsingin Uusi Kirjapaino Oy, Helsinki, 1922.

SISÄLLYS:

Johdanto.

I. Elämänvaiheet ja kirjallinen toiminta.

II. Katsomus ja runoilijaluonne.

- III. Aiheitten käsittely.
- IV. Tyylin ominaisuuksia. — Kielenkäyttö.
- V. Runomuoto.
- VI. Loppuhuomautuksia.
- Muistutuksia.
- Liite.
- Käytettyjä lähteitä.

JOHDANTO

Julkaistessani nyt tuloksia esitöistä, joita olen suorittanut suunnittelemaani, koko Julius Krohnin elämäntyötä käsittelevää monografiaa varten, pyydän saada lausua kiitokseni professori *Kaarle Krohnille* auliudesta, jolla hän on antanut käytettäväkseni Julius Krohnin kirjeitä ja käsikirjoituksia, sekä v.t. professori *V. Tarkiaiselle* taitavasta opastuksesta tutkimustyössä.

Siteeraamani kohdat Julius Krohnin kirjeistä vanhemmilleen olen tarkasti suomentanut saksasta. Muut käyttämäni Julius Krohnin kirjeet ovat suomenkielisiä. Tekstissä esiintyvät viitenumerot viittaavat lopussa oleviin vastaaviin muistutuksiin.

Iisalmi, tammikuun 23 p. 1922.

Tekijä.

Schiller-juhlassa Helsingissä marraskuun 19 päivänä 1859, jolloin Ahlqvist luki huomiota herättäneen suomennoksensa Kello-laulusta, esittäytyi suomalaiselle yleisölle uusi suomenkielinen runoilija Julius Krohn. Tämä silloin 24-vuotias, kuusi vuotta yliopiston kirjoissa ollut nuorukainen, jonka avustus juhlaan, Schillerin Sukeltajan suomennos, vielä osoittaa vakaantumaton tekniikkaa ja kielenkäyttöä, antoi pian kuulla itsestään enemmän runoilijana. "Mansikoita ja Mustikoita" kalenterin II osassa v. 1860 hän julkaisi kolmetoista runoa ja neljätoista "iltaa" "Kuun tarinoita", tehden heti ensi iskulla nimen Suonio, jota hän tästälähin aina runoilijana käytti, tunnetuksi ja rakastetuksi. Samoihin aikoihin hän esiintyy juhlarunoilijana Helsingin teatterin vihkiäisissä.

Uusi lupaava kyky oli siis ilmestynyt rikastuttamaan köyhää suomenkielistä kirjallisuutta. Että kirjallisuus, jonka hyväksi Julius Krohn oli päättänyt toimia, todellakin oli köyhää, sen osoittaa pikainenkin silmäys oloihin vuoden 1860 lopulla. Tosin silloin kansanrunoutta oli koottu ja julkaistu runsaat määrät ja Kalevala tuottanut mainetta suomalaiselle kulttuurille. Mutta varsinaisella taidekirjallisuudella ei vielä ollut paljon täysipainoisia saavutuksia näytettävänä. Näytelmärunoudessa ei oltu päästy pitemmälle kuin Lagervallin ja Hannikaisen, Vareliuksen ja Granlundin heikkoihin kokeisiin. Vähäiset yrittelyt eepillisen runouden alalla olivat epäonnistuneet. Vain lyrillinen runous oli tuottanut jonkun verran sellaista, millä voi myöntää olevan taiteellista arvoa. H. Achrenius, Juteini, Kemelli, Ticklén, Granlund y.m. edustavimmat suomenkieliset runoilijat osoittivat enemmän hyvää halua ja lämmintä harrastusta runoiluun kuin todellista runolahjaa. Poppiuksen laulun vaimensivat taloudelliset huolet ja yleisön kylmäkiskoisuus. Kallio ennätti rikastuttaa suomalaista lyriikkaa vain muutamilla ihanilla lauluilla. Hänen jälkeensä oli Oksanen suomalaisen taidelyriikan huomattavin edustaja. Vuonna 1860 ilmestyneessä "Säkenien" ensimmäisessä parvessa on muutamia siihenastisen lyrillisen runoutemme parhaita tuotteita. Tästä runokokoelmasta voi laskea suomenkielisen taidelyriikan varsinaisesti alkavan, mutta huomauttamista ansaitsee samalla sekin, että "Säkenien" taiteellista arvoa on alusta alkaen aina viimeisiin aikoihin asti liioiteltu. Samoin on Suonion runous aikoinaan tullut jossakin määrin yliarvioituksi. Joka tapauksessa oli se lisä, minkä Julius Krohn v. 1860 toi suomalaiseen kirjallisuuteen, silloisissa oloissa sekä sinänsä huomattava että hyviä toiveita herättävä.

Suomalaisen taidurunouden kehitystä olivat hidastuttaneet ja haitanneet ne väittelyt suomenkielisen runon rakenteesta, jotka olivat jakaneet teoreetikot ja runoilijat meillä kahteen vastakkaiseen leiriin, n.s. korkoteorian ja laajuusteorian kannattajiin. Krohnin alkaessa runoilla suomeksi oli tämä kiista jo loppumassa. Ahlqvistin esittämä runomittateoria yhdisti eri mielet ja tälle pohjalle ryhdyttiin nyt rakentamaan. Vuoden 1861 "Mehiläisessä" Ahlqvist arvostellessaan K.M. Kiljanderin "Nadeschda"-suomennosta antaa yksityiskohtaisia ohjeita siitä, kuinka koron ja laajuuden yhdistämisperiaatetta on sovitettava laulantoon, mutta hän kompastelee vielä itsekin sovittaessaan teoriaansa käytäntöön. Krohnin tehtäväksi tuli viedä tässä suhteessa kehitystä eteenpäin, mutta vielä hänenkin tuotannossaan

nähdään runomittateorian kannalta katsoen jonkun verran häilähtelyä eri puolille.

Kieli, jonka Krohn sai ajatustensa ja tunteittensa ilmaisuvälineeksi ryhtyessään suorittamaan kirjailija- ja runoilijatoimintaansa suomeksi, oli vielä vailla joustavuutta, notkeutta ja täsmällisyyttä.[1] Kuitenkin joutui Krohn omistamaan tämän kielen omakseen edullisella ajankohdalla. Suomenkielen kehittämiseksi tarpeelliset alustavat työt oli silloin jo suoritettu. Sitäpaitsi oli käytettävänä kaksi elävää lähdeä, jotka entistä enemmän olivat alkaneet antaa elinvoimaa kirjakielelle: Kalevala, joka oli Krohnille tuttu ja rakas jo kouluajoilta[2] ja joka vaikuttikin ratkaisevasti Krohnin runoiluun ja tieteilyyn, sekä rahvaankieli. Kalevala oli jo ennättänyt synnyttää luottamusta suomenkielisen kirjallisuuden tulevaisuuteen, vahvistaa suomalaisuutta ja kohottaa kansallishenkeä. Runebergin ja Topeliuksen ruotsinkielinen, mutta hengeltään suomalainen runous oli saanut suomenkieltä käyttävienkin lauluninnoa uutta tulta leimuamaan ja asettamaan runoudelle korkeat vaatimukset. Vaikeuksista ja vastuksista huolimatta olivat suomenmieliset parhaansa mukaan koettaneet toteuttaa Snellmanin aatteita ja onnistuneet saamaan suomenkielelle yhä enemmän arvontoa ja ystäviä. Ei edes vuoden 1850 surkeankuuluisa asetus, jolla tahdottiin suomenkielisen kirjallisuuden edistys tukahduttaa, tullut käytännössä erikoisen tuhoisaksi. Saattoipa se, kuten sortotoimenpiteet yleensä, tavallansa hyödyttääkin sorrettua. Paavo Tikkanen viittasi siihen kirjeessään Ahlqvistille toukok. 3 p. 1855: "Jos kieleemme saapi elää ja se siksi on aivottu, niin se ainaki on voitto, että se ahdistusten ja vainon alla on itsensä ylentänyt. Niin ei sen tarvitse kantaa kenellenkään kiitollisuutta, vastusten kautta se on pysynyt puhtaana, martyri-muodon kautta se voittaa lujemman perustuksen ja saapi pyhyden valon."[3]

Kymmenen vuotta Snellmanin "Saiman" herätyshuutojen jälkeen olivat suomenkielen saavuttamat voitot käytännössä vielä verrattain vähäiset. Yliopistossa oli tosin jo suomenkielen professorin virka, mutta Fr. Polén mainitsee kirjeessään Ahlqvistille 24 p. marrask. 1854 erikoisesti merkittävänä tapauksena, että Lönnrot pitää luentonsa suomeksi. Huhtikuun 28 p. 1855 pidetyssä juhlassa kaikuu suomenkieli ensi kertaa yliopiston juhlasalissa ja tästä kertoessaan Ahlqvistille kirjeessä Tikkanen pitää uutista niin merkillisenä, että huudahtaa: uskotkos korviasi! — Suomenkielisen väestön oikeutta oli hiukan otettu huomioon siten, että lääninhallituksiin oli asetettu suomenkielen kääntäjiä. Mutta yleensä olivat asiat suomenkielen luonnollisiin oikeuksiin nähden entisellä nurjalla kannalla. Kohta alkoi kuitenkin työ suomalaisuuden hyväksi saada vauhtia. Kreivi Bergin tultua kenraalikuvernööriksi alkoi olla suurempia mahdollisuuksia kuin ennen Snellmanin lausumien ajatusten toteuttamiseksi. Snellman itse tuli 1856 professoriksi ja pian sangen vaikutusvaltaiseksi tekijäksi julkisessa elämässä. Aseman ja siihenastisen työn merkityksen täysin ymmärtäen Snellman juuri professorisituluvuotenaan julisti sen ajan olevan käsissä, jolloin taiteelliselta arvoltaan täysipainoinen suomenkielinen kansalliskirjallisuus voi syntyä. Kansakoululaitosta ryhdyttiin suunnittelemaan, suomenkielisiä oppikouluja perustamaan. Julius Krohn joutui astuessaan kirjallisuutemme ja suomalaisten sivistyspyrintöjen palvelukseen vilkkaan toiminnan pyörteeseen, jolle käänne vapaampaan suuntaan valtiollisessa elämässä avasi yhä uusia aloja.

Vielä tähänkin aikaan, 1860-luvun taitteessa, on suomenmielisten toiminnalla aatteellinen leima. Aineellinen sivistyselämä oli toisarvoista. Se on sen aikakauden henki, johon Krohnkin kuuluu. Se henki määrää osaltaan Krohnin runouden ja koko kirjallisen toiminnan laadun. Kirjallisuuden alalla oli Yrjö Koskinen v. 1855 julistanut ohjelmaksi: "Suomalaisen kirjallisuuden pitää valloittaman kaikkien tieteitten alat, voidaksensa jokaisen säädyn vaatimuksia ja tarpeita jotenkin täyttää." Kun vuoden 1860 jälkeen toimintamahdollisuudet suurenivat ja tehtävät yhä enemmän laajenivat ja moninaistuivat, oli tämän ohjelman seuraaminen kylläkin sangen haitallista Krohnin runoilulle. Hän säilytti kuitenkin kolmen vuosikymmenen aikana asemansa huomattavana runoilijana. Nämä vuosikymmenet ovat suomalaisen taiderrunouden perustavaa aikaa ja niiden työssä on Krohnilla huomattava osuus. Tuon aikakauden luonne, se kansallisromanttinen henki, joka elähdyttää tämän aikakauden fennomaaneja, kuvastuu Krohnin runoudessa. Täysin ymmärrettäväksi käy Krohnin runollinen tuotanto vasta sitten, kun sitä katsotaan taustana ne valtiolliset ja yhteiskunnalliset virtaukset, joiden aikana se on syntynyt. Toiselta puolen on Krohnin runoilijatoiminnan seikkaperäinen tutkimus omiansa valaisemaan uudemman suomalaisen kirjallisuuden perustavan ajan, tuon vuosien 1860 ja 1885 väliin jäävän tärkeän ja omalaatuisensa aikakauden, katsomusta ja luonnetta.

I.

Elämänvaiheet ja kirjallinen toiminta.

Julius Krohn, aikoinaan tuotteliain suomenkielisistä kirjailijoista, monipuolisin suomalaisuuden työntekijöistä ja suomalaisen kansanrunoudentutkimuksen nerokas perustaja, lähti kodista, joka oli sangen vähässä määrin suomalainen. Hänen isoisänsä Abraham Krohn oli kotoisin Poseritzista Rügen-

saarelta. Kotiseudultaan Abraham Krohn siirtyi köyhänä leipurinkisällinä Pietariin, jossa sittemmin rupesi oluttehtailijaksi ja kuoli varakkaana miehenä. Hänen lähinnä nuorin poikansa Leopold Vilhelm Krohn (synt. Pietarissa 1806) oli teknikkona isän oluttehtaassa. Lapsia Abraham Krohnilla oli seitsemän ja näistä suku laajeni, leviten Saksaan, Englantiin, Ranskaan ja Madeira-saarelle.[4]

Leopold Krohn sai isänsä kuoltua tehtaan hoidettavakseen ja meni v. 1834 naimisiin kauniin ja lahjakkaan, silloin 16-vuotiaan, Juliana Dorothea Dannenbergin kanssa, jonka isä oli Pietarin saksalaisia ja äiti, Anna Passelberg, suomalainen papintytär Inkerinmaalta.

Nuoren rouvan isä, kauppias Friedrich Dannenberg, omisti tähän aikaan Kiiskilän kartanon, joka sijaitsee 15 kilometrin päässä Viipurista Helsinkiin vievän maantien varrella, Suomenlahden rannalla. Kiiskilän hovi on komeimpia ja suurimpia koko Itä-Suomessa.[5] Sen oli pannut hyvään kuntoon ja omien suunnitelmiansa mukaan kaunistanut mainittu Friedrich Dannenberg. Ukko Dannenbergin käten työn jälkiä näkyi talossa paljon, sillä hän oli taitava teknikko ja kokeilija, täynnä uusia ajatuksia ja keksintöjä, joita hän uupumatta sovitti käytäntöön. Hän oli muutenkin lahjakas henkilö, m.m. hyvin soitannollinen, mutta luonteeltaan omituinen.[6] Kiiskilän kartanon hän möi sittemmin Leopold Krohnille, mutta jäi sen jälkeenkkin taloon asumaan. Uusi omistaja siirtyi v. 1844 Pietarista kokonaan Kiiskilään, jota hän aluksi oli pitänyt vain kesäasuntonaan.

Leopold Krohnin ja Julia Dannenbergin avioliitosta syntyi viisi lasta. Vanhin syntyi Viipurissa toukokuun 19 päivänä 1835 ja sai kasteessa heinäk. 15 p:nä, kuten kirkonkirjat osoittavat, nimen *Julius Leopold Fredrik*. Muut lapset olivat Juliusta paria vuotta nuorempi veli Leopold (synt. 1837) ja kolme sisarta: Emilie (s. 1841), Ottilie (s. 1844) ja Adèle (s. 1847). Perheen lisääntyessä ja lasten kasvaessa sai elämä Kiiskilässä oman leimansa. Kiiskilän hovista tuli keskus, johon lapset ja lastenlapset aina tilaisuuden tullen kokoontuivat eri tahoilta. Patriarkaallinen järjestys, vanhat vakiintuneet tavat, keskinäinen sopu ja rakkaus vallitsivat tässä monijäsenisessä perheessä.[7] Kiiskilä oli idyllinen, uskonnollinen, sivistynyt vanhanajan koti. Kielioloista kodissa saa hyvän käsityksen Julius Krohnin omasta kertomuksesta. Varsinaisena kotikielenä oli saksa. Tällä kielellä Julius lapsuudesta asti kirjoitti kirjeensä vanhemmilleen. Sisarilleen hän, ainakin ylioppilasvuosinaan, kirjoitti ranskaksi. Että venäjänkielelläkin oli perheen elämässä osa, näkyy m.m. siitä, että nimitys "babinka" on perheessä vakiintunut ja että Juliuksen kirjeissä vanhemmille vielä myöhemmälläkin iällä tavataan venäläisiä käänteitä. Koulusivistyksensä Julius sai ruotsinkielellä. Suomenkielellä ei tässä monikielisessä seurassa ollut kovinkaan tukevaa jalansijaa. Julius mainitsee itse oppineensa jonkun verran suomea palvelijoilta. Isä ei koko elinaikanaan kyennyt lukemaan Juliuksen suomenkielisiä tuotteita. Häntä varten poika itse käänsi sekä runojaan että suorasanaisia kirjoitelmiaan saksankielelle antaen toisinaan näitä käännöksiään isälle joululahjaksi. Julius Krohn itse kirjoitti vielä nuorena ylioppilaana *Kiskilä* (yhdeillä i:llä)[8] ja osasi suomea huonommin kuin muita lapsena kuulemiaan kieliä. Tietysti Julius Krohnin elämäntyö myöhemmin veti hänen vanhempansa ja muut omaisensa lähemmäksi suomalaisuuden liikettä. Onpa tämä epäsuomalainen koti osaltaan tehnyt jotakin suomalaisuuden hyväksikin, esimerkiksi sen kautta, että Julius Krohnin äiti oli perustamassa Tervajoen suomenkielistä kansakoulua ja isä avusti rahalla Aleksis Kiveä.

Kaikkien johtajana ja yhdistäjänä Kiiskilässä oli perheen äiti. Liike- ja raha-asioitten kanssa hänellä ei ollut mitään tekemistä, sillä ne hoiti isä, mutta elämäntavat ja harrastusten suunnan talossa määräsi tarmokas emäntä. Lasten kasvatukseen hän pani paljon huolta. Hänen suurta vaikutusvaltaansa osoittaa sekin, että Julius Krohn vielä yliopistonopettajana ollessaan usein pyysi äitinsä suostumusta asioihin, jotka koskivat vain häntä tahi hänen omaa perhettään.[9] Mutta Julius olikin erityisesti kiintynyt äitiinsä ja myös äidin lempilapsi. Tätä seikkaa on Julius Krohn itse selittänyt elämäkerrassaan sillä, että äiti hänen syntyessään oli vain 17-vuotias. Verrattain pieni ikäero äidin ja hänen esikoisensa välillä sekä Juliuksen ruumiillinen heikkous lähensivät äitiä ja poikaa tässä tapauksessa tavallista enemmän. Luonteenomaisuuksissa oli näillä kahdella myös niin paljon yhteistä, että Julius saattoi täydellä syyllä lausua olevansa äitinsä kuva kaikissa suhteissa. Äidin vaikutus Juliuksen luonteenkehitykseen on kieltämättä ollut sangen suuri. Avoin ja luottavainen suhde Julius Krohnin ja hänen vanhempiansa välillä säilyi koko heidän elämänsä ajan ja Kiiskilään saapui Julius aina, kun siihen tilaisuutta vain oli.[10]

Kiiskilässä ja Pietarissa vietti Julius Krohn lapsuutensa päivät saaden ensimmäiset opinalkeet äidin ja kotiopettajien johdolla. Lapsuusajalta on huomattavana tapauksena mainittava ulkomaanmatka, jonka Julius sai kahdeksanvuotiaana tehdä Englantiin, Sveitsiin, Itävaltaan ja Saksaan.

Vuonna 1848 tuli Julius Krohn oppilaaksi Viipurin kimnaasiin. Lasten koulunkäynnin vuoksi asettui perhe asumaan talvisin Viipuriin ja myöhemmin ostettiin oma kaupunkitalo.

Kouluajoilta on vanhin säilössä oleva Julius Krohnin kirje äidille. Jos tästä päiväamättömästä, lapsellisella käsialalla kirjoitetusta kirjeestä tahtoo tehdä kirjoittajan luonnetta ja olosuhteita koskevia johtopäätöksiä, niin huomio kiintyy siihen, että kirje on hyvin huolellisesti kirjoitettu, paperi lyijykynällä

viivoitettu ja kirjoittaja sisällyksestäkin päättäen huolellinen miehen alku, sillä hän kertoo, että hänellä on Kiiskilässä säilössä kaikki saamansa kirjeet. Vuoden 1849 lopulla rupesi Julius Krohn pitämään päiväkirjaa elämästään lukukausien aikana. Säännöllistä tämä päiväkirjanpito ei ollut, mutta sitä jatkui parina seuraavanakin vuonna. Osa näistä 14-vuotiaan muistiinpanoista on säilynyt ja ne antavat kaikessa lyhykäisyydessään elävän kuvan kirjoittajastaan.[11] Huomaamme, että Julius on virkeä, iloinen lapsi, joka koulutyön ohella harrastaa kaikkea, mitä muutkin lapset samanikäisinä, ennen kaikkea leikkejä ja ulkoilmaelämää kaikissa muodoissa. Tanssikurssi on suuri tapaus Juliuksen ja hänen hiukan nuoremman veljensä elämässä, samoin tanssiaisheet ja muut juhlat iloineen ja herkutteluineen. Miekkailuharjoituksetkin miellyttävät. Mutta myös opintojaan Julius mainitsee päiväkirjassaan. Todistusten saannin edellä joulukuussa 1849 hän ei nukkunut koko yönä, niin suuri oli jännitys. Suuri oli sitten myös ilo, kun todistus oli paras koko kimnaasissa. "Olin äärettömän onnellinen", sanoo kirjoittaja. Onnellisuus kohosi huippuunsa, kun samana päivänä vielä veli vietti syntymäpäiväänsä ja saatiin tanssia puoleen yöhön ja myös tarjoilu puoli oli "loistava".

Päiväkirjamerkinnoista huomaa, että Juliuksen harrastukset ovat monipuoliset, että hän suhtautuu toisinaan kriittisesti asioihin[12] ja että hänellä on taipumusta huumoriin ja sanaleikkeihin. Muistiinpanoista käy myös selville, että Krohnin lapset pääsivät kouluaikaanaan silloin tällöin käymään Pietarissa sukulaisten luona. Nämä hauskat matkat tietysti avarsivat näköpiiriä ja olivat eduksi nuorten kehitykselle.

Opinnot kimnaasissa sujuivat Juliukselta sangen hyvin, kuten edellä oleva viittaus päiväkirjaankin jo osoittaa. Käytös on läpi koko kouluajan arvosteltu korkeimmalla arvosanalla, samoin ahkeruus ja tarkkaavaisuus (paitsi yhtä kertaa). Mieliaineita, tahi ainakin niitä, joissa Julius aina sai parhaat arvosanat, olivat historia, maantiede, luonnonhistoria, saksa ja kreikankieli. Kreikankielen opinnoista koulussa on Julius Krohn myöhemmin kertonut; että hän oli luokallaan ainoa, joka otti vaivakseen etsiä sanat sanakirjasta. Toiset lukivat ulkoa valmiin käännöksen. Mutta kun tuli kertaus, oli käännösten muistaminen kovan työn takana, jotavastoin hänelle oli helppoa, kun oli aikoinaan etsinyt sanat ja ne ymmärsi.[13] Luonnontieteitä harrasti Julius Krohn kouluaikaanaan innokkaasti, varsinkin hyönteisten tutkimista. Usein hän kävi hyönteisiään näyttämässä samaan alaan innostuneelle hovioikeuden presidentti Karl Mannerheimille.[14] Ainekirjoitus sujui hyvin tuottamatta pienintäkään vaivaa,[15] mikä onkin ymmärrettävää, kun hänen kirjalliset harrastuksensa heräsivät sangen varhain. Hänellä oli myös runsas oma kirjasto, josta toveritkin lainasivat luettavaa.[16] Että vieraat kielet olivat hänelle koulussa helppoja, on itsestään selvää. Hänen laaja kielitaitonsa herätti huomiota toveripiirissäkin. Vain suomenkielen taito oli heikompaa. Siinä hän sai vasta viimeisellä luokalla korkeimman arvosanan. Muut oppilaat osasivat yleensä suomea paremmin käytännöllisesti. Suomenkielen taitoaan näkyy Krohn kuitenkin jo kouluaikaanaan saaneen vahvistaa oleskelemalla kesäloman aikana supisuomalaisella maaseudulla. Eräs hänen kirjeitään, joka on hänen viimeiseltä kouluvuodeltaan (1853), on päivätty: "Laiskojen linna in Puhois 23/11 Juni". Siinä kuvaillaan kesäelämää Oriveden rannalla. Samassa kirjeessä Krohn kuvaa matkaa Viipurista Puhokseen. Päästyään kuvauksessaan Punkaharjuun asti hän lausuu: "Tässä täytyy minun, rakkaat vanhemmat, vaieta, sillä tätä ei voi kuvata, sen voi vain tuntea. Olin ylpeä, kun kirjaan, johon on merkittävä nimi ja kansallisuus, kirjoitin olevani suomalainen."

Siis suomalainen, ja ylpeä siitä, että on suomalainen! Keskellä kieltensekoitusta ja kosmopoliittisessa ympäristössä kasvanut muukalaissyntyinen nuorukainen tunsikin kuuluvansa Suomen kansaan. Tämä tulos oli suureksi osaksi koulun ansiota. Viipurissa oli 1840-luvulla Snellmanin "Saiman" ja Hannikaisen "Kanavan" vaikutuksesta tapahtunut valtavampi kansallinen heräys kuin muualla Suomessa. "Täällä ei ollut sitä vastassa, yhden yhtenäisen ruotsinkielisen sivistyksen kaikkivalta, vaan sen rinnalla saksalainen ja venäläinen, mikä teki oman kansallisen kielen alennustilan vielä räikeämmin silmiinpistäväksi. Suomenkieli, jota kaupungin varsinainen rahvas puhui ja sivistyneetkin lapsena oppivat, oli täällä kuitenkin käytännöllisenä yhdyssiteenä eri kansallisuuksien välillä. Vain sitä kehittämällä sivistyskieleksi voi ajatella yhteistunnon syntyvän." [17] Koulut Viipurissa olivat aikaisemmin kaikki olleet saksankielisiä ja myöhemmin perustettiin jälleen senkielinen oppilaitos, mutta v. 1846, jolloin Julius Krohn veljensä kanssa pantiin asumaan Viipuriin valmistettaviksi kaupungin ruotsalaiseen alkeisopistoon ja lukioon, ei Viipurissa ollut saksankielistä koulua. Se seikka vaikutti ratkaisevasti Julius Krohnin elämänsuuntaan. Hän samoin kuin hänen veljensä sai suomalaisen koulukasvatuksen, sisaret sitävastoin saksalaisen.

Kansallisten harrastusten etunenässä Viipurissa olivat lukion opettajat. He olivat m.m. enemmistönä siinä kokouksessa syyskuun 7 päivänä 1845, jossa perustettiin Viipurin suomalaisen kirjallisuuden seura. H. Kellgren, joka matkallaan Leipzigiin pysähtyi Viipuriin kolmeksi viikoksi, antaa kirjeessään K. Tengströmille heistä seuraavan lausunnon: "— — — pahuksen kunnan väkeä ja niin innokkaita suomalaisia, etten luule missään tavattavan suomalaisempaa opettajakuntaa."

Toveripiirissä, johon Krohn koulussa joutui, vallitsi myös isänmaallinen mieli eikä tämä piiri, vaikka olikin ruotsinkielinen, ollut vieras eikä nurja Snellmanin uudelleen entistä voimakkaampaan eloon herättämille suomalais-kansallisille harrastuksille. Opettajilla, joista J.G. Fabritius oli Julius Krohnin

läheinen sukulainen (naimisissa Julius Krohnin äidin sisaren kanssa), oli tietysti suuri osuus tämän kansallisen hengen ylläpitämisessä.

Kaikesta siitä vaikutuksesta, mistä Krohnin oli koulussa vallitsevaa isänmaallisuutta kiittäminen, hän lausuu elämäkerrassaan, että se oli "kuitenkin hengeltään puoleksi, kieleltään kokonaan ruotsalainen. — — — Mitä kieleen tulee, ei ruotsinkielen yhteensopimattomuus tosikansallisen edistyksen kanssa ollut vielä selvinnyt. Minusta tuli koulussa täysi ruotsalainen, kaikissa ajatuksissaniakin, tunteissani." Aivan pitkäaikaista tuo täydellinen ruotsalaisuus ei Krohnissa kuitenkaan ollut, sillä hän kertoo itse, että "jo silloin ilmautui koulunuorisossa yksi ja toinen todellinen suomalainen itu" ja että hänen koulutoverinsa Kaarlo Slöörin kehoitukset suomenkielen viljelemiseen saivat hänet ryhtymään pontevasti opiskelemaan suomenkieltä. Koska tämä tarmokas suomenkielen opiskelu aivan määrätietoisesti jatkui ylioppilaaksi tultuakin ja lopulta Krohnin opinnotkin, osittain: Slöörin vaikutuksesta, tarkoittivat suomalaisuuden suoranaiseen palvelukseen valmistumista, niin voi sanoa, että Julius Krohnista tuli teoreettisesti suomenmielinen, ennenkuin hän käytännöllisesti suomalaistui. Mitä se merkitsi, huomaa Yrjö Koskisen lausunnosta, että äidinkielen tahallinen muuttaminen oli samaa kuin "alasastuminen helvettiin".

Paitsi kansallisia harrastuksia oli Viipurin kimnaasilaisilla myös kirjallisia. Niistä kertoo Krohn itse hauska elämäkerrassaan. Julius Krohnin päiväkirjasta taas v. 1849 löydämme seuraavat muistiinpanot: "15/11 Oikeastaan olisi tänään ollut pidettävä quartalaisten kirjallisuusseuran kokous, jonka seuran puheenjohtaja olen, mutta kun en ollut kirkossa, niin ei kukaan tiennyt olinpaikkaani ja senvuoksi siitä ei tullut mitään. Kokous on siis lykkäytynyt joulukuun 1 päivään." — "20/11 Uusi numero quintassa Modeenin toimittamana ilmestyvää kuvitettua humoristista lehteä *Hulivili* on taas ilmestynyt." — "11/11 Minäkin olen nyt alkanut julkaista sanomalehteä, jonka nimi on *Tarinatar*. *Hulivili* on lakannut ilmestymästä, mutta sen sijaan on nyt kaksi uutta lehteä kimnaasissa: *Tarinatar* ja *Calle*." — "6/3 K. Slöör kävi tänään hirmuisesti *Tarinattaren* kimppuun, mutta se puolusti itseään myös. Viisi palstaa täytti 'Nuorukaisessa' arvostelu ja yhtä pitkä oli vastaus." [18]

Siihen aikaan kuin "*Tarinatar*" perustettiin (1850), harjoitti Julius Krohn jo runoilua. Hän mainitsee päiväkirjassaan kirjoittaneensa isoisälle syntymäpäiväksi runon, tietenkin saksaksi. Pari viikkoa myöhemmin on päiväkirjaan kirjoitettu pieni saksankielinen runonpötkä keväisen metsän ihanuudesta. Tukena ja innostuttajana runotarten palvelemisessa kouluaikana oli Krohnilla hänen ystävänsä Kaarlo Slöör. Runsaimmat hedelmät tämä askartelu kantoi vuonna 1852. Runoilu näkyy silloin koulutyön ohessa olleen oikein vakavan harrastuksen esineenä. Runonsa Krohn kirjoitti useampaan kertaan puhtaaksi ja varusti usein päiväykselläänkin. Useimmat tämän kauden runotuotteet ovat ruotsinkieliset. [19] Yksi niistä, "*Till K.S.*", joka on päivätty helmikuun 19 p. 1852, on omistettu Kaarlo Slöörille ja alkaa:

Uti trånga lärosalar
Smägta poesiens knopp.
Då kom du från diktens dalar,
Lyfte spåda plantan opp.

Och ifrån den samma stunden
Växte telingen och blef
Snart en vacker ros i lunden
Och än andra knoppar dref.

Ofta då din lyras toner
Hördes klinga i vår midt
Och i diktens helga zoner
Fick vår tanke sväfva fritt.

Jatko on pahoittelua sen johdosta, että Slöör sittemmin oli poistunut toveripiiristä [yliopistoon], suureksi vahingoksi runollisille harrastuksille.

Muita tämän kauden ruotsinkielisiä runoja on säilynyt lähes parikymmentä Krohnin jälkeenjääneiden paperien joukossa. Ne ovat nuoren aloittelijan tekeleitä, joille on ansioksi luettava niiden sujuvuus ja teeskentelemätön sanonta. Korjauksia on tehty koko joukko ja ne ovat enimmäkseen parannuksia. Mitään runoa ei ole perinpohjin muutettu, mutta muutamien yli on vedetty ristit. Kaikissa näissä runokokeissa vallitsee ihanteellinen katsomus ja isänmaallinen henki. Pitkin matkaa huomaa, että Runeberg ja Topelius ovat olleet oppimestareina. Syvyyttä on näistä runoista turhaa etsiä. Sisällys on aivan yleistä laatua olematta silti kuitenkaan pelkkää toisten jäljittelyä. 17-vuotias runoniekka laulaa Pohjolan ihanuudesta ja sen kansan kunnosta, runolahjan onnesta ja tyttöjen sulosta. Onnistuneimpia on "*Nordbons sång*". Näppärä on myös loppusoinnuton, kansanrunouden muotoa Runebergin tapaan lähestyvä "*Basilisken*". Hiukan syvemmälle pyrkii runo "*Strid och försoning*", joka mahdollisesti onkin ensimmäisten ylioppilasvuosien ajoilta. Kuvattuaan ihmishengen harhailuja ja epäilyjä vertaamalla

ihmistä laivaan, joka haaksirikkoutuneena ajelehtii myrskyssä, kunnes myrsky lakkaa, runoilija lausuu:

Så skall ock, du irrande ande,
En gång för dig morgonen gry,
Då tviflenas nattliga mörker
För sanningens dag måste fly.

Då trött af den fåfänga striden
Du sjunker till Frälsarens bröst
Och finner ett svar på din fråga,
Försoning och kärlek och tröst.

Tässä tavattu uskonnollinen tunne tuskin lienee tilapäistä tahi tehtyä. Krohnin myöhempi tuotanto ja esiintyminen todistaa uskonnollisuutta, jonka juuret ulottuvat lapsuuteen saakka.

Julius Krohnin luonteenlaatu osaltaan tekee ymmärrettäväksi hänen uskonnollisuutensa. Eräs hänen lapsuudenystävistään (kauppaneuvos W. Hackman) lausuu hänestä: "Hän oli oikein hyvä poika, tasainen, hyvä luonne, aina valmis tekemään toisille hyvää niin paljon kuin mahdollista. Hän olikin sen vuoksi toverien suosiossa." — Sama kertoja on huomauttanut, että Julius Krohn paljon harrasti purjehdusta ja metsästystä, mutta hän oli ruvennut harjoittamaan näitä urheilulajeja terveydellisistä syistä ja hieman liian myöhään, minkä vuoksi hän ei koskaan ollutkaan niissä täysin varma. Sitävastoin Jac. Ahrenbergin mielestä Krohn oli erinomainen purjehtija. Joka tapauksessa oli Krohn jo koulussa ollessaan ennen kaikkea lukumies, virkeä ja moniharrastuksinen. Kouluaikanaan hän tutustui m.m. useihin maailmankirjallisuuden huomattaviin tuotteisiin, ennen kaikkea ruotsalaisiin ja saksalaisiin runoilijoihin. Mainitsepa hän lukeneensa sellaisenkin teoksen kuin Atterbomin "Svenska siare och skalder". Vieraita kieliä oppi Krohn nopeasti ja käytti niitä vaivattomasti. Huomiota ansaitsee Krohnin kehitysvuosia valaisevana seikkana, että Krohn sanoo *ensin* tutustuneensa ruotsinkielisiin runoilijoihin (Runeberg, Tegnér y.m.), *sitten* vasta saksalaisiin (Schiller, Goethe) ja *viimeksi* Kalevalaan. Pitkä matka kesällä v. 1853 Savoon ja Pohjois-Karjalaan tutustutti laajemmalla kotimaahan ja kansan elämään.

Näin tulivat kouluvuodet hyvin käytetyiksi ja Julius Krohn tuli syyskuun 22 päivänä 1853 ylioppilaaksi saaden tutkinnossa arvosanan "laudatur" (33 ääntä). Isä oli mukana Helsingissä tutkinnonsuoritusmatkalla järjestämässä käytännöllisiä asioita ja jäi kaupunkiin siihen asti, kunnes näki Juliuksen täysissä juhlatamineissa miekkoineen ja kultakalunoineen.

Heti ylioppilastutkinnon suoritettuaan ryhtyi nuorukainen harjoittamaan opintoja yliopistossa. Hän oli saanut asunnon professori A.E. Arppella ja pääsi pian useitten perheitten tuttavuuteen. Entinen ujous katosi pian ja Krohn otti mielellään osaa seuraelämään, mikäli hänellä siihen oli aikaa. Opinnot olivat kuitenkin pääasia. Krohn oli kirjoittautunut filosofisen tiedekunnan fysis-matematisen osaston jäseneksi ja ryhtyi aluksi kuuntelemaan kemian, eläintieteen ja matematiikan luentoja. Hyönteisten tutkimista ja kokoamista hän edelleen innokkaasti harrasti. Sitäpaitsi hän opiskeli piirustusta M. v. Wrightin johdolla sekä lintujen täyttämistä. Luonnontieteisiin innostuneena hän haaveilee pääsevänsä joskus tutkimusmatkoille kaukaisiin maanosiin. Ainakin luulee hän jokseenkin varmasti pääsevänsä parin vuoden kuluttua tieteellisen retkikunnan mukana Lappiin. Näissä unelmissa ja tavassa, jolla hän niistä kertoo vanhemmilleen, on vielä koko joukko lapsellisuutta. Lapsellisuutta osoittaa myös hänen suhtautumisensa Sakari Topeliukseen. Krohn oli saanut Viipurissa suosituskirjeen Topeliukselle. Mutta yleinen mielipide oli tähän aikaan niin kiihtynyt Topeliusta vastaan, että häntä melkein päidettiin maanpetturina.[20] Tämän vuoksi Krohn vitkasteli suosituskirjeensä viemisessä aina joulukuuhun saakka ja oli iloinen, kun hänen käydessään Topelius ei ollut kotona. Krohn, joka miehistyttyään aina esiintyi perin itsenäisenä antamatta yleisen mielipiteen kovinkaan paljon vaikuttaa kantaansa, on itse myöhemmin kertonut tämän tapauksen esimerkkinä silloisesta kehittymättömyydestään — "ja" — lisää tämän kertomuksen muistoonpanija — "tuo kertomus oli mestarillinen sen huumorin vuoksi, jonka Krohn siihen valoi".[21]

Toverielämään otti Krohn alusta alkaen innokkaasti osaa. Kirjeessään vanhemmilleen (lokak. 5 p. 1853) hän vakuuttaa, että ylioppilaskunnassa yleensä vallitsee vakava henki, ja lausuu sen vakaumuksen, että kurinpitovallan antaminen toverien käsiin olisi eduksi tapojen valvonnalle. Veljelleen Leopoldille hän (kirjeessä marrask. 25 p. 1853) kuvailee ylioppilaitten tiedekuntakokouksia ja antaa niille tunnustuksensa. Myös vapaaseen seurusteluun yksityisesti toverien kanssa jää aikaa. Niinpä hän saatuaan vanhemmiltaan lähetyksen Viipurin rinkiä kiittää heitä (kirjeessä marrask. 22 p. 1853) "tusinan toverin nimessä", jotka kahdessa päivässä tekivät rinkeleistä lopun. "Monet — hän jatkaa kirjeessään — moittivat minua tuhlauksesta arvellen, ett'ei minun olisi tarvinnut niin paljon jaella, mutta näin ilahdutin useampia, jotka eivät olleet koskaan nähneet Viipurin rinkiä." Seurustelu toverien kanssa innostutti hänet myös yhtymään ylioppilaslaulukuntaan, vaikka hänellä ei juuri ollutkaan ääntä. Kirjeistä vanhemmille huomaa, että Krohn yleensä haki kunnollisten, työteliäitten toverien seuraa.

Elämä Helsingissä oli siis hauskaa ja vaihtelevaa. Kuitenkin pyrki silloin tällöin koti-ikävä vaivaamaan ja tuli surumielisyyden kohtauksia. Pahimmin nämä puuskat vaivasivat Krohnia silloin, kun hän sattui olemaan pahoinvoipa. Hän valittaa kirjeissään vanhemmilleen, että Helsingin ilmasto ei ole hänelle terveydeksi, ja viittaa siihen, että useat muutkin ovat Helsinkiin tultuaan sairastuneet. Tavallisesti nämä ikävät hetket eivät kuitenkaan kestäneet kauan. Lääkkeenä niitä vastaan oli työnteko, joka oli intensiivistä, vaikkakin Krohn sanoo ottaneensa periaatteekseen: *qui trop embrasse, mal étreint*. Työohjelmassa näkyä olleen sijaa suomenkielen harjoittamisellakin, koska Krohn heti lukukauden alussa pyysi kotoaan Renvallin sanakirjan. Ottilie-sisarelleen Krohn kirjoittaa, että hänellä töittensä ohessa on sangen laaja kirjeenvaihto hoidettavana. Kaikkien näitten puuhiensa lomassa hän kuitenkin jo monta viikkoa ennen lukukausien loppua rupesi laskemaan päiviä, joiden kuluttua hän pääsee kotiinsa lomalle. Suuri olikin riemu, kun se päivä vihdoinkin valkeni, jolloin hän sai lähteä rakkaaseen Kiiskilään.

Seuraavina lukukausina jatkui elämä Helsingissä pääasiassa samaan tapaan kuin ensimmäisenäkin. Krohnin ylioppilasvuosista saa hyvän käsityksen hänen kirjeistään, joita on runsas kokoelma julkaistu suomeksi.[22]

Kevätlukukaudella 1854 Krohn kävi samoilla luennoilla kuin syyslukukaudellakin. Sen lisäksi hän oli jo lukukauden alussa päättänyt ryhtyä opiskelemaan suomenkieltä Lönnrotin johdolla heti kun tämä astuisi virkaansa.[23] Aikeensa hän toteuttikin, vieläpä sillä tavoin, että pääsi hyviin tuloksiin. Kannustimena oli nyt jo tietoisesti ja voimakkaaksi kehittynyt suomalaisuuden harrastus. Sitä todistavat hänen sanansa kirjeessä vanhemmille vuotta myöhemmin: "Kuten tiedätte kirjoitin viime keväänä professori Lönnrotille suomenkielisiä kirjoitelmia, jotka silloin näyttivät sangen kirjavilta sen jälkeen kuin hän ne oli korjannut. — — — Tänään vein hänelle [taas], ensimmäisen tekeleeni ja katso, siinä oli vain muutamia vähäpätöisiä virheitä — niin, hän sanoi, että minun pitäisi antaa kirjoitukseni Suomettareen painettavaksi! — Ajatelkaahan, semmoinen rohkaisu semmoisen miehen puolelta! — — — Se oli runsas palkinto paljosta ajasta ja vaivasta, jonka olin käyttänyt oppiakseni isänmaani kielen. Miten paljon suuremmalla halulla ja kestävyydellä työskentelenkään nyt edelleen, kun näen voivani päästä tuloksiin." Että Krohn jo vuotta aikaisemmin suomenkielen opiskeluun ryhtyessään oli ollut tämmöisellä kannalla, sen osoittaa maaliskuun 22 päivänä 1854 kirjoitettu kirje vanhemmille. Tässä kirjeessä hän kertoo keisari Nikolain käynnistä Helsingissä ja sanoo keisarin voittaneen hänen ja monien muitten sydämen toimenpiteillään suomenkielen hyväksi. "Tästä kaikesta näkee, että kansalliset pyrintömme ovat saavuttaneet tunnustusta." Keisarilla oli matkallaan mukana perintöruhtinas. Krohn, joka oli mukana perintöruhtinaalle esitellyssä ylioppilasjoukossa, kertoo ihastuneensa perintöruhtinaaseen. Jo näiltä ajoilta lienee peräisin se ihailu, jota Krohn runoilijana tulkitsee Aleksanteri II:ta kohtaan ja jota tuli myös Aleksanteri III:n osaksi. Tämä ihailu on sitä ymmärrettävämpää, kun Krohnin kodin hengessä tuntui jälkiä Pietarissa olosta.[24] Ei koskaan tämä ihailu kuitenkaan mennyt yli niiden rajojen, jotka sille asetti isänmaallinen, kansallinen mieli. Keisarin puheesta, jossa tämä huomautti ylioppilaille "yhteistä isänmaata" uhkaavasta sodan vaarasta, kertoo Krohn vanhemmilleen hieman ivallisessa äänilajissa samoin kuin siitäkkin, että keisari piti puheensa ylioppilaille venäjäksi.

Muuten tämän keisarivierailun yhteydessä jo ilmenee, ett'ei Krohn ollut erikoisemmin mieltynyt politiikkaan — piirre, joka säilyy hänessä läpi elämän. Hän valittaa, ett'ei enää kuule missään järkevää sanaa, sillä kaikki puhuvat vain politiikkaa. Varsinkin raivostuttaa häntä naisten alituinen politikoiminen ja puhe sodasta. "Olen niin kyllästynyt tähän teemaan, että minut voi sillä karkoittaa."

Krohnin huomion vaativatkin etupäässä opinnot. Paitsi suomenkieltä harrasti Krohn kevätlukukaudella 1854 varsinaisten opintojensa ohella myös englanninkieltä opiskellen sitä aina aamuisin ylös noustuaan kello yhdeksään asti. Piirustuksen harjoittamista hän edelleen jatkoi. Lepohetkinään hän mielellään haki seuraa kuten ennenkin. Hän oli iloinnut päästessään perheeseen asumaan, koska hän luuli siten saavansa paljon olla ihmisten parissa, mutta pettymyksekseen hän pian huomasi luulleensa tässä suhteessa liikoja. Kun toveritakin hiukan ujustutti tulla hänen luokseen professorin taloon, tunsikin hän ajoittain itsensä yksinäiseksi. Äidin pelon, että toveriseurat ja kekkerit Helsingissä voisivat totuttaa juomatapaan, hän torjuu huomauttamalla, että vaikka hän muuten onkin tullut hilpeämmäksi ja seuramielisemmäksi, niin hän siinä suhteessa on melkein pedantti, ett'ei hän koskaan juo yli tavallisen määränsä. Toverien pilkka ei tässä asiassa voi vaikuttaa mitään. Häntä on monesti tämän takia sanottu "akaksi", mutta siitä ei ole ollut mitään tulosta.

Ylioppilaaksi tultuaankin Krohn jonkun verran harjoitti omaksi huvikseen runoilua ruotsin- ja saksankielellä. Paljon ei tästä runoilusta ole jälkiä säilynyt eikä se voinut runsasta ollakaan syystä että opinnot ja muut harrastukset veivät ajan. Runoilu olikin oikeastaan luvattomaksi katsottua syrjäaskartelua, allotriaa, johon opintojen takia ei saanut antautua kuin poikkeustapauksissa. Mutta olipa toinenkin syy tähän vieraskielisen runoilun tyrehtymiseen. Krohn selittää sen itse elämäkerrassaan: "Ylioppilaaksi tultuani olin päättänyt laata runoilusta, siksi kuin voisin tehdä sen suomeksi. Siihen kului kuitenkin useampia vuosia, ennenkuin olin tarpeeksi suomistunut. Ensimmäinen

suomalainen runokokeeni on talvelta 1856."

Itsensä "suomistamista" Krohn harjoitti, kuten edellä jo on huomautettu, tarmokkaasti ja määrätietoisesti. Hän pääsi verrattain pian hyviin tuloksiin, senkin vuoksi, että hän oleskeli kesän 1857 Kaavilla ja syksyn 1858 ynnä alun vuotta 1859 Rautalammilla, perehtyäkseen käytännöllisesti suomenkieleen. Kuvaavaa hänen innostukselleen on, että hän opetti näinä vuosina suomea Emilie-sisarelleen. Mutta hän ei ollut vain innostuva, hän oli myös kestävä työssään. Lönnrotilta saatu tunnustus ei saattanut häntä heittäytymään veltoksi, vaan entistä innokkaammin hän työskenteli suomenkielen taitonsa kartuttamiseksi. Ankarasti arvostellen täytyy sanoa, ett'ei hän koskaan päässyt hallitsemaan suomenkieltä aivan täydellisesti sen pienimpiäkin vivahtuksia myöten, mutta hän saavutti jo opintovuosinaan tässä kielessä niin suuren taidon, että hänelläkin on suuri osuus suomenkielen kehittämisessä kulttuurikieleksi. Rohkenipa hän jo ensimmäisinä ylioppilasvuosinaan ryhtyä suomentamaan Stöckhardtin "Kemian oppikirjaa" — siis luomaan suomenkielistä kemiallista sanastoa ja menestyi siinä jokseenkin hyvin.[25]

Koko esiintymiskielen muuttaminen suomeksi niin perin pohjin, että runoilukin tapahtuisi suomenkielellä, merkitsee sangen jyrkkää käännettä Krohnin elämässä. Samoihin aikoihin kuin tämä käänne tapahtuu, on Krohnin muussakin elämässä havaittavissa käänne. Terveydellisistä syistä hänen täytyi olla poissa Helsingistä lukuvuosi 1855-56. Hän teki silloin virkistykseksen pitkän merimatkan käyden Saksassa, Englannissa, Skotlannissa, Norjassa ja Helgolannin saarella. Kun hän syksyllä 1856 taas saapui Helsinkiin opiskelemaan, muutti hän kokonaan opintosuunnitelmaa ja siirtyi filosofisen tiedekunnan historiallis-kielitieteelliseen osastoon. Varsinaisena syynä tähän muutokseen oli se, ett'ei hänen terveytensä ollut kestänyt työskentelyä laboratorioissa. Mutta lisättävä on, että niin suuresti kuin hän harrastikin luonnontieteitä, hän sittenkin tunsu joutuneensa väärälle uralle. Pääaineekseen hän nyt otti historian ja filosofian, nuo poikajän mieliaineensa, kuten hän sanoo kirjeessä vanhemmilleen. Suomenkielen opinnoilla luonnollisesti nyt tuli olemaan entistä huomattavampi sija työsuunnitelmassa. Näin joutui Krohn kahden kuuluisuuden, Lönnrotin ja Snellmanin, oppilaaksi. Snellmanin luennoista hän olikin niin intresseerattu, että hän niiden takia kerrankin jäi keväällä Helsinkiin pitemmäksi aikaa kuin hänelle muuten olisi ollut tarpeellista.

Entistä suuremmalla innolla jatkuivat nyt opinnot, kun terveyskin oli taas hyvä. Julius Krohn asui nyt yhdessä veljensä Leopoldin kanssa, joka myös opiskeli yliopistossa. Toveripiiriin kuului ahkeraa väkeä. [26] Usein kokoonnuttiin iltapäivällä Krohnien luo ja keskusteltiin opinnoista. "Ei mikään ole ihanampaa kuin työ", kirjoittaa Krohn kotiinsa. Englanninkielen opiskelu jatkuu myös. Krohn lukee alkukielellä englantilaisia ja amerikkalaisia runoilijoita (Shakespeare, Longfellow, Bryant). Seuraelämää hän ei myöskään laiminlyö, vaan käy ahkerasti tutuissa perheissä.

Tähän tapaan jatkuu elämä ja opiskelu Helsingissä lukuvuosina 1856-58. Suomalaisuuden liike vie yhä varmemmin Krohnin mukanaan. V. 1856 mainitsee hän tehneensä Kaarlo Slöörin kanssa sen välipuheen, että aina keskenään puhuisivat suomea. Hän ilmoittaa vanhemmilleen kirjoittavansa yliopistolliset ainekirjoitusharjoituksensa periaatteen takia suomeksi, vaikka ne oikeastaan olisi kirjoitettava ruotsinkielellä ja saisi kirjoittaa saksaksikin. Vanhemmilleen hän kirjeissään kertoo suomalaisuuden edistyksestä ja voitoista, ihailee Lönnrotia ja Snellmania, mutta uskaltaa myös moittia viimemainittua, kun tämä hänen mielestään ampuu harhaan. Suomalainen taide, etenkin Sjöstrandin Kalevala-aiheiset tuotteet, herättää hänessä ihastusta. Lausuupa hän myös demokraattisia ajatuksia eri kansanluokkien lähentämisestä toisiinsa. Kun hänen vanhempansa perustivat suomenkielisen koulun, kirjoitti Krohn heille, että he olivat toteuttaneet yhden hänen mieliaatteitaan. Hän olikin harrastanut tällaisia asioita ja tuli tunnetuksikin niiden harrastajana. Niinpä hän kehoitti A.G. Keldania panemaan koulun pystyyn Uuraassa, kun kerran innostusta asiaan oli olemassa, odottamatta asianomaista lupaa. Mielipiteensä kansakouluista hän lausuu tässä yhteydessä seuraavasti: "Mitä minä toivon kansakouluista on se, että heidän kauttansa saisimme sivistyneitä talonpoikia ja kästeostajia, joiden tietoa ja taitoa häveten suottaherrojen täytyisi paeta kankaalle. Jo viimein tästä asiasta keskustellessamme väitin hyvin tarpeelliseksi opettaa työtökin ja tämä ajatukseni on, luettuani muiden mietintöjä asiasta, varmaunut lujaksi vakuutukseksi. Nyt väitän siis, että jos tahdotaan toden teolla koroittaa kansan sivistystä, niin pitää kaikin mokomin harrastaa naisten opetusta, sillä niiden kautta leviiä siunaus nousevaankin ihmispolveen, koska sitä vastaan miestä opettaessa ei hyödytetä muuta kuin hänet yksinänsä." [27] — Yliopiston varakansleri, parooni J.R. Munck, kääntyi keväällä v. 1857 Krohnin puoleen pyytäen järjestämään kansakoulun Hämeessä olevalla tilallansa. Krohn ei katsonut opintojensa takia voivansa suostua ehdotukseen, mutta ilmoitti olevansa halukas kandidaattitutkinnon suoritettuaan ottamaan vastaan vuodeksi opettajanviran siellä. Samana vuonna Krohn muitten töittensä ohella toimi jonkun verran opettajanakin Helsingissä. Tämä kaikki osoittaa, että Krohn, vaikka hän toisinaan valitti olevansa epäkäytännöllinen ja jossakin määrin sitä olikin, kuitenkin itse asiassa oli toiminnan ja käytännön mies. Kuvaavaa hänen luonteelleen ja ajatustavalleen on seuraava kohta vanhemmille syyskuun 21 p. 1857 kirjoitetussa kirjeessä: "Paljon ajattelemista on minulle antanut se, mitä me yhdessä luimme Humboldtin teoksesta 'Lichtstrahlen', nimittäin että joka ihmisen ennen

kaikkea pitäisi koettaa sivistää itseään, koska silloin tuo sivistys ehdottomasti vaikuttaa myös toisiin siunausta tuottavasti. En voinut silloin sanoa olevani samaa mieltä enkä voi sitä nytkään, vaikka olen katsellut asiaa joka puolelta. Sillä jos toisiin vaikuttaakseen ensin pitää itsensä olla täysin sivistynyt, niin ei siitä koskaan tule mitään. Milloin ja kenen on mahdollista sanoa: nyt olen täysin sivistynyt! Ja sitäpaitsi miten tuleekaan tosisivistyneeksi muuten kuin irtautumalla yhä enemmän persoonallisista, itsekkäistä pyrkimyksistään ja työskentelemällä korkeampien aatteitten toteuttamiseksi s.o. toisten hyväksi. Sen vuoksi en Humboldtin auktoriteetista huolimatta voi luopua siitä mielipiteestä, että on työskenneltävä niin paljon kuin mahdollista yhteiseksi hyväksi, koska siten varmimmin edistää omaa parastaan ja omaa kehitystään."

Ylioppilaitten yhteisissä riennoissa oli Krohn paljon mukana. Ylioppilastalohankkeeseen hän innostui ja selitti sitä vanhemmilleen, jotka aluksi eivät oikein ottaneet ymmärtääkseen koko puuhaa. Asian hyväksi pidetyssä iltamassa hän avusti pitämällä esitelmän "Nykyisemmästä" suomalaisesta kansanrunollisuudesta.

Opintojensa jouduttamiseksi ja osaksi myös terveydellisistä syistä Krohn asettui syksyllä 1858 erään toverinsa Östbergin kanssa Rautalammille, ensin Arvolan, sitten Sahalan taloon. Ahkerasti hän siellä lueskelikin, etupäässä historiaa, filosofiaa ja estetiikkaa, mutta jäipä vielä aikaa muuhunkin. Hän seurusteli rahvaan kanssa tarinoiden iltaisin tuvassa, lukien ääneen ja kuunnellen toisten juttuja. Täällä hän kuuli myös runolaulua ja saavutti erään venäjänkarjalaisen laukkukaupustelijan suosion lukemalla tälle Kalevalaa. Myöskin säätyläisten kanssa hän seurustelee, mikäli semmoiseen jää aikaa, ihailee vanhaa, katoavaa elämänmuotoa, "the old merry Finland", joka puhtaimpana on säilynyt pappiloissa, mutta ymmärtää myös ihmisten veljestyksen edistyvän sikäli kuin olot muuttuvat. Lukutyön vastapainoksi tehdään toisinaan metsästysretki. Kirjeistä vanhemmille näkyy, että Krohn on edelleen sama hyvä poika kuin ennenkin. Hänen hartain toiveensa on olla vanhemmilleen iloksi ja kunniaksi. Vanhemmat puolestaan seuraavat tarkoin poikansa elämää ja heidän huolenpitonsa ulottuu aivan yksityiskohtiin asti. Ero kodista tuntuu ikävältä, onpa toisinaan suorastaan raskasmielisyyden puuskiakin Ensi kertoo elämässään Krohn nyt vietti joulun poissa kotoaan. Mutta suuren jouluilon — niin hän kirjoitti vanhemmilleen joulukuun 5 päivänä — voisivat vanhemmat tuottaa hänelle avustamalla vuoden 1808 sotavanhuksia, joiden hyväksi oli käynnissä varojen keräys. Alakuloisuutta vastaan oli hyvänä lääkkeenä työ, joka sujui hyvin. Historiaa lukiessa nousi mieleen kaikenlaisia ideoitakin. Niinpä hän kirjoittaa maaliskuun 13 päivänä 1859 Kaarlo Slöörille: "Pietarin arkistoissa löytyy epäilemättä Venäen lähettilästen kertomuksia Ruotsin, siis Suomenki tilasta; mitä jos joutessas pyrkisit niitä tutkimaan?" Vähän myöhemmin hän kirjoittaa, että hän mielellään ryhtyisi kirjoittamaan kertomuksia Suomen historiasta Fryxellin tapaan, jommoisista Suomalaisen Kirjallisuuden Seura oli määrännyt palkinnon, mutta tutkintoluvut estävät semmoiseen työhön ryhtymästä.

Rautalammilla oloa jatkui maaliskuuhun (1859) asti. Sen tarkoituksena oli jouduttaa kurssilukuja niin että Krohn keväällä valmistuisi kandidaatiksi. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut. Yhtenä syynä tähän mainitsee Krohn kirjeessään Slöörille (maaliskuun 13 p. 1859) sen, että suomenkielen oppimiseen on mennyt paljon aikaa. Slöör ei pitänyt kandidaattitutkinnon jouduttamista ollenkaan tärkeänä, mutta Krohn itse oli toista mieltä. Hän kirjoittaa Slöörille huhtikuun 9 päivänä 1859: "Minä soisin, että olisin aikoja sitten pääsnyt siihen, että joutaisin muille teille, minne mieleni pyrkii. Kokelaaksi pyrkiessä täytyy voimansa jakaa eri haaroille, siksi päästyä vasta voipi väkivoimalla ryhtyä yhteenne päin ja sillä tavalla ennättää ensimmäisten rinnalle." Varsinaisena syynä tutkintolukujen pitkistymiseen oli Krohnin tunnollisuus. Hän ei tahtonut mennä tutkintoon heikoin tiedoin ja päästä läpi ilman että oli sen täysin ansainnut. Vanhemmilleen hän vakuuttaa, ett'ei tässä ollut kysymys turhasta kunnianhimosta, vaan hänen luonteensa oli kerta kaikkiaan semmoinen.

Luonteestaan hän muuten näihin aikoihin antaa vanhemmilleen kuvauksen, joka tuntuu luotettavalta. Viitaten aikaisemmin Helsingissä kärsimäänsä surumielisyyteen ja mietiskelytautiin hän sanoo kevättälvellä 1858: "Niin vaikeata kuin tuo aika minulle olikin, niin en kuitenkaan antaisi sitä mistään hinnasta pois; sillä olen ensiksikin kadottanut melkoisen annoksen liian suurta itseluottamustani ja sitten myös tottunut enemmän ajattelemaan, kun taas ennen seurasin etupäässä tunteitani ja hetken mielenliikkeitä." Rautalammilta hän kirjoittaa marraskuun 21 päivänä 1858: "Viimeisinä parina vuotena olin päässyt aikaisemmasta sulkeutuneisuudestani; olin tullut vilkkaaksi, hilpeäksi ja seuramieliseksi, mutta samalla myös suuriluuloiseksi, nenäkkääksi ja huikentelevaiseksi. Ja vaikka jo yli puolen vuoden olin taistellut sitä vastaan, ei vapautuminen näistä vioista ottanut minulle onnistuakseen. Olin tällöin kadottanut kunnioituksen itseäni kohtaan ja hoipuvin sinne tänne väliin hillittömän iloisena, väliin aivan lamautuneena. — Jo kesällä alkoi asia parata ja täällä vahvistaa ponteva, säännöllinen työ tahdonvoimaani ja antaa minulle, jos hyvin käy, jälleen tarpeellisen itseluottamuksen." Työstään ja työtavastaan Krohn kirjoittaa vanhemmilleen Rautalammilta lähtiessään: "Olen valitettavasti nähnyt, että vaikka ennenkin olen tehnyt työtä ja toverit ovat pitäneet minua jopa pedanttina, niin vilkkauteni kuitenkin kaikesta huolimatta on johtanut minut hutiloimiseen ja pintapuolisuuteen. Moni seikka, minkä luulin tietäväni, on minulle täällä antanut kovasti työtä." Krohnin myöhempi toiminta osoittaa, että hän

oli tutkijana aina erittäin utttera ja tunnollinen. Vilkkaus ja ideoitten runsaus — hänellä oli runoilijan fantasia ja häneen sopii nimitys fertile ingenium — ovat ominaisia hänelle tutkijana. Joskus saattoi kuitenkin omaperäisen työn aikana jäädä jokin detalji tarkistamatta.[28]

Tultuaan Rautalammilta Helsinkiin helmikuun lopussa 1859 Krohn jatkoi lukujaan ja aloitti kandidaattitutkintonsa suorittamalla huhtikuussa Lönnrotille tutkinnon suomenkielessä, jonka sai suorittaa ennen varsinaista tenttiaikaa. Suomalaisuuden edistyminen Helsingissä on nytkin tärkeänä aiheena hänen kirjeissään vanhemmilleen. Hän kertoo Ahlqvistin kunniaksi vietetyistä juhlista, joissa puheet pidettiin suomeksi, ja ylioppilaitten teatteri-näytännöistä ylioppilastalon hyväksi, jolloin pelko, että viisinäytöksinen suomenkielinen kappale, Hannikaisen "Antonius Putrorius", ei saisi kylliksi katsojia, osoittautui aivan perusteettomaksi; päinvastoin kerrottiin monien, varsinkin naisten, ennen kappaleen esitystä sitä kotonaan lukeneen.

Kesäloman Krohn vietti Kiiskilässä ja meni sen jälkeen Helsinkiin suorittamaan tutkintoaan. Historian hän suoritti hyvin lokakuun lopulla, mutta lopullinen valmistuminen lykkäytyi seuraavaan lukukauteen. Maaliskuun 29 päivänä 1860 hän tuli filosofian kandidaatiksi saaden arvosanan "maxime dignus" 12 äänellä, pääaineina Siveysoppi ja tieteitten systeemi, Yleinen historia ja Suomenkieli, muina aineina Estetiikka ja uudempi kirjallisuus sekä Roomalainen kirjallisuus. Tutkintoaika oli tuntunut rasittavalta ja tympäisevältäkin — Krohn sanoo, että hänellä oli semmoinen tunne kuin olisi syönyt liikaa, — mutta pienen levähdyksen jälkeen oli mieli entistä virkeämpi ja työkyky entisellään.

Uusia suunnitelmia olikin jo mielessä ja erilaisia töitä menossa. Krohn oli taipunut Uno Cygnaeuksen tuumiin ja päättänyt valmistua opettajaksi seminaariin. Tätä varten oli määrä tehdä kesällä valtion stipendiaattina opintomatka ulkomaille. Asia tosin sitten pitkistyi ja Krohn sai ilokseen viettää kesänsä kotonaan, mutta joka tapauksessa hän kandidaattitutkinnon suorittuaan ryhtyi valmistautumaan ulkomaanmatkalle opiskelemalla pedagogiikkaa. Jo kauan sitten aloitettu Kemian oppikirjan suomennos oli nyt myös saatava viimeistellyn asuun. Sitäpaitsi hänellä oli hoidettavina entiset suomenkielen tuntinsa tyttökoulussa ja sen lisäksi 6 viikkotuntia ylioppilaitten perustamassa suomalaisessa kansakoulussa. Hän suunnitteli myös antologiaa, joka sisältäisi uudempaa suomalaista runoutta. Ensimmäisenä näkyvänä tuloksena tästä suunnitelmasta oli aikaisemmin mainittu esitelmä "Nykyisemmästä suomalaisesta kansanrunollisuudesta".

Tapansa mukaan ennätti Krohn nytkin monien puuhiensa keskellä ajatella muitakin. Niinpä hän vähän ennen loppututkintoaan pyysi ja sai isänsä avustamaan Aleksis Kiveä.

Kaikkia Krohnin tärkeimpiä harrastuksia ja töitä hänen filologiksi ruvettuaan emme vieläkään ole esittäneet. On kerrottava vielä hänen runoilustaan suomenkielellä.

Hän mainitsee sepittäneensä ensimmäisen suomenkielisen runokokeensa syksyllä 1856. Runo, jota hän tällä tiedonannolla tarkoittaa, on "Suvilaulu".[29] Se on onnellisella hetkellä syntynyt tuote. Kieli on sujuvaa ja kaunista ja tunnelma eheä. Tutustuminen suomalaiseen kansanrunouteen on ilmeisesti vaikuttanut hyvää. Samoihin aikoihin syntynyt pieni Uhland-suomennos (Äiti ja lapsi) ja myöhemmin kirjoitettu "Suomen Neitosille maisterivihkiäisissä 29/5 1857" ovat kielellisestikin paljon heikompia.[30]

Seuraava suomenkielinen runo, mikäli voimme Krohnin tuotantoa seurata, on "Varpunen". Siinä hän määrittelee mahdollisuutensa ja merkityksensä runoilijana niin vähäiseksi, että kirjallisuushistorioitsijain on täytynyt todeta tuo itsearviointi aivan liian vaatimattomaksi.[31] Asiain myöhempi kehitys osoitti, että Krohn tarkoitti täyttä totta sanoessaan laulavansa vain

Kun ääni lintuin muitten
Ei kuulu talvella.

Runoilullaankin hän tarkoitti suomalaisuuden edistämistä ja oli valmis tarvittaessa sen jättämäänkin, jos luuli voivansa enemmän hyödyttää suomalaista sivistystä muunlaatuksella toiminnalla. Tämä on kaunis todistus luonteen jaloudesta ja kansallisesta innostuksesta, mutta myös todistus siitä, että Krohn ei tuntenut sellaista voittamatonta vetoa runoiluun, joka pakottaa ihmisen kaikesta huolimatta seuraamaan runoilijakutsunmustaan ja pysymään sille uskollisena.

Vuonna 1858, jolloin "Varpunen" on kirjoitettu, harjoitti Krohn muutenkin kirjallista toimintaa, vaikka tietenkin vain sivutyönä. Hän ilmoittaa auttaneensa Slööriä tämän sanomalehtityössä sekä avustuksilla että korrehtuuria lukemalla, minkä vuoksi Slöör hänen vastustelustaan huolimatta lahjoitti hänelle Vischerin Estetiikan. Rautalammilta Krohn lähetti Slöörille keväällä 1859 siellä sepittämänsä runon "Nuoren neidon lohdotus".

Jo ennen "Varpusen" ja "Nuoren neidon lohdotuksen" kirjoittamista oli Krohn yrittänyt runojen suomentamista. Ensimmäinen yritys (emme ota tässä huomioon aikaisemmin mainittua vähäpätoista Uhland-suomennosta) oli ylen rohkea eikä onnistunutkaan. Krohn näet yritti käyttämään suomenkielellä

eleegistä runomittaa suomentamalla Malmströmin runoa "Angelika". Kuten Ahlqvist aikaisemmin samanlaisessa kokeessa ja kenties Ahlqvistin vaikutuksen alaisena Krohn tässä rakensi heksametrin ja pentametrin yksinomaan laajuudelle polkien pahasti korkoa. Tulos on huonompi kuin Ahlqvistin. Toinen suomennosyritys sen sijaan on katsottava silloisissa oloissa sangen onnistuneeksi. Se on Runebergin "Hurtti-ukko". Siinä on jo ikäänkuin alku suureen työhön, jonka suorittamisesta pääansio tulee Krohnille ja jossa hän, kuten työssä osallisena ollut B.F. Godenhjelm todistaa (Oma maa III, s. 265), on ollut aloitteen tekijänäkin, nimittäin "Vänrikki Stoolin Tarinain" suomentamiseen.

V. 1859 suomensi Krohn saksankielestä runon "Neidon tunnustus" ja Schillerin "Sukeltajan". Jälkimäinen, Helsingissä vietettyyn Schiller-juhlaan tehty suomennos, on katsottava Krohnin ensimmäiseksi esittäytymiseksi yleisölle suomenkielisenä runoilijana. Kirjeessään vanhemmilleen marraskuun 21 p. 1859 hän kertoo tämän tekeleen syntymähistorian. Melkein lapsellinen innostuksen puuska oli saanut hänet työhön ryhtymään keskellä tutkintokiireitä.[32] Innostuksen hetkinä sujui runotyö Krohnilta verrattain kevyesti. Niinpä hän sanoo tämän pitkän runon suomentamiseen käyttäneensä oikeastaan vain yhden päivän. Suomennoksensa hän julkaisi vielä samana vuonna kalenterissa "Mansikoita ja Mustikoita I", mikä on kylläkin ymmärrettävää, kun runo joka tapauksessa oli juhlassa tullut yleisölle tutuksi. Myöhempiin julkaisuihinsa hän sitä ei enää ottanut. Hänellä oli aina sangen paljon itsekritiikkiä ja varsinkin nuoremmalla iällään hän myös oli arka siitä, että häntä ehkä luultaisiin itserakkaaksi.[33]

Yleisö näkyy ottaneen "Sukeltajan" suosiollisesti vastaan. Ahlqvist arvosteli sitä sangen suopeasti lausuen: "Suurella taidolla, sekä runollisella että kielellisellä, on 'Sukeltaja', suomennos Schilleristä, tehty (tekijä J.K.), ehkä suomentajan runo-mitta-perusteet, arvollisten tavuiden pitkiä lukeminen ja koron polkeminen, eivät ole meidän mieleiset".[34] Totta onkin, että käännöksellä on ansionsa. Se seuraa uskollisesti ja notkeasti alkutekstiä ja siihen on saatu alkutekstin tunnelmaa ja henkeä. Kieltäkin suomentaja käyttälee taitavasti. Paikoittain hän onnistuu jossain määrin jäljittelemään alkuteoksen äänne- ja lausumaa ("Kas kuohuen nyt kohisee, kihisee — — — kita haukkoo pohjaton hirmuisin, Manalaan kuin viepä ois suorastaan j.n.e."). Runossa on vauhtia. Toiselta puolen kielessä on murteellisuuksia (veistä = vedestä; lainata = niellä; piä — pidä; tullu, tehty noutoa, palkkoa, viinoa, poikoa, päiveä j.n.e.) ja omituisuuksia (pikarinsa Karybdihin langettaa; vuori jyrkkänä longottaa; alas poika jo syöstäiksee; väki parkahtaa). Ja suomentajan runomittaperusteet ovat todella vielä vakiintumattomat. Verrattuna Ahlqvistin samana vuonna esitettyyn, monine puutteellisuuksineenkin taiturimaisesti suoritettuun Kellolaulun suomennokseen on Krohnin käännös aloittelijan työtä. Krohn itse ei myöhemmin enää parannellut "Sukeltajan" suomennosta. Paavo Cajander käytti sitä sittemmin pohjana suomentaessaan tämän runon uudelleen,

Runoilijanimi Suonio[35] esiintyi julkisuudessa ensi kerran keväällä 1860. Silloin on "Mehiläisessä" (N:o 4) painettuna "Italian herääminen" ja "Suomettaressa" (N:o 17) "Suksimiesten laulu". Krohnin kirjeistä vanhemmilleen ja Slöörille näkyy, että "Suksimiesten laulu" on sinä keväänä kirjoitettu.[36] Samoin on nähtävästi laita runon "Italian herääminen", jonka runomittakin on sama kuin "Suksimiesten laulun". Tämä kevät oli onnellista aikaa Krohnille, sillä hän piti aina runolahjaa suurena onnena ja iloitsi huomattavasti itselläänkin sitä olevan. Onnistuneitakin tuotteita kertyi pian niin paljon, että Krohnin varsinainen debyytti kirjallisen yleisön edessä omintakeisena runoilijana muodostui sangen onnistuneeksi, silloisiin oloihin katsoen suorastaan loistavaksi. Se tapahtui "Mansikkain ja Mustikkain" II osassa joulukuussa 1860. Tähän kalenteriin Krohn painatti "Kuun tarinoita" (14 iltaa) ja 13 runoa, joista vain kaksi oli käännöksiä, nimittäin runot "Suvilaulu", "Hurtti-ukko", "Varpunen", "Neidon tunnustus", "Suksimiesten laulu", "Lumisateella", "Lemmen aamu", "Iltaselle", "Onneton", "Italian herääminen", "Juomalaulu", "Sydämelle" ja "Soittoa kuullessa".[37]

Enemmän huomiota herättivät "Kuun tarinat". Ne olivat aivan uutta kirjallisuudessamme, ilman vastinetta aikaisemmilta ajoilta, ja niissä ilmenevä kansallinen mieli herätti paljon vastakaikua. Ne tulivat hyvin tunnetuiksi ja suosituiksi, kuten julkiset arvostelut ja aikalaisten lausunnot vielä yli puoli vuosisataa myöhemmin todistavat.[38] Niistä tulikin merkkitapaus kirjallisuushistoriassamme, sillä "Kuun tarinoita" oli ensimmäinen suomenkielinen kaunokirjallinen teos, joka levisi sivistyneisiin piireihin ja käännettiin vieraille kielille.[39] Runotkaan eivät heikentäneet "Kuun tarinain" tekemää hyvää vaikutusta.

Sivuuttaen tässä yhteydessä kysymyksen "Kuun tarinain" taiteellisesta arvosta kiinnitämme huomiota siihen, missä määrin ne valaisevat Krohnin luonnetta ja kehitystä. Teos uhkuu rakkautta isänmaahan ja suomenkieleen. Mutta tekijä ei ole niitä, joille riittää voimakas tunne semmoisenaan. Isänmaanrakkaus velvoittaa toimintaan ja uhrauksiin. Paikoittain saa esitys, taiteelliset näkökohdat hyljäten, melkein epäagitatatorisen sävyn. Runoilija on tyytymätön suomalaisten saamattomuuteen, heidän välinpitämättömyyteensä omasta kielestään ja kansallisesta arvostaan. Kuu, joka on nähnyt olot maapallon eri puolilla ja eri aikakausina, on sopiva runoilijan mielipiteitten tulkiksi: "Teissä itsessänne vaan on syy, jos ei se [suomenkieli] vielä väkikoskena kohise ja lempilauluna helise! — Teissä on syy, jos ei maailma vielä tiedä, mitä Suomenniemellä on ihanaa, on suloista ja jaloa. Teillä on korvat ja ette

kuule, teillä on silmät ja ette näe, teillä on ääni ja ette laula!" Neljäntenä iltana kuu mainitsee Amerikan uudistalolaisista, joista Cooper kertoo, ja jatkaa: "Mutta tiedätkös, että omassa kotimaassas, ehkä omassa pitäjässäsikin, eletään samanlaatuista elämää ja nähdään yhtä suuria vaivoja, koetaan yhtä kovia tuskia, kuin noissa Amerikan takasolissa? Vaan mistähän sen tietäisit; eihän siitä Cooper ole virkkanut sanaakaan!"

"Kuun tarinoista" voi myös päätellä, että tekijä on uskonnollinen ja sovinnollinen. Hän suhtautuu lempeästi ihmisiin, hairahtuneihinkin, ja ihailee miehuutta ja kuntoa, varsinkin sellaista, joka suorittaa suurtekonsa piilossa maailman katseilta.

Esiintymisellään "Mansikkain ja Mustikkain" II osassa Krohn sai heti ensi iskulla huomatuksen aseman kirjallisuudessamme. "Sukeltajan" kautta saavutettu huomio oli vain valmistusta tähän. Kuitenkin oli Krohn jo ennen "Mansikkain ja Mustikkain" II osan ilmestymistä kirjallisissa piireissä niin huomattu henkilö, että hänet pyydettiin suomenkielisen proloogin sepittäjäksi Helsingin uuden teatteritalon vihkiäisiin syksyllä 1860 sen jälkeen kuin Ahlqvist oli siitä kieltäytynyt. Tällainen luottamuksen osoitus oli nuorelle runoilijalle epäilemättä mieleen, vaikka tehtävä hiukan peloittikin ja hän ensin pani vastaan. Sen perusteella, mitä tähän asti olemme Krohnista nähneet, voimme täydellisesti uskoa, että päävaikuttimena hänen suostumukseensa oli, kuten hän itse sanoo,[40] pelko että vastustajien puolelta olisi ivattu sitä puuttuvan kyvyn todisteena, jos suomalainen aines ei olisi ollut edustettuna tässä tilaisuudessa. Runotar oli tällä kertaa hieman vastahakoinen, mutta tehtävä tuli kuitenkin suoritetuksi täysin tarkoitustaan vastaavalla tavalla. Runo "Helsingin teaterin vihkiäisissä" on alkujaan suunniteltu draamalliseen muotoon, mutta oli sitten, kun sen esittämisestä näyttämöllä ei tullut mitään, muodosteltava toisenlaiseksi.

Myöskin "Vänrikki Stoolin tarinain" suomentamista ajatteli Krohn jo nähin aikoihin.[41] Vuosia meni, ennenkuin asia toteutui, mutta Krohnin innostus siihen pysyi vireillä koko ajan.

Vuosi 1860 ja vielä kevätlukukausi 1861 oli ahkeraa runotarten palvelemista eli "laiskurin työtä", kuten Krohn kirjeessään Slöörille sitä nimittää. Niinpä kertyikin vuoden 1861 lopulla ilmestyneeseen "Mansikkain ja Mustikkain" III osaan melkoinen määrä Krohnin kynästä lähtenyt avustusta. Hän julkaisi siinä kuusi muodostelmaa kuningas Taavetin psalmeista (Ps. 1, 12, 19, 23, 42 ja 139) sekä seuraavat runot ja runosuomennokset: "Ossianin laulu auringolle", "Kultain ja miekkain", "Lorelei", "Suomalainen maamme ruotsalaiselle", "Runoniekan sydän", "Sotamiesten laulu", "Varotus", "Varotus tytöille", "Kaste ja kyynel", "Laulu Anakreonin tapaan", "Neidon rukous", "Suurelle herralle", "Neuvo", "Elämän menot", "Kova rangaistus", "Yhteen kasvaneet koivut", "Nuoruuttaan surija", "Kultaa odottaessa" ja "Pohjolan valkeneminen".

Yksi poikkeus ohjeeksi omaksutusta periaatteesta ansaitsee tässä mainitsemista sitäkin suuremmalla syyllä kun se liittyy tapahtumaan, jossa Krohnin menettely kuvaa hänen luonnettaan. Kevättalvella 1861 esitti ruotsalainen teatteriseurue Helsingissä vähäpätöisen ranskalaisen vaudevillen, jolloin siihen kuuluva tanssi esitettiin niin rivosti, että se herätti huomiota. Jotkut ylioppilaat ja maisterit, niiden joukossa Krohn, päättivät tehdä lopun tästä heidän mielestään häpeällisestä esiintymisestä. Heidän ollessaan tässä tarkoituksessa kappaletta seuraamassa olivat näyttelijät tosin varovaisia tanssia esittäessään, mutta kun osa permantoyleisöä mielenosoituksellisesti puhkesi suosionosoituksiin ja vaati tanssia toistettavaksi, alkoi se joukko, johon Krohn kuului, hyssyttää ja viheltää. Kun tanssi siitä huolimatta aiottiin toistaa, tulistui Krohn ja häneltä pääsi puol'ääneen lause: "häpeä Helsingin yleisölle!" Kohta sen jälkeen hän nousi seisomaan ja käänsi selkensä näyttämöön päin. Tämä esiintyminen herätti paljon paheksumista, mutta tanssin puoltajain tahditon menettely seuraavana näytäntöiltana sai yleisen mielipiteen lopuksi kuitenkin kääntymään mielenosoittajain puolelle. Krohn, joka nyt ensi kertaa elämässään oli joutunut yleisen paheksumisen esineeksi, myönsi kiivastuneensa, mutta katsoi taistelleensa oikean asian puolesta eikä vähääkään peräytynyt kannaltaan silloinkaan kun hänen omat hengenheimolaisensa häntä moittivat. Mielialansa hän tämän tapahtuman johdosta toi ilmi runossa joka vastoin tavallisuutta oli ruotsinkielinen. Sen nimi on "Studentsång" ja se julkaistiin "Helsingfors Tidningar" lehdessä N:o 33 (v. 1861). Runon ydinajatus näkyy säkeistöstä:

Tiga må den fega slafven,
Der det helga kränkes fräckt;
Men vi höje händeglafven,
Sanning ljunge oförtäckt!
Mannaharm,
Manna-arm
Blixtrar mot allt uselt ner.

Tarkoituksenmukaisinta arvatenkin oli sanoa sanottavansa tällä kertaa ruotsiksi. Poikkeustapauksissa Krohn kirjoitti ruotsinkielisiä runoja muulloinkin, etupäässä vain tilapäistä laatua; eikä se ollutkaan ristiriidassa päätöksen kanssa uhrata varsinainen elämäntyö suomenkielisen kirjallisuuden hyväksi.

Vuonna 1862 kirjoitti Krohn runon "Provessori Lönnrotille" tämän erojuhlaan. Seuraavana vuonna ilmestyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Näytelmistö-sarjan II osana Krohnin suomennos Theod. Körnerin runonäytelmästä "Die Sühne" nimellä "Syyn sovitus" "Mansikkain ja Mustikkain" IV osassa, joka ilmestyi v. 1863, on Krohnin tuotteita vain viisi "Kuun tarinaa", niistäkin useimmat jo v. 1861 kirjoitettuja. Pieni esipuhe näihin uusiin kuun tarinoihin osoittaa jonkinmoista runoilu-innon lamautumista, sillä sen sävy ei ole ollenkaan sopusoinnussa tämän runollisen teoksen kanssa. Tuotteitten vähälukuisuus osoittaa Krohnin runoilun tällä kertaa tyrehtyneen.

Näin ollen voi sanoa, että Krohnin runollisen tuotannon ensimmäinen kausi, joka alkaa vuodesta 1856 ja tuottaa runsaimmat tuloksensa vuosina 1860 ja 1861, on katsottava päättyneeksi vuonna 1862. Syynä tähän olivat monenlaiset työt sekä heikontunut terveys.

* * * * *

Tässä yhteydessä on mainittava pari toteuttamatta jäänyttä kirjallista suunnitelmaa, jotka kuuluvat Krohnin ensimmäiseen runoilukauteen. Kirjeestä Slöörille huhtikuun 17 p. 1861 näkyy, että Krohn suunnitteli näytelmää, jonka päähenkilönä olisi Klaus Fleming.[42] Hiukan myöhemmin hän suunnitteli toista näytelmää, "Ritvalan helka", johon lyhyt, lyijykynällä kirjoitettu luonnos on Krohnin käsikirjoitusten joukossa. Suunnitelma muistuttaa hiukan hänen sittemmin kirjoittamaansa novellia "Viimeinen rekryytin-otto Viipurin läänissä" ja on voinut vaikuttaa siihen. Muutamat kielelliset omituisuudet, kuten: "nyljetään", "sängittää hänellä ei käyneen kenenkään" j.m.s., osoittavat vielä vakiintumatonta kielitaitoa.[43]

Valmiiksi kirjoitettu, mutta ei julkaistu, on yksinäytöksinen saksankielinen näytelmä "Denker und Künstler". Kenties se on kirjoitettu Saksassa, oleskellessa v. 1861. Tätä saattaa otaksumaan teoksen sommittelu ja sanontatapa. Vihkosen kannella on omistus: "Dem Dichter des 'Uriel Acosta' im Geheimen gewidmet von einem ehrfurchtsvollen Bewunderer", sekä kunnioitusta henkivä runo. Näytelmän henkilöt ovat: Van der Ende, lääkäri ja luonnontutkija Amsterdamissa; Ophelia, hänen tyttärensä; Bauc Spinoza; Adrian van der Hoost, maalari; Chis dai, synagogan lähetti; kaksi palvelijaa. — Päähenkilö on Spinoza, joka tahtoo Opheliaa omakseen, mutta ei saavuta tätä päämääräänsä, koska nuorempi kilpailija, van der Hoost, menestyy paremmin. Samalla on pyritty osoittamaan, että Spinozan asema juutalaisseurakunnassa oli samankaltainen kuin Uriel Acostan, vaikka loppuratkaisu muodostui vähemmän järkyttäväksi. Näytelmä on runomittainen, ensimmäistä kohtausta lukuun ottamatta. Jambiset säkeet, joissa on 11 tahi 10 tavua, sujuvat hyvin; vain harvoin tapaa ontuvan säkeen. Koko teos henkii ylevää ajatustapaa, lämmintä paatosta, isänmaan- ja vapaudenrakkautta, mutta toimintaa ei ole juuri nimeksikään. Sävy ja tunnelma on Krohnille ominainen. Karl Gutzkovin "Uriel Acostan" vaikutus tämän teoksen syntyyn ja muotoon on niin ilmeinen, että siinä jo oli kyllin syytä jättää teos harjoitelmana lepäämään käsikirjoitusten joukkoon.

* * * * *

Kuten näimme oli Krohnilla sinäkin keväänä, jolloin hän suoritti kandidaattitutkinnon, monenlaisia töitä, ja tulevaisuuden suunnitelmana oli valmistua opettajaksi Jyväskylän seminaariin. Tämä aikomus kuitenkin raukesi ja sen sijalle tuli uusi suunnitelma, jonka toteuttaminen pian tuli päätyöksi ja sysäsi syrjään sekä runoilun että muita töitä. Krohn ryhtyi suunnittelemaan väitöskirjaa suomalaisen kirjallisuuden historian alalta. Jo alusta pitäen oli hänen tarkoituksenaan saada tutkimuksestaan niin kunnollinen, että hän sillä pääsisi dosentiksi yliopistoon. Jos tämä tuuma toteutuisi, suorittaisi hän liseniaattitutkinnon joskus myöhemmin sopivan tilaisuuden sattuessa.

Väitöskirjatyö osoittautui pian laajemmaksi ja vaivaloisemmaksi kuin Krohn ensin on luullut, mutta myöskin sangen viehättäväksi. Innokkaasta suomalaisuuden miehestä oli mielenkiintoista seurata suomalaisen kansallistunteen kehitystä ja voimistumista. Mutta juuri tämän tieteellisen työn Krohn sanoo olleen syynä runoilun lamautumiseen ja loppumiseen, hänen kun piti väitöskirjaansa varten, paitsi että se vaati voimaperäistä työskentelyä, myös lukea suuri määrä runouden nimellä kulkevia tuotteita, joissa ei ollut vähääkään runollisuutta.

Tosinhan hänellä oli tähän aikaan tilaisuus löytää toisaalta sitä, mitä tutkimusaineisto ei sisältänyt. Hän meni nimittäin tammikuussa v. 1861 kihloihin Emilia Sofia Nybergin kanssa. Riemastuksissaan hän kirjoittaa vanhemmilleen:[44] "En ollenkaan käsitä, kuinka sydämeni voi kestää niin paljon onnea halkeamatta! Onni oli ajatus, josta vuosien kuluessa olin yhä enemmän vieraantunut. Ankara velvollisuuden täyttäminen ja siitä johtuva rauha, se oli onni, minkä olin asettanut päämääräkseni. Ja nyt tämä riemun ylenpalttisuus!" Suunnitellen omaa kotia, josta piti tulla yksinkertainen, sillä laajan seurapiirin ylläpitämiseen heillä ei ollut halua eikä varoja, viettivät kihlautuneet hilpeästi joutohetkensä yhdessä.

Tätä onnea ja samalla myös Krohnin työtekoa häiritsi kuitenkin ikävä seikka. Liikaräsi ja taipumus mietiskelyyn oli heikentänyt Krohnin hermoja siinä määrin, että hän usein parin tahi kolmen tunnin

työskentelystä uupui ja sai päänsärkyä. Myöskin suuremmissa seuroissa olo rasitti häntä ja hän valitti tulleensa ärtyisäksi. Mutta kun alakuloisuus ja lamautuminen yritti saamaan vallan, voitti hän sen usein ajattelemalla, että semmoinen on kiittämättömyyttä Jumalaa kohtaan, joka oli suonut hänelle niin paljon hyvää. Terveytensä hoitamiseksi hän jätti pois koulutunnit ja harjoitti voimistelua. Kesäksi (1861) hän aikoi mennä voimistumaan Suursaarelle, mutta isä kehoitti menemään Marstrandiin. Ruotsissa käynti olikin Krohnille mieleen, sillä sieltä hän toivoi saavansa aineistoa väitöskirjaansa varten. Matka tuli myös tehdyksi ja ulotettiin Saksaan asti, jossa Krohn nautti hoitoa Homburgin kylpylaitoksessa. Tulos oli hyvä. Syksyllä oli terveys taas korjautunut ja työ sujui hyvää vauhtia.

Yleisiä asioita seurasi Krohn työnsä ohella tarkasti kuten ennenkin. Kirjeissään vanhemmilleen hän selittelee v. 1862 kokoon kutsuttavan n.s. Tammikuun valiokunnan laittomuutta, iloitsee siitä, että venäjänkielen pakollinen opiskelu kouluissa on poistettu, ja ihailee keisari Aleksanterin vapaamielisyyttä. "Jumala suokoon vain meidän pitää Aleksanterimme hyvin kauan, niin voi Suomen kansa kehittyä niin pitkälle, ett'ei mikään hallitsija enää voi pysähdyttää sen edistystä." [45] Hän kiinnittää vanhempiensa huomiota siihen, miten kansa on valistustyön avulla saatu kohoamaan. Hänelle itselleen omasta kohdastaan on suomenkielen asia edelleen kaikkein tärkeimpiä kysymyksiä. Hallituksen ymmärtämättömyys tässä suhteessa kiukustuttaa häntä. Vaikka kaikki kiista, yksinpä kielikiistakin, oli vasten hänen luonnettaan, antautuu hän toisinaan julkiseen polemiikkiinkin aatteittensa puolesta. Sisar Emilie tuottaa hänelle suuren ilon kirjoittamalla hänelle suomenkielisen kirjeen, joka osoittaa todellista perehtymistä suomenkieleen. Morsiankin, jonka äidinkieli oli ruotsi, oli Pietarissa sukulaistensa luona oleskellessaan Kaarlo Slöörin johdolla niin edistynyt suomenkielessä, että pyysi Krohnia kirjoittamaan kirjeensä suomeksi. Tämä suuremman esimerkki antoi Krohnille aihetta muutamia vuosia myöhemmin kirjoittaa Jaakko Länkelälle: "Kuule, miten käs jos rupeaisit morsiamelles kirjoittaa Suomeksi; minä rupesin ulkomailla ollessani ja näen että hän sillä tavoin paraten on oppinut. Alussa hänen täytyi istua sanakirja kädessä, mutta lopulla ei sitä sano paljon tarvinneensa. Välttämättömäksi katson, että meidän Suomalaisten perheet tulevat ihan suomalaisiksi; siinä ei saa olla veltto. Ja sinun morsiames kuuluu olevan jotenkin hyvä Suomalainen, niin ett'ei siinä voi tulla sinnepäinkään niin suurta haittaa kuin minun tyttöiselleni. Ajattele tuota tarkoin." [46]

Vaikka Krohn pysytteli kokonaan syrjässä julkisesta ja erityisesti valtiollisesta elämästä, pelkäsi hänen varovainen, Venäjän oloja nähnyt isänsä kuitenkin, että Krohn ottamalla osaa mielenosoituksiin tahi muulla varomattomalla esiintymisellä panisi tulevaisuutensa vaaranalaiseksi. Tämän johdosta kirjoitti Krohn vanhemmilleen toukokuun 3 päivänä 1861: "Te olette luullakseni ainoat ihmiset, jotka pitävät minua yltiöpäänä, sillä muuten on minulla pikemminkin se maine, että olen liian varovainen ja konservatiivinen. Mutta jos vain isänmaan vapaus joutuu vaaraan, niin ei minua, niin toivon, mikään neuvo eikä mikään ajatus tulevasta asemastani ja perheonnestani tule pidättämään tekemästä, mitä velvollisuus vaatii; sillä onhan lähinnä Jumalaa isänmaa korkeinta, minkä puolesta on uhrattava kaikki muu."

Kun varoitukset taas uudistuivat sen johdosta, että Krohnin "Kirje Joulukuulta" "Mehiläisessä" 1861 vanhempien mielestä oli vaarallinen, kirjoitti Krohn vanhemmilleen helmikuun 8 päivänä 1862, ett'ei julkisesta arvostelusta ole mitään vaaraa eikä asianomainen siitä edes voi vihoitella, jos vain kirjoitus on perusteltu ja tyyni. Hän jatkaa: "Ja jos, rakas isä, välttämättömän, joskin epämieluisen totuuden lausuminen todella olisikin vaarallista, niin voitko sinä, isä, kristittyinä ja miehenä minua tosissasi neuvoa raukkamaisesti vaikenemaan? Että totuuden ja oikeuden puolesta taistelijat eivät aina saa kulkea ruusuilla, sen ennusti jo Vapahtajamme sanoessaan: 'Autuaita ovat ne, joita oikeamielisyyden tähden vainotaan, sillä heidän on taivaan valtakunta'. Ja olisiko koskaan mitään suurta maailmassa tapahtunut, jos ihmiskunnan sankarit olisivat vavisseet, jos Luther olisi pelännyt mahtavaa paavia? Mutta minä häpeän mainitessani näin suuria esikuvia. Täytyyhän halvimmanikin velvollisuuttaan täyttäessään usein panna vaaraan terveytensä ja henkensäkin. Saako sotamies väistyä taistelusta sentähden, että hänen vaimonsa kenties voi jäädä leskeksi? Saako lääkäri jäädä kotiin sen vuoksi, että hänen vaimollaan ilman häntä on ikävä? Ei, isä, et voi tosissasi tarkoittaa, että minä, kun todella velvollisuuden täyttäminen on kysymyksessä, jättäisin tämän velvollisuuden täyttämättä sen takia, että siitä mahdollisesti seuraa jokin, tulevalle perheonnestani vahingollinen seikka. Sinä tarkoitat kaiketi vain sitä, että minulla tässä ei ollut velvollisuutta." Sen jälkeen Krohn selittää "Mehiläisen" toimitustyötä koskevia asianhaaroja, jotka tekivät, että hänen esiintymiseensä oli syytä ja että hänen velvollisuutensa oli asioita arvostellessaan seurata vilpittömästi ja varmaa vakaumustaan. Senaatti on niin umpisokea, että oli oikein ja kohtuullista kohdistaa arvostelu siihenkin. Velvollisuuden täyttämisessä ei voinut, ottaa huomioon edes sitäkään, että se vei aikaa varsinaiselta päätyöltä.

Tämä pitkä ote kirjeestä on saanut tässä sijansa Krohnia kuvaavana. Uskollisuus omille periaatteille ja pelkäämättömyys olivat hänelle ominaisia läpi elämän.

Morsiamen kirjeestä Krohnin äidille helmikuun 25 p. 1862 näkyy, että Krohn tähän aikaan oli hyvässä työkuunnossa ja puuhasi paljon. "Kaikki ihmiset tarvitsevat häntä", — kirjoittaa Emma Nyberg. — "Kaikkialla on hänellä jotakin tärkeätä toimitettavaa ja sen lomassa väitöskirjansa, joka minusta näyttää

melko kuivalta. Mutta kun hän kuitenkin on ollut sangen terve ja on kaikesta intresseerattu, niin olisihan väärin olla muuta kuin tyytyväinen ja iloinen siitä." Itsekin Krohn kertoo vanhemmilleen, että Helsingissä nyt on tavallista vilkkaampaa ja mielenkiintoisempaa. Sen vaikutti Tammikuun valiokunnan kokoontuminen. Krohn tutustui pian useimpiin valiokunnan talonpoikaisiin jäseniin. Erittäin miellyttävältä tuntui hänestä, kun hänet esitettiin näille maalaismiehille Krohn-Suoniona ja he heti sanoivat: "Hänethän me tunnemme sangen hyvin, vaikka emme vielä ole häntä nähneet".

Tammikuun valiokunnan työssä oli Krohnillakin sen verran osuutta, että hän suomensi osan valiokunnan pöytäkirjoista. Vanhemmilleen hän selitti, ett'ei tämä työ tuottanut suurta vaivaa, ja maksu oli niin hyvä, että hän sillä saattoi sittemmin suorittaa m.m. väitöskirjansa painatuskulut. "Mutta pääsy", — kirjoittaa hän, — "miksi työn otin, oli se, että tahdoin siitä vapauttaa Yrjö Koskisen, jonka on syksyllä väiteltävä historian professoriksi ja jonka aika on paljon kallisarvoisempaa kuin minun. Jos niin tarmokas mies kuin hän pääsee tänne professoriksi, niin edistyy suomalaisuus täällä paljon ripeämmin kuin tähän asti."

Kysymys tuloista, jota Krohn sivumennen tässä koskettaa mainitessaan suomennospalkkiosta, antoi myös hiukan ajattelemisen aihetta. Naimisiin aikovana miehenä hän olisi mielellään tahtonut järjestää taloutensa omien ansiotulojen varaan käyttämättä hyväkseen isän hyväntahtoista avustusta, johon hän kylläkin saattoi varmasti luottaa. Toiveet dosentinviran saamisesta näyttivät hänestä tähän aikaan jokseenkin hämäriltä, kun muitakin kilpailijoita näytti ilmestyvän. Samoin oli laita neljäksi vuodeksi annettavan noin 300 ruplan suuruisen stipendin, jota hän oli hakenut. Kolmestatoista viikkotunnista lyseossa hänellä oli vihkonkorjauspalkkioineen tuloja 370 hopearuplaa. Hän laski tarvitsevansa tähän lisää parisataa hopearuplaa vuodessa tullakseen toimeen. Sellainen kunniavirka kuin jäsenyys Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran asettamassa valiokunnassa, jonka tehtävänä oli tarkastaa kaikki seuralle painettaviksi tarjotut teokset, ei tuottanut rahatuloa, vaikka olikin lisänä kirjallisiin ansioihin. Sen verran Kirjallisuusseuran läheisyydessä olo ehkä saattoi auttaa, että helpommin kuin muuten voi saada suomennostyötä. Niinpä tiedusteli Krohn tähän aikaan Englannin kirjallisuutta tuntevilta tutuiltaan sopivaa ja suuremmalle yleisölle tuntematonta suomennettavaa englanninkielestä.

Yksi keino tarjoutui ekonomian saattamiseksi varmalle pohjalle. Krohnille tarjottiin lehtorin viransijaisuus Kuopiossa ja mahdolliselta näytti saada toimi vakinaisestikin. Morsian kuitenkin piti tätä ratkaisua vähemmän suotavana ja morsiamen isä lausui mielipiteenään, että on väärin lähteä pois pääkaupungista, jossa voi toimia enemmän. Krohn itse hieman epäröi. Hänen mielestään oli velvollisuus laittautua varmaan ja riippumattomaan asemaan, mutta myös velvollisuus jäädä Helsinkiin, jos vain saattoi olla varma siitä, että kykeni siellä enemmän hyödyttämään muita. Viimein hän päätti pysyä ainakin seuraavan vuoden paikoillaan, kun hänellä kerran kuitenkin oli mahdollisuus tulla toimeen Helsingissä.

Väitöskirjatyökin oli edistynyt nyt niin pitkälle, että Krohn keväällä 1862 saattoi lausua olevansa tyytyväinen teokseensa. Alkupuolen siitä saattoi jo antaa painettavaksi, mutta uusien lähteitten löytäminen pakotti lykkäämään lopullisen valmistumisen syksyyn.

Sitä ennen Krohn toukokuun 28 päivänä 1862 vietti häänsä, joitten jälkeen seurasi matka maaseudun rauhaan lepäämään.

Krohnin väitöskirja "Suomenkielinen Runollisuus Ruotsinvallan aikana, ynnä Kuvaelmia Suomalaisuuden Historiasta" tarkastettiin julkisesti lokakuun 4 päivänä 1862. Virallisena vastaväittäjänä oli Ahlqvist. Krohn kertoo vanhemmilleen väittelytilaisuuden menneen onnellisesti. Hän oli tyyni, ja kun Ahlqvist tehtyään ensin muutamia kielellisiä huomautuksia kävi käsiksi itse aineeseen, kävi keskustelu intressantiksi ja aika kului sangen hupaisesti. Mitään painavia muistutuksia ei tehty, joten saattoi olla jokseenkin varma dosentinarvon saamisesta. Väitöstilaisuuden jälkeen oli Krohnin kodissa päivälliset, joilla m.m. J.V. Snellman oli läsnä. Nuori emäntä oli rojhennut ottaa vastuulleen tällaisen juhlan valmistamisen, koska sen kautta juhlapäivälliset tulivat puolta halvemmiksi kuin ne olisivat tulleet kodin ulkopuolella. Näin saatu säästö annettiin nälkäkärsivien avustukseksi.[47]

Vanhemmilleen, jotka yksityiskohtaisesti seurasivat poikansa harrastuksia, Krohn kirjoitti väitöskirjansa valmistuttua syyskuun 30 päivänä 1862: "Koko teosta hallitsevan pääajatuksen olen teille aikaisemmin jo eri tilaisuuksissa selittänyt, nimittäin sen tähän saakka kokonaan huomiotta jätetyn tosiasian esittämisen ja todistamisen, että ruotsinvallan aikana Suomen kansa ei ollut vailla kansallistunnetta, ja että suomenkieli oli vielä vuoden 1700 jälkeen yleinen seurustelukieli kaikissa säädyissä. — — — Minua ilahduttaa se varma toivo, että edellä mainitun tosiasian keksimisen täytyy osaltaan lujittaa ja kohottaa kansallistunnetta. Sillä näkyy, ett'ei suomalaisuus ole eilispäivänä keksitty, maitopartain aivoissa syntynyt kuvitelma, vaan kansallisuusaate, joka vain on joksikin ajaksi työnnetty syrjään."

Krohnin väitöskirja on perustavaa laatua suomalaisen kirjallisuuden tutkimukselle. Ahlqvist virallisessa lausunnossaan siitä, jonka hän antoi historiallis-kielitieteellisen tiedekunnan kokouksessa

lokakuun 11 päivänä, toteaa tämän ja kiittää tekijän tutkijakykyä, uutteruutta ja rakkautta tutkimusaineeseensa.

Marraskuun 29 p. 1862 Krohn nimitettiin Suomen kielen ja kirjallisuuden dosentiksi.

Dosentiksi tulo ei Krohnin kaltaiselle moniharrastukselliselle miehelle suinkaan merkinnyt antautumista vain tieteelliseen työhön ja opetustoimintaan. Suomalaisuuden hyväksi oli niin paljon ja monenlaista työtä vielä tehtävänä, että Krohnillekin tarjoutui pian taas uudenlaatuista tehtäviä. Jo hänen perhe-elämänsäkin muodostui alusta alkaen sellaiseksi, että sekin oli voitto suomalaisuudelle. Seurapiiri ei ollut suuri, mutta se oli sympaattinen. Siihen kuuluivat lähinnä Ekbohm, Ahlqvist, Donnerin ja Flomanin perheet sekä joitakuuta naimattomia yliopiston miehiä. Yrjö Koskinen oli hyvin suosittu vieras talossa. Silloisista tavoista poikkeavaa oli, että Krohnilla oltaessa miehet ja naiset istuivat samassa huoneessa. Keskustelukielenä oli pääasiallisesti suomenkieli, jota emäntäkin jo pystyi käyttämään. Suomenmieliset perheet kokoontuivat muutenkin toisinaan suurella joukolla viettämään iltaa ja harjoittamaan suomenkielistä seurustelua. — Kun F.W. Rothstenin v. 1862 perustaman "Suomen ystäväin liiton" työtä jatkamaan perustettiin "Suomalainen iltaseura", kokoontui se ensi kertaa v. 1864 Krohnin kodissa.

Perheen piirissä vietettäväksi jäi Krohnille kuitenkin vähitellen yhä niukemmin aikaa. Töitä alkoi taas kasaantua. Ensiksikin oli jatkettava entisiä kirjallisia yrityksiä. Kemian oppikirjan suomennokseen oli ennen sen painattamista tehtävä alkuteoksen, uuden painoksen mukaan lisäyksiä ja oikaisuja, mikä työ nyt jo oli verrattain kaukana Krohnin varsinaisesta harrastuspiiristä. Aikaisemmin mainittu Körner-suomennos, "Synn sovitus", kuuluu myös tämän ajanjakson kirjallisiin töihin samoin kuin muutamat Kuun tarinat.[48] Myös "Mehiläisen" toimitukseen kuului Krohn edelleen. Vapauduttuaan vanhoista töistään hän ryhtyi uuteen suurenlaiseen kirjalliseen yritykseen, nimittäin sepittämään Kertomuksia Suomen historiasta nuorisolle. Tästä työstä ja sen vaatimuksista tekee Krohn selkoa kirjeessä vanhemmilleen maaliskuun 28 päivänä 1863. Hänen silloisia ajatuksiaan ja mielialojaan kuvaavana siteerattakoon tästä kirjeestä seuraavaa:

"Tämmöisestä teoksesta on täydellinen puute, ja kuitenkin on sellainen lukukirja, joka esittää ja tekee tutuksi lapsille isänmaan historian elävinä, lämpiminä kuvauksina, kansallistunnon kehitykselle mitä tärkein. Sellaisen kirjan kautta muuttuu kansan entisyys ikäänkuin lihaksi ja vereksi. Kaikki tunteet ja koko katsantotapa saa määrätyn isänmaallisen luonteen. Kykenenkö luomaan teoksen, joka on tämän korkean päämäärän mukainen, sen osoittaa tulevaisuus. Reippaasti uskallettu on puoleksi voitettu! Valitettavasti huolettua vain yksi seikka, nimittäin että olen väitöskirjaani varten tarpeellisten kauhean kuivien esitöitten kautta kadottanut runollisen vaistoni. Monet harmit ja riidat, jotka nyt tällä hetkellä, suomalaisen aineksen valloittaessa itselleen lujan aseman käytännöllisessä elämässä, myötäensä kuohuttaa sydäntä, ovat myös paljon vaikuttaneet siihen. Kun sisäinen sopusointu on häiritetty, ei voi luoda sopusointua. Toivoisin toisinaan eläväni jossakin pikku kaupungissa kaukana taistelun telmeestä; mutta onhan velvollisuus tarvittaessa pysyä paikallaan. — Oli miten oli, seuraus on nyt kerta kaikkiaan se, että olen menettänyt aikaisemman, kevyen kirjoitustapani. Tiedän, että se takertelee ja missä se takertelee, mutta en voi sitä muuttaa. Sama on uusimpien Kuun tarinainkin laita. Jos on Jumalan tahto, että minun on ainaseksi oltava vailla tätä lahjaa, niin täytyy minun tietysti siihen taipua ja luoda itselleni toimiala paria porrasta alempana. Itse asiassahan on kaikki työ suuren kokonaisuuden hyväksi saman arvoista. Mutta olen kuitenkin liiaksi tuudittanut itseni siihen suloiseen unelmaan, että voisin runouden salamain voimalla sytyttää kylmiä sydämiä, luopuakseni niin helposti kaikesta toivosta."

Eräässä toisessakin kirjeessä[49] lausuu Krohn, että hänen suunnittelemiensa historiallisten kertomusten menestys riippuu kokonaan esitystavasta, ja valittaa, että kaiken talvea ovat työn paljous ja alituinen taistelu estäneet häntä kehittämästä runolahjaansa. Synnä tähän asiointilaan taas on hänen luonteensa, joka vaatii ottamaan osaa kaikkeen: "Onhan häpeällistä katsoa kädet ristissä, kuinka toiset puolustavat sitä, mikä on itselleenkin rakasta ja kallista."

Runolahjan kehittämiseen ei todellakaan nyt ollut aikaa. Sen sijaan Kertomukset Suomen historiasta, — tuo jo Rautalammilla ollessa syntynyt ajatus, — onnistuivat hyvin. Niistä muodostui aikanaan teos, joka oli arvokas lisä kansalliskirjallisuuteemme. Osa näitä kertomuksia julkaistiin ensiksi kuvalehdessä "Maiden ja Merien takaa".

Tämä kuvalehti on se kirjallinen yritys, joka parina seuraavana vuonna vaati Krohnilta enimmän aikaa ja huomiota. Kun kustantaja Th. Sederholm vuoden 1864 alusta ryhtyi julkaisemaan suomenkielistä kuvalehteä, jolle hän ulkomaalaisen esikuvan mukaan antoi tuon mainitun nimen, niin hän tuskin mistään olisi voinut löytää sille niin sopivaa toimittajaa kuin Krohnin. Toiselta puolen taas Krohn mielellään rupesi lehden toimittajaksi, sillä siinä hän pääsi toteuttamaan erästä aatetta, jonka tärkeys hänelle oli selvinnyt: sivistynyt sääty oli saatava harrastamaan ja oppimaan suomenkieltä, sivistyneisiin perheisiin oli suomenkieli juurrutettava! Tämän ohjelman hän lausui selvästi julki jo lehden näytenuumerossa ja sitä hän johdonmukaisesti seurasi koko lehden ilmestymisajan kiinnittäen samalla

erityisesti huomiota lehdessä käytettyyn kieleen ja tyyliin.[50]

Ryhtyessään toimittamaan kuvalehteä Krohn suunnitteli ohjelman seuraavasti: Sisällyksessä tulisi olemaan tärkeänä osana, oikein yleisöä vetävänä erikoisuutena, kertomuksia Suomen historiasta, joitten laatimisessa Krohn oli pannut parastansa. Alkuperäisiä novelleja hän myös aikoi sepittää, vaikka epäilikin, että hänen ihmistuntemuksensa kenties oli liian pieni, jotta hän pystyisi luomaan eläviä tyyppejä ja nukketeaatterimaisuudesta vapaata toimintaa. "Mutta ken ei koskaan uskalla yrittää, se ei myöskään koskaan pääse päämäärään", oli hänen tunnussanansa. Luonnontieteellisiä, kansantajuisesti esitettyjä ja mieluummin myös huumorilla höystettyjä kuvauksia oli oleva runsaasti ja matkakertomuksia oli jo luvassa. Muuta sopivaa tulisi lisäksi.

Ohjelmansa Krohn onnistui sangen hyvin toteuttamaan. Hän osasi kirjoittaa kevyesti ja helppotajuisesti ja sekoittaa kirjoituksiinsa sopivan annoksen leikillisyyttä. Hyvänä esimerkkinä siitä on lehden alkunumeroissa ollut esitys "Kahvista ja sokerista", jonka hän aikaisemmin oli pitänyt Helsingissä kansantajuisena luentona ja joka jo silloin tuli tunnetuksi "kahvisaarnan" nimellä. Mutta eipä hän säästänytkaan aikaa eikä vaivoja etsiessään ja muovaillessaan sopivaa aineistoa.[51] Kiiskiläläisiä, varsinkin äitiään ja Emilie-sisarta, hän pyysi lausumaan arvosteluja kuvalehdestä nimenomaan sivistyneitten lukijain kannalta, sillä etupäässä semmoisille hän tahtoi kirjoittaa ja sen vuoksi välttää kovin tuttuja ja triviaalia aiheita. Kun vuoden 1865 alussa kuvalehti levisi entistä enemmän sivistyneisiin piireihin, mutta menetti talonpoikaisia tilaajia, joitten mielestä lehti oli liian korkeita asioita käsittelevä ja sisälsi liian vähän sanomia ulkomailta, niin Krohn lausui, että hänellä ei ole mitään muistutettavaa semmoista asiaintilaa vastaan. Oli parempi, että lehti vaikutti herättävästi sivistyneisiin, kuin että sitä lukisivat vain talonpojat, vaikkapa suurempikin joukko.

Ulkonaiset olot vaikuttivat, että hyvin toimitettu "Maiden ja Merien takaa" ei tullut pitkäikäiseksi. Puolivälissä vuotta 1866 se lakkasi ilmestymästä. Korvaukseksi kokovuoden tilaajille jaettiin Krohnin muutamien asianharrastajain avulla kokoilema "Helmivyö suomalaista runoutta".[52] Tämä antologia, vaikka se näyttää vain vähäiseltä sivutyöltä Krohnin muitten töitten rinnalla, oli hyvä palvelus suomalaisuudelle harrastuksen herättäjänä suomalaista runoutta kohtaan. "Ei kukaan ihminen", — lausui Krohn, — "voi kuvitellakaan, miten paljon kaunista on hajallaan ja piilossa vanhoissa sanomalehdissä ja muissa senkaltaisissa hämäräperäisissä paikoissa."[53]

Itsekin oli Krohn toivonut pääsevänsä kuvalehteä toimittaessaan taas runoilunkin vauhtiin. Toivoaan hän perustelee seuraavalla tavalla: "Tämänlaatuinen työ on toivoakseni vaikuttava minuun sangen herättävästi ja samalla rauhoittavasti. Katkeruus, minkä monet muut puuhut ovat synnyttäneet sielussa, häviää taas ja kenties taas runotar, joka pelkää synkkiä kasvoja ja kolkkoja ajatuksia, ottaa kotiutuakseen luokseni. Sepä olisi minun mieleni ja luonteeni mukaista elämää ja toimintaa."[54]

Toiveet eivät toteutuneet vielä tällä kertaa. Työtä oli paljon, ja uusia, aikaa vieviä toimia kasaantui pitkin matkaa. Semmoisena mainitsee Krohn itse Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sihteerin toimen. Paljon työtä vaati myös luentojen valmistaminen, kun Krohn määrättiin hoitamaan suomenkielen professorinvirkaa Ahlqvistin ollessa virsikirjakomitean jäsenenä. "Edullisempaa luullakseni olisi henkiselle ihmiselleni, jos sen hartioille ei olisi niin paljon kuormaa sälytetty", kirjoitti Krohn vanhemmilleen huhtikuussa 1866. Tämän työtaakan lisäksi oli kestettävä kotoisia huolia, kun vaimo ja ajoittain Krohn itsekin sairasteli.

Niinpä onkin Krohnin runoja näiltä vuosilta mainittava vain "Taidenieikka-seuran vuosijuhlassa vuonna 1865" ja "Suomalaisille", joka painettiin "Maiden ja Merien takaa" lehden viimeiseen numeroon v. 1865. Jälkimäisen Krohn itse mainitsee kirjeessään sisar Ottilielle kesäkuun 2 p. 1866 esimerkkinä tuotteesta, jonka taistelun telme on synnyttänyt. Hän kirjoittaa samassa yhteydessä: "Minun mielestäni on taistelu vain silloin elämää, kun sitä todellakin käydään periaatteista, jotka keskenään kamppailevat valtaan pääsystä. Mutta taistelu, johon ovat syynä kurjat persoonalliset intressit ja vihamielisyydet (tarkoitin nimittäin eräitten suomenmielisten käytöstä) ja niissä menee hajalle se, mikä on yhteen kuuluvaa, ei ole elämää, vaan — mädäntymistä. Että tuollainen mädäntynyt ilmapiiri vaikuttaa tuhoavasti kaikkiin elämän ituihin, runollisiin kuten muihinkin, on varsin luonnollista. Mutta — que faire? Viime vuosikertani viimeisestä numerosta löydät kuitenkin runotuotteen, jonka juuri tuollainen taistelu on synnyttänyt."

Aikomuksensa kirjoittaa novelleja kuvalehteen Krohn kuitenkin toteutti. Kuvalehden ensimmäiseen vuosikertaan painettiin kertomukset "Viimeinen kosija", "Hollannin saaristossa" ja "Viimeinen Rekryytin-otto Viipurin läänissä", ja toiseen vuosikertaan "Viimeinen kohtaukseni Neapelin rosvojen kanssa".

Joskin omintakeiseen runoiluun nähden, Krohnin sanoja käyttääksemme, "aikaisemmista ponnistuksista hieman herpautunut hengenvoima kykeni vain pariin siivenlyöntiin", niin Krohn tänä aikana kuitenkin käytti runolahjaansakin sangen hedelmällisesti. Ollessaan korvataudin takia estettynä menemästä ulos hän ryhtyi suomentamaan "Vänrikki Stoolin tarinoita". Tällöin jo oli olemassa se

vapaaehtoinen "komitea", jota Helsingissä mainittiin nimellä "vänrikki"[55] ja joka oli Krohnin innostamana ottanut yhteisvoimin suomentaakseen tuon kansallistunnetta kohottavan merkkiteoksen. Krohn nimittäin kirjoittaa vanhemmilleen marraskuun 20 päivänä 1866: "Meitä on neljä, jotka olemme jakaneet koko teoksen ja kokoonnumme kerran viikossa arvostelemaan valmista työtä.[56] Silloin harjoitetaan ankaraa kritiikkiä ja paljon hylätään ja on tehtävä uudelleen. Mutta niinpä myös käännös, mikäli jo voi nähdä, ei tuotakaan Runebergille häpeää." Hiukan myöhemmin, joulukuun 18 p. 1866, Krohn mainitsee, että hänellä on "leijonan osa" Stoolin tarinain käännöstyössä. Kirjeistä vanhemmille ilmenee myös, että hän käytti paljon aikaa tähän työhön. Edistipä hän hanketta avustamalla sitä taloudellisestikin. Pari vihkoa valmistuneita tarinain suomennoksia nimittäin painatettiin Sederholmilla niiden saatavien vastineeksi, joita Krohnilla oli häneltä kuvalehden toimittamisesta. Kun näitten vihkosten menekki oli niin hyvä, että painos kohta myytiin loppuun, otti Krohn lainaamalleen pääomalle tavallisen koron, mutta ei mitään osaa voitosta, joka jaettiin suomennospalkkioksi köyhemmille suomennostyön suorittajille.

Omat runonsa Krohn julkaisi v. 1865 kokoelmana "Runoelmia Suoniolta".

Historian harrastus, jonka tuloksena olivat kertomukset Suomen historiasta nuorisolle ja sen lisäksi Gruben historian loppuosien kompiloiminen ja Macaulayn "Englannin historian" suomennos, lienee myös innostanut Krohnin suunnittelemaan historiallista romaania. Tästä suunnitelmasta hän kirjoittaa vanhemmilleen maaliskuun 5 päivänä 1867: "Aion kesäkuussa mennä kolmeksi viikoksi Viroon, osaksi filologisessa tarkoituksessa, osaksi kootakseni, meidän kesken sanoen, detaljeja historialliseen romaaniin, jonka pohjana ja perustana tulisi olemaan virolaisten viimeinen joukkonousu kalpaveljiä vastaan vuonna 1343. Tahtoisin itse nähdä kuvattavat paikat sekä tehdä havaintoja kansan tavoista, mikä voisi antaa aiheita monenlaisiin episoodeihin."

Romaanin kirjoittamiseen ei ollut tilaisuutta, vaikka työkyky ja työhalu syksyllä 1867, vanhempien luona Kiiskilässä vietetyn kesän jälkeen, olikin suuri. Puhumattakaan "kiistoista ja aikaa vievistä sivuhommista" oli Krohn taas kovasti kiinni semmoisissa töissä, jotka kuuluivat hänen pääharrastuksiinsa. Hän oli myynyt kustantajalle kuvalehdessä olleet kertomukset Suomen historiasta ja ryhtyi tämän pyynnöstä täydentämään näitä kertomuksia esityksellä pakanuuden ajasta. Samalla hän syventyi tutkimaan suomalaisen kirjallisuuden historiaa. Nämä tutkimukset yhdessä monien muiden töiden kanssa veivät koko lukuvuoden ja työtä jäi vielä seuraavaksi talveksikin.

Kesä 1868 toi suruja Krohnin perheeseen ja syyslukukauden alkaessa oli asema sellainen, että Krohn katsoi välttämättömäksi lähteä sairaan vaimonsa luo Wiesbadeniin. Virkavapauden saanti kyllin pitkäksi ajaksi kohtasi vaikeuksia, mutta kun Ahlqvist oli omasta aloitteestaan, Krohnin sitä pyytämättä, ilmoittanut yliopiston konsistorille ottavansa suorittaakseen Krohnille kuuluvan kirjoitusharjoitusten korjaamisen, pääsi Krohn lähtemään. Hän oli hyvin iloisissaan Ahlqvistin odottamattomasta ystävällisyydestä. Ikävä oli keskeyttää Suomen kirjallisuushistorian valmistaminen, joka jo alkoi lähtää loppuunsa. Muita suunniteltuja töitä sen sijaan saattoi tehdä ulkomaillakin. Liiallisen työn ja huolten rasittamalle miehelle, jota lääkärikin oli kieltänyt työskentelemästä enempää kuin 4-5 tuntia päivässä, oli vapauttava ulkomaanmatka epäilemättä hyödyksi, varsinkin kun hän jo kauan oli toivonut sitä. Olihan historiallinen romaani juuri tällöin tekeillä ja saattoipa ulkomailla toivoa aikaa liikenevän kaikkein mieluisimpaankin askarteluun — runoiluun.

Romaani ei valmistunut tällä matkalla eikä myöhemminkään. Sen sijaan muodostui matka runotuotantoon nähden Krohnin toiseksi ja tuloksiltaan merkittävimmäksi nousukaudeksi.

* * * * *

Runoilijain surut ovat hedelmällisiä, sanotaan. Näyttää todellakin siltä kuin pitäisi runoilijan kulkea suurten kärsimysten kautta korkeimpiin saavutuksiinsa. Runoilunsa ensimmäisen kauden aikana Krohn katsoi vastoinkäymisten kasvattaneen hänessä vakavampaa mieltä ja suurempaa nöyryyttä. Nyt olivat koettelemukset suuremmat, mutta myös seurauksiltaan hedelmällisemmät. Suru, joka ajoittain vei aivan epätoivon rajoille, syvensi tunne-elämää ja kasvatti voimakkaaksi Krohnissa aina ilmenneen vakavan uskonnollisuuden. Nöyrä alistuminen Jumalan tahtoon ja kiitollisuus siitä hyvyydestä, jota Kaikkivaltias kurittaessaankin osoitti, määräisivät runoilijan mieluunsa. Ilman ankaria sisällisiä taisteluja ei tämä luottamus Jumalaan suinkaan ollut saavutettavissa. Sen osoittavat kirjeet vanhemmille. "Mikä demoonin valta ahdistaa sieluani ja mikä siinä on kuvittelua, mikä totta?" — kirjoittaa Krohn marraskuun 19 päivänä 1868 Montreux'sta. — "Toisinaan tutkin kulunutta elämäni ja mietin, minkä vikojeni tähden Jumala on pannut päälleni niin kauhean, tekisi usein mieleni sanoa julman rangaistuksen. Mutta toisinaan alan jo huomata, mitä Kaikkivaltias, Armosta rikas, tällä raskaalla kurituksella tarkoittaa. Tarkoitus lienee, että minun on lakattava välittämästä siitä, mitä ihmiset minusta ajattelevat ja turvauttava kokonaan Häneen, vain Häneen. Kuinka monta kertaa jo, kun olin aivan tuskastunut ja epätoivoinen, olenkaan antanut itseni kokonaan Hänen käsiinsä ja ajatellut: Sinä Sydäntentuntija tunnet sydämeni kaikki sopet ja tiedät, että tässä suhteessa ei siinä

koskaan ole ollut pahaa ajatusta. Ethän sinä tahdo minun turmiotani. Ja silloin olen aina ollut jonkun aikaa rauhallinen. Mutta ei ole aina helppo löytää armokättä ja tarttua siihen, kun sielussa on myrskyä ja pimeyttä."

Rukous ja työ olivat parhaat voiman lähteet näinä vaikeina aikoina, jolloin synkkämielisyyden puuskat Krohnissa ajoittain olivat sangen huolestuttavaa laatua. Kolmanneksi lohduttajaksi ilmestyi pian runotar, tuo kaivattu ja kauan loitomalla pysytellyt. Kävelyt metsissä Wiesbadenin ympäristöissä ja sittemmin Sveitsiin siirryttyä kiipeilyt vuorilla tekivät runoilijalle hyvää. Marraskuun 6 päivänä 1868 hän kirjoittaa vanhemmilleen Wiesbadenista: "Virolaisilla on vanha taikausko, että kaikki kivut voidaan manata puihin ja että tuulen jumalatar heti kiiruhtaa lieventäville henkäyksilleen sinne, missä ilmaan on tuotu haava- tahi muuta sairasta. Tämä syväaateinen taikausko on osoittautunut todeksi minuunkin nähden. Olen pari kertaa tuonut metsästä tuomisia[57] pikku runojen muodossa. Yksi niistä on alkuna suunniteltuun pikku vihkoon lasten lauluja ja kertomuksia, jotka kenties saan valmiiksi jouluksi. Siinä tapauksessa lähetän käsikirjoituksen Viipuriin Emilien lapsille. Muutenkin olen harjoittanut jonkun verran runollista allotriaa vakavien töitten lomassa. Olen nimittäin suomentanut Schillerin Kampf mit dem Drachen ja — katso, se oli varsin hyvä. Lähetän sen avustuksena Kuukauslehteen, josta saatte sen nähdä.[58] — — — Kunpa vain saisin tehdä enemmän työtä!"

Montreux'sta marraskuun 19 päivänä 1868 lähetetyn kirjeen mukana seurasi kuusi runoa, nimittäin: 1) "Rantakalliolla keväällä"; 2) "Tottelemattomat jäsenet"; 3) "Puu syksyllä"; 4) "Koivu Etelässä"; 5) "Armahalleni"; 6) "Kukkasten kanssa lahjaksi". — Itse kirjeessä sanotaan: "Myös suloinen runotar on usein vierailut luonani. Mitä, jos tämä murheen aika saisi taas uuden laulunlähteen sydämessäni kuohumaan! Mikä autuus! Silloin olisi mieleni kuin äidin, joka heti lapsensa synnyttyä unhoittaa kaikki kokemansa tuskat. Lähetän tämän mukana kuusi pikku runoa. Kaikki eivät kuitenkaan ole syntyneet Wiesbadenissa, vaan olen ennestään puolivalmiita täällä vain valmistanut. Niin ensimmäisen, jonka alun Ottilie varmaan muistaa. Aate tuli mieleeni, kun pitkän nälkätalven jälkeen taas näin Tähtitornin vuorelta ensimmäisen vesiviirun. N:o 2 on jo kosinta-ajaltani 1860, mutta jäänyt silloin keskeneräiseksi. N:o 5 niinikään silloin kirjoitettu ruotsinkielellä puolivalmiiksi. Muut kolme ovat kokonaan Wiesbadenin kaupunki- tahi oikeammin sanoen metsänlapsia. Ensimmäinen kuuluu aikaisemmin mainitsemaani lastenkirjaan; Emilie voisi piirtää sievän kuvan erityisesti siihen. Toinen syntyi, kun näin pari surkeata, vaivaista koivua Nerobergillä. — — — Emiliele olkoon sanottuna, että romaani saa vähitellen yhä selvemmät ääriiviivat. Kenpä tietää, eikö lapsukainen keväeseen mennessä jo sietäne päivän valoa. Voinen toivoa, että ihana luonto täällä on edistävää asiaa." Vähän myöhemmin, tammikuun 7 p:nä, Krohn kirjoittaa Kaarlo Slöörille: "Virolainen romaani muodostuu myöskin vähitellen pääpiirteiltään, vaan ei ole vielä siksi kypsytynyt, että tohtisin ruveta kirjoittamaan. Synnytettyä lasta, vaikka ei olisikaan muuta kuin keskonen, ei hennoisi viskata pois. Paras antaa sen vielä kasvaa." Mutta Wiesbadenista huhtik. 20 p. 1869 Slöörille kirjoitetussa kirjeessä hän jo epäilee romaanin valmistumista kirjoittaen siitä: "Mitä romaaniini tulee, olen sitä kyllä aika ajalta ajatellut, vaan eipä siitä eheää tahdo tulla. Saa nähdä, tulleeke kesä minulle myötyisämmäksi sen puolesta. Minä epäilen, voinko pitempää kertomusta saada soveltumaan yhteen. Andersenin romaanit ovat juuri peloittavaisena esikuvana minulle, mihin joudutaan, jos pienistä kuvapalasisista, joiden rakentamiseen Luoja on lahjan suonut, uskalletaan panna kokoon suurempia. Se tulee kuitenkin repaleiseksi. Mutta koettaa aion kuitenkin; ehkä työ tekijäänsä neuvoo." Muista kirjallisista töistä Krohn vielä mainitsee haluavansa Montreux'ssa tapahtumapaikka silmien edessä käydä rohkeasti käsiksi Byronin "Chillonin vangin" suomentamiseen.

Joulukuun puolivälissä sanoo Krohn runosuonensa vuotavan niin vuolaana, että hän ei pitkiin aikoihin enää ollut uskonut semmoista mahdolliseksi. "Syntyy melkein aina runo joka päivää kohti. Niitä tulisi vielä tiheämpäänkin, jos en pelkäisi liiaksi ponnistavani voimiani." Sisar Emiliele hän lähettää kahdeksan runoa joululahjaksi sillä ehdolla, että tämä valmistaa niistä kopion äidille. Isälleen, joka ei pysty alkuperäisestä suomalaisesta runosta nauttimaan, hän valmistaa niistä runomittaisia saksannoksia. Nähtävästi ovat nuo kahdeksan Emiliele lähetettyä runoa seuraavat: "Luettuani 'Säkenien' toisen parven", "Komeaa hautakiveä nähdessä", "L'Isle de la paix", "Clarensin hautausmaalla", "Lempi ja Lempo", "Myrskyn ajalla Genève-järven rannalla", "Karkuri" ja "Vakoja". Viimeksi mainittuun runoon Krohn sanoo saaneensa aiheen eräästä "Gartenlauben" numerosta.

"Karkurista", josta laatimaansa saksannokseen Krohn ei ollut tyytyväinen, sanotaan eräässä kirjeessä, jonka alku on kadonnut, mutta joka ilmeisesti on seurannut sisar Emiliele joululahjaksi lähetettyjä runoja: "Varmaan olet sinäkin monesti lukenut sanomalehdistä syvää sääliä tuntien noista onnettomista rikollisista, jotka ikävän ajamina läpi tuhansien vaarojen ja vaivojen etsivät tiensä kotimaahan nähdäkseen vielä kerran rakkaan isänsä kodin. Semmoistahan on meillä tapahtunut melkein joka vuosi ja se on aina minua syvästi liikuttanut."[59]

Samassa kirjeessä kuvailee Krohn runoiluansa Sveitsissä seuraavasti: "Kävelyillä olen enimmäkseen yksin, paljon liian takia housut saappaanvarsiin pistettyinä ja vuorelle nousun takia vuorivuoheen sarvella varustettu sauva kädessä. Näin menen runonpyydystykselle ja tätä riistaa näyttää vuorilla olevan vielä enemmän kuin vuorikauriita. Komeata ja kohottavaa on todellakin seisoa korkealla ihmistelmien

yläpuolella yksinäisellä kallionkielekkeellä ja katsella alas, missä kaikki näyttää niin pienen pieneltä kuin lelulaatikossa. Kun ajoin takaa *Karkuria*, nousin korkealle, niin että näin lumipeitteiset huiput aivan lähelläni. Paperia ja lyijykynän olin sillä kertaa varovaisuuden vuoksi ottanut mukaani, koska tunsin, että jotakin pitempää pyrki ilmoille, mitä en voisi pitää muistissani. Tavan takaa istahdin aina puun rungolle ja kirjoitin paperille pari valmista säkeistöä. Puunhakkaajat siellä ylhäällä mahtoivat luulla minua maalariksi."

Samaan tapaan kuin vanhemmilleen kertoo Krohn toimistaan myös ystävälleen Kaarlo Slöörille. Slöör oli lähettänyt Krohnille Oksasen "Säkenien" toisen parven heti niiden ilmestyttyä. Tämän runokokoelman luettuaan Krohn Montreux'ssa marraskuun 29 päivänä 1868 kirjoitti runon "Luettuani 'Säkenien' toisen parven" ja lähetti sen samana päivänä päivätyn kirjeen mukana Slöörille. Kirjeessä sanoo hän m.m.: "Kiitoksia tuhansia sydämellisiä siitä, että Säkenet lähetit tänne. Myötäseuraavasta runosta näet, mitä niitä lukiessani tunsin. Kuinka selvästi ilmauvat niissä Ahlqvist paran taistelut, taistelunsa hänen 'perkeleensä ja enkelinsä' välillä. Jumalan kiitos, että jälkimmäinen näkyy voitolle pääsneen ja suokoon hänelle Herra voimaa, että hän jaksaisi pysyä rauhan ja sovinnon tiellä. Mutta siihen pitääkin jokaisen meistä olla hänelle avullisina niin paljo kuin mahdollista, lempeällä, lepyllisellä kohtelulla. Vie, ole niin hyvä hänelle runoni ja sano hänelle puolestani sydämelliset terveiset. Myös voit runon, jos tahdot, panna lehteesi tai Kuukausilehteen.[60] — Minussakin on tämä syksy uudestaan aukaisnut runohettehen, luultavasti ovat sen surun ja ikävän vedet paisuttaneet. Osaksi olen täydistänyt ennen kesken jääneitä kappaleita, osaksi tehnyt ihan uudet. Näytteeksi lähetän sinulle muutamat, sillä ehdolla kuitenkin, ett'et niitä mihinkään painata etkä näytä muille kuin likeisimmille ystäville. Sillä minä tahtoisin, jos Jumala siihen apunsa suopi, seuraavan vuoden jouluksi myös antaa ulos runovihkosen ja siksi niiden pitäisi vereksinä pysyä."

Kirjeen mukana lähetti Krohn runot "Armahalleni", josta huomautetaan: "kirjoitettu ruotsiksi v. 1861, vaan ei valmistettu", "Koivu etelässä" (nähdessä Wiesbadenissa muutamia surkastuneita koivuja) ja "Rantakalliolla keväällä nälkätalven perästä" (keväällä kesken jäänyt).

Tammikuun 7 päivänä 1869 kirjoittaa Krohn Slöörille Montreux'sta: "Kävelyiltäni tuon jokseenkin usein tuomisia kotiin, nimittäin runoelmia. Myrskyt, jotka ovat sydäntäni tänä syksynä mylleröittäneet, ihmeen ihana luonto täällä ynnä viimeinkin tuo kultainen joutilaisuus kaikista määrähetskisistä töistä ovat yhdessä vielä kerran puhkaisseet karstakuoren, joka runosuoneni oli tukahduttanut. Nyt en pelkää enää Vaarasan synkkää kohtaloa. Hulluus on minussa Tegnérin sanoilla puhuen saanut miedomman muodon ja puhjennut runoudeksi. Kestäköön se tauti nyt kaiken ikäni. Kyllä olet oikeassa, veikko kulta, kun sanot minun siksi juuri olevan luodun. Sen minäkin tunnen nyt paremmin kuin koskaan muulloin. Varsinkin on *Karkuri*, jota minä käskin Berndt lankoni näyttää Sinulle, kiihoittanut toivoni ja samassa vahvistanut voimani korkeammalle kuin tähän asti pyrkimään. Balladi ja suurempi kertomaruono, ne, näen, ovat oikea alani. En ole luotu laulajaksi, vaan maalariksi. — En tiedä luvata kuitenkaan mitään novellia Seuralle, sillä tätä nykyä ainakin pyrkivät kaikki tämmöiset aineet runomuotoon, joka tietysti on parempi, vaan ei novellikirjastoon kelpaava. Par'aikaa pyörii päässäni Saara Simonen Rautalammilla ja Teidän kesäidyllinne hänen kanssaan. Mutta aine näkyy tahtovan muodostua tragediaksi. Se olisi jo kirjoitettu, jos vaan olisi oikean sopivan runomitan siksi löytänyt. Kuusmittaa on kovin vaikea suomeksi kirjoittaa enkä juttuani tahtoisin kovin pitkäksi, niin kuin se mitta vaatisi. Ehkä panen eri tapaukset, eri mittoihin niinkuin juuri Tennyson runoelmissa olen esimerkin lukenut. — — — Koskiselle, jota minä myös hänen lempeästä kirjeestään kiitän, voit sanoa, että pari uusista runoistani juuri ovat lapsikirjan alkua, niihin myös aion suorasanaisia kappaleita sekaan panna. Hyvä olis, jos sitten Alexandra Sältin Frosterus piirtäisi niihin tarpeelliset kuvat. Jouluksi näen mä on Topelius taas kirjoittanut värsyt yhteen Pletschin kuvakirjaan. Mikä se lienee? Siitä voit kirjoittaa. Niitä on täällä koko joukko saatavana. Ehkä joku voisi jonkun toimittaa suomalaisilla sanoilla. Mutta suomen kielipin toimittamiseen saksalaisten tarpeeksi en rupea, sen voit vakuuttaa hänelle. Uuk agathon polykoiraniee sanoo Homerus s.o. ei voi kaikkein koirana olla. Toisten pitää profeteerata, toisten kielillä puhua. — — — Kuukauslehdelle lähetän pian Schillerin Fridolin'in, joka jo on enemmän kuin puolekseen käännetty. — — —"

Kirjoittaessaan Slöörille Wiesbadenista huhtikuun 20 p. 1869 virolaisromaaninsa epäonnistumisesta Krohn jatkaa: "Lyyriillistä olen sitä vastoin aina silloin tällöin lirittänyt. Niitä on jo pari tusinaa yhteensä ja täällä Wiesbadenissa, kun toivottavasti pian lämpenevä ilma taas sallii aamukävelyni, toivon sikiöitteni luvun vielä karttuvan." — Kirjeen mukana seurasi näytteeksi runo "Ainoa hetki".

Runotuotannon runsauteen olivat syynä suotuisat olot. Tervehtyminen — sekä runoilijan itsensä että hänen vaimonsa — edistyi hyvällä hoidolla ilahduttavasti, tieteellistäkin työtä tuli tehdyksi koko joukko, [61] ja vieras ympäristö, joka alussa oli vaikuttanut kiusallisesti, oli usein myös virkistykseksi. Näemme Krohnin taas yhtä virkeänä ja moniharrastuksisena kuin ennenkin. Hän lukee "Kuun tarinoita" saksaksi asuintovereilleen, ja kun huomaa niiden miellyttävän, ryhtyy suunnittelemaan saksalaista painosta tästä teoksestaan voidakseen sen palkkiolla avustaa tuhotulvista kärsineitä. Hyväatekevää tarkoitusta varten hän parina iltana esittää halullisille kuulijoille kuvauksia suomalais-virolaisesta mytologiasta. Omaksi ilokseen ja hyödykseen hän opiskelee englanninkieltä ja toivoo pian olevansa "perfect english

gentleman", sillä hänen englanninkielen opettajattarensa on kehunut, että hän on "very quick to catch the particularities of the pronunciation".

Elämäänsä näinä aikoina Krohn pitää todellisena laiskurin elämänä ja saa siitä aihetta kirjoittaa runon "Laiskuuden ylistys", joka sisältää todeksi osoittautuneen väitteen:

Ei työjuhtien luo
Runotar koskahan käy.

Sanaa laiskottelu ei Krohnin käyttämänä voi ottaa kuitenkaan aivan täydestä. Krohn itse kertoo kirjeissään tekevänsä työtä siihen asti kuin tuntee itsensä väsyneeksi — "ei silmänräpäystäkään enempää", sanoo hän kirjeessä tammikuun 13 p:nä 1869 — ja saavansa sangen paljon valmista käsistään. Runoilussa tapahtui vuoden 1869 alussa pieni pysähdys, joka oli aivan tilapäinen. Krohn kirjoittaa siitä vanhemmilleen (13/1 1869): "Uusia runoja en ole nyt kirjoittanut. Luonnollisena reaktiona yhteen aikaan melkein jokapäiväiseksi käynyttä tuotantoa vastaan on nyt tullut seisahdus. Kohta toivon kuitenkin saavani valmiiksi suurehkon runon, joka minulla on mielessä."

Tuo mielessä ollut suuri runo on ilmeisesti "Purjehdusretki saaristossa", sillä tämän valmistusajaksi on käsikirjoitukseen merkitty helmikuun 18 p. Muut ulkomailta ollessa keväällä 1869 syntyneet runot ovat: "Ainoa hetki", "Tähden tuikkiminen", "Lempeni ja viisas ystäväni", "Käynti Valunpajassa", "Viinitarhan edustalla", "Huhtikuun 16 päivänä 1869", "Ne ovat vait!", "Leskisillä", "Suurisuiselle ystävälle", "Miks sua rakastan" ja "Virsi kotimaan puolesta".

* * * * *

Krohn palasi ulkomailta kotimaahan kesäkuun 12 päivänä 1869. "Tuskin saatoin olla kyyneltymättä", kirjoitti hän vanhemmilleen saman kuun 22 p:nä, "kun taas niin pitkän ajan jälkeen astuin kotimaan rantaan ja omaisten ja ystävien monet iloiset kasvot lausuvat minut tervetulleeksi." Kesän vietti runoilija vanhempiensa kodissa Kiiskilässä.

Syksyllä oli pitkän poissaolon jälkeen taas käytävä käsiksi entisiin puuhiin, "solmittava uudelleen moni katkennut lanka". Semmoisena mainitsee runoilija m.m. Vänrikki Stoolin tarinain suomentamisen. Muuhun runolliseen työhön ei enää ollut aikaa, sillä uusia, aikaa vieviä tehtäviä oli taas ilmestynyt, kuten kuraattorin toimi Savo-Karjalaisessa osakunnassa ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaiseman "Novellikirjaston" vaatimat suomennostyöt. Krohn kirjoittaa vanhemmilleen Helsingistä syyskuun 27 p:nä 1869: "Olen iltaisin *enimmäkseen* ollut poissa kotoa komiteoissa ja kokouksissa. Paljo työ käy ilolla ja voimalla. Siksi ei ole pelkoa liikarasituksesta. Olen muuten ottanut järkähtämättömäksi periaatteeksi, että en muulloin kuin aivan tavattomissa tapauksissa jatka hetkeäkään työtä, kun tunnen puristusta päässäni."

Krohnin runollisen tuotannon toinen kausi oli täten loppunut. Se oli ollut niin satoisa, että hän saattoi julkaista nyt uudetkin runot eri kokoelmana. Vuonna 1865 ilmestynyt "Runoelmia Suoniolta" ilmestyi nyt syksyllä 1869 uutena, lisättyinä painoksena nimellä "Suonion runoelmia, I, II". Siihen ennättivät mukaan myös syksyllä 1869 Helsingissä kirjoitetut runot "Vieras lippu" ja "Tuhma, raak' on Suomalainen."

"Työ, kuten onnettomuuskin, ei tule koskaan yksin", lausui Krohn kerran. Sen Krohn sai todeta taas nytkin ulkomailta palattuaan. Siinä työssä, jonka hän nyt lähinnä seuranneina vuosina suoritti, oli muun muassa melkoinen määrä suomennoksia. Äitinsä pyynnöstä hän suomensi kokoelman K. Gerokin saarnoja. "Suomen Virallisen Lehden" ja "Uuden Suomettaren" kaunokirjalliseen osastoon hän suomensi Walter Scottin romaaneja, jotka sittemmin ilmestyivät kirjakauppaankin ja innostuttivat suomentamaan vielä lisää Scottia. Sen lisäksi hän suomensi Andersenin satuja ja Topeliuksen tekstin kuvateokseen "Matkustus Suomessa".

Andersenin satujen suomennos ei ollut ainoa lahja, minkä Krohn antoi Suomen lapsille. Jo ulkomailta hän oli suunnitellut lasten kirjaa. Semmoisia valmistui pian kokonainen sarja suurempien kirjallisten töitten lomassa, joko omien lasten huviksi tahi suorastaan kustantajain pyynnöstä. Vuonna 1869 ilmestyi "Pienokaiset", v. 1872 "Kotieläimet", v. 1874 "Metsä-elävät", v. 1875 "Minun äitini" ja v. 1880 "Kylän lapset". Tähän on lisättävä vielä yhdessä Samuli Suomalaisen kanssa v. 1878 toimitettu "Pikku joululahja". Nämä teokset sisälsivät osaksi omia runoja, osaksi mukaelmia.

Tieteellisistä töistä, joita Krohn suoritti kohta ulkomaanmatkansa jälkeen, on mainittava kahden vuoden työn tuloksena v. 1872 ilmestynyt "Viron kieli-oppi Suomalaisille".

Helsingin vilkas ja rauhaton elämä, josta Krohnin oli mahdoton vetäytyä aivan erilleen, tuntui hänestä toisinaan liian rasittavalta. Rauhallisemmissa oloissa hän arveli voivansa myös saada aikaan enemmän ja parempaa kuin Helsingissä. Nämä arvelut eivät kuitenkaan vaikuttaneet muutosta Krohnin elämässä. Hän jäi pääkaupunkiin työtaakkoineen. Jos elämä siellä toisinaan tuntuikin rasittavalta, varsinkin kun

terveys oli heikko, niin sen vastapainona oli ystävyys ja tunnustus, jota hän sai osakseen. Hän itse kertoi vanhemmilleen, että yleisistä kiistoista ja kimppuunkäymisistä on hän saanut kärsiä vähemmän kuin useimmat muut. Onpa hänen aatetoveriensä piirissä tullut melkein sananparreksi, että Krohnilla on sama etuoikeus kuin muinoin hovinarreilla: hän saa lausua totuuden julki ilman että siitä suututaan. Tämä kertomus on yhtäpitävä Yrjö-Koskisen todistuksen kanssa: "Kaikista 'fennomaneista' oli Krohn varmaan se, jota parhaiten suvaittiin niidenkin kesken, jotka seisovat ihan toisella kaunalla. — — — Hän on jaloimmalla tavalla edustanut kansallisen liikkeen niin-sanoakseni ritarillista, sen hurskasta ja humanista puolta." [62] Koskinen lisää vielä, ett'ei Krohnin nauttima suosio suinkaan ollut seurauksena liiallisesta mietoudesta. "Päinvastoin Julius Krohn oli varsin kiivas puolustamassa, mitä oikeaksi katsoi; joskus hän saattoi tulistua silmättömäksi, jos luuli huomaavansa vähintäkään vilppiä muissa." — Varsinaiset kunnianosoitukset, milloin niitä, esimerkiksi merkkipäivinä, nuorison tahi muitten kansalaisten puolelta tuli Krohnin osaksi, eivät erikoisesti ilahduttaneet häntä, sillä hän katsoi ne ansaitsemattomiksi. Myöskään kiittävät arvostelut hänen teoksistaan eivät sokaisseet häntä, [63] vaikka hän toiselta puolen piti tärkeänä, että työ, jonka suorittamiseen hän oli pannut parastansa, tunnustettiin tarpeelliseksi. Arvonimistä hän ei välittänyt. Kun hänet vuoden 1882 promotsionissa vihittiin kunniatohtoriksi, ilahdutti häntä enemmän kuin arvonimi se huomaavaisuus, jota tiedekunta täten tahtoi hänelle osoittaa.

Joskus saattoi kesken kiireellisten töittenkin jokin hyvin lähellä Krohnin sydäntä oleva asia hänet uhraamaan hetken runoilulle. Semmoinen sydämen kyllyydestä syntynyt runo on lokakuun 14 päivänä 1871 kirjoitettu "Fenialaiset", joka aikanaan sai paljon suosiota osakseen. Sangen suopean vastaanoton sai myös Krohnin "Tervehdyssoja 1873 vuoden maistereille". Tämän runon synnystä puhutaan kahdessa kirjeessä vanhemmille. Toukokuun 3 päivänä 1873 Krohn kirjoittaa: "Kuten olette nähneet sanomalehdistä, on osakseni tullut se kunnia, että minut on valittu promotsionirunoilijaksi. Sen johdosta olen pyytänyt vapautusta ylioppilastutkinnosta [64] ja myönnetäänkin se minulle aivan varmasti, koska minulla sitä paitsi on toukokuun aikana lähemmä 50 kandidaattitutkintoa." Kirjeessä saman kuun 20 päivänä ilmoittaa Krohn: "Runoni on jo viime torstaista asti ollut aivan valmis ja jo suurimmaksi osaksi painettukin. Se on, luulen, onnistunut paremmin kuin odotinkaan. Olin hieman peloissani, kun aika oli niin lyhyt enkä ollut pitkään aikaan kirjoittanut mitään runoa. Huoleni uskoin Herralle ja ryhdyin sitten työhön varmasti luottaen Hänen apuunsa. Ja työ kävi kuin höyrykoneella!"

Jo vuonna 1871 Krohn oli suunnitellut kuvalehden julkaisemista, mutta huonon vuodentulon johdosta lykännyt suunnitelman toteuttamisen seuraavaan vuoteen. Vuoden kuluttua näyttivätkin olot niin suotuisilta, että Krohn ryhtyi toimiin asian toteuttamiseksi. Nytkin hän noudatti vanhaa periaatettaan, että on koetettava saada aikaan niin hyvää kuin mahdollista. Niinpä esimerkiksi tiedustellessaan, voisiko se hänen keksimänsä ajatus toteutua, että hän lähettäisi jollekin saksalaiselle kuvalehdelle kymmenkunta kuvaa Suomesta osaksi valokuvina osaksi lyijykynäpiirroksina ja saisi palkkioksi klisheitä samoista kuvista, hän nimenomaan pani ehdoksi, että klisheet on toimitettava hänelle samaan aikaan kuin kuvat ilmestyvät saksalaisessa lehdessä. Sillä vaikka hän tiesi, että hänen yleisönsä olisi aivan toinen kuin saksalaisten lehtien ja että saksalaiset lehdet tähän aikaan Suomessa olivat rarissima avis, niin hän samalla otti huomioon, että huomatuimmat saksalaiset kuvalehdet kuitenkin tulivat akateemiselle lukuseuralle, jonka vuoksi tässä oli valvottava, ett'ei vahingoitettaisi suomalaisen kuvalehden mainetta.

Krohn oli vakuutettu siitä, että kuvalehti oli tarpeen vaatima, ja tähän hän perusti laskelmansa. Siksi hän alkoi vuoden 1873 alusta julkaista "Suomen Kuvalehteä" hyvin toivein ja saikin lehdelleen kohta paljon tilaajia ja suosijoita. Vanhempiaan, joiden hyväntahtoisuuden ja harrastuksen hänen yrityksiään kohtaan hän tunsi, hän nimenomaan kielsi ottamasta levittääkseen lehteä enemmän kuin he todella saisivat kaupaksi, sillä välttämätöntä oli, että kaikki perustui terveeseen spekulatioon. Kun tilaajamäärä toisena vuonna luonnollisista syistä väheni, ei Krohn ottanut vastaan isän tarjoamaa avustusta lehden julkaisemiseksi. Sen hän kyllä mielellään kesti, että tilaajain vähettyä hän itse sai tehdä työnsä palkatta, mutta työnteossa häntä kannusti se toivo, että lehti osoittautuu tarpeelliseksi ja sen asiat paranevat. "Tunnustus ja onnistuminen pitää maailmalta väkisin ottaa, ja sen minä Jumalan avulla teen!" — lausui hän.

"Suomen Kuvalehti" eli kahdeksan vuotta. Tänä aikana se sai nähdä hyviä jos huonojakin vuosia. Kun tilaajamäärä lisääntyi, teki Krohn voitavansa lehden parantamiseksi. Niinpä oli lehdellä parhaina aikoinaan kolme omaa puupiirtäjää ja toimituksessa apuvoimia. Kun taas tulos tuli odotettua huonommaksi, lausui Krohn: "Rahallisesti tulen toimeen, vaikka Kuvalehti ei tuottaisi penniäkään työpalkkaa. Siinä ei siis ole mitään menetetty, korkeintaan hiukan loukattu itserakkautta." [65] Vuonna 1880 Krohn aikoi lopettaa kuvalehtensä julkaisemisen keskellä vuotta, varsinkin kun hänellä oli muita tärkeitä töitä suoritettavana, mutta eri tahoilta saapuneitten pyyntöjen johdosta hän jatkoi julkaisemista vuoden loppuun. Tällöin ei suomenkielinen yleisö jäänyt enää ilman kuvalehteä, sillä "Kyläkirjaston Kuvalehti" oli jo olemassa.

Taitavasti ja huolellisesti Krohn toimitti kuvalehteään koko sen olemassaoloajan. Siinä hän taas oli

"omassa elementissään", vaikka hän toisinaan valittikin, ett'ei hänellä enää ollut samaa hengenjoustavuutta kuin kymmenen vuotta sitten, jolloin mitkään ulkonaiset vaikeudet eivät voineet estää ilomielin työskentelemästä. Näin Krohn taas suoritti runsaan määrän uhrautuvaa työtä suomalaisuuden hyväksi, erittäinkin sen aatteensa toteuttamiseksi, että sivistyneet kodit oli saatava suomalaistumaan. "Suomen Kuvalehti", jolle aikanaan ei maassamme ollut olemassa mitään ruotsinkielistä vastinetta, herätti hyvin toimitettuna julkaisuna ruotsinkielisessä sivistyneistössämme sekä harrastusta että arvontaa suomenkieltä ja suomenkielistä kulttuuria kohtaan.[66]

Tieteellinen työ, joka varsinkin kohdistui suomalaisen kirjallisuuden historian tutkimiseen, sujui näinä sanomalehtimiesvuosina hyvin. Sen sijaan ei kuvalehden kahdessa ensimmäisessä vuosikerrassa ole juuri ollenkaan Krohnin runottaren tuotteita. Mutta vuonna 1875 tapahtui tässä suhteessa jyrkkä muutos. Lehteen ilmestyi joukko kauniita runoja, joiden alla oli suosittu nimimerkki Suonio, ja tätä runotuotantoa jatkui vielä seuraavanakin vuonna. Runojen sävy ja sisällys ilmaisee, mistä tämä runsas tuotanto on aiheutunut. Raskain isku, mikä tähän asti on runoilijaa kohdannut, — vaimon kuolema huhtikuun 4 päivänä 1875, — on keskeyttänyt runoilijan elämän säännöllisen kulun ja saattanut hänet etsimään lohdutusta lyyrystään. Tämä on Krohnin runoilijaelämän kolmas ja viimeinen nousukausi. Sen tuotannon ytimenä on "Emma"-sikermä.

Vuonna 1875 valmistuneet runot ovat säilyneissä käsikirjoituksissa varustetut seuraavilla päiväyksillä: 22/4 Unhoitus, 23/4 Haudan partaalla, 24/4 Mut miltä tuntui katsees, 27/4 Tyhjää, 7/5 Kahden kesken, 9/5 Uusi sulhas-aika, 13/5 Ihmisseuroissa, 11/6 Kaikkein vaikein, 12/6 Isä ja Helmi, 16/6 Hiljaa, 6-8/7, Sydämmen taisteluita, 1/12 Rouva Raa-Winterhjelmin albumiin, 6/12 Mun suun' on mykkä, 8/12 Sun tahtosi tapahtukoon! — Seuraavan vuoden tuotteita ovat: Pää pystyy vaan!, Oi kiitos!, Keväällä 1878 ja Nimetön sormi.

Runojen päiväyksistäkin voi lukea, että ankaran iskun synnyttämä masennus vähitellen katosi ja Krohn taas miehekkäästi tarttui työhön. "Pää pystyy!" on sydämen syvyydestä noussut huuto, ilman teennäisyyttä ja tavoiteltua asennetta. Kesällä vuonna 1876 saadun kylpylaitoshoidon jälkeen oli työkyky taas niin hyvä kuin suinkin saattoi toivoa. Syyskuun 10 päivänä samana vuonna Krohn meni naimisiin Maria Vilhelmina Lindroosin kanssa, joka oli hänen työtoverinsa suomalaisessa tyttökoulussa.

Jo marraskuun 12 p. 1875 oli Krohn nimitetty Gottlundin jälkeen suomenkielen lehtoriksi yliopistoon. Tuloja ei tämä nimitys vakinaiseen virkaan sanottavasti lisännyt, mutta uusi toimi antoi enemmän tilaisuutta kirjalliseen työhön. Saadakseen keskittää entistä enemmän huomiotaan suomalaisen kirjallisuuden historian tutkimiseen Krohn jätti pois sivutoimia ja korvasi täten johtuneen tulojen pienennyksen supistamalla sopivasti menojaan.

Vieläkään ei Krohn kuitenkaan saanut kokonaan antautua siihen tutkimustyöhön, joka aina oli ollut hänen elämänsä pääharrastuksena. Virsikirjakomitean jäsenenä ja puheenjohtajana v. 1876-1880 hän sai suorittaa vaikean ja voimia kysyvän työn. Päiväjärjestystään kesällä 1878 Kangasalan Vääksyssä, virsikirjakomitean ollessa ensi kertaa koolla, Krohn kuvaa seuraavasti: "Päivätyön aloitan kello 7 aamulla ja työskentelen kello 12:een tahi 1:een; iltapäivällä kello 4-7, joskus 8:aan. Voidakseni sen ohessa tehdä omiakin töitäni, joista en voinut täysin vapautua, täytyy minun nousta 1/2 6 ja toisinaan työskennellä illallisen jälkeenkin. Päivällä teemme lyhyemmän, illalla noin kello 7 tahi 8 pitemmän kävelymatkan notkistaaksemme paljosta istumisesta kangistuneita jäseniämme. Pieni päivällisuni on välttämätön. Kaikki käy kuin kellokoneisto. — — — Tästä paljosta työstä huolimatta olen terve ja iloinen, ja tulen olemaan sitä vielä enemmän, kun, kuten joku päivä sitten, voin työskennellä ulkona." [67]

Suurin rasitus ei kuitenkaan johtunut työpäivien pituudelta, vaan siitä, että Krohn oli komitean ainoa runoilija. Hänen osakseen siis tuli vaivaloinen ja aikaa vievä runomuodon antaminen virsille. Hän itse sanoo: "Ahkeruudestamme huolimatta edistyy työmme vain hitaasti. Siihen vaikuttaa suuresti se, että meistä viidestä vain yhdellä paitsi minua on runollisia taipumuksia ja hänkin on valitettavasti jo 75-vuotias. Kolme muuta ovat aivan välttämättömiä vanhan virsikirjan ja tehtyjen muutosten arvostelamisessa sekä vahtimassa ett'ei sisältöön epähuomiossa tule vääriä tahi helposti väärinkäsitettäviä lauseita; mutta he eivät kykene kirjoittamaan ainoatakaan säettä." [67] Puhuessaan Krohnin osuudesta virsikirjan valmistuksessa lausui Yrjö-Koskinen: "Yritys olisi ollut mahdoton, ell'ei Krohnilla itsellään olisi ollut niin syvä uskonnollinen mieli ja sen ohessa se sielun nöyryys, joka ei milloinkaan loukkautunut muiden muistutuksista." [68] Työn raskautta lisäsi vielä sekin, että se oli joutuva koko kansan arvostelujen alaiseksi eikä ruti vanhoillisilta piireiltä ollut odotettavissa mitään suopeutta. Krohn itse lausui työn lähestyessä loppuaan. "Tuntien sen sokean konservatismi, joka vallitsee monissa määrävissä piireissä, en kovin ihmettelisi, jos ainakin aluksi kaikki tulisi hylätyksi." [69]

lopputulokseksi tuli, että se virsikirjakomitea, jossa Krohn oli niin tärkeänä tekijänä, lopultakin antoi Suomen Seurakunnille kauan kaivatun uuden virsikirjan. Suomen toinen yleinen kirkolliskokous v. 1886

hyväksyi pienin muutoksin komitean virsikirjaehdotuksen. Tehdyistä muutoksista lausui Krohn: "Ihmeellistä (kuriös) on, että nuo muutokset, jotka enimmäkseen eivät ole kovinkaan suuria, ovat voineet yhdellä kertaa tehdä yleisesti hylätystä teoksesta kelvollisen." [70]

Virsikirjatyön yhteydessä valmisti Krohn Kansanvalistusseuran julkaisuihin noin sadan sivun laajuisen teoksen "Suomalaisen virsikirjan historia", joka ilmestyi v. 1880. Tämä alkujaan pikku sivutyöksi suunniteltu tehtävä vei Krohnilta paljon aikaa, sillä tapansa mukaan hän tutki aineensa perusteellisesti. Tulos olikin sen mukainen. [71]

Vasta virsikirjatyön päätyttyä, jolloin myös monen vuoden aikana kirjoitetut ja itsenäisiksi tutkimuksiksi muuttuneet kertomukset Suomen historiasta oli saatu loppuun saatetuiksi, saattoi Krohn keskittää koko huomionsa varsinaiseen tutkimusalaansa. Tällä hän nyt saavuttikin suurimman tieteellisen voittonsa sovittamalla kansanrunouden tutkimukseen keksimänsä tutkimustavan, joka vieläkin on käytännössä suomalaisen metodin nimellä. Ilman vastaväitteitä hän ei saanut tuloksiaan tunnustetuiksi ja suuren Kalevala teoksensa valmistuttua v. 1885 hän tiesikin, että oli odotettavissa polemiikki, joka saattoi käydä ikäväksikin. Mutta hän oli varma asiastaan. Kun hänen äitinsä oli huolestunut nähtyään sanomalehdistä, että Ahlqvist tulisi teoksessaan "Kalevalan karjalaisuus" todistamaan vääräksi Krohnin teorian Kalevalan alkuperästä, kirjoitti Krohn vanhemmilleen: "Ei se niin muitta mutkitta käy; siihen tarvitaan enemmän kuin vain kehuskeleva ennakoilmoitus. Se seikka vain tekee minut kokonaan Tuomaaksi, että hän ei ollenkaan tunne toisintoja, joita ilman ei mikään tieteellinen Kalevalatutkimus ole mahdollinen. Joka tapauksessa olen hyvin iloinen tuosta teoksesta, sillä sen kautta kiintyy huomio kysymykseen ja totuus tulee varmasti selvemmin ilmi, olkoonpa se missä tahansa." [72]

Hyvin ansaittu tunnustus Krohnin työstä oli, että hänet v. 1885 nimitettiin Suomen kielen ja kirjallisuuden ylimääräiseksi professoriksi. Jo vuonna 1881 oli Suomalaisen Kirjallisuuden Seura palkinnut hänen Kalevala-tutkimuksensa alkuosan, kaunotieteellisen katsauksen Kalevalaan. Tämän teoksensa osan arvostelua odotti Krohn hieman jännittyneenä, sillä hän ei aikaisemmin ollut liikkunut estetiikan alalla. Sitä suurempi oli hänen ilonsa, kun niin pätevä palkintolautakunnan jäsen kuin professori J.F. Perander hänelle lausui, ett'ei teos antanut aihetta mihinkään mainittavampiin muistutuksiin. Vain todella ansaittu palkinto saattoi ilahduttaa Krohnia.

Suurempien tieteellisten töitten lomassa syntynyt teos on Krohnin "Suomen suku", joka ilmestyi v. 1887. Tästä aineesta oli Krohn edellisenä keväänä Helsingin työväenyhdistyksen toimesta pitänyt kansantajuisia luentoja.

Luennoitsijana Krohn oli suosittu. Yksinkertaisemmatkin kuulijat seurasivat mielellään hänen selvää ja asiallista, mutta samalla vilkasta ja usein leikillistä esitystään. Yliopistossa hänellä tavallisesti oli runsaasti kuulijoita. Samoin oli hänen opetuksensa kouluissa mielenkiintoista ja mukaansatempaavaa. Näinollen on luonnollista, että häntä myös usein pyydettiin juhlapuhujaksi. Hänen puheissaan oli välitöntä innostusta ja hän puhui mieluummin vapaasti, ilman papereita. "Jos kirjoittaa puheensa, silloin on asia tavallisesti myös piloilla", sanoi hän. [73]

Paitsi juhlapuhujana Krohn myös, kuten olemme jo nähneet, esiintyi juhlarunoilijana. Hänen myöhäisimmät runotuotteensa ovatkin melkein kaikki juhlarunoja, nimittäin "Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallituspäivänä" (1880), "Aleksanteri II:n muistoksi" (1881), "Runebergin patsasta paljastettaessa" (1885), "Keisariparille heidän Lappeenrannassa käydessään" (1885), "Turun suomalaisen lyseon vihkiäisjuhlassa" (1887) ja "Brahen patsasta paljastettaessa" (1888). Juhlarunon luontoinen on myös v. 1888 kirjoitettu "Hyljätty äiti".

Paljosta työstä Krohnin käsi niin väsyi, että hänen lopulta täytyi hankkia itselleen kirjoituskone. Muutenkin pyrki usein ruumiillinen heikkous häiritsemään työtä. Krohnin täytyi työkunnossa pysyäksensä tarkoin hoitaa terveyttään. Kun Savo-Karjalainen osakunta piti hänelle juhlan hänen erotessaan kuraattoritoimesta v. 1883, oli hän hyvin mielissään siitä hienotunteisuudesta, että juhla liian valvomisen välttämiseksi oli järjestetty alkamaan tavallista aikaisempaan.

Yhtä paljon terveyttään ajatellen kuin innokkaana urheilijana Krohn iloitsi ja sydämellisesti kiitti vanhempiaan siitä uudesta veneestä, jonka nämä keväällä v. 1888 olivat hankkineet Kiiskilään. "Se tuottaa varmasti meille ja monille muille iloa ja ruumiin voimistumista", kirjoitti hän vanhemmilleen. Mutta aivan toisin kävikin. Krohnille tuo vene tuotti kuoleman ja sen kautta hänen vanhemmilleen sekä hyvin monille muille mitä katkerimman surun. Krohn hukkui Viipurin lahteen purjehdusmatkalla elokuun 28 päivänä 1888. Hän oli lähtenyt vesille kahden kesken sisarensa Ottilien kanssa. Keulapurjetta paikoilleen laittaessaan hän luiskahti veneestä mereen. Sisar, joka oli likinäköinen ja tottumaton purjeveneeseen hoitoon, ei saanut häntä pelastetuksi. Krohn oli tosin hyvä uimari ja pysytteli jonkun aikaa veden pinnalla huutaen sisarelleen ohjeita, miten oli meneteltävä. Pian hän kuitenkin, koska hänen yllään oli raskas päällystakki, uupui ja huomasi ponnistelunsa turhiksi. Huudahtaen: "Hyvästi, voimani uupuvat!" hän vaipui syvyyteen. [74] Ruumis löydettiin vasta syyskuun 3 päivänä.

Tuhatlukuisen kansalaisjoukon läsnä ollessa Julius Krohnin ruumis haudattiin Helsingin vanhaan luterilaiseen hautausmaahan syyskuun 7 päivänä 1888. Kansalaisten mielialan tässä surujuhlassa tulkitsi ehkä sattuvimmin Yrjö-Koskinen lausueksaan: "Se seppete, jonka laskemme hänen haudallensa, ei ole yksistään suruseppele; se on voiton seppete hyvin suoritetusta elämäntyöstä, voitolla päätetystä kilvoituksesta."

* * * * *

Julius Krohnin harvinaisen runsaasta elämäntyöstä sisältää edellä oleva esitys vain pääkohtia.[75] Tarkoituksena on ollut osoittaa, kuinka Krohnin runoilijatoiminta ikäänkuin pusertui hänen muitten tärkeitten töittensä väliin. Nuori suomenkielinen kulttuuri tarvitsi hänen kykyänsä moniin tehtäviin ja hän antoi auliisti työvoimansa käytettäväksi sinne, missä luuli sen parhaiten hyödyttävän yhteistä asiaa. Työpäivät olivat pitkiä, runoilluin ei ollut aikaa. Senkin vuoksi Krohnin koko kaunokirjallinen tuotanto on, vain pikku tekeleitä: runoja, Kuun tarinoita, jokunen novelli. Suunniteltu historiallinen romaani ei valmistunut. Toteuttamatta jäi muitakin kirjallisia suunnitelmia.

Siitä huolimatta on Krohnin työ suomenkielisen sivistyksen hyväksi perustavaa laatua myöskin runouden alalla. Hänen kirjeensä vanhemmilleen osoittavat, että hänelle kaikista toimistaan runoilu oli rakkain. Kenties sekin, että seurustelu runottaren kanssa hänestä oli suloista nautintoa, sai tuon velvollisuudentuntoisen, omasta ilostaan alttiisti luopuvan miehen supistamaan mahdollisimman vähiin ne ilon hetket, joita runoilu hänelle tuotti. Rientäessään työhön aina sinne, missä hän luuli parhaiten hyödyttävänsä suomalaisuutta, Krohn kenties arvioi liian pieneksi sen työn merkityksen, jota hän olisi ollut kykenevä suorittamaan suomenkielisen taiderrunouden kehittäjänä. Olihan hänellä ilmeiset laulun lahjat ja herkkä kieliäisti. Varmaankin hän nuorena tunsu itsessään kehitysmahdollisuuksia kirjoittaessaan vanhemmilleen: "Jo lapsesta saakka, lukiessani runoutta, päilyi aina mielessäni ajatus: 'Anch' io sono pittore!"

II.

Katsomus ja runoilijaluonne.

Julius Krohn oli harvinaisen sympaattinen ja puhdasluonteinen ihminen. Siitä antanee aavistuksen jo edellä oleva elämäkerrallinen katsaus. Huomiota herättää se seikka, että aikalaiset kuvaavat Krohnin vielä paljon sympaattisemmaksi ja merkittävämmäksi henkilöksi kuin mitä hänen omista lausunnoistaan ja teoistaan voi päätellä.[76] Kaikki, jotka ovat olleet tekemisissä Krohnin kanssa, ylistävät häntä miehenä, johon sydämen sivistys oli painanut leimansa. Sydämellinen ja herkkä, vankka periaatteissaan ja itsenäinen, mutta samalla humaninen ja suvaitsevainen, valoisan katsomuksen ja uupumattoman työn mies, — siinä tavallisimmat mainesanat, jotka hänestä lausutaan. Työtoverit muistelevat hänen aaterikkauttaan ja kykyään saada valmista käsistään, hänen innostuvaisuuttaan ja monipuolisuuttaan. Muistellaan myös lempeätä, usein suuripiirteiseksi kohoavaa huumoria, joka monesti antoi valaistuksensa hänen esityksilleen. Erityisesti on tuotu esille sitä, että hän oli positiivisen työn, ei kiistan ja hajaannuksen mies. Sydän oli hänellä mukana kaikessa toiminnassa. Jac. Ahrenberg kuvaa häntä sanoilla: "kokonainen ihminen, lapsi sydämessä, työn merkki käsissä ja Jumalan leima sielun kuvastimessa. Lämminsydämisenä, lapsellisen hurskaana, ymmärtäväisenä kanssa-ihmisiään kohtaan hän eli hengen puhtaudessa ja työn levossa harvinaisen antautuvana miehenä, hyvänä isänä ja jalona kansalaisena." [77]

Aikalaisten antama kuva Krohnista ei ole ihannoitu. Se näkyy siitä, että kertojat aina mainitsevat myös vioista, joita he ovat Krohnissa huomanneet. Semmoiset supistuvat kuitenkin vain siihen, että Krohn saattoi toisinaan tulistua näennäisesti vähäisestä syystä ja että hänen esiintymisensä toisinaan näytti oikulliselta. Krohnin tulisuudesta puhuttaessa kertojat kuitenkin samalla huomauttavat siitä sympaattisesta piirteestä, ett'ei Krohn kiivastunut persoonallisista syistä ja että hän aina oli valmis sovittamaan ja hyvittämään, jos luuli vähänkään loukanneensa toista.[78] Tulistumisen aiheena oli useimmiten se, että Krohn suorana ja vilpittömänä miehenä ei voinut sietää mitään, mikä hänestä tuntui vääristelyltä tahi vilpillisyydeltä. Erityisesti arka kohta oli tällöin suomalaisuuden asia.

Erään määritelmän mukaan kuuluu miehen kuvaan sanan parhaassa merkityksessä "eheä luonne ja määrästään tietoinen tahto, voimakas toimintahalu työhön käytettynä, itsetuntemus ja itsekuri". [79] Nämä sanat sopivat Krohniin. Hän oli miesten parhaita. Kuitenkin juuri Krohnia ajatellessa muistamme, että hänessä oli luonteenpiirteitä, jotka ovat naisellisia: hän oli innostuva ja helposti myös masentui

hetkellisesti. Tunne ohjasi usein hänen tekojaan, ei kylmä harkinta. Tästä puolesta muistuttaa eräs muistosanojen kirjoittaja[80] joka jatkaa: "Kun pitää silmällä tätä tunteen ja toiminnan välitöntä yhteyttä ja samalla muistelee hänen mielensä ja puheensa kaikinpuolista puhtautta, joka m.m. teki hänet kuratorina ollessaan verrattomaksi nuorison johtajaksi, niin juohtuu ehdottomasti mieleen se lause, jota hän käytti muistosanoissaan E. Lönnrotista, selittäessään tämän persoonallisuuden eheyttä ja jaloutta *naisen kaltaisuudeksi*. Luulemme kuitenkin oikeammaksi sen selityksen, että hän, samoin kuin Lönnrot ja moni muu Suomen jaloimmista pojista, täydellä vakaumuksella seurasi sitä ihannetta, jossa miehen voima ja naisen puhtaus täydellisimmässä muodossaan ovat yhdistettyinä — Kristusta."

Krohn oli saavuttanut sen, mitä Goethe nimittää ihmisen suurimmaksi onneksi: hän oli eheä persoonallisuus. Hän oli sitä oikeastaan alusta asti. Tämä ei merkitse sitä, että hän olisi päässyt läpi elämänsä sisällisittä taisteluita ja ristiriidoita, vaan ainoastaan sitä, että hän taistelussaan persoonallisuutensa kehittämiseksi sai paljon apua hänessä itsessään piileviltä hyviltä voimilta. Pintapuolisten katselijain mieleen ei juolahtanut, että esimerkiksi Krohnin elävä uskonnollisuus oli — kuten olemme nähneet hänen ulkomailla kirjoittamistaan kirjeistä — ankarien sisällisten taistelujen syventämää.

Krohnin luonteenlaadusta ja uskonnollisuudesta seurasi, että hän ei saattanut tinkiä moraalisisista periaatteistaan ja että hän lausui vakaumuksensa rohkeasti julki. Hänen kirjalliseen makuunsakin tämmöinen katsomus tietenkin vaikutti.[81] Mutta yksipuolisuuksiin hän ei siinäkään mennyt.[82] Ensi katsauksella ehkä kummastuttaa, että hän saattoi, kuten on nähty, ihastua sellaiseenkin kirjailijaan kuin Karl Gutzkow. Asia on kuitenkin hyvin ymmärrettävä. Paitsi että "Uriel Acosta" on etevä taideteos, joka tempaa mukaansa jo pelkällä esteettisellä tehollaan, on koko tuon näytelmän henki sukua Krohnille. On paljon totuutta siinä E.N. Setälän sivumennen lausumassa ajatuksessa, että Krohn runoilijana on hengeltään saksalainen.[83] "Uriel Acostasta" taas on täydellä syyllä sanottu, että se on puhtaasti saksalaisen hengen luoma.[84] Mutta pääasia on, että mainittu draama ylistää ihmisen uskollisuutta vakaumukselleen. Siinä se koskettaa Krohnin olemuksen keskeisimpiä osia.

Sisintä vakaumusta Krohnissa oli antautuminen työhön suomalaisuuden hyväksi. Vilkkaan luonteen aiheuttama moniharrastuksellisuus sai suomalaisuuden aatteesta kiinteän keskipisteen, jonka ympärille kaikki toiminta kiertyi sopusointuiseksi kokonaisuudeksi. Mutta sen vakaumuksen synty, joka Krohnia työssä ohjasi, on itsessään mielenkiintoinen probleemi. Sillä alunperin ei näyttänyt olevan edellytyksiä siihen, mitä tuli tulokseksi. Krohnin runouden ymmärtämiseksi on tarpeellista päästä selville siitä, miten hänestä tuli suomalaisuuden työntekijä ja miten hän saavutti suomenkieltä kohtaan suuremman rakkauden kuin moni, jonka sukujuuret ovat syvällä suomalaisessa maaperässä.

Tätä seikkaa on Jac. Ahrenberg selittänyt uskottavalla tavalla.[85] Hänen mielestään on Krohnin kehitys tässä psykologisesti ymmärrettävissä. Krohn oli luonteeltaan lempeä, herkkä, runollinen. Kotiseudun ihana luonto kiinnitti hänet itseensä ja painoi ainaiseksi leimansa hänen olentoonsa. Kodilla, joka aluksi oli aivan vieras suomalaisuuden liikkeelle, oli vielä vähemmän edellytyksiä ymmärtää ruotsinkielen oikeutusta Suomessa. Pikemminkin ruotsinkieli, joka uhkasi sysätä käytännössä syrjään saksankielen, oli Viipurin saksalaisille, m.m. Krohnin äidille, vastenmielinen, kun taas suomenkieltä kohtaan ei ollut olemassa tuommoista vastenmielisyyden tunnetta. Julius Krohn oli nuorukaiseksi kypsyttyään epätietoinen siitä, mihin kansallisuuteen hän oikeastaan kuului, ja tämä epätietoisuus vaivasi häntä suuresti. Ahrenbergin kertomuksen mukaan Krohn kerrankin kyynelsilmin pyysi hänen isältään neuvoa, mille kansallisuudelle hän omistaisi työnsä. Kysytty kehoitti silloin Krohnia antautumaan kokonaan suomenkielen opiskeluun, oppimaan suomenkielen äidinkielekseen. Nämä sanat lankesivat maahan, jota Krohnin äitikin ehkä tietämättään oli otolliseksi muokannut, ja toivat satakertaisen sadon. Muistettakoon tässä myös, mitä edellisessä luvussa on kerrottu oloista Viipurissa ja Viipurin lukiossa vallitsevasta hengestä, johon rehtori Ahrenberg paljon vaikutti.

Jac. Ahrenbergin selitystä tukee B.F. Godenhjelmin kertomus siitä, kuinka Krohn kerrankin juhlassa Suomalaisella tyttökoululla puhui pontevasti ja lämpimästi isänmaan merkityksestä ihmiselle ja sanoi itse saaneensa kokea, miltä tuntuu, kuu ihminen on maaperää vailla niinkuin juureton puu.[86] Lisäksi tuli se seikka, että Krohn alkoi opiskelunsa yliopistossa aikana, jolloin Snellmanin voimakas herätysshuuto jo oli ennättänyt kaikua ja herättää vastakaikua, jolloin fennomaaninen liike oli vauhdissaan ja tempasi sekä pontevuudellaan että aatteellisuudellaan ihmisiä mukaansa ja jolloin suomenkielen kohottaminen kulttuurikieleksi ei enää ollut kaukainen unelma, vaan päivän kysymys. Mielenkiintoinen sattuma on, että Snellmanin kirjoitus "Suomalaisen kirjallisuuden lähimmästä tulevaisuudesta", jossa, m.m. asetetaan tehtäväksi korkeimpia taiteellisia vaatimuksia täyttävän suomenkielisen runouden luominen, ja Krohnin ensimmäiset yritykset runoilla suomeksi ovat molemmat vuodelta 1856. Krohnin kansallista heräämistä selitettäessä on lisäksi otettava huomioon se hänen luonteensa puoli, jonka hän itse ilmaisi tunnussanallaan: "kaikki tahi ei mitään". Häntä, kuten hän itse lausui, ei tyydyttänyt pintapuolinen suusuomalaisuus eikä puolinaisuus, vaan hän antoi itsensä suomalaisuuden aatteelle kokonaan ja johdonmukaisesti.

Olemme nähneet, että tämä vannoutuminen suomalaisuuden palvelukseen oli haitallinen Krohnin runoilulle. Filosofoimiseen riittää puolikin ihmistä, mutta runottaret vaativat ihmisen kokonaan, sanoo Schiller.[87] Toiselta puolen suomalaisuuden aate lyö leimansa Krohnin runoiluun, on usein inspiration lähteenä ja vaikuttaa aiheiden valintaan. Jo ensimmäinen tutustuminen Krohnin runotuotantoon oikeuttaa sanomaan, että yksi sen huomattavimpia piirteitä on isänmaallisuus. Jää vain tarkastettavaksi, mikä sisällys sanalla isänmaallisuus on tässä tapauksessa.

Krohnin ensi esiintymisen suomenkielisenä runoilijana teki loistavaksi ensi sijassa sikermä "Kun tarinoita", joiden varsinaisena, nykypäiviin asti säilyneenä tehona on isänmaallinen paatos. Teoksen johdatuksessa se purkautuu ylistyslauluksi erityisesti suomenkielelle. "Kun tarinat" kokonaisuudessaan antavat hyvän kuvan tekijänsä maailmankatsomuksesta ja runoilijatemperamentista osoittaen monivivahteisina muutamat luonteenpiirteet, jotka ovat tekijälle ominaisia: uskonnollisuuden, sovinnollisuuden, epäitsekään antautumisen suuren aatteen palvelukseen. Suomalaisuus nimenomaan on sellainen asia, jolle elämäntyö on uhrattava. Suurin se, ken enimmän tekee ja uhraa Suomen kansan ja kielen hyväksi pyytämättä siitä itselleen etua. Sentähden on M.A. Castrén suurmies. Eripuraisuus on ollut suomalaisten heimojen turma: johtopäätös ja toimintaohje seuraa tästä itsestään. Epätoivoon suomalaisten tulevaisuudesta ei suinkaan ole syytä. Tämä kansa on kiintynyt karuun kotimaahansa, se on vuodattanut vertaan sen puolesta, se on suorittanut salassa suurtoita maatansa viljelykselle valloittaessaan. Se on kansa, jossa on kuntoa ja mielenjaloutta.

"Kun tarinat" sisältävät eepilliseen runouteen viittaavasta nimestään huolimatta vahvasti lyyrillisiä tunnelmaisuja. Paitsi niitä kuuluu Krohnin ensimmäiseen runoilukauteen joukko lyyrillisiä runoja. Saamme niistä lisäselvitystä siihen, mitä laatua on Krohnin isänmaallisuus. Runoilija kiivastuu nähdessään matalamielisyyttä, joka johtaa nauttimaan elämän hyvyyksistä kansan muitten jäsenten kustannuksella ("Suurelle herralle"). Kaikki pikkumaiset kinastelut ovat hyljättävät ("Suomalainen maamme Ruotsalaiselle"); yksimielisyys on voimaa ja yksimielisyyteen on mitä parhaat edellytykset, sillä isänmaa on kaikille yhteinen ja rakas:

Siit' olkohon riita
Ja kiistamme siitä
Ken Suomea parhaiten rakastanee.

Kansojen alkeellisimpiin oikeuksiin kuuluu vapaus elää oman luonteensa mukaista elämää ("Italian herääminen"). Isänmaan vapautta on tarpeen vaatiessa ase kädessä puolustettava ("Suksimiesten laulu"), isänmaalle on elämä omistettava ("Juomalaulu"). Isänmaanrakkauden elähdyttämä työ on Suomen kansalle ja kielelle luonut vaikeissa oloissa tulevaisuuden edellytykset ("Pohjolan valkeneminen", "Provessori Lönnrotille") ja semmoista työtä on edelleen tehtävä ("Taideniekkaseuran vuosijuhlassa").

Kun Krohnin toinen runokokoelma ilmestyi, huomautti eräs arvostelija "runoilijan laulumahdin suuresti voimistuneen". Ajan tapaukset ovat vaikuttaneet tekijän mieleen ja antaneet runoilijalle ikäänkuin tukevamman pohjan.[88] Tämä Krohnin laulumahdin voimistuminen hänen toisena runoilukauteensa on kaikkein selvimmin havaittavissa hänen isänmaallisissa runoissaan. Aiheen käsittely niissä on syventynyt. Runoilija on aikakautensa lapsi, kauniisti ajatteleva ja suuria tavoitteleva idealisti. Mutta hänelle on ominaista myös selväpiirteisyys, järkevyys, joka varjelee eksymästä mahdottomiin, pilventakaisiin haaveiluihin. Hän on käytännöllisen toiminnan mies. Krohnin isänmaallinen runous ei ole ylimalkaista isänmaan ylistämistä ja siitä innostumista. Päinvastoin se on kehoitusta työhön ja suuntien viittomista tuolle työlle. Isänmaanrakkaus velvoittaa. Isänmaa on ylinnä kaikkein, sen onni olkoon itsekunkin silmämääränä. Yksilölle olkoon elämän ohjeena:

Ylempänä, alempana,
Mitä siit' on huoltakaan,
Kun vaan kukin portahana
Onpi Suomen kunniaan.[89]

Työtä on tehtävä tosi innolla ja se on tarmokkaasti suunnattava nurinkuristen, suomalaista kansaa sortavien olosuhteitten muuttamiseksi, muuten kuljetaan onnettomuuteen ("Tuhma, raak' on Suomalainen"). On poistettava vieraan kielen vieras lippu, joka peittää kaikki urhotyömme ja toimemme, kaikki saavutuksemme tieteen ja taiteen alalla ("Vieras lippu"). Tehtävä on niin suuri ja kaunis, että sitä suoritettaessa täytyy kaikkien pikkumaisten kiistelyjen vaieta ja unhoittaa ("Suomalaisille").

Näissä lauluissa on pontta ja lämpöä. Niissä ei ole sitä taistelijan hehkuvaa intoa, mikä ilmenee Ahlqvistin isänmaallisissa runoissa, mutta niissä on vahva usko lopulliseen voittoon. Käytännöllinen ohjelma oli kummallakin runoilijalla sama. Kumpikin uskoo kaksikieliseen, mutta yksimieliseen Suomeen. Luonteensa mukaisesti he kuitenkin kumpikin kohdastaan suhtautuvat eri tavoin tuohon tunnussanaan. Asia ei ole aivan mutkaton. Krohnin periaatteena oli, kuten näkyy hänen sanoistaan ja

toimistaan: kaikki tahi ei mitään! Hän ei suvainnut puolinaisuutta. Sen mukaisesti hän kyllä oli valmis jyrkästi pitämään kiinni siitä vaatimuksesta, että yläluokan on kokonaan suomalaistuttava. Omassa elämässään hän tuon vaatimuksen toteuttikin aivan johdonmukaisesti. Mutta toisiin nähden sai sananvallan myös hänen luontainen sovinnollisuutensa ja hänen humanisuutensa. Myöskin Suomen ruotsinkielisen väestön oikeudet hän otti huomioon. Niin tiukasti kuin hän vaatikin sivistyneen säädyn suomalaistumista, niin hänen kuitenkin aluksi täytyi tyytyä siihen tosiasiaan, että maassa vielä oli merkitystä ruotsinkieliselläkin kulttuurilla. Ohjelma "kaksi kieltä, yksi mieli" oli hänessä kompromissin tulos. Niin se oli Ahlqvistissakin. Ahlqvist oli lausunut kaukonäköisen tunnussanan: "Yksi mieli, yksi kieli Väinön kansan soinnuttaa." Olisi luullut hänen, jyrkän ja pelkäämättömän miehen, ajavan tätä aatettaan. Mutta hänpä meneekin ruotsinkielien hellimisessä paljon pitemmälle kuin Krohn: hän puhuu kulttuuriveloista ja ruotsalaisuuden tarpeellisuudesta Suomessa, ainakin toistaiseksi. Näin tulee hänenkin ohjelmakseen kaksikielisyys ja yksimielisyys.

Yhteistä on kumpaisellekin sekin, että he vilpittömästi iloitsevat jokaisesta uudesta suomalaisuuden voitosta. Semmoisen ilon ilmaisu Krohnilla on m.m. runo "Luettuani 'Säkenien' toisen parven".

Krohnin toisen runoilukauden isänmaallisiin runoihin kuuluu myös "Huhtikuun 16 p. 1869". Sen aiheena on Suomelle suurta voittoa tietävä merkkitapaus, valtiopäiväjärjestyksen vahvistaminen. Luonnollisesti runoilija samassa yhteydessä ylistää keisari Aleksanteria, jossa hän näkee nuoren ja vielä heikon kansallisen elämämme auttajan.[90]

Isänmaanrakkaus on kiintymystä omaan maahan, kiintymystä niin suurta, että ihminen siitä irti raastettuna ja toisiin oloihin sijoitettuna kärsii ja surkastuu. Tätä oli Krohn taidokkaasti kuvannut jo Kuun tarinoissa. Koti-ikävä, joka häntä ulkomailla vaivasi,[91] synnytti runot "Koivu etelässä" ja "Karkuri". Jälkimäisen syntymästä olemme jo aikaisemmin kertoneet runoilijan omien kirjeitten mukaan. Lisättäköön tässä, että runoon alkujaan kuuluivat vielä seuraavat loppusäkeistöt:

Epäillen sanot: Pohjan perän jää
Sydämet lämpimätkin jäykistää;
Tään pehmittänyt ois? — Mut tulen henki,
Ei, veikko, ole ainoo polttava.
Polttaahan kipeästi pakkanenkin,
Kuin helvetin sen tul' on ankara.

Se silloin saa, mit' ei sais tulikaan,
Muruiksi kalliotkin halkeemaan,
Mut sydämelle särkeväisin kylmä
Se tuntuu maastaan ajetulle vaan;
Sentähden vierä vesin rosvon silmä,
Siis tänne hän riens yli veden, maan.

Ilmeisesti on Slöör, jolle runoilija toimitti "Karkurin" nähtäväksi, kehoittanut jättämään runosta pois nämä säkeistöt, koskapa Krohn kirjoittaa hänelle Wiesbadenista huhtikuun 20 p:nä 1869: "Mitä Karkurin loppuvärssyistä sanot on aivan totta. Se on ikäänkuin jälkisaarnaa. Mutta yhtähyvin en ole vielä varmaan päättänyt hakkaanko hännän poikki. Nuo värssyt ovat kuitenkin mielestäni vaikuttavaisia, vaikka ei estetiikin sääntöin mukaiset. Minun tekee mieleni näyttää tuo kappale Cygnaeus'elle, mitä hän arvellee. Balladiin muuten mieleni nyt taipuu kernaimmin. Yks on minulla valmis, paitsi Kark., toinen sikiämässä. Se laji on minulle mieleen sen puolesta että siinä saa kertoa ja kuitenkin samalla innokkaalle tunteellekin sijaa antaa. Pelkkä lyyrillisuus on niin haamuntapaista. Kuitenkin olen sitäkin koetellut. Esimerkiksi (vaan ainoasti Sinun luettavakses) tämä: — — —"

Kirjettä seurasi runo "Ainoa hetki". Juuri kun Suonio puhui lyyrillisyyden haamuntapaisuudesta, helähti hänen kanteleestaan kaunis, harras, puhtaasti lyyrillinen sävel.

Uskonnollisen ja isänmaallisen tunteen onnellisesta yhtymästä on syntynyt "Virsi kotimaan puolesta". Sen harrasta tunnetta henkivät säkeet tulkitsevat selvästi Krohnin katsomusta, ilmaisevat hänen nöyrän antautumisensa työhön Jumalan mielen mukaan, hänen pyrintönsä valistua itse ja valistaa muita.[92]

Krohnin kolmannen runoilukauden isänmaalliset runot eivät tuo mainittavaa lisää siihen kuvaan Krohnista, mikä edellä on esitetty. Ne tosin osoittavat vieläkin suurempaa kypsyyttä kuin aikaisemmat runot, vakaumus lausutaan harkitusti ja pontevasti, toimintaohjeet annetaan selvästi, milt'ei ohjelmapuheen tapaan, eikä tunteen lämpö suinkaan ole vähäisempi kuin ennen. Aikaisemmin Krohn puhui eripuraisuuden turmiollisuudesta; nyt hän nimenomaan tuomitsee puoluekiihkon, joka saattaa väärin arvostelemaan toisten tahtoa ja toimintaa. Hän on aina kehoittanut työhön isänmaan etu korkeimpana silmämääränä; nytkin hän ylistää rauhallista, miehekästä työtä, mutta viittaa erityisesti valistustyön tärkeyteen, joka muuttaa Pohjolan Päivöläksi. Ennen kaikkea on luotava suomenkielinen kulttuuri:

Opin voimalla siis ylös Suomen miehet kohotkoot,
Suomen omat pojat itse Suomenmaata johtakoot.

Ken on unhoittanut velvollisuutensa köyhää isänmaataan kohtaan, palatkoon takaisin väärältä tieltään, ja hän on näkevä, että rakkaus tekee ihmeitä. Aina voi työskennellä luottavin mielin, sillä rakkauden valta maailmassa on suurempi kuin vihan.[93] Tarkastaessamme Krohnin isänmaallisuuden laatua ja verratessamme häntä muihin runoilijoihin (Runebergiin, Topeliukseen, Oksaseen j.n.e.) me havaitsemme, että Krohnin isänmaallisuus ei ollut maantieteellisen heimoalueen ajattelusta syntyneitä suursuomalaisuutta, kuten Ahlqvistilla, eikä myöskään historiallisen menneisyyden kirkastamista runoissa, kuten Runebergilla, vaan nykyisyyttä, nykypäivien työtä suomalaisuuden hyväksi ja tulevaisuuden uskoa. Etupäässä vain Krohnin tieteellisissä tutkimuksissa tulee näkyviin suomalaisuuden historiallinen puoli.

Krohnin katsomusta hänen myöhäisemmät juhlarunonsa kylläkin hyvin kuvaavat, mutta ne ovat sittenkin verrattain vähässä määrässä persoonallisia. Tilapäisessä, tilatussa runossa, jossa runoilija tulkitsee suuren ihmisjoukon tunteita, pyrkii joukkosielu ottamaan puheenvuoron eikä individualisuus pääse oikeuksiinsa.

Sitä osoittaa muun muassa sekin piirre, että Krohnin uskonnollisuus on noihin kolmannen runoilukauden juhlarunoihin jättänyt jokseenkin vähän jälkiä. Sen laatuun voimme sitävastoin tutustua useista muista runoista. Ensimmäisellä runoilukaudellaan Krohn ei varsinaisesti tuo esille uskonnollisuuttaan, mutta se ilmenee siinä ymmärtäväisessä hengessä, jossa hän mukailee Taavetin psalmeja ja joka ikäänkuin jo viittaa siihen, että Krohnista oli tuleva suomalaisen virsikirjan uudistaja. Sivumennen se värähtää vastaan "Kuun tarinoista" ja joistakin lyyrillisistä runoista. Se on valoisaa, kenties sovinnasta lapsuuden-uskoa, joka on säilynyt nuoruusvuosinakin.[94] Luoja hyvydessään pitää kaikesta huolen ("Suvilaulu"). Ihminen elää maailmassa lyhyen ajan, mutta hän ei maadu siihen, mihin kaatuu ("Lumisateella"). — Krohnin toisen runoilukauden runoista ovat useat syntyneet aikana, jolloin hän kävi ankaria sisällisiä taisteluja ja suoriutui niistä voittajana. Hänen uskonsa kesti koetuksen. Hän alistuu Jumalan viisaaseen tahtoon ja johtoon ("Järven rannalla"), hän luottaa siihen, että asiat järjestyvät ihmisen parhaaksi silloinkin, kun ihmisestä asema näyttää toivottomalta:

Kyll' Luoja sun kevähäs laittaa,
Vaikk' aina ei siintävän näy.

Tähden tuike on valo taivaallisesta isänkodista, se muistuttaa, että äärettömien avaruuksien hallitsija pitää huolen ihmislapsistakin.

Tämmöinen uskonnollisuus selittää sen, että Krohn oli optimisti ja pysyi semmoisena. Hänen uskonsa hyvän ja oikean voittoon ei horjunut. Hänelle itselleen antoi näin saavutettu uskonnollinen elämä voimaa kestävänsä koviakin elämän vaiheita. Sen todistavat ne kolmannen runoilukauden tuotteet, jotka suru on synnyttänyt. Uskonnollinen katsomus ja mieliala on entinen, luottamus Jumalaan nyt, kun usko on kestänyt vielä uuden koetuksen, ehkä vielä vankempi kuin ennen, nöyryys entistä suurempi, sillä ihmisen oma voima ei riitä mihinkään, mutta Jumalan armo ja rakkaus on rajaton ("Ijankaikkinen autuus").

Sanoilla isänmaallisuus ja uskonnollisuus voimme siis kuvata Krohnin runouden kahta huomattavaa puolta, jotka johtuvat Krohnin oman luonteen olennaisista piirteistä. Kolmaskin Krohnin runoilijaluonteelle karakteristinen piirre on jo tullut mainituksi: hän on lyyrikko. Hänen hetkellinen viehättymisensä ballaadin muotoon ei puhu sitä tosiasiaa vastaan, että hän on kauttaaltaan lyyrillinen runoilijaluonne. Mutta hänen alaansa ei kuitenkaan kuulu se, mikä on hämärää, selittämätöntä, aavisteltavaa, "haamuntapaista". Häntä on sanottava puhtaaksi lyyrikoksi etupäässä sen takia, ett'ei hän ole tuottanut mitään huomattavaa eepillisen eikä draamallisen runouden alalla. Hänen rajoituksensa lyyrikkonakin taas johtuu siitä, että hän runoilijana useinkaan ei kykene tuomaan esille ja lukijaansa siirtämään välitöntä tunnetta, koska hän on runoillessaan turvautunut etupäässä ajatuskykyynsä, jota kylläkin ohjaa hyvä maku. Tästä voimme tulla vakuutetuksi tarkastamalla edelleen hänen runojensa aihepiiriä ja aiheitten käsittelyä.

Lyyrikin tuotannossa tavallisesti on keskeisenä aiheena rakkaus. Krohninkin runoudessa esiintyy tämä aihe. Mieluimmin hän käyttää siitä nimitystä lempi, — sanaa, jonka tunnearvo ja merkitys eivät enää ole aivan samat kuin hänen aikanaan. Somissa, soivissa pikku runoissa saa Krohn jo ensimmäisellä tuotantokaudellaan taitavasti esille puhtaan nuoren lemmen tunteen. Semmoisia runoja ovat esim. "Lemmen aamu", "Iltaselle",[95] "Sydämelle" ja mukaelma "Neidon tunnustus". Nämä pikku runot ovat vailla intohimoa, syvällisyyttä ja alkuperäisyyttäkin. Ne vaikuttavat kovin ylimalkaisilta ja pintapuolisilta, ajattelemalla tehdyiltä, jonkun verran naiveiltakin, mutta ovat samalla herttaisia ja miellyttäviä. Myöskin nuoreen lempeen kuuluva ja nuoruudelle ominainen surumielisyys antaa väriä tälle tunnelyriikalle. Onhan yhden runon otsakkeenakin "Onneton". Mutta sekin on vain ohimenevän surumielisyyden ilmaus, kevyt ja viero, kansanlaulua lähentelevän sävynsä vuoksi myös verrattain

vähän persoonallinen, — kokonaan toista kuin esim. Kramsun samanniminen runo, joka raskaine poljentoineen huokuu joka säkeestään synkkää toivottomuutta. — Pian kuitenkin lempi-aiheen käsittely käy monipuolisemmaksi, leikkivämmäksi, hieman syvemmäksikin. Runoilija tietää jo enemmän lemmeistä. Hänellä on "Varotus" pyydystämistä kovin taitamattomasti "lemmen purppuraperhoo". "Varotus tytöille" muistuttaa poikien mielen vaihtelevaisuudesta. Samaa asiaa käsittelee näppärästi runo "Neuvo", jonka kuvarikkautta ja leikkittelevää sävyä Snellman ihaili.[96] Ylimalkaisempia runoja on edelleen joukossa ("Laulu Anakreonin tapaan", "Neidon rukous"). Kaunis ja eheätunnelmainen on "Yhteen kasvaneet koivut", joka jo viittaa, mihin suuntaan Krohnin lemmentyriikka myöhemmin oli kehittyvä ja millä tavoin syvenevä.

Kehityksen suuntaan ja syvenemisen laatuun lemmentyriikassa Krohnin toisella runoilukaudella vaikuttivat suurena tekijänä runoilijan omat elämykset. Runoilijan hän nyt sairaan vaimonsa läheisyydessä, jonka hän oli vaarassa menettää. Tunteen syventyminen ja entistä varmempi muodon hallitseminen sai syntymään niin kauniin runon kuin "Ainoa hetki". Tämä runo on mielikuvituksen tuote, jolla on sievä historiansa. Sanatoriossa oli muuan kuolemaan tuomittu keuhkotautinen, jonka näkeminen herätti ajatuksen, mitä tuntisi se, joka semmoiseen kiintyisi. Toiselta puolen tällä kaudella kirjoitetut lemmentyriikat ("Miks sua rakastan ma", "Armaalleni", "Ne ovat vait", "Lempeni ja viisas ystäväni"), joissa aiheen käsittely entisiin verraten on muuttunut siinä suhteessa, että lemmentyriikka keskittyy ja voimakkaana suuntautuu yhteen määrättyyn henkilöön, eivät kuitenkaan merkitse kovin suurta etenemistä ensimmäisestä kaudesta. Useat niistä ovat jo aikaisemmin aloitettuja ja nyt vasta viimeisteltäviä. Se on vaikuttanut niiden laatuun, sillä, kuten käsikirjoituksista näkyy, Krohn ei koskaan tehnyt perinpohjaisia, koko perusajatusta muuttavia korjauksia niihin runoihinsa, jotka olivat saaneet jo osapuoleenkin selvät ääriiviivat.

Suru puolison kuoleman johdosta synnytti kolmannen nousukauden Krohnin runoilijatoiminnassa ja inspiroi Emma-sikermän runot. Näitä murherunoja on sanottu parhaaksi, mitä Krohn on kirjoittanut. [97] Ilmeistä on, että ne on synnyttänyt eletty, todella suuri suru. Tosin niitä lukiessa nousee mieleen vanha kysymys, missä määrin on mahdollista suhtautua järkyttäviin persoonallisiin kohtaloihin esteettisesti niiden vereksinä ollessa. Ei myöskään näiden runojen vilpittömän sävy esiinny silmiinpistävästi piirteinä Krohnin muuhun tuotantoon verraten. Mutta laulun aihe on joka tapauksessa uusi. Onnellisen kodin elämä ja henki, kodin ilot ja surut tulevat voimakkaasti tuoduiksi esille, samoin kiintymys puolisoon ja tuska, jonka puolison menetys synnyttää. Harvoin on runoudessa ylistetty naista puolisona niin hartaasti kuin Krohn tässä tekee. Syventyminen tähän runosikermään jättää sen loppuvaikutelman, että nuo puolison muistolle omistetut laulut sittenkin ovat syvimmin elettyä ja persoonallisinta, mitä Krohn koskaan on laulanut. Niissä on tunteen värähtelyä ja voimaa, jommoista turhaan saa hakea Krohnin muusta lemmentyriikasta. Nöyrä Jumalan tahtoon alistuminen, jonka avulla runoilija suoriutuu surustaan voittajana, on kärsimysten ja ankarien sisällisten taistelujen tulos. Näistä taisteluistaan ei runoilija kerro, mutta ne kuvastuvat kauniissa runossa "Sun tahtosi tapahtukoon". Näiden taistelujen vaikutusta on, että runossa "Pää pystyyn" on sytyttävää voimaa.

Siitä, että Krohnista oli tuleva kodin surujen ja ilojen laulaja sekä lasten runoilija, oli jo ollut enteenä runoilijan esikoisen kuoleman johdosta kirjoitettu "Pikku Julius vainaa".[98] Krohn löysi täten aihepiirin, joka oli hänen temperamenttinsa mukainen ja josta hän saattoi jotakin tehdä.

Lyyrikko on tavallisesti läheisessä suhteessa luontoon. Niin Krohnkin. Urheilijana hän liikkui paljon ulkosalla. Näemme hänen tuotannostaan, että hänen silmänsä oli tarkka huomaamaan yksityiskohtia ja eri vivahduksia luonnossa, hänen mielensä avoin vaikutelmille. Luonnonkuvauksilla on suuri sija hänen tuotannossaan. "Kun tarinat" sisältävät pitkin matkaa ansiokkaita luonnonkuvauksia. Siellä kuvataan auringon nousua (3. ilt), myrskyä (9. ilt), Pohjolaa ja etelää (10. ilt), hallayötä ja paljon muuta. Runosuomennoksissa on tarkasti koetettu jäljitellä alkuteoksen luonnonkuvauksia ("Lorelei", "Ossianin laulu auringolle" y.m.) Toisinaan on runoissa käytetty luonnonkuvausta valaisemaan runoilijan omaa elämää ja mielentiloja ("Keväällä 1876", "Illalle"). Mutta muuten on Krohnin runoissa harvoin luonnonkuvausta semmoisenaan. Aikakauden henki ja kirjallinen maku kuvastuu Krohnin runojen tekotavassa siinä, että hän mielellään alkaa runon luonnonkuvauksella johtuakseen siitä johonkin yleiseen totuuteen tahi mietelmään ("Lumisateella", "Järven rannalla", "Rantakalliolla keväällä", "Tähden tuikkiminen"). Krohn oli aatteiden mies samoin kuin hänen lähimmät työtoverinsa. Hän eli aikakaudella, jolloin aatteellisuus oli korkeassa arvossa. Tämä vaikutti syvästi koko hänen runoutensa laatuun. Krohn on tyypillinen aaterunoilija. Luonnonkuvaus hänen runoissaan selvittää tavallisesti aatetta tahi johtaa siihen. Usein on luonnonkuvaus Krohnin runoissa vilkasta ja yksityiskohtaistakin,[99] luonnon ilmiöitten personifioiminen antaa sille elävyyttä eikä siinä tunnu mitään teennäisyyttä, mutta sittenkin se jää heikommaksi aatteellisen puolen rinnalla. Tämä on niin olennaista Krohnin runoudelle, että sitä lukiessa vaikuttaa yllättävältä poikkeukselta, kun joskus kohtaa jonkin soman idyllin, jossa ei ole mitään sivutarkoituksia, semmoisen kuin "Viinitarhan edustalla". Nousee tätä katsellessa mieleen K.G. Ossian-Nilssonin väite, että kirjallisesti heikkoina aikakausina ei runoissa ole pääasiana rytmi, vaan sisällisyys.[100] Krohnilla ovat sellaisetkin laulut kuin "Juomalaulu" ja

"Suksimiesten laulu" aaterunoja. Hänellä oli tuo aatteellisuus niin verissä, ett'ei hän voinut oppia kerrassaan mitään aikalaisensa Kiven luonnonkuvauksista.

Samanlainen aatteellisuus ilmenee Krohnin runoudessa silloin, kun hän kuvaa kansaa. Suhtautuminen Suomen kansaan on sama kuin Runebergin ja Topeliuksen, mutta kuvaus ei ole läheskään yhtä yksityiskohtaista kuin näillä. Krohn kuvailee kansaa suurena kokonaisuutena vahvasti ihannoitussa valossa. Oikeastaan ei voi mistään kansan kuvauksesta Krohnin runoudessa puhua. Vain "Kuun tarinain" neljännessä illassa esiintyy kansan edustajana yksi perhe muutamien vedoin kuvattuna. Muuten on vain puhe suuresta joukosta, jolle omistetaan attribuutit jöro, umpisuinen, kömpelö, karkea, mutta myös luja, luotettava, teeskentelemätön, uskollinen, hyväntekijälleen kiitollinen. Lisäksi vielä: halpa maailman silmissä, mutta turmeltumaton, kehityskykyinen, näyttänyt Saksan sotatantereilla kuntonsa. Tämä Krohnin aikakauden isänmaallisen hengen mukainen kansan ihannoiminen ja sen kuvaaminen koristeellisilla attribuuteilla ei edes ole sopusoinnussa Krohnin varsinaisen runoilijaluonteen kanssa. Juuri niissä juhlarunoissa, joissa on tämmöistä kansan ylistämistä, Krohnin runointo helpoimmin väsähtää, kuten esim. runon "Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallituspäivänä" viimeisessä säkeistössä. Tämä on se osa Krohnin runoudessa, joka auttamattomasti jo on vanhentunut eikä enää ole nautittavaa myöhäisemmille sukupolville silloinkaan, kun yleinen katsomus taas muuten lähestyy hänen ihanteitaan.

Yksilökuvaus Krohnin runoudessa sen sijaan on onnistuneempaa. Tapaamme sitä etupäässä "Kuun tarinoissa". Teoksen luonteen mukaisesti siinä ei ole kysymystäkään mistään psykologisesta syventymisestä. Vain hetkiseksi runoilija heittää valaistuksen johonkin tilanteeseen, jossa yksilön luonne ja olemus tulevat näkyviin. Samalla antaa tekijän lempeä ja ymmärtäväinen suhtautuminen kuvattaviinsa näille enemmän elävyyttä. Novelleissa ei myöskään ole mitään niin suoritettua luonnekuvausta, joka asettaisi ne yläpuolelle muita samanaikaisia suomalaisen kertomataidon tuotteita. Aikakauden sovinnainen romantiikka on niihin painanut leimansa. Vain kevyt kirjoitustapa on niiden ansiona. Paremman aikaansaamiseksi ei tekijällä nuorena ollut edellytyksiäkään[101] ja vanhempana hän ei enää yritelty suoranaisten kertomuksen alalla.

Krohnin ymmärtäväinen suhtautuminen ihmisiin on yhteydessä erään toisen piirteen kanssa hänen runoilijaluonteestaan, joka piirre ansaitsee huomiota. Hänellä on taipumusta huumoriin. Huumori on katsomusta, jonka saavuttamiseen tarvitaan hyvä sydän ja terävä, riemukas silmä.[102] Krohnilla oli ne edellytykset luonteessaan ja semmoisia kokemuksia elettyinä, jotka voivat kehittää ihmisestä humoristin. Hänellä oli myös se luonteen vakavuus, joka neuvo, missä huumorin rajat kulkevat.[103] Krohnin runotuotannossa ei huumori kuitenkaan päässyt anastamaan suurta osaa. Se johtui erästä toisesta luonteenpiirteestä: uupumattomasta toimeliaisuudesta ja antautumisesta kaikin voimin palvelemaan suomalaisuuden aatetta. Hänestä voisi sanoa niinkuin on sanottu Goethestä: hänen sielunsa suurenmoinen aktiviteetti loitonsi hänet huumorista.

Leikkisyyttä, joka on tarkoitettukin vetämään lukijan suun hymyyn, kohtaamme m.m. runoissa "Laiskuuden ylistys", "L'Isle de la paix", "Lempi ja Lempo", "Komea hautakivi" ja "Suurisuiselle ystävälle". Kaksi viimeksimainittua lienee katsottava yrityksiä sepittää kompia. Ne osoittavat selvästi, että ivailu oli aivan mahdoton Krohnin luonteelle. Hän ei saa itsestään irti purevaa satiiria kuten Ahlqvist. Krohnin leikinlasku on hyvänsävyisää, leppoisaa, porvarillista "gemyytlisyyttä". Se lisää usein hänen lemменrunojensakin viehätystä.

Lahjoistaan liioja luulematta Krohn teki voitavansa edistääkseen suomenkielisen taidetrunouden luomista. Rajoituksistaan huolimatta hän tuli tehneeksi perustavaa työtä suomalaisen runokielen ja runomuodon kehittäjänä. Ahlqvist oli jo ennen häntä suorittanut raskaimman muokkaustyön: vakaannuttanut runomittateorian[104] ja tehnyt merkittäviä käytännöllisiä kokeita. Krohn laajensi asteikkoa, rikastutti ja kevensi muotoa. Näistä kahdesta runoilijasta on sanottu: "Oksasella sanat putoilevat yksikseen ja verkkaan kuin moukarin iskut; hänen runoilemisensa on vuorenlouhijan vaivalloista työtä. Suoniolla runomitta juoksee helpommin ja keveämmin. Hän on ensimmäinen, jolla on lyyrillisesti soivat säkeet ja hän hallitsee monimutkaisia runomittoja."[105]

Ahlqvist oli runoseppo, joka tekemällä teki runojaan, alinomaa niitä muutellen ja korjaillen.[106] Krohnin runoja on, niiden aatteellisen luonteen ja ajattelulle annetun suuren osuuden takia, usein myös sanottu tekemällä tehdyiksi. Mutta Krohn tuotti, kuten lukuisat tapaukset todistavat,[107] verrattain helposti ja nopeasti eikä sittemmin enää sanottavasti hionut tuotteitaan. Olihan tosin hetkiä, jolloin runonteko kävi hitaammin ja jolloin runoilija oli jännittyneenä sekä epä tietoinen tuloksesta, mutta sehän on tavallinen ilmiö ja riippuu tilapäisistä tekijöistä, kuten väsymyksestä, siitä, niihin asti piilotajunnassa tapahtuva mielikuvien yhtyminen runoiluhetkellä on edistynyt j.n.e. Kieltämättömäksi tosiasiaksi jää, että Krohn kuuluu improvisoiiviin, kevyesti tuottaviin runoilijoihin.

Ahlqvist vetäytyi toisista suomenmielisistä erilleen, koska hänen mielestään "uskollinen ja hiljainen työnteko paraiten sujuu, kuin sitä tekee yksinensä ja oman vakuutuksensa mukaan". Krohn sitävastoin,

joka sekä ihmisenä että runoilijana oli joustavampi luonne kuin Ahlqvist ja vapaa kaikesta kulmikkueudesta, sopi hyvin yhteistyöhön hengenheimolaistensa kanssa. Työntekijänä Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa, kuvalehtien julkaisijana ja liikkuvana, pirteänä toimihenkilönä monissa suomenmielisten puuhissa Krohn joutui kosketuksiin melkein kaikkien suomalaisuuden ja nimenomaan suomenkielisen kirjallisuuden hyväksi työskentelevien kanssa. Hänestä tuli kirjallisella alalla keskeinen henkilö, varsinkin nuorten opastaja ja esilleauttaja. Siinä on myös yksi tärkeä puoli hänen vaikutustaan suomalaisen kirjallisuuden hyväksi.

Krohn kuului siihen suomenmielisten ryhmään, jota Ahlqvist nimitti "Santta Yrjänän lippukunnaksi". Läheinen ystävyys Yrjö-Koskisen kanssa epäilemättä jätti jälkiä Krohnin kirjailijatoimintaan. Koskisen ilmeiset runoilijalahjat olivat jääneet kehittämättä, mutta ankarana arvostelijana hän vaikutti suorastaan Krohnin runoiluunkin. Työaloja viittoen, suomenmielisten taistelua käytännöllisesti johtaen tuli Yrjö-Koskinen paljon vaikuttaneeksi Krohniin. Mutta puoluekiistoista pysyi Krohn erillään, niinkuin niistä pysytteli loitolla myös Ahlqvist. Tässä nuo kaksi luonteiltaan aivan erilaista runoilijaa osoittavat yhtäläisyyttä. Yhtäläinen on pääasiassa heidän katsomuksensa muutenkin, yhtäläinen aihepiiri heidän runoudessaan. Runoilu oli kummallekin heistä yhtä paljon "kieellinen yritys" kuin pakko toteuttaa taiteellista luomistarvetta. Ahlqvistin ja Krohnin luonteiden ja kykyjen rinnastaminen, johon etempänä vielä saamme tilaisuuden palata, on omiansa valaisemaan kummankin runoilun laatua ja heidän aikakautensa suomalaista sivistyselämää.

Ahlqvistin ja Yrjö-Koskisen lisäksi on Krohnin kirjallisista aikalaisista mainittava vielä Aleksis Kivi. Niin kokonaan erilainen kuin muiden kolmen on kuitenkin Kiven luonne, kehitys ja ilmiömäinen runoilijakyky, että asettamalla hänet Krohnin rinnalle emme saa juuri mitään lisää Krohnin runoilijamuotokuvaan.

Krohnin runoilijaluonteen pääpiirteet on edellä koetettu esittää semmoisina kuin ne käyvät selville hänen persoonallisista ominaisuuksistaan ja hänen kirjallisesta tuotannostaan. Hän ei ollut mikään ihmissielun syvyyksiä mittaileva etsijä eikä esteettinen kauneudenpalvoja. Hän oli ennen kaikkea perittyjen aatteiden mies ja mieterunoilija, jopa sillä uhallakin, että runot sen kautta eivät aina olisikaan "estetikin sääntöin mukaiset". Krohnissa sai suomalainen kirjallisuus omalaatuisen kirjailijapersoonallisuuden, sympaattisen ja läpeensä kirjallisesti viljellyn. "Suonion runouden kulturoitu henki oli omiansa hänen aikakaudelleen todistamaan, että suomenkielinen kirjallisuus ei ollut ainoastaan rahvaan kirjallisuutta, vaan että sivistyneetkin siitä voivat nauttia." [108] Siinä on Krohnin historiallinen merkitys runoilijana. Mitä uutta hän on tuonut kirjallisuuteemme, sen lausuu Eino Leino seuraavasti: "Suonion mukana tulee suomenkieliseen kirjallisuuteen jälleen eräs uusi aines: kristillinen, kansaa kasvattava ja kansaa valistava, vakaumuksellinen ja jonkun verran hentomielinen isänmaallisuus." [109] Vaikka tämä lausunto kaipaakin hieman tarkistamista — onhan kansaa kasvattava ja valistava pyrkimys ilmeinen jo Juteinin runoudessa — niin se kuitenkin pääasiassa ilmaisee oikein sen yleisvaikutuksen, jonka Krohnin runoudesta saa.

Runoudessaan toi Krohn ilmi parhaat pyrkimyksensä ja tunteensa niin vakuuttavasti ja vilpittömästi, että hänen runojensa kokoelman motoksi sopisivat Rückertin säkeet:

Nichts geschrieben steht darinnen,
Was nicht aus dem Herzen kam.

III.

Aiheitten käsittely. — Vieraita vaikutuksia.

Sen, mitä edellä on sanottu Krohnin runouden yleisestä luonteesta, voi jokainen todeta jo ensi lukemalla. Krohnille on ominaista selvyys, joka ei jätä lukijaa epätietoiseksi siitä, mitä runoilija tarkoittaa ja tahtoo. Aatesisällyys ei kuitenkaan runoa arvostellessa ole ainoa eikä edes tärkein huomioonotettava puoli, jos kohta silläkin on merkityksensä. Pääasia ei ole, *mitä* runoilija sanoo, vaan *miten* hän sanoo sanottavansa. Runo on taideteoksena arvosteltava esteettisen tehon mukaan, joka sillä on.

Taideteokseksi tulee runo vasta sen kautta, että se synnyttää lukijassa tahi kuulijassa esteettisen tunteen, esteettisen suhtautumisen esitettyyn asiaan. Edellytykset tämmöiseen syntymiseen ovat siis myös vastaanottajassa, ja ne ovat eri indiviideissä erilaiset. Runon arviointi esteettiseltä kannalta näin ollen voi saada täysin tukevan pohjan vasta sitten, kun on selvitetty sekä runoilijan että runosta

nauttijan fantasiatoiminnan laatu. Kirjallisessa erikoistutkimuksessa ei tätä psykologista prosessia voi tarkastaa koko laajuudessaan, vaan on huomio kiinnitettävä etupäässä vain runoilijan sieluntoimintoihin, sikäli kuin niitä voi selvästi seurata.

Tässä on siis lähemmin tarkastettava niitä tekijöitä Krohnin runoudessa, jotka yhdessä synnyttävät esteettisen vaikutuksen: sisällystä ja muotoa, tunnelmaa ja tekniikkaa. Suurin vaikeus tutkijalle on juuri siinä, että nuo tekijät vaikuttavat kaikki yhdessä eivätkä ole tarkasti eroitettavissa toisistaan. Jo konseptin asteella saattaa kielikuva esiintyä, kompositio vaatii varsinkin laajemmissa tuotteissa yhä uudelleen konseptiota, rytmi tai jokin sellainen seikka, joka näyttää kuuluvan muodon siloitteluun, voi olla ja onkin useimmiten perustavaa laatua koko runotuotteelle.

Goethe kertoo ihastuneena tarkanneensa erästä ilmiötä, ihaninta minkä hän tuntee orgaanisessa luonnossa: kuinka perhosen siivet kehittyvät huimaavan nopeasti, kasvaen kahdessatoista minuutissa puoli tuumaa pituutta ja samassa suhteessa leveyttä. Hän selittää ilmiön niin, että siivet ovat olleet jo edeltäpäin valmiina hienosta aineesta, joka nyt laajenee niin nopeasti sen kautta, että siihen virtaa jotakin kimmoista nestettä.[110] Jossakin määrin samantapainen salaperäinen ja ihastuttava ilmiö on runon synty runoilijan mielessä. Vaikeata on päästä seuraamaan taiteilijan työtä sen alkuasteilla ja varovasti on siitä arveluja lausuttava. Runoilijain omien havaintojen ja sielutieteellisten tutkimusten perusteella voi siitä kuitenkin saada aavistuksen.

Ola Hansson kuvaa erästä mielentilaansa seuraavasti: "... Ja sieluni eli muutamia siunattuja silmänräpäyksiä, joitten aikana elämä levisi eteeni niin keskitetyssä ja selvässä lintuperspektiivissä kuin Genève-järvi rantoineen ruumiilliselle silmälle. Mitä minä näin? En tiedä, sellaista ei voi muistaa; se on näky, joka ilmestyy sekunniksi taivaalle ja josta kykenee säilyttämään vain epämääräisen muistelon, väräjäivän mielialan, aavistuksen, joka saa silmän suureksi ja mielen avaraksi, joitakin köyhiä ajatuksia, vaivaista mihinajautumaa kaiken sen ihanuuden sijaan, joka näkymättömänä on painunut meren pohjaan..."[111]

Tähän runolliseen tunnustukseen sisältyvän tosiasian lausuu eräs tutkija yksinkertaisemmin sanomalla, että kuviteltuna hetkenä taiteilijamielessä esiintyi väkevä tunteen nousu sekä siinä ohessa äärimäisen nopea ja uudellinen mielikuvien yht'aikainen esiinvalähtely. Tähän liittyy myös emotionaalinen, onnellistuttava momentti. Esteettisen tunteen pohjalta nouseva kuvittelu on saanut katselijan vapautumaan arkinäkemyksen piiristä, irtautumaan totunnaisesta, ymmärryksenomaisesta suhtautumisesta. "Sellainen irtautuminen, siirtyminen kuvitteellisuuden maailmaan, ei ole yhtä helppoa jokaiselle. Taiteilijalla on siihen kiistämätön etuoikeus. Hänen elämyksiinsä lankee kuvitteellinen hohde taajemmin ja kestävämmän kuin muiden kuolevaisten; hänen asianansa on kiinnittää tuo kajaste säilyviin teoksiin, joista se havainnollisuuden voimalla heijastuu tylsempiinkin mieliin."[112]

Pääasia on, että selityksen lähtökohdaksi otetaan tunne-elämä. Ola Hanssonin kuvaama voimallinen tunteen nousu on kuitenkin poikkeuksellista. Runon esihistorian valaisemiseksi on lähdeittävä siitä, että runoilijan mieltä vallitsee joku tunne tai tunnelma. Siihen yhtyy jokin mielikuva — joko piilotajunnasta noussut tai havainnon aiheuttama, mahdollisesti jostakin kirjallisesta lähteestä mieleen johtunut. Mielikuvaan assosioituu toisia, se vetää toisia mielikuvia yhteyteensä. Tähän mielikuvain yhtymiseen vaikuttaa ratkaisevalla tavalla mieltä parhailaan vallitseva tunne eli tunnelma, "taustatunnelma".[113] Alkuperäinen mielikuva rikastuu, syvenee, saattaapa kokonaan muuttuakin. Tässä ei ole kysymys ainoastaan salamannopeasti tapahtuvista kombinaatioista, mutta kuitenkin se, mitä alkuperäiseen kuvaan tulee lisää, ei liity siihen diskursiivisesti vaan kaiken yhdistää kokonaisuudeksi esteettinen intuitio. Taiteilija saa pidetyksi koossa mielikuvasarjan, joka muilta tahtoo lipua ohi niin, ett'ei sitä huomata kokonaisuudeksi. "Hänen ajatustoimintansa on hienompaa ja nopeampaa kuin toisten." Sarja synteesejä kehittää alkuaiheesta runoteoksen.[114]

Runoilija saattaa myös olla enemmän auditiivinen kuin visuaalinen tyyppi. Sisäisesti nähdyn mielikuvan asemasta saattaa, määrätyn tunteen tai tunnelman vallitessa hänen mieltään, tunne aaltoilla rytminä. K.G. Ossian-Nilsson kertoo runojensa synnystä:[115] "Normaalinen luomisenkulku minulla on aina ollut rytmillinen ja vaistomainen. Ne aatteet, tunnelmat, kokemukset, joita ehkä olen tuonut ilmi, olen aikaisemmin sisääni hengittänyt yhtä tiedottomasti ja tarkoituksettomasti kuin ilman hapen. — — — Parhaimpien luomieni pohjana on aina rytmi. — — — Rytmin etsiminen sovitettavaksi tietoiseen sisältöön on melkein aina tuottanut minulle vaivaa, jota ei ole palkinnut lopputulos, eheä runo. Mutta milloin rytmi on tullut itsestään — ilman että sitä ollenkaan olen toivonut, ollenkaan tarvinnut — on se (rytmi) useimmiten pakoittanut esille, ponnistuksetta pakoittanut esille runon." — Samanlaista on omasta kohdastaan kertonut suullisesti Eino Leino.

Ei edes selvän mielikuvan tai mielessä soivan säveleen tarvitse olla alku-ituna taideteokseen. "Luulen", sanoo Schiller,[116] "ett'ei aina elävä mielikuva aiheesta, vaan usein vain *tarve* saada aihe, epämääräinen pyrkimys purkamaan esiinpyrkiviä tunteita, synnyttää innostuneita teoksia." Tällöistä lienee tuntenut Krohnkin, kun hän kuvailee kirjeessään vanhemmilleen "Karkurin" syntymän edellä

käynyttä mielentilaansa sanoilla: "tunsin, että jotakin pitempää pyrki ilmoille".

Se, mikä vaikuttaa ikäänkuin muualta saatuna voimana, innoituksena, runoilijan luomistyössä, johtuu tunteesta ja piilotajunnan työstä runoilijassa. Kaikki entiset elämykset ja niiden jäljet runoilijan henkisessä elämässä vaikuttavat motiivin esiintymiseen ja kehittymiseen. Runoilija on tuottamisensa hetkellä kiihoituksen tilassa,[117] hän on "liikutettu", hän ei ajattele, hän on "tarkoitukseton kuin lapsi", kuten Heidenstam sanoo. Hän elää silloin jonkunmoista uni-elämää; se on tilaa, jota ei voi tahallisesti synnyttää.[118] Krohnin kirjeissä vanhemmille on viittauksia tällaiseen mielentilaan runoilijassa. Inspiratio on hänestä runon syntymisen välttämätön edellytys.

Epäilemättä tähän tilaan kuuluu myös tahdonvoimalla keskitettyä harkintaa, jo konseptin asteella asteettain etenevää loogillista toimintaa. Ei niin jyrkässä muodossa kuin Poe tahtoo vakuuttaa tunnetussa selityksessään runonsa "The Raven" syntymästä, vaan siihen tapaan kuin Hans Ivarsson on esittänyt kirjassaan "Poesiens logik". Runouden logiikka on toisenlaista kuin tavallinen karkeampi logiikka eikä Ivarsson suinkaan kiellä kuvittelun suurta merkitystä. Innoitukseen, inspiratioon, tulee lisäksi tietoinen kombinaatio. Mielikuvitus yhdistelee ja erittelee eri aineksia järjestäen niitä kokonaisuudeksi. Tätä tarkoittaa E. Nervander väitteellään, että täytyy omistaa eräänlainen taipumus matematiikkaan ollakseen taiteilija, ja — vedotaksemme suuren runoilijan käsitykseen — Puskin sanoessaan: "anna minulle ajatus, mikä tahansa; minä teroitan sen pään, sulitan sen lentävällä riimillä — — —". Alkuperäinen sisällinen kuva — visuaalinen mielikuva lisineen tahi runollisesta tunnelmasta saostunut, ääriivoiltaan epämääräinen tunnelmakuva[119] — elävöityy ja kehittyy. Runollinen aate selvenee ja saa lopulta ilmaisumuotonsa.

Krohnilla on pieniä, lyyrillisiä tunnelmarunoja, jotka ovat laadultaan niin yksinkertaisia, että voi siitä päätellä niiden syntyneen siten, että tunnelman vallitessa mieltä samalla runon sisällys kokonaisuudessaan on noussut mieleen yhtenäisenä kuvana ja samalla saanut sopivan ilmaisumuotonsa. Semmoisia ovat: "Suvilaulu", "Soittoa kuullessa", "Onneton", "Illalle", "Lemmen aamu". Nöyrä alistumisen tunne on synnyttänyt runon "Sun tahtosi tapahtukoon", sitä seurannut toivehikas rohkeus on puhjennut sanoihin "Pää pystyyyn vaan!", joista samanniminen runo on kasvanut esille orgaanisena kokonaisuutena. Usean "Kuun tarinan" tunnelmallisuus saa selityksensä tällaisesta konseptiosta.

Aikaisempi tarkastelumme on jo selvittänyt, mitkä aatteet ja aiheet olivat Krohnille luonteenomaisia sekä itsenäisesti ja syvästi elettyjä. Olemme ensiksikin panneet merkille hänen syvän uskonnollisuutensa. Mikään nimenomaan hengellinen runoilija ei Krohnista kuitenkaan tullut. Puhtaasti uskonnollis-aiheisia runoja on hänen tuotannossaan vain pieni määrä. Krohn oli herkkä ja tunteellinen ihminen, mutta samalla niitä, joille uskonnollisuus ei ole tunteilua ja hurmiota, vaan toimintaa, uskollisuutta jokapäiväisten velvollisuuksien täyttämiseksi, sellaista katsomusta, minkä Runeberg runossaan "Bönen" antaa Lutherin lausua: "Ty en bönen, min vän, är flit och arbet". Krohnin runoudessa tuntuu vakava ja vilpittömän uskonnollisuus etupäässä tunnelmana, lujana vakaumuksena ja eheänä, tosikristitylle ominaisena katsomuksena. Mutta selvästi, kuten aina, hän myös uskonnollisissa runoissaan lausuu katsomuksensa ydinkohdan: Jumala on hyvä ja armollinen, ihminen heikko parhaissakin pyrkimyksissään, kaikki menestys on saavutettu vain Jumalan armosta. Paremminkin pitkä selitykset valaisee tätä mielensuuntaa pieni sitaatti runosta "Ijankaikkinen autuus":

Kyll' rakasti
Sua sieluni;
Pyrkinyt pois
Maan tomust' ois;
Ja hurskauteen
Ja pyhyyteen
Se halavoi —
Mut aina — voi!
Taas vaipui kesken lentoaan.

Oi rakkaus!
Oi armahdus!
Sä rajaton,
Sä verraton!
Maan madon tään
Niin viheljään
Sä armahdit
Ja puhdistit,
Pyhitit omaks' lapses.

Krohnille vielä luonteenomaisempi on "Virsi kotimaan puolesta".

Siinäkin huomautetaan ihmisvoiman mitättömyydestä:

Kuin tomu edessä on maan
Suuruudet, voimat, vallat vaan;

Mutta työtä, toimintaa, Jumalan tahdon täyttämistä on ihmisen elämä.
Siihen runoilija pyytää Jumalalta voimaa.

Krohnin uskonnollisissa runoissa esiintyvät ajatukset ja tunteet ovat vanhoja ja tunnustettuja, mutta ei voi kieltää, että Krohn on kyennyt painamaan näihin runoihinsa persoonallisuutensa leiman. Tämä koskee m.m. hänen jo v. 1861 julkaisemiaan mukailuja Taavetin psalmeista. Niihin palaamme vielä etempänä. Sen sijaan Krohnin työ virsikirjakomiteassa oli niin kahlehdittua, ett'ei sen työn tuloksien tarkastelusta saa sanottavasti valaistusta Krohnin runoilijaluonteelle.

Toinen elämänpiiri, josta Krohn oli hengittänyt sisään aatteita, tunnelmia ja kokemuksia "yhtä tiedottomasti ja tarkoituksettomasti kuin ilmasta hapetta", oli koti ja perhe. Kotipiirisiä aiheita käsitellessään Krohn selvimmin näyttää kykynsä ja rajoituksensa runoilijana. Toivomme voivamme osoittaa tämän ja saavamme selvän kuvan Krohnista runoilijana tarkastamalla Krohnin runoja kutakin erikseen ja vertaamalla niitä samalla eräitten muitten runoilijain tuotteisiin.

Niinkin pienissä tuotteissa kuin Krohnin pikku runot saattaa runon syntyessä esiintyvä mielikuva tahi ajatusyhtymä olla joltakin toiselta runoilijalta saatu. Tietoisena lainana semmoista ei voi pitää, mutta muistelman ennen luetusta voi esiintyä niin elävänä, että hyvällä syyllä saattaa puhua esikuvasta ja valaista runoilijan fantasiatoiminnan laatua vertaamalla hänen tuotettaan siihen vaikuttaneeseen esikuvaan. Niinpä Krohnin runo "Onneton", joka sävyltään ja sanonnaltaan on suuressa määrin kansanlaulun tapainen, tuo mieleen myös Franzénin pikku runon "Skuggan". Yhtäläisyydet näissä kahdessa runossa ovat niin suuret, että jo niiden perusteella voi puhua suorastaan Franzénin vaikutuksesta Krohnin runouteen.[120] Toiselta puolen kylläkin runon "Onneton" viimeinen säkeistö, joka tuntuu Franzénin vaikuttamalta, on myös sangen lähellä kansanrunoutta. — Kuten etempänä saamme nähdä, ei "Onneton" ole ainoa Krohnin runo, jossa Franzénin vaikutus on havaittavissa. Tämä vaikutus onkin hyvin ymmärrettävissä. Krohn kertoo itse jo kouluaikanaaan tutustuneensa Franzénin runouteen. Kummankin runoilijan luonteessa on piirteitä, jotka lähentävät heitä toisiinsa. Heillä on kummallakin valoisa, uskonnollinen katsomus, he rakastavat kumpikin kodin piiriä ja liikkuvat runoissaankin mielellään siinä. Krohnille ominainen selvyys ja Franzénin säkeitten yksinkertainen koruttomuus ovat myös merkkejä sielujen sukulaisuudesta. Sitävastoin ei Krohnissa ole Franzénin ilmeistä, joskin lievää, kallistumista valistusajan katsomukseen päin eikä hänen taipumustaan kosmopolitismiin. Isänmaallisen mielensä puolesta Krohn lähestyy toista ihailemaansa runoilijaa, jonka vaikutus hänen tuotantonsa on ilmeinen, nimittäin Runebergia.

Runebergin runo "Hjertats morgon" on inspiroinut Krohnin sepittämään runonsa "Lemmen aamu". Tätä saattaa otaksuaan jo se, että Krohn hyvin tunsii Runebergin tuotannon, jonka vaikutus usein tuntuu Krohnin runouden yleisessä sävyssä tahi suorastaan näkyy runomitoissa ja yksityisissä piirteissä. Mainitusta Runebergin runosta "Lemmen aamu" kylläkin eroaa aiheen käsittelyssä, mutta lähtökohta on sama. Onko Krohnin runon alkuna mieleen noussut kuva vaiko ajatus, sitä on vaikea varmasti päättää. Kuvien paljous ja niiden loogillinen järjestely viittaa siihen, kuin olisi kuvia haettu valaisemaan yksinkertaista perusajatusta lemmen onnellistuttavasta vaikutuksesta. Samalla on kuvia haettaessa tapahtunut pieni kompastus: viimeinen säe "Ja niotokset mun sydämässän' suli" vaikuttaa yllättävästi ja onkin ristiriidassa runon muun sisällön kanssa, joka ei anna kuvaa talvesta niotoksineen. Tuollainen harhaanmeno osoittaa, että runoilija vielä on nuori ja aloitteleva. Itse aihe on nuorille runoilijoille läheinen ja olisi voinut tulla mieleen ilman Runeberginkin vaikutusta. Mutta Runebergin vaikutuksen tässä tapauksessa todistaa Krohnin käsikirjoitusten joukossa oleva nuoruudenaikuinen runo "Vår och vinter", joka on vielä lähempänä Runebergin runoa "Hjertats morgon" kuin "Lemmen aamu" ja jonka runomittakin muistuttaa Runebergin käyttämää.[121]

Aivan yleinen ja kansanlauluissakin paljon käytetty runollinen aihe on, että runoilija toivoo olevansa lintu, jolloin hän voisi toteuttaa hartaan toiveensa. Sellaista on Krohn käyttänyt lähtökohtana "Suvilaulussa" eikä siinä voi puhua vieraista vaikutuksista. Mutta kun hän käyttää samanlaista aihetta pari vuotta myöhemmin runossa "Varpunen", johtuu lukijan mieleen sekä Topelius että Runeberg. Runomitta on sama kuin Runebergin runossa "Till en fågel", paitsi että Krohnin kaikki säkeet ovat loppusoinnollisia. Sisällys taas liittyy läheisesti Topeliuksen runoon "En sommardag i Kangasala". Varsinkin Topeliuksen runon viides ja kuudes säkeistö ovat tässä suhteessa huomattavia. Tietysti Krohn on runossa, jossa hän lausuu käsityksensä kutsumuksestaan runoilijana, antanut sisäisintä itseään kuten hänen luonteensa vaatikin. Siinä on esitetty yksi Krohnin katsomuksen ja runouden ydinajatuksia, joka myöhemmin tulee eri vivahduksin ja yhä voimakkaammin esille Krohnin tuotannossa: työtä isänmaan hyväksi on tehtävä, vaikka ei olisi saanutkaan suuria lahjoja eikä voisi kohota huomattavaan asemaan. Jo nuorena näkyy Krohn kiintyneen tähän ajatukseen. Niinpä hän käänsi saksasta runon, jossa

sama käsitys lausutaan;[122] sen loppusäkeet kuuluvat:

Göm det ljus ej, som du fått,
Gud det dig att lysa gifvit,
Om det också ej din lott
Att som sol få stråla blifvit.

Krohnin "Varpusessa" ei näy mitään vaikutusta Poppiuksen samannimisestä runosta. Poppiuksen aikanaan huomattava tuotanto ei ole jättänyt jälkiä Krohnin runouteen.

Tarkastaessamme Krohnin fantasiatoiminnan laatua on edullista noudattaa runojen kronologista järjestystä. Hänen ensimmäisessä suomenkielisten runojen sikermässään, vuonna 1860 kirjoitettujen joukossa, ansaitsee huomiota runo "Lumisateella". Tietääksemme ei kukaan ole asettanut tätä runoa Topeliuksen samana vuonna julkaiseman runon "Snöflingorna" yhteyteen. Ensi silmäyksellä nämä kaksi runoa näyttävätkin aivan erilaisilta. Mutta ken ottaa syventyäkseen Krohnin ajatus- ja tunnetapaan, löytää juuri siitä todistuksen, että mainitut runot kuuluvat yhteen. Lisätodistuksia saa itse runojen rakenteesta. Ajatus, että ihmisen elämä on kuin lumihiihtäleen leijailu ilmassa, nousee sopivan mielialan vallitessa helposti runoilijan mieleen ilman ulkoapäin tullutta vaikutustakin. Mutta Krohn on saanut ilmeisesti alkusysäyksen Topeliuksen runosta, olipa esikuva sitten selvänä mielessä tahi jo himmentyneenä muistelmanä. Sen todistaa se, että runoilija nimenomaan painostaa ihmiselämän hetkellisyyden ohella myös sen jatkumista toisessa olomuodossa. Niin pitkälle ei nuori runoniekka jaksa antaa fantasiansa lentää kuin Topelius runossaan, mutta hän pyöristää siitä, mitä vertaus semmoisenaan jo tarjoaa, eheän ja tunnelmallisen pikku runon, esteettisesti tehoavan kaikkina aikoina. Runon lyhyet säkeet ovat Topeliuksen antaman esikuvan aiheuttamia. Tuskinpa nuori aloittelija ilman tätä esikuvaa olisi myöskään ymmärtänyt käyttää hyväkseen sitä etua, minkä voi saavuttaa sopivalla typograafisella asulla, nimittäin järjestämällä säkeet niin, että silmäkin auttaa ottamaan tarpeeksi huomioon pysähdyskohdat.

Mutta ei Topelius yksin ole ollut myötävaikuttamassa runon "Lumisateella" syntyyn. Myös Franzénilla näkyy siinä olevan osuutta. Hänen runonsa "Hymn till jorden" ja Krohnin runo ovat muutamissa yksityiskohdissa niin lähellä toisiaan, että Krohnilla ilmeisesti on ollut Franzénin runo hyvästi muistissa ja siitä saatu vaikutelma kauan mielessä, kenties juuri alku-ituna siihen, mikä Topeliuksen vaikutuksesta sai lopullisen muotonsa. Franzénin runossa on säkeet:

Sist när *tröttnade* ben nedsänkt våra hvitnade hufvu'n,
Rymme oss jemte hvarann *till ro* i ditt heliga *sköte*.
Vakne ånyo, vi tacke dig än, då vi *sväfve* ifrån dig!

Krohnilla on:

Vaan *väsyrneinä*
Horjuvat hautaan,
Töistähän, teistään
Lepäjämään.
Kerran kun kutsuvi
Jumalan ääni,
Henkinä nousevat
Taivahasen.

Edellisessä säkeistössä puhutaan maan *povesta*. Tämä ei ole ainoa tapaus, vaan yksi monista, jolloin Krohn runoillessaan saa lähtökohdan jostakin kirjallisesta esikuvasta, mahdollisesti jostakin sen yksityiskohdasta, ja lähtee tältä pohjalta aivan itsenäisesti käsittelemään aihetta. Tämän tietäen ja runoilijan aloittelijaksi muistaen olisimme taipuvaiset otaksumaan, että myös runon "Sydämelle" lähtökohtana on jokin kirjallinen esikuva. Emme voi kuitenkaan varmasti viitata mihinkään määrättyyn tuotteeseen.

Sen sijaan runo "Italian herääminen" antaa aihetta viitata C.W. Böttigerin runoon "Italia". Vielä paljon kauempana kuin runo "Lumisateella" on Topeliuksen runosta, näyttää "Italian herääminen" olevan Böttigerin runosta. Jos Böttigerin ja Krohnin yleensä voikin jollakin tavoin rinnastaa heidän koko toimintaansa ajatellen, niin ei ainakaan vielä vuonna 1860 sitä voi tehdä. Italian kohtalo taas oli mainittuna vuonna ja sen edellisenä yleensä koko sivistyneen, maailman huomion esineenä ja nuorison sympatiat Italiaa kohtaan meillä voimakkaat.[123] Näin ollen Krohnilla kyllä oli itsellään herkässä mielessään edellytykset intomielisen runonsa synnylle. Mutta hän näyttää sittenkin tarvinneen lähtökohtaa runolleen ulkoa päin. Böttigerin pitkässä runossa on m.m. seuraavat säkeet:

Stå upp, Italia — —
Ditt ok från sköna skuldran hvälf!

Stå upp på nytt och — lef!

Då rör sig ock Vesuv,
Det sprutar eld den långa natt,
Och slungar sten mot fega män:
Det är en vink, ett tecken, att
Italia lefver än.
Hon lefver. — Snart den dag skall gry,
Då ej hon är trälinna mer.

Krohnin kuvaus tulivuoren purkautumisesta ja kehoitus italialaisille sen tavoin *heräämään ja survaisemaan ikeet* päältään liittyy liian läheisesti Böttigerin runoon ollakseen vain sattuma. Ottaen huomioon sen seikan, että Krohn tunsu melkeinpä kaiken runotuotannon, mikä yleensä hänen aikanaan maamme sivistyneistön keskuudessa oli tunnettua, ja että hän oli herkkä vastaanottamaan vaikutelmia, olisimme tässä taipuvaiset näkemään Böttigerin vaikutusta. Kuitenkin muistamme samalla, että kaksi henkisesti toisilleen sukua olevaa runoilijaa saattaa hyvinkin samoilla tavoin tuoda ilmi tunteensa tietämättä silti luomisen hetkellä toisistaan mitään.

Krohnin virkeä kirjallinen harrastus ja olojemme pienuus oikeuttavat pitämään selvänä, että Krohn sepittäessään "Italian heräämisen" tunsu Wecksellin runon "Italienaren", joka julkaistiin keväällä 1859 "Papperslyktan" lehdessä. Mikä Krohnin ja Wecksellin runoissa on yhtäläistä, se palautuu Böttigeriin. Wecksellin vaikutusta ei ole havaittavissa, jollei mahdollisesti Krohnin runon eloisa alkukuvaus saa syntymästään kiittää Wecksellin runon aivan päinvastaista kuvaavia alkusäkeitä.

Samalla runomitalla kuin "Italian herääminen" on kirjoitettu "Suksimiesten laulu". Molemmat runot julkaistiin, kuten aikaisemmin olemme nähneet, jokseenkin samoihin aikoihin ja ovat ilmeisesti samaan aikaan sepitettykin. "Keväisillä hiihtorekillä syntyneeksi" ilmoittaa Krohn "Suksimiesten laulun". Kaivopuiston tienoilla hiihdellessään, nuoruuden virkeyden ruumiissaan tuntiessaan, hän on tuntenut halua purkaa urheilu-innostuksensa sanoiksi, säejaksoiksi. Jos sopiva runomuotokin, kuten näyttää, oli jo keksitty "Italian heräämistä" sepitettäessä, niin sitä helpommin aihe pääsi muodostumaan. Reipas alku:

Ylös Suomen pojat nuoret,
Ulos sukset siepaiskaa!

saattaa kylläkin olla peräisin, kuten O.A. Kallio arvelee, Schillerin runosta "Reiterlied":

Wohl auf, Kameraden, aufs Pferd, aufs Pferd!
Ins Feld, in die Freiheit gezogen!

"Suksimiesten laulu" on runona sangen näppärä ja onnistunut. Eheä tunnelma yhdistää kokonaisuudeksi sen kolme eri osaa: hiihtoa kuvailevan alun, karhun kaadantaa esittävän keskiosan ja isänmaallista paatosta henkivän lopun. Runossa on vauhtia ja sen säkeet kulkevat kevyesti ja sujuvasti kuin tottuneen hiihtäjän sukset.

Mutta tämä laulu on myös mielenkiintoinen Krohnin fantasiatoimintaa valaisevana todistuskappaleena. Olemme jo edellä huomauttaneet ja saamme myöhemmin tilaisuuden vielä uudelleen viitata siihen, että Krohn säilytti kauan aiheita mielessään. Saattoi kulua monta vuotta, ennenkuin hänen mieleensä nousut aihe tuli runossa käytetyksi tahi lopulliseen muotoonsa muovauksiksi. Tämöinen osoittaa havainnollista mielikuvitusta. "Suksimiesten laulu" osoittaa samaa, sillä se esittää sangen havainnollisesti kuvasarjansa. Mutta sen sisällöstä oli melkoinen osa ollut Krohnilla mielessä jo kahdeksan vuotta. Koulupoikana Krohn kirjoitti runon "Nordbons sång", josta tässä yhteydessä seuraavat säkeistöt ansaitsevat huomiota:[124]

Vi strida mot naturen,
Ty den är ej vår vän.
Vi slåss mot vilda djuren
Och emot fienden.
Hvad skönare på jorden
Finns än vår ädla jagt,
När kulna höga norden
Klädt sig i vinterns prakt.

Vår ädla jagt den galler
Ej skogens rädda djur.
Nej, nordbon trygg sig ställer
Mot fienden på lur.

Och mot dess bröst han vänder
Sin trogna bössas rör;
Han tunga ledet vänder,
Som döden med sig för.

När dagen då förliden
Och solen ren gått ner,
Då vunnen är ock striden,
Och fiender ej mer
I vilda skaror ströfva
Kring nordens sköna fält,
Ej mer de kunna röfva,
Ty nordbon har dem fällt.

Glad jag nu återvänder
Hem till min fosterbygd,
Till dessa helga stränder,
Der frihet bor och dygd,
Der modet ej försvunnit
Än utur mannens barm
Och yppighet ej hunnit
Försvaga än dess arm.

Siinähan ovatkin jo kaikki ainekset "Suksimiesten laulun" loppuosaan ja myös viittaus sen keskiosaan, taisteluun petoeläimen kanssa. On hyvin luonnollista, että se peto, jota suomalainen suksimies rohkeasti ahdistaa, on nimenomaan karhu. Koko karhukuvaus on voinut sitäkin helpommin nousta mieleen, kun runossa "Nordbons sång" myös esiintyy sana karhu juuri siteerattujen säkeistöjen edellä, vaikkakin toisessa yhteydessä:

Visst kallar man oss björnar,
Fritt vore det vårt namn.
Det ord oss ej förtörnar,
Det heder är, ej skam.
Vi slå med björnens styrka.

— — — — —

Aivan erikoislaatuinen runo Krohnin ensimmäisten runojen joukossa ja koko hänen tuotannossaan on "Juomalaulu". Runon koko laatu on sellainen, että pakostakin tulee etsineeksi sille esikuvaa. Se seikka, että siinä juodaan kolme maljaa, on aivan yleislaatuinen piirre. Ajateltakoon vain esim. sentapaisia yleisesti laulettuja juomalauluja kuin "Hvem egnar jag mitt första glas i godt kalas?" Mutta eräät yksityiskohdat viittaavat Körnerin runoon "Trinklied". Eräs nuori tutkija, J.M. Töllikkö,[124] on viitannut seuraaviin yhtäläisyyksiin näissä runoissa:

Krohn:

Nuoruus se punastuttavi posket.

Körner:

die Wange glüht.

Krohn:

Autuus taivahass' lempi on sula vaan.

Körner:

Das höchste Glück für Menschenbrust
Das ist der Liebe Götterlust.

Krohn:

Kannun pohja jo pilkoittaa.
Viimeisen kerran täytän mä maljain.
Tehkää se myös!

Körner:

Jetzt sind die Gläser alle leer.

Füllt sie noch einmal wieder!

Lisääkin yhtäläisyyksiä voisi löytää. — Krohn on kirjoittanut runonsa tunnetun ylioppilaslaulun "Sjung om studentens lyckliga dag" säveleeseen ja saanut siitä valmiina muodon ja rytmin runolleen. Ajatuksia ja käänteitä on saatu Körneriltä. Sopiva tunnelma, joka on johdattanut runon sepittämiseen, on tietysti vallinnut tekijän mieltä. Mitä on tullut tulokseksi? Verrattain laimea ja väritön aateruno, joka ei kykene esille saamaan eikä toisiin tartuttamaan tekijän tarkoittamaa nuorekasta elämänhurmiota.

Krohnin "Juomalaulua" on verrattu Ahlqvistin runoon "Kerran viinikellarissa". Vertailu on sikäli epäoikeutettu, että Ahlqvist kirjoitti mainitun runonsa kypsyneenä miehenä, Krohn juomalaulunsa aloittelevana nuorukaisena. Ahlqvistin runo on mestariteos, hänen parhaita saavutuksiaan, Krohnin runo heikko harjoitelma, jolla on vähäpätöinen sija hänen tuotannossaan. Näitten kahden runoilijan arvioinnille taiteilijoina ei siis kyseessä olevien runojen vertailu anna pohjaa. Mutta tekijänsä erilaista luonteeltaan kuvaavina tuotteina ne sopivat kyllä rinnakkain asetettaviksi. Krohnin koko laaja tuotanto osoittaa, että hänen luonteelleen oli vierasta sellainen dityrambinen riemuunriehahdus, jossa pohjasäveleenä sentään soi synkkä tietoisuus elämän katoavaisuudesta ja turhuudesta, sellainen epätoivoinen kuolemantanssi, jommoisen ilmaisuna Ahlqvistin runo on. Krohnin tunne-elämä ei ole niin korkealle ja eri puolille läikähtelevää kuin Ahlqvistin, hänen luonteensa ei ole niin kulmikas ja jyrkkäpiirteinen kuin vanhemman runoilijaveikon. Hillitty, harmooninen, hienotunteinen Krohn on juuri sen takia, että hän joutui Ahlqvistin rinnalle, saanut osakseen sen ansaitsemattoman mainesanan, että hän on mieto ja epämiehekäs.

Voimme tässä vielä hiukan jatkaa Krohnin ja Ahlqvistin luonteitten vertailua. Käsiteltävänämmme olevaan aikakauteen Krohnin kirjallisessa toiminnassa, vuoteen 1860, kuuluvat myös useimmat "Kuun tarinat". Ahlqvist arvosteli sangen suopeasti Krohnin ensi esiintymistä ja varsinkin "Kuun tarinoita". [125] Hän kehui "Kuun tarinain" kieltä ja tyyliä ja lisäsi: "Vaikea on sanoa, mikä näistä tarinoista on kauniin; sillä kauneutta on niissä kaikissa." Tämän tunnustuksen "Kuun tarinat" kyllä ansaitsivatkin. Tosin myöhemmän ajan arvostelijat, jotka ovat nähneet suomenkielen nopean kehityksen kirjakielenä, eivät voi myöntää, että suomalaista proosatyylillä varsinaisessa taiteellisessa merkityksessä olisi ollut jo 1860-luvulla.[126] "Kuun tarinainkin" tyyliä he kaipaavat alkuperäisyyttä ja mehua. Mutta "Kuun tarinat" ovat kuitenkin joka tapauksessa säilyttäneet taiteellisen tehonsa, ja uusimmatkin arvostelijat myöntävät niiden taiteellisen arvon.[127] Niiden harras, isänmaallinen mieliala saa vielä nykyisinkin vastakaikua.

Voimakas isänmaanrakkaus, kuten voimakas tunne yleensäkin, antaa runoilijan sanoille pontta ja tulta, mutta se saattaa myös helposti puhjeta ilmaisuun, joka ei ole taiteellinen. Tämän vaaran on Krohn välttänyt "Kuun tarinoissa". Hän sijoittaa kuvattavansa kauas kotimaan rajojen ulkopuolelle tahi jo menneeseen aikaan ja antaa suomalaisen isänmaanrakkauden ilmetä valtavana koti-ikävävä tahi uhrautuvana työnä Suomen hyväksi. Tilannekuva puhuu itse puolestaan kaipaamatta kaunopuheisia selityksiä. Samaa keinoa käyttää Krohn osoittaakseen veljesriidan turmiollisuutta. Ottamalla tarinansa aiheen muinaisuudesta hän voi suhtautua aiheeseensa täysin esteettisesti. Silloinkin kuu hän tulee lähelle nykyaikaa ja kuvaus liikkuu kotimaassa, kuten esimerkiksi näyttäessään meille Siikajoen taistelutantereen tahi osoittaessaan mielenjaloutta mahtuvan matalankin katon alle, hän välttää hyvällä aistilla kaiken turhan retoorisuuden ja suuret eleet. Tätä taiteellisuutta "Kuun tarinoissa" tietysti Ahlqvistkin tarkoittaa sanoessaan kaikissa niissä olevan kauneutta. Että tuo taiteellinen saavutus oli sangen kunnioitettava isänmaallisen mielialan täyttämässä teoksessa aikana, jolloin voimistuva kansallistunto helposti saattoi työntää syrjään taiteelliset näkökohdat, sen osoitti Ahlqvist selvästi siten, että vimmastui kuun pakinasta seitsemäntenä iltana. Tämä tarina loukkasi hänen kansallista tuntoaan. Annamme Ahlqvistin itsensä puhua: "Siinä kerrotaan, kuinka ennen muinoin, vanhan Permian aikaan, 'Norjalainen' ('Turjalainen' eli 'Ruijalainen' olisi sopinut tässä paremmin) tuli laivoinensa Vienajoelle, kävi eräsnä yönä kauppamatkoilta palaavan permialaisen (suomalaisen) laivan päälle, jonka hän onneksensa ryösti, lyötyään laivuen kuolijaksi. Tätä meidän onnettomuuden ja kurjuuden virttä on veisattu kaikilla nuottiloilla niin paljon, että minä osaltani joudun vimmaan, milloin aina kohtaan uuden virren samaa laatua. Iloisempata sitä vastaan olisi ollut, jos Suonio olisi antanut Norjalaisen hiipiä makaavien suomalaisten yö-sialle, antanut näiden herätä ajoissa ja sitten hakata Norjalaisen väkeä, niin ett'ei yhtään kynttä olisi päässyt pois. Tapahtui semmoisiakin varmaan sangen usein."

Tuommoinen ei todellakaan olisi johtunut Krohnin mieleen, ei silloin eikä vanhempana. Ahlqvistin ja Krohnin runoilijaluonteitten erilaisuus esiintyy alusta alkaen. Yhteiseen päämäärään pyrkien he täydentävät toisiaan, eduksi alkavalle taidetunoudellemme.

"Kuun tarinoista" kirjallisena tuotteena on jo sivumennen ollut puhetta. Ne ihastuttivat ensi kertaa ilmestyessään kirjallisuutta seuraavaa yleisöämme aiheittensa uutuudella ja taiteellisuudellaan. Vuosikymmenet ovat nyttemmin vähentäneet niiden viehätysvoimaa, mutta eivät sitä hävittäneet. Tässä tarinasikermässä esitetään sarja kuvia, jotka ovat runoilijan silmin nähtyjä ja taitavasti piirrettyjä. Joskaan tyyli ei nykyaikaista lukijaa aina täysin tyydytä ja tekijän käsitystapa paikoitellen tuntuu

nuorekkaan naivilta, niin toiselta puolen runoilijan vilkas mielikuvitus ja kevyesti pakinoitseva esitystapa kuitenkin synnyttävät tarkoitettun runollisen tunnelman. Tuskinpa missään Krohnin tuotteissa on taiteellinen tunne-ilmaus niin hyvin onnistunut kuin näissä hänen esikoistekeleissään. B.F. Godenhjelm on huomauttanut, että näissä kuvauksissa tuntuu Suomen kansan sydämen sykintä ja että tekijän löytämistä aiheista jotkut ovat aivan uusia, maailmankirjallisuudessa käyttämättömiä.[128] Vanhojenkin aiheitten käsittely on omintakeista. Tuopihan tarinain neljäs ilta helposti mieleen "Saarijärven Paavon" ja kolmannentoista illan tunnelma on samanlainen kuin runon "Kuoleva soturi", mutta mistään Runebergin jäljittelystä näissä ei voi olla puhettakaan. Ansiokkaimmat luonnonkuvaukset koko Krohnin tuotannossa ovat löydettävissä "Kuun tarinoista" (esim. 3., 4., 9., 10. ilta). Ensimmäisen ja ainoan kerran Krohnin mielikuvitus "Kuun tarinoissa" liitelee vapaasti maapallon joka puolelle ja läpi koko ihmiskunnan historian. Kaikki muu Krohnin tuotanto kohdistuu verrattain ahtaalle alalle.

"Kuun tarinain" esikuvaksi ilmoittaa Krohn itse H.C. Andersenin v. 1839 ilmestyneen "Billedbog uden Billeder". Suomenkielisen teoksen vertailu tähän "esikuvaan" on omiaan selvittämään Krohnin runoilun laatua. Yhtäläistä molemmissa teoksissa ja Andersenilta Krohnille siirtynyttä on sanonnan yleinen sävy, lyhyet lauseet, ympäristön ja tilanteen kuvaaminen muutamalla vedolla. Kuvausten havainnollisuus ja tunnelmallisuus on "Kuun tarinain" vahvin puoli. Siinäkin on otettu oppia Andersenilta. Andersenin kuvat ovat kuitenkin värikkäämpiä, aseteltu rohkeampaa, tunneasteikko laajempi. Niissä ilmenee satujen kertojan rikas mielikuvitus, kuvauksia lasten maailmasta on useita ja huumorilla on niissä melkoisen suuri sija. Krohn ei maalaa sellaisia rohkeita yhdistelmiä kuin esim. Andersenin kuva leivosesta vanhan neidon ruumisarkulla (10. ilta), ei kerro sellaisia tärisyttäviä esimerkkejä jokapäiväisen elämän tragediasta kuin Andersen (esim. 3. ja 16. ilta) eikä kykene vielä katsomaan asioita humoristin kaikkea ymmärtävin silmin, vaan hakee mielellään aiheita historiasta ja antaa esitykselleen isänmaallisen päätöksen. Andersen on mestari, Krohn on oppilas, mutta tässä ei oppilas toista opettajan lausumaa, vaan omaksuu siitä sen, mikä on hänen oman luonteensa mukaista, ja luo teoksensa itsenäisesti. Tulos tällöin lähentelee usein opettajan parhaita saavutuksia. Yhtä vaikuttavalla, vaikka aivan toisenlaisella kuvalla kuin Andersen, valaisee Krohn "Kuun tarinain" hallayö-kuvauksessa (4. ilta) arkielämän murhenäytelmiä, mutta tuo siihen samalla, luonteensa mukaisesti, puhtaasti suomalaisen tunnelman ja antaa ihmisen mielen jalouden esiintyä koko suurenmoisuudessaan. — Yhtäläisyys Andersenin ja Krohnin välillä supistuu pikku piirteisiin, sivuseikkoihin, samalla kuin niissäkin on myös kummallekin ominaista erilaisuutta. Niinpä esimerkiksi Krohn samaan tapaan kuin Andersen käyttää huudahduslauseita: "Oi autuas elämä, autuas kuolo!" — "Voi lapsen tyytyväistä ja turmeltumatonta mieltä!" — "Kah, se oli kallehin kaste kaunehimmassa ruusussa." Mutta "Kuun tarinain" luonteen mukainen ei olisi semmoinen huudahdus kuin Andersenin: "Qvindeliget, kys Du Digterens Harpe, naar han synger om Livets Mysterier!" — Andersen nähtävästi teki syvän vaikutuksen Krohnin mieleen. Kun Krohn kymmenkunta vuotta "Kuun tarinain" ilmestymisen jälkeen kirjoittaa Slöörille olevansa oikeastaan luotu maalariksi, niin se on kuin kaikua Andersenin sanoista: olen maalari (Billedbog uden Billeder). Samoihin aikoihin Krohn puhuessaan suunnitelmastaan virolaisromaanista vertaa itseään Anderseniin.

Kiitosta ansaitsee "Kuun tarinoissa" aiheitten valinta. Kuten jo on mainittu, on aiheitten joukossa aivan uusiakin. Mutta semmoisia ei nuori runoilija ole voinut löytää monta. Jos koetamme seurata Krohnin fantasiatoiminnan kulkua hänen valitessaan aiheita "Kuun tarinoihin", niin ajatus suuntautuu, paitsi Anderseniin, harrastuksiltaan, luonteeltaan ja temperamentiltaan Krohnin kaltaiseen runoilijaan, Topeliukseen. Juuri siihen aikaan, kun Krohn sepitti tarinoitaan, oli Topelius julkaissut "Silverpenningens berättelser". Tämä tarinasikermä on voinut kylläkin antaa intoa Krohnille, m.m. ohjaamalla hänen huomionsa kotimaan- ja maailmanhistorian tarjoamiin aiheisiin. Topeliuksen "Sylvias hälsning från Sicilien" on ilmeisesti jättänyt Krohnin mieleen vaikutuksia, jotka tuntuvat "Kuun tarinain" kymmenennen illan kuvauksessa. Näyttää myös siltä kuin Topeliuksen runolla "Farkosten på vägen" olisi ollut jotakin vaikutusta myrskyn kuvaukseen "Kuun tarinain" yhdeksännessä illassa. — Yhtäläisyyksistä Andersenin ja Krohnin tarinoissa ja kuvauksissa ansaitsee huomauttamista, että myös Andersen kuvaa ihmisiä, jotka menevät Amerikkaan onnea etsimään, mutta kuolema on se onni, minkä he saavuttavat (Andersen 15. ilta, Krohn 1. ilta). Andersenin kuvaus grönlantilaisten leikeistä ja kuolevasta eskimosta (9. ilta) on saattanut ohjata Krohnin ajatuksen Pohjan perille ja synnyttää kuvan Castrénista Siperiassa (2. ilta). Lapsen onnea ja tyytyväisyyttä kuvaa Andersen (m.m. 17. ja 33. ilta), samoin Krohn (11. ilta). Krohnin kahdestoista ilta kuvaa onnetonta ihmiskohtaloa, kuten Andersenkin tarinoissaan tekee. Andersenin kuvaus nuoresta neidosta vanhalla sankarihaudalla (7. ilta) ehkä ei ole rinnastettavissa Krohnin kuvaukseen Siikajoen taistelutantereesta (13. ilta), mutta sittenkin on kummankin tarinan hengessä siirtymismahdollisuuksia fantasialle toisesta toiseen. "Kuun tarinain" 14. ilta on Andersenin inspiroima (8. ilta), vaikka itsenäisesti kehitetty. — Kaikista vieraista vaikutuksista huolimatta jää kuitenkin Krohnin "Kuun tarinoille" ansioksi itsenäisyys aiheitten valinnassa ja käsittelyssä. Kun laskemme yhteen kaikki "Kuun tarinain" ansiot, niin emme voi olla pitämättä tätä teosta Krohnin runoilun taiteellisesti huomattavimpana saavutuksena.

Vuonna 1860 kirjoitetut, "Mansikkain ja Mustikkain" II osassa julkaistut runot tuottivat Krohnille

tunnustusta ja hyvän runoilijamaineen. Todistusvoimainen on aikaisemmin mainitsema Ahlqvistin arvostelu, josta siteeraamme vielä seuraavan kohdan: "Lauluissansa ja kuun tarinoissa osoittaa Suonio itsellensä olevan melkoisen runolahjan, joka hyvin hallittuna ja huolella hoidettuna voipi antaa Suomen kielelle kalliita hedelmiä. Hän ja Santala ovat niitä harvoja laulunseppiä kielellämme, joiden teoksia voimme lukea niin ett'ei kielitunnettamme raasta joka rivillä. Suonion laulun luonne on yleisesti se vieno suru-tuntoisuus, joka on niin tavallinen ja niin kaunis pilautumattomassa nuorukaisen mielessä, joka ei vielä ole 'maailman rantaa' koetellut. Tämän tunteen tuottamista on minusta 'Onneton' kauniin. Mutta on Suonion lauluissa varsin hilpeitäkin ja elähdyttäviä kappaleita 'Suksimiesten laulu' ja 'Italian herääminen' ovat täynnänsä elävää ja ylevää runollisuutta ja niiden vertaa vilppaudessa tuskin lienee koko kirjallisuudessamme. 'Kuun tarinat' tekevät omituisen lajin runoutta, jolle kaunotieteen harjoittajat saavat löytää nimen. Minä kutsuisin niitä suorasanaiseksi runoelmiksi, sillä vaikka kieli muotoansa on suorasanaista, kulkee se aina ylempänä tätä suora-sanaisuutta."

Vielä on muistettava, että Krohn alusta pitäen verrattain ahkerasti harjoitti runojen suomentamista. "Sukeltaja" ei jäänyt ainoaksi laatuaan. Krohn on itse myöhemmin eräissä kirjeissä vanhemmilleen[129] huomauttanut, että semmoinen työ vaikuttaa kannustavasti runoilijan omaan tuotantoon. Runeberg oli se runoilija, jota hän nyt käsittelemälläme ajanjaksolla enimmänsä suomenteli. [130] Semmoinen esikuva on varmaankin jättänyt paljon jälkiä suomentajaansa, onneksi Krohnin koko kehitykselle. Uupumatta hän jatkoi "Vänrikki Stoolin tarinain" suomentamista, vaikka Ahlqvist heti alussa kiivaasti kysyi "Mansikkain ja Mustikkain" toimittajilta, mitä tekemistä heidän kalenterissaan oli Runeberg-suomennoksilla.[131]

Krohnin seuraava esiintyminen runoilijana, "Mansikkain ja Mustikkain" III osassa vuonna 1861, ei suinkaan vähentänyt hänen runoilijamainettaan. Tosin Yrjö Koskisen arvostelu koko kalenterista on jotakuinkin ankara. Hänen mielestään teos selvästi osoittaa, että "uudenmoinen runotaito Suomen kielessä vielä käypi koulua":. Muoto antaa runoilijalle niin paljon tekemistä, että hän ei jaksaa vapaasti kohottaa kuvituksensa lennättimiä. Tästä seuraa, että suomennokset, joissa runollinen sisällös on ollut valmiina, ovat parhaiten onnistuneita, kuten Suonion "Laulu auringolle". Epäröiden Koskinen asettaa jotkut Suonion runot yläpuolelle muiden, vaan lisää samassa: "Mutta jos emme tahdokkaan niiltä kieltää runollista arvoa, täytyy kuitenkin sanoa, että niiden aine vielä liikkuu jotenkin ahtaassa piirissä".[132] Sen sijaan Snellman oli suopeampi. Hän sanoo Suonion runoista, että ne sisällöksen puolesta tavallisesti ovat hyvin ajateltuja ja niissä vallitseva puhdas, lämmin henki vaikuttaa lukijaan.[133] Jonkun muistutuksen runoja vastaan Snellman myös esittää.

Nimenomaan on huomattava, että Snellman pitää epärunollisena runoa "Suomalainen maamme ruotsalaiselle". Voimme kernaasti myöntää, että runo on heikko. Kenties itse aihe oli epäkiitollinen Krohnin runoilijaluonteelle, niin lähellä hänen sydäntään kuin runossa käsitelty asia olikin. Mutta Snellman lausueessaan arvostelunsa puhui oikeastaan omassa asiassaan. Krohnin runo on jälkikäikua siitä polemiikista, joka vuonna 1860 oli virinnyt Snellmanin ja Aug. Schaumanin välillä ruotsinkielien tulevaisuudesta Suomessa. Schauman on muistelmissaan selostanut kiistan kulkua[134] ja myöhemminkin on tätä aikoinaan suurta huomiota herättänyttä väittelyä käsitelty.[135] Snellmanin jyrkkä kanta ja taistelutapa ei tyydyttänyt kaikkia fennomaanejakaan, vaan jotkut heistäkin asettuivat kannattamaan yliopiston rehtorin Arppen ja Schaumanin ajatustapaa, että ruotsinkielellä oli vielä tehtävää ja tulevaisuutta Suomen kulttuurielämässä. Johdumme tässä taas koskettelemaan Krohnin kantaa kielikysymyksessä. Puhuessamme Krohnin isänmaallisuudesta lausuiimme, että Krohn luonteensa mukaisesti ei suomalaisuuden asiassa tahtonut tyytyä mihinkään puolinaisuuteen, vaan oli sangen radikaali. Hän omaksui täydelleen Snellmanin kannan, että sivistyneistön velvollisuus oli suomalaistua kieleltään ja mieleltään. Kansalliseen tulevaisuuteen nähden oli Krohnin kanta sama kuin Yrjö Koskisen. Siinä suhteessa oli Krohn jyrkemmällä kannalla kuin itse Snellman, että hän ei kannattanut kaksikielistä ylimenoaikaa kouluissa ja kodeissa. Aug. Schaumanin ja Snellmanin välisessä väittelyssä Krohn oli täydellisesti Snellmanin puolella. Tämä ei estänyt häntä suomasta maan ruotsalaiselle väestölle sen oikeuksia. Sivistyneen säädyn kielimuutoksen Krohn toivoi tapahtuvan sovinnossa. Kaikki riita oli hänestä vastenmielistä. Snellmanin ja Schaumanin välinen polemiikki piti kauan mieliä kiihdyksissä. Ruotsinkielisten piirissä tietysti Schauman sai paljon ymmärtämystä ja kannatusta. Yksi ilmaus siitä on Wecksellin runo "Svenskan och Finskan", joka painettiin Schaumanin lehteen "Papperslyktan" 1860. Tästä runosta on Krohn ilmeisesti saanut lähtökohdan omalle runolleen "Suomalainen maamme ruotsalaiselle". Itse perusajatus, sovinnollisuus maamme kahden eri kieliaineksen kesken, on hänellä ollut mielessä Snellmanin ja Schaumanin polemiikin synnyttämänä, tarve sanoa sanansa runon muodossa niinikään, mutta hän tarvitsi sopivan lähtökohdan ja etsi sitä ulkoa päin. Saatuaan semmoisen hän muovaili kyllä aiheen aivan itsenäisesti lopulliseen muotoon. Wecksellin jäljittelemisestä ei Krohnia voi syyttää, vaikka runot itse asian laadun vuoksi ovat suurella määrällä samankaltaisia. Taiteellisesti on Wecksellin runo arvokkaampi. Itse asettelu, suomenkieli ja ruotsinkieli vastakkain, on tehoavampi kuin Krohnin yksipuolinen sovinnollinen puhe suomalaisen suulla. Wecksellin runo käsittelee aihetta syvemmin ja perusteellisemmin kuin Krohnin, joka on kuin lyhyt yhteenveto keskustelun tuloksista. Muodollisestikin on Wecksellin runo vaikuttavampi. Sen pitkät

säkeet antavat esitykselle vakavuutta, kun taas Krohnin kevyesti luistavat säkeet tuovat sanontaan liian nopean tempon. Vielä on Wecksellillä sekin etu puolellaan, että hänen välineenään on hiottu, vanha sivistyskieli, kun taas Krohnin säkeet kovin selvästi osoittavat, että "uudenmoinen runotaito Suomen kielessä vielä käypi koulua". Näistä eduistaan huolimatta Wecksellinkin runo sai Snellmanilta hylkäystuomion ja ansaitsikin sen, sillä kieltämättä sekin on pääasiassa epärunollinen. Onhan m.m. Wecksellin kauniisti muovailtu loppusäkeistö runollisesti jokseenkin vähän vaikuttava:

Svenskan.

Icke mer vi bryte lansar, ingen seger så blir spord;
Offrande åt ljuset stride vi för samma dyra jord.
Af din framtid vill jag lära, af min forntid du igen —
Och så evig striden varar, lika ädel vare den.

("Papperslyktan").

Samaa voi sanoa Krohnin loppusäkeistöstä:

Siis veljeni, heitä jo pois viha, vaino!
Tää Suomi tok' kummanki armas on ainoo.
Siit' olkohon riita
Ja kiistamme siitä
Ken Suomea parhaiten rakastanee.

("Mans. ja Must." III).

Näitten säkeistöjen vertailu osoittaa, että Wecksellin runon vaikutus Krohniin on melkoinen, kenties suurempi kuin vieras vaikutus missään muussa Krohnin runossa, mutta Krohn ei kuitenkaan jäljittele eikä mukaile Wecksellä, vaan tuo esille, vaikkakaan ei varsin onnistuneesti, oman päätöksensä ja katsomuksensa.

Runollisempi kuin "Suomalainen maamme ruotsalaiselle" on Porthan-juhlassa 1861 laulettu "Pohjolan valkeneminen". Siinä on taas Krohnilla muoto ollut valmiina, runo kun on kirjoitettu tutulla säveleellä laulettavaksi. Ajatussisällys on siitä piiristä, joka tähän aikaan pääasiallisesti askarrutti Krohnia. Hänen runoilunsa vahvat puolet pääsevät tässä oikeuksiinsa: kyky lausua sanottavansa kauniisti ja sujuvasti, hyvä maku, kuvarikkaus. Olematta mikään erikoisesti vaikuttava tahi huomattava luoma oli "Pohjolan valkeneminen" kuitenkin varteenotettava lisä silloiseen suomenkieliseen runouteen.

Muodon hallitseminen ja aiheen läheisyys runoilijan sydämelle ei suinkaan vielä riitä synnyttämään kunnollista runoa. Krohniinkin nähden pitää toisinaan paikkansa lause: "facit indignatio versus". Mutta ne Krohnin runot, joihin tuo lause soveltuu, eivät ole hänen parhaitaan. Yksi esimerkki semmoisista on vuoden 1861 tuotannossa, nimittäin "Suurelle herralle". Vihaa ja halveksumista ei Krohn saa vaikuttavasti esille. Hän on sovun, ystävyyden ja rakkauden runoilija.

Niinpä on "Yhteen kasvaneet koivut" kaunis ja runollinen.. Epävarmuutta kielen käytössä osoittaa säepari:

Oi kumppalini kulta,
Kuin tiesit tänne tulta,

jotka onkin myöhemmin korjattu. Ajanhengelle kuvaavaa on, että tässäkin runossa tahdottiin nähdä jotakin valtiollista sisältöä. Runoilijalta odotettiin enemmän aatteellisuutta kuin persoonallisten elämysten ja tunteitten esittämistä. Sen voi ottaa huomioon lieventävänä asianhaarana, kun tarkastellessaan Krohnin runoutta havaitsee sen kovin suurelta osalta liian vähän persoonalliseksi.

Useimmissa vuoden 1861 runoissa on sisällyksenä rakkaus. Ehein ja tunnelmallisin niistä on ehkä "Kultaa odottaessa". Se on noita Krohnin pikku runoja, joissa koko kuva nähtävästi on valmiina noussut tunnelman pohjalta eikä muodonkaan haku ole tuottanut vaikeutta, sillä kansanlaulun henki ja sävel on ollut lähellä apuaan tarjoamassa. Kansanrunoudesta on muotopuoleen nähden saanut tukea myös näppärä ja kuvista rikas "Neuvo", jonka Snellman lainasi "Litteraturbladet" lehteensä (1861, N:o 12) näytteenä Krohnin suuresta taidosta runoniekkana. "Kova rangaistus" ja "Neidon rukous" taas ovat syntyneet Runebergin merkeissä. Lainasta ei tässä voi olla puhuttakaan, mutta kyllä Runebergin vaikutuksesta. Yleensä on Krohnin suhde Runebergiin se, että hän ilmeisesti pitää Runebergia oppimestarina ja on tämän vaikutuksen alainen, mutta verrattain harvoin hän ottaa nimenomaan jonkin määrätyn runon esikuvakseen taikka edes käyttää yksityiskohtia suorastaan mallinaan. Katsomus ja henki ovat Krohnilla ja Runebergilla samat, mutta ilmaisukeinoihin ja taiteelliseen muovailuun nähden jäävät niin Krohn kuin Ahlqvistkin pieniksi Runebergin rinnalle. He ovat todellakin vain "kaikenlaisia laulajia ja kanteloisen kantajia". — "Kova rangaistus", jossa itse ajatus Snellmanin

mielestä tuntui hieman pakoitetulta, tuo mieleen Runebergin "Hämnden" ja myös runon "Fågeln" ("Öppet är min flickas fönster"). "Kova rangaistus" tekee sen vaikutuksen, kuin se olisi ajatteleamalla tehty, jonkunmoista älyn leikkiä, mutta se ei ole vailla runollisuutta. Kelpaahan, kuten Theodor M. Meyer osoittaa,[136] elävä ajatuskin runon lähtökohdaksi ja kannattajaksi. Runo "Neidon rukous" on myös yleissävyltään runebergilainen ja tarjoaa vertauskohtia "Tili Frigga" runon alkusäkeisiin tahi serbialaisen kansanlaulun "Önskningarna" loppuosaan. "Varotus tytöille" puhuu leikkillisesti poikien uskottomuudesta, kuten Runebergin toisinaan tekee (esim. "Vill du byta öde?"). Pikku runo "Varotus" taasen on kenties jonkunmoista jälkikaikua Franzénin runosta "Den sena våren", vaikka ajatus näissä kahdessa runossa onkin aivan erilainen. Kenties Krohnin mielessä kuitenkin ovat jossakin määrin soineet Franzénin säkeet:

Stackars fjärl! som i dagen
Kom att bli af kölden slagen.
Nu der flyger fram en an'n —
Ser du barn, så grann, så grann!
Akta, då med utsträckt finger
Du att honom fånga springer.
Han på nässlan sätter sig.
Akta barn! hon bränner dig.

Vuoden 1861 rakkausrunoissa soinnahtaa Krohnilla myös sävel Topeliuksesta. Runomitan yhtäläisyys ja laulavaisuus pakoittaa nimittäin asettamaan yhteen runon "Nuoruuttaan surija" ja Topeliuksen kirjoittaman ja säveltämän "Hvem är du, fria och klara ton". Topeliuksen ja Krohnin keskinäistä suhdetta joudumme vielä koskettelemaan etempänä. Runoa "Nuoruuttaan surija" piti Krohn itse nähtävästi heikkona, koska hän ei ottanut sitä runokokoelmiinsa.

Myös Körner ja Schiller vaikuttavat edelleen Krohnin runoiluun. Edellinen olikin Krohnin mielirunoilija nuorena. Hänen vaikuttamukseen täytyy selittää Krohnin tuotannossa oudonlaatuinen, mutta reipas ja luistava "Sotamiesten laulu", vaikkakaan ei voi osoittaa esikuvaksi mitään määrättyä runoa. Myöskin Petöfin vaikutus on tässä ajateltavissa. Mutta runon alkujuuret löydetään jo nuoruusvuosilta. Koulupoikana Krohn ruotsinsi saksasta sotamieslaulun ("Soldatvisa"), jossa on hiukan vertauskohtia "Sotamiesten lauluun". — Myöhemmin Körner väistyy Krohnin fantasiaelämässä yhä enemmän taka-alalle ja sen sijaan saa Schiller enemmän vaikutusvaltaa. Luonteitten yhtäläisyys veti mietelmiin ja idealismiin taipuvaa Krohnia lähelle Schilleriä. Vuoden 1861 tuotteista on "Runoniekkan sydän" suuressa määrin Schillerin arvoitusten kaltainen. "Elämän menot":

Nuoruus nopsakenkä tepastellen
Elon tanssiin rientävi;
Vanhuus sauva käessä hoiperrellen
Ringist' eri pyrkivi

lausuu toisenlaisin kuvin saman ajatuksen kuin Schillerin "Erwartung und Erfüllung":

In den Ocean schiff mit tausend Masten der Jüngling;
Still, auf gerettetem Boot, treibt in den Hafen der Greis.

Vertailu on valaiseva. Krohn otti herkästi vastaan vaikutuksia eri tahoilta, mutta sulatti ne omaksi henkiseksi omaisuudekseen ja toi ne semmoisena ilmi. Tätä on jo tähänastinen esityksemme valaissut ja lisää valaisevia tapauksia tulemme vielä koskettelemaan.

Edellä mainittujen pienten mieterunojen joukkoon kuuluu myös "Kaste ja kyynel". Ajatus ja vertaus ei siinä ole uusi, mutta tämmöisetkin pikku murut rikastuttivat ja hienostuttivat vielä epävarmoin askelin kulkevaa taidelyriikkaamme.

Omintakeisia olivat ja tunnustusta osakseen saivat Krohnin kuusi muodostelmaa Taavetin psalmeista. Ankara Yrjö Koskinenkin oli tyytyväinen näihin mukaelmiin, johdonmukaisesti kylläkin, sillä tässähan taas runoilijalla oli sisällys valmiina ja hän saattoi suunnata koko voimansa muotoon. Oivallisiksi lisäksi suomalaisen virsikirjaan sanoo niitä myös Snellman. Kumpikin arvostelija kiinnittää huomiota länsisuomalaisen korvalle outoihin muotoihin sekä sanain lyhennyksiin, mutta pitää niitä sopivina tässä yhteydessä. — Kiitosta nämä runot ehdottomasti ansaitsevatkin. Paria epärunollista käännettä lukuun ottamatta ("Kun sanoasi *solkkivi* näin vihollisten vaino", Ps. 12; "Sill' uhkaellen *häristä* tai mua lyöden väristä", Ps. 23) on niiden sanonta kaunista ja tunnelmallista. Mutta pääasia on, että niissä vallitsee oikea psalmihenki, jommoisen vain todella uskonnollinen runoilija saa esille. Miten paljon onkaan hengellistä runoutta, joka on muodoltaan siloiteltua, mutta hengetöntä! Krohnin muodostelmien omintakeisuus käy myös selville, kun vertaa niitä muihin samanlaatuisiin tuotteisiin. Valaiskoon tätä yhtenä esimerkkinä Ps. 19. Runomitta siinä on tuttujen esikuvien mukainen. Olihan Cajanuksen virsi:

Etkös ole Ihmisparca
Aivan arca
Coscas itket ylen öitä
Coscas suret suuttumata
Puuttumata
Coucon mustan Murha-töitä

saanut vanhassa virsikirjassamme (N:o 278) muodon:

Etkös ole ihmisparka!
Aivan arka,
Että itket, yli öit',
Että suret suuttumata
Puuttumata
Koukon mustan murhatöit!

joka on juuri Krohnin käyttämä runomitta. Valmistumaisillaan olevassa väitöskirjassaan[137] Krohn oletti Cajanuksen malliksi muodollisesti Lucidorin hautausvirren "Usle mencke barn betrakta, Märk och akta — —", jonka runomitta on sama kuin Krohnin käyttämä. Aivan samaa runomittaa käyttäen oli myös Runeberg virsikirjaehdotukseensa mukaillut nyt kysymyksessä olevan psalmin 19 ("Himlars rymd sin Konung ärar"). Mutta sisällyksellisesti ovat Runebergin ja Krohnin samasta alkuteoksesta tehdyt mukaelmat niin erilaisia, että täytyy empimättä todeta Krohnin menetelleen täysin itsenäisesti.

Kun lukee näitä Krohnin nuoruudessaan sepittämiä hengellisiä runoja ja sitten johdattaa mieleensä esimerkiksi nykyisen virsikirjamme virren N:o 284 ("Mun silmän', käten' nostan"), jossa värähtelee syvä ja harras tunne ja jolle omituiset sanamuodot ja käänteet antavat arkaistisen sävyn kohottaen yhä virren runollista tehoa, niin alkaa selvitä, miten äärettömän suuret ovat olleet Krohnin ansiot virsikirjamme aikaansaamisessa. Tutkimus tuskin enää voinee täysin selvittää niitä jälkiä, joita hänen hyvä muotoaistinsa ja esteettisesti kouliintunut fantasiatoimintansa on virsikirjaan jättänyt.[138]

Vuonna 1861 Krohn ryhtyi myös suomentamaan Petöfiä. Tähän aikaan näkyy mielenkiinto Petöfiä kohtaan meillä olleen melkoisen suuri. Aikakautisissa julkaisuissa oli seikkaperäisiä esityksiä Petöfistä, [139] hänestä pidettiin esitelmiä.[140] hänen tuotteitaan käännettiin ruotsiksi. Tuntien Krohnin innostuvaisuuden ja perusteellisuuden uskallamme otaksua, että hän luki Petöfin teosten saksannoksia. Niitä oli juuri näihin aikoihin saatavissa. Vuonna 1858 oli ilmestynyt Karl Maria Kertbenyn käännös. [141] Vähän myöhemmin, jolloin Krohn edelleen suomensi Petöfiä, tuli julkisuuteen Theodor Opitzin saksannos (1864) ja jonkun vuoden kuluttua (1867) toinen, helppohintainen painos siitä.[142] Petöfin runouden viehätysvoima on niin suuri, että hyvin voimme ymmärtää Krohnin viehättymisen siihen. Krohnin ja Petöfin runoudessa on kyllä myöhemmin jonkun verran vertauskohtiakin. Nyt alussa näkyy erityisesti Petöfin isänmaallinen paatos innostuttaneen Krohnia. "Mansikkain ja Mustikkain" III osassa julkaistu suomennos "Kultain ja miekkain" jo viittaa siihen. Se seikka, että Petöfin lukuisat juomalaulut eivät ole millään tavoin vaikuttaneet Krohnin "Juomalauluun", osoittaa Krohnin vasta vuonna 1861 ryhtyneen Petöfiä opiskelemaan. Suomentaessaan Petöfin runoja ei Krohn vielä kylliksi osannut unkarinkieltä, mutta suomennokset ovat kuitenkin alkuteosten mukaisia, sillä, kuten Krohn itse ilmoittaa, O. Blomstedt suomensi hänelle runot suorasanaisesti.

Vuodelta 1861 on myös Krohnin tunnetuin runosuomennos "Lorelei". Heineä ei tietysti kukaan nuori saksalaisen kirjallisuuden harrastaja voi kylmänä sivuuttaa. Tiedetäänhän m.m. Ahlqvistin lukeneen ihastellen Heineä. Krohnin koko temperamentille oli vierasta Heinen iva ja pessimismi, mutta hieman jälkiä on Heine kuitenkin jättänyt Krohnin runouteen. Ja onhan Heinellä semmoisiakin runoja, joissa nuo Krohnille vähemmän mieluisat ominaisuudet eivät esiinny, jotapaitsi Heinen sanonnan yksinkertaisuus ja runollisuus on omiansa ihastuttamaan ketä tahansa. Voi siis hyvin ymmärtää, että juuri "Lorelei" sai Krohnin suomentajakseen. Krohnin kyky saada runon muoto sujuvaksi, miltei laulavaksi, esiintyy taas tässäkin suomennoksessa. Godenhjelm huomautti jo arvostellessaan Krohnin toista runokokoelmaa[143] ja myöhemmin vielä uudelleen, että "suomennoksenkin sointuisissa värsyissä ikäänkuin kuvauu tuo aaltojen lainehtiminen, jota kuuntelija luulee huomaavansa alkuperäisessä runossa". Suomennoksessa sen tekevät suureksi osaksi taitavasti käytetyt l-äänteet ja huoliteltu rytmi. Myöhemmin varovaisesti tehdyt korjaukset ovat vielä nimenomaan rytmipuolta parantaneet. Verrattakoon esimerkiksi näitä säkeistöjä:

V. 1861:

Net sukien kummanlaisen
Hän laulun lauleli;
Se laulu lumoavainen
Sydämet vietteli.

Myöhemmin:

Ja laulua kummallaista
Hän lauleli sukeissaan.
Voi sitä ken lumoaivaista
Kuul' laulua kerrankaan!

Pitkien tavujen asettaminen toisen ja neljännen säkeen loppuun kohottaa melkoisesti runon vaikutusta ja lähentää sitä myös alkuteokseen. — Eräs alkuperäisen runon koristeellinen kohta on tässä yhteydessä saatu suomennoksessa vain heikosti esille, vaikka semmoinen koristeellisuus oli Krohnin tyylin luonteen mukaista, nimittäin säkeet:

Ihr *goldnes* Geschmeide blitzet,
Sie kämmt ihr *goldenes* Haar.

Sie kämmt es mit *goldenem* Kamme.

Suomennoksen kokonaisvaikutus on kuitenkin varsin hyvä.. — Valter Juva on voinut suomentaessaan "Lorelein" uudelleen käyttää hyväkseen kielemme nykyistä kehitystasetta, ja runotekniikan saavutuksia, mutta suomennoksella on ansionsa uuden käännöksen rinnalla.[144]

Ennenkuin siirrymme seuraaviin vuosiin, mainittakoon tässä vielä täydellisyyden vuoksi, että Krohn julkaisi vuonna 1861 lehdessä "Från nära och fjerran" pienen, topeliusmaisen suorasanaisten kappaleen "Det var ju bara en fantast" (N:o 10) ja runon "Memnonsbilden" (N:o 12). Kerrottuaan runossaan Memnonin patsaasta Krohn lopettaa:

Så i menskohjärtat gömd,
Knappast anad, knappast drömd, —
Slumrar mången ljuflig sång,
Tills utur den kalla barm
Kärlekslågan ljus och varm
Väcker den till lif engång.

Sitaatti olkoon tässä sallittu tyypillisenä, luonteenomaisena näytteenä. — Samassa lehdessä on vielä (N:o 6) P. Mansikan "Oravan valitus" ja O. Lyytisen "En laulamasta lakkaa" suomeksi, vieressä ruotsinkielinen runomittainen käännös. Sekin on Krohnin työtä. Jo edellistä lehden vuosikertaa oli Krohn avustanut painattamalla siihen *suomeksi* runonsa "Iltaselle" ja "Neidon lohdotus" (1860, N:o 5) sekä ruotsiksi kuvauksen Helgolandista. Vielä aikaisemmin oli samassa lehdessä ollut pieni palanen Krohnin "Angelica"-suomennosta. Runot "Provessori Lönnrotille" (1862) ja "Taideniekkaseuran vuosijuhlassa" (1865) ovat tilapäisiä tuotteita, mutta hyvin suoritettuja. Viimeksi mainittu ansaitsee huomiota onnistuneena kokeena jäljitellä sapholaista runomittaa. Suomenkielinen juhlarunous oli nyt saanut edustajan, joka yli parin vuosikymmenen aikana ahkerasti ja hyvällä menestyksellä edusti tätä runouden lajia.

Vuoden 1865 tuotteita on myös runo "Suomalaisille". Sen synnystä on jo aikaisemmin (s. 49) kerrottu. Siinä on taas paheksumisen tunne synnyttänyt runon, tällä kertaa verrattain onnistuneen ja omintakeisen. Voimakas siveellinen suuttumus on runon kannattavana voimana ja samalla on myös selvästi esitetty positiivinenkin toimintaohje. Ytimekkäät säkeet:

Kumpi suurna, kumpi piennä,
Olkoon lasten riitana;
Kyynärähän tok' ei liene
Miehen kunnan mittana!
Ylempänä, alempana,
Mitä siitä huoltakaan,
Kun vaan kukin portahana
Onpi Suomen kunniaan!

sisältävät ajatuksen, katsomuksen, joka kulkee punaisena lankana läpi koko Krohnin runouden jo kouluajoilta ("Uppmuntran") aina viimeiseen tuotteeseen asti. Yksilön ja hänen onnensa vähäpätöisyydestä suuren asian rinnalla oli Topeliuskin laulanut. Krohn lausuu saman asian kuitenkin aivan omalla tavallaan, kun sen sijaan Paavo Cajander melkein sanasta sanaan toistaa Topeliuksen runon "Ynglingens drömmar" lopun.

Ennenkuin siirrymme Krohnin runoilun toiseen nousukauteen, on vielä mainittava muutama Petöfi-suomennos, kansanlaulun pohjalta nousseet kauniit ja tunnelmalliset "Rauta" ja "Turvaton" sekä ennen kaikkea pienokaisen kuoleman johdosta kirjoitettu "Pikku Julius vainaa":

Mamman Luli pikkarainen
Ivaksi maailma-matkalleen,
Mut' jo pian lapsukainen
Väsyi pienin jalkoineen.

"Syliin, syliin!" itki
"Enemp' astua en voi!"
Kohta enkeli jo tuli,
Lepoon Lulin päästä soi.

Kieltämättä tämä pieni runo on kaikkein kauneimpia Krohnin kirjoittamista. L-äänteet antavat sanonnalle pehmeän, lapsellisesti lepertelevän sävyn, mutta runo ei ole liian lapsellinen, vaan siinä vallitsee vakava, eheä tunnelma. Sängen itsenäistäkin on tässä hyvin tavallisen aiheen käsittely. Sovinnaisempi on esimerkiksi Ahlqvistin "Pikku Annan kuoltua", jossa lapsen esittäminen maan päälle vierailemaan saapuneena enkelinä on, kuten on huomautettu,[145] runouden yleistavaraa. Choraeksuksen runosta "Vid lilla Ludvigs graf" ei Krohnin runo myöskään ole riippuvainen. Yhtäläistä kummassakin tosin aluksi oli se, että kumpikin antaa kuolleen lapsen puhua äidilleen. Krohnin runon päällekirjoituksena oli alkujaan "Pikku Julius äitillensä" ja siinä oli kolmas säkeistö, joka tekee tuon päällekirjoituksen ymmärrettäväksi. Tämä muodostelma ei kuitenkaan tyydyttänyt Krohnia, vaan hän poisti kolmannen säkeistön, jolloin runon nimikin oli muutettava. Vaikeata on mennä väittämään, että Krohnin runo ensimmäisessäkin muodossaan on missään tekemisissä Choraeksuksen runon kanssa, siinä määrin erilaisia ovat nuo kaksi runoa. — Tämä runon vertaaminen Topeliuksen ihanaan "En liten pilt" osoittaa myös Krohnin itsenäisyyttä ja samalla hänen arvostelukykyään, joka varjeli yrittämästään tässä Topeliuksen jäljittelemistä. Tunteen aitoutta, todistaa se, että aihe ei ole johtanut Krohnia esittämään sellaisia mietelmiä kuin Runeberg runossaan "På ett barns graf". Krohnin runoilun ensimmäisen ja toisen nousukauden yhdistää toisiinsa kolme runoa, jotka tavallaan kuuluvat kumpaankin. Ne ovat: "Tottelemattomat jäsenet", aloitettu vuonna 1860, valmistettu Wiesbadenissa marraskuun 3 p. 1868, "Armahalleni", kirjoitettu ruotsiksi vuonna 1861, ja "Lempeni ja viisas ystäväni", josta on olemassa ruotsinkielinen, nähtävästi aikaisempi laitos nimellä "Fantasi".

"Tottelemattomat jäsenet" muistuttaa sekä runomittansa puolesta että yleiseltä sävyltään Runebergin leikillisiä lemmenlauluja. Tuollainen aihe ja käsittelytapa oli kyllä Krohninkin luonteen mukainen, mutta Runebergiltä hän on epäilemättä oppinut lisää näppäryyttä ja täsmällisyyttä. Runo semmoisenaan ei kuitenkaan ole erikoisen vaikuttava eikä huomattava. Syy siihen on tietenkin konseptiossa. On lähdetty ajatuksesta, leikillisestä käänteestä ja hakemalla haettu sille muoto. Useimmiten on tällöin tulos heikko.

Mielenkiintoisempi runo on "Armahalleni". Sen ruotsinkielistä alkuteosta emme tunne. Suomenkieliseen runoon on olemassa konseptiluonnos, jota on korjailtu aivan pitkin matkaa, mikä ei ole tavallista Krohnilla. Runotar lienee ollut sitä kirjoitettaessa vastahakoinen. Melkeinpä ainoa paikka, joka on ilman korjauksia, on säepari:

Viaton Vestali Sä, oi tule ja tultani varjoo,
Viritä väsäyvää, hillitä hurjenevaa.

Siinä on runon ydin ja lähtökohta. Runon pääsisältö voi olla muistelman ennen luetusta. Franzénin runojen joukossa on "Varning", jossa puhutaan rakkauden tulosta ja jonka toinen säkeistö kuuluu:

Med bäfvan möt den gudamagt, som stiger
In i sitt tempel, till hans tjenst beredt,
Och i den hemlighet, han än förtiger,
Träng ej att forska med förtidigt vett.
Njut tyst den eld från himlen, som inviger
Ditt rena hjerta, ack! så oförsedt.
Men vårda den, att den ej lös må rasa.
Ack! lifvets glädje blir så lätt dess fasa.

Ensi kertaa on Krohn tässä koettanut käyttää eleegistä runomittaa omassa runossaan. Hän ei enää polje korkoa, kuten hän oli tehnyt suomentaessaan Malmströmin "Angelicaa", mutta hän ei pane kylliksi huomiota laajuuteen. Sen vuoksi on rytmi huonoa, useat säkeet epäonnistuneita. Epäonnistuneisuutta vielä lisää loppusointujen käyttäminen, joilla runoilija kai on koettanut pelastaa asiansa, mutta jotka ovat aivan sopimattomat eleegiseen runomittaan.[146] — Yksi pikkuinen yritys käyttää eleegistä runomittaa on kylläkin vielä aikaisempi, mutta runo on niin lyhyt katkelma, ett'ei sitä juuri voi ottaa lukuun. Sen nimi on "Nuorukais- ja miesijän vaiheella" ja se kuuluu:

Oi uni sä suloinen, sano miksi jo luotani lensit,
Miks mua hyljäten haihduit, miksikä pois pakenet.
Tähti sa rakkauden, joka taivhallani tuikit,

Miks tules sammunut on, vaalennut valos on.
Suljettu paratiisini on, sen enkeli seisoo
Portilla tulinen kalpa — — — kädessään.

Näky, miten vaikeata Krohnin alussa oli käyttää heksametria ja pentametria, joita hän myöhemmin juhlarunoissaan suosii ja myös hyvin hallitsee. Voisi ajatella, että tämä katkelma, jonka sävyssä on jotakin Ahlqvistin tapaista, on jollakin tavoin vaikuttanut runon "Armahalleni" syntyyn, niin erilainen kuin runojen sisällys onkin. Eiväthän nämä runot syntymäaikaan nähden ole aivan kaukana toisistaan. Jos tällä yhteen asettamisella on oikeutusta, niin se osoittaa, miten pitkän tien runoilijan fantasiatoiminta on kulkenut, ennenkuin runo "Armahalleni" on saanut lopullisen muotonsa. Vuosien kuluessa saavutettu kypsyy on alkuperäisestä subjektiivisesta minä-runosta tehnyt ulkokohtaisemman.

"Lempeni ja viisas ystäväni" muistuttaa yleissävyiltään hiukan Topeliuksen runoutta. Topeliukselta saatu, kenties tajuton laina, on viisaan ystävän mainitseminen. Alkujaan, runon ruotsinkielisessä laitoksessa, ei esiinny tämä sanamuoto vaan "de vises skara". Muuten ruotsinkielinen ja suomenkielinen runo ovat hyvin lähellä toisiaan. Voisipa melkein puhua suorastaan käännöksestä.[147]

Kaunis runo "Rantakalliolla keväällä" on myös niitä Krohnin tuotteita, joitten aihe nousi runoilijan mieleen kotimaassa, mutta itse runon sepittäminen on suoritettu ulkomailla ollessa. Sekin on Krohnin fantasiatoimintaa hyvin kuvaava. Runon ajatussisällys on peräisin kaikesta siitä, mitä runoilija ajatteli ja tunsu nälkätalven aikana, mutta aihe tiivistyi kiinteäksi, ääriivoiltaan selväksi kokonaisuudeksi, kun runoilija keväällä katsellessaan Tähtitornin mäeltä vielä jäässä olevalle merelle näki taivaanrannalla sinisen vesiviirun ja samalla hänen mieleensä nousivat sanat, jotka ovat erään Topeliuksen runon päällekirjoituksena: "Den blå randen på hafvet". Siitä sai Krohnin runo lähtökohdan:

Sä siintävä sininen reuna,
Tuoll' takana talvisen jään!

Se on ainoa kosketuskohta Krohnin ja Topeliuksen runon välillä. Niinkuin lentokone tarvitsee hiukan alkuvauhtia kohotakseen ilmaan, samoin tavallisesti Krohnin runo saatuaan pienen alkusysäyksen ulkoa päin irtautuu maakamarasta ja lähtee lentoon, ei tosin huimaaviin korkeuksiin eikä erikoisen pitkille matkoille, mutta suorittaen vakavasti kauniita lentoja niin korkealle, että avautuu uusia näköaloja ja kauniita, valoisina kajastavia kokonaiskuvia. "Rantakalliolla keväällä" on eheä, kaunis ja tekijänsä luonnetta hyvin kuvaava runo.

Samantapainen on "Myrskyn ajalla Genève-järven rannalla." Siinäkin on lähtökohtana näkökuva, luonnon ilmiö, mutta värit ja valaistus ovat aivan toiset kuin edellisessä tapauksessa. Luonnonkuvaus tässäkin supistuu vähiin. Runo on aateruno. Molemmille runoilijoille on yhteistä optimisismi, luja luottamus siihen, että Jumala pitää huolen ihmisestä eikä ole häntä unhoittanut silloinkaan, kun asema näyttää synkältä. Mutta runossa "Järven rannalla" tekijä esittää tuon huolenpidon nimenomaisena ehtona sen, että ihminen jättää "uhkaylpeyden", luottamuksen omiin voimiinsa, nöyrytyy, tyyntyy ja tyytyy Jumalan tahtoon, joka aina on armollinen ja hyvä. Sisäisten taistelujen kautta saavutettu vakaumus puhuu tässä voimakkaasti ja vakuuttavasti. Voi panna kysymyksen alaiseksi, onko tässä runossa aiheen käsittely onnistunut, runo esteettisesti tehoava. Paljon riippuu lukijasta tässä suhteessa. Huomautettakoon, että esitys runossa on melkoisen havainnollista, kuvat esiintyvät selvinä ja mielikuvituksen havainnollisuus näkyy kielenkäytössäkin. Yksinpä outo sanamuodostelma "ihmissiip" on tässä yhteydessä paikallaan. Siihen muuten sisältyy kuva, jota on verrattain paljon käytetty runoudessa ja joka sen vuoksi on helposti ymmärrettävä.[148]

Näkökuva ja siitä johtuneet mietelmät ovat pikku runojen "Clarensin hautausmaalla" ja "L'Isle de la paix" synnyttäjiä. Runot ovat vähäpätöisiä. Sen sijaan on samalla tavoin konsipioitu "Koivu Etelässä" soma ja runollinen, sillä tekijän koti-ikävä tunne ja kiintymys kotimaahan on päässyt esille tässä runossa. Muoto on niin yksinkertainen ja tottuneelle runoilijalle helposti tarjoutuva, että on turhaa hakea sille esikuvia. Krohnin mieltymys jambisiin sakeisiin, vaikka ne ovat suomenkielellä vaikeita rakentaa, ansaitsee hänen temperamenttiaan kuvaavana huomiota.

Vuoden 1868 runoista herätti "Karkuri" enimmänsä huomiota. Se onkin Krohnin parhaita saavutuksia ja kykenee yhä edelleen löytämään ihailijoita. Runon syntymähistoriaa on jo edellä (s. 55) esitetty. Sanomalehtien kertomukset rikollisista, jotka koti-ikävä pakoittaa pyrkimään läpi tuhansien vaarojen Siperiasta takaisin lapsuuden leikkipaikoille, ovat liikuttaneet runoilijaa ja jääneet hänelle mieleen. Ulkomailla, itse kotimaahan ikävöidessään, runoilija tuntee noitten muistelojen tiivistyvän runon aiheeksi, ja eräänä kauniina päivänä vuoristossa liikuskellessaan hän sepittää runon "Karkuri", kuvauksen Korven Kustasta, joka synkkänä, myrskyisenä syysyönä saa rauhaa ja sopusointua mieleensä katsellessaan kotitalonsa väen rauhallista nukkumista. Kamppailtuaan sitten vielä jonkun aikaa muodon kanssa runoilija saa syntymään taiteellisesti eheän ja vaikuttavan runon, jossa romanttiset ja realistiset ainekset on sulatettu yhteen. Aleksis Kiven vaikutusta ei ole huomattavissa tässä runossa eikä koko Krohnin tuotannossa. Kivi oli itsenäinen runoilija ja nero, joka loittoni niin kauas suomalaisten

runoilijatoveriensa runebergilaisista ihanteista, ett'ei Krohnin kaltainen runoilija voinut häneltä saada mitään vaikutuksia tuotantoonsa. Hyvä sekin, että Krohn edes ymmärsi, joskaan ei aina täydellisesti, Aleksis Kiveä eikä Ahlqvistin tavoin käynyt hänen kimppuunsa. Jos Kiven "Karkurit" on jättänyt joitakin muistelmia Krohnin mieleen, niin ei näillä kuitenkaan ole mitään oleellista merkitystä runon "Karkuri" syntyyn nähden. — Runebergin vaikutusta sen sijaan näkee "Karkurin" tyyliä. Runomittakin on sama kuin "Matkamiehen näyn", johon runoon on vertauskohtia.

Minkätähden "Karkuri" tekee voimakkaan vaikutuksen lukijaan, synnyttää esteettisen nautinnon? Sentähden, että runoilija on siihen vuodattanut omaa itseään: ikäväänsä, rakkauttaan kotiin ja kotimaahan, myötätuntoaan onnettomia ja hairahtuneita ihmisveljiä kohtaan. Kun runoilija saa tällaisen persoonallisen aineksen runoan kannattamaan, syntyy hyvä runo; milloin hän ei onnistu sitä kyllin voimakkaasti saamaan esille, tulee runosta huono, olkoonpa aihe miten mielenkiintoinen tahansa ja runon muotokin moitteeton taikkapa taiturimainenkin. Tämän valaisemiseksi johdatettakoon mieleen Krohnin runo "Vakoja", joka on kirjoitettu vain neljä päivää sen jälkeen kuin "Karkuri" sepitettiin. Aihe on saatu samalla tavoin kuin "Karkurinkin": runoilija on lukenut kuvauksen elämästä, sodan tapahtumista, ja tuo kuvaus on häntä syvästi liikuttanut. Kuvattu tositaso on inhimillisesti mielenkiintoinen ja sopiva aihe taiteellisesti käsiteltäväksi: viaton, rakkauden työtä harjoittanut henkilö saa palkakseen hyvydestään räökkäystä ja häpeällisen kuoleman, sentähden että sota sokaisee ja raaistaa ihmiset. Tästä aiheesta ei Krohn saanut syntymään kelvollista runoa. Hän vain esittää tapauksen osaamatta tuoda näkyviin omaa persoonallista suhtautumistaan siihen. Tämä oman persoonallisen suhteen esittäminen, oman sydämen sykinnän kuuluviin saattaminen on juuri sitä salaperäistä luomistyötä, jota ei voi toiselle opettaa ja jota ei tutkimus voi täysin selvittää, vaan ainoastaan todeta sen onnistumisen. Ylimalkaisella pateettisella huudahduksella se ei ole suoritettu. Runoilija voi kyllä olla vilpiton ja tarkoittaa aivan täyttä totta, mutta hänen huudahduksestaan puuttuu tuo salaperäinen "jokin", joka tempaa lukijan mukaansa. Niin on "Vakojan" viimeisen säkeistön laita:

Oi ihmiskunta, ken voi lukeakaan vammias,
Joit' yhä repii viha, käärme myrkkyyhammas,
Mi huokuin epäluulon sumut sakeat.
Mustaapi syylliseksi myös viattomat!

Muotokin on epätydyttävä. Sekin on seurausta todellisen inspiration puutteesta. Muodon voisi siloittelemalla saada paremmaksikin, mutta runo ei silti muuttuisi hyväksi. Joko on Krohn ollut "Vakojaa" kirjoittaessaan liian järkytetty "Gartenlaubessa" olleesta kuvauksesta voidakseen suhtautua siihen esteettisesti tahi oli hänen runoilunsa senlaatuista, että vasta kauan mielessä olleet aiheet piilotajunnan jatkuvan työn kautta voivat hänessä kiteytyä taiteelliseen muotoon. Itsekin Krohn ymmärsi "Vakojan" heikkouden eikä ottanut sitä "Valittujen runoelmiensa" kokoelmaan. Työnsä tuloksia Krohn yleensä arvosteli tyynesti ja oikein.

Vuonna 1869 kirjoitettujen runojen joukossa on muutamia Krohnin huomattavimpia. Tunnetuin niistä on "Virsi, kotimaan puolesta". Sekin on todistus entisten lisäksi siitä, että ulkomailla ollessaan Krohn koko sydämensä lämmöllä oli kiintynyt köyhään kotimaahansa ja muisteli sitä. Onnistuneeksi tekee tämän runon se, että siinä yhtyy sopusointuisesti kaksi Krohnin runouden huomattavinta tekijää: uskonnollisuus ja isänmaallisuus. Näin ollen se on tekijälleen sangen luonteenomainen. Myöskin fantasiatoiminnan laatu on samantapainen kuin Krohnilla yleensä. Muistelmat ennen luetusta runoudesta tuntuvat selvästi. Muoto on saatu Runebergiltä runosta "Fosterlandet". Paitsi runomittaa on molemmille näille runoille yhteistä myös koruton, täsmällinen sanonta. Osittain liittyy "Virsi kotimaan puolesta" sisällyksellisestikin Runebergiin, mutta vielä paljon suuremmassa määrin Topeliukseen. Nöyryys, oman pienuuden tunto ja siihen tyytyminen, mutta samalla varma vakaumus, että Herra on heikoissa väkevä ja voi käyttää pieniäkin suuriin töihin — kaikki tuo on Krohnin omaa katsomusta, mutta myös Topelius laulaa samaan henkeen:

O arma land, o rika land, du sköna, offerkrönta strand, som polens isar gärdat, till hvilka
värf har Herrans röst dig korat ut i tidens höst, när så vid nödens modersbröst han tusen år
dig härdat?

Böjdig i stoftet för hans bud, och sen stå upp, var stark i Gud att all din nöd betvinga! Och.
lef, när dagens suck förgår, odödligt än i tusen år, att vittna hvad Guds makt förmår, Guds
makt uti de ringa.

(Septemberratten).

Topeliuksen runo "Septemberratten" on kirjoitettu vuonna 1867, joten sen jättämä vaikutus on Krohnin mielessä vielä hyvin tuntunut, kun Krohn sepitti virtensä. Topeliuksen luja vakaumus, että Suomen kansa on Jumalan valittu kansa, suuriin tehtäviin aiottu, ei ole ollut aivan ilman vaikutusta Krohnin runoon. Mutta itsenäinen on Krohn esikuvistaan huolimatta tässäkin runossaan. Sangen luonteenomainen Krohnille on loppusäkeistö:

Jos meidän kansa aina sais
Vaan olla palvelijana,
Sun töitäs aina toimittaa,
Valistua ja valistaa.

Muistuu mieleen, mitä Krohn kerran kirjoitti vanhemmilleen toisten, valistamisesta. Sana *valo* alkaa tästä lähin yhä enemmän esiintyä Krohnin runoissa, mutta sen rinnalla myös sana *lämpö*.

Toinen huomattava runo vuodelta 1869 on "Vieras lippu". Jo muodollisestikin on se uusi voitto suomenkieliselle runoudelle, siinä kun ensi kerran *ottave rime* soi suomenkielellä kauniina ja täyteläisenä. Aatesisällyks on siinä ilmaistu kauniisti ja vaikuttavasti. Runossa esitetyillä ajatuksillahan onkin keskeinen asema Krohnin koko henkisessä elämässä. Itse runon perus-ajatuskin, vieraan kielen vieras lippu peittää kaikki suomalaisten saavutukset ja riistää heiltä ansaitun kunnian, oli ollut kauan Krohnin mielessä. Jo väitöskirjassaan hän sen esittää Jusleniuksen lausumana. Samaan mieheen siirtyä ajatus, kun runoilija luettelee suomalaisten suurtekoja ja ansioita. Mutta nuo ansiot eivät synnytä runoilijassa tyhjää ylpeilyä. Itselleen uskollisena hän muistaa, että kaikki menestys saavutetaan vain Jumalan tahdosta ja avulla. Siinä on kosketuskohta tämän runon ja kotimaan puolesta viritetyn virren välillä:

Oi Suomen lapsi! Herra kansallemme
Matalan, halvan sijan tänne loi.

Tämä Krohnilla tavan takaa esiintyvä pienuutemme ja ulkonaisen arvottomuutemme alleviivaaminen voisi tuntua epämiellyttävältä, jos siihen ei runoilijalla aina yhtyisi innokas vakuutus, että tästäkin huolimatta suomalaisilla ja suomalaisella kulttuurilla on kehitysmahdollisuutensa ja varma tulevaisuus. Tämä puoli on Krohnille pääasia, ei vähäväkisyysiemme kuvaaminen, joka vain on tausta, totuuden vuoksi ja vaarallisten kuvittelujen välttämiseksi mainittava tosiasia. — Topeliusta tulee ajatelleeksi myös runoa "Vieras lippu" tarkastellessa.

Tulevaisuutemme takia on kansan kieli kohotettava arvoonsa ja luotava suomenkielellä kansallinen sivistys, se on Krohnin kanta. Mutta suomalaisuus on niin heikko, historiallisten olojen luoma vääryys suomenkieltä kohtaan niin suuri, että tuo suuri tulevaisuuden ajatus voi jäädä toteuttamatta. Siksi Krohn omasta puolestaan uhrasi kaiken tarmonsä ja kykynsä suomalaisuuden hyväksi, edisti sitä uupumatta sanalla ja työllä. Siksi hän myös "joskus saattoi tulistua silmättömäksi" suomalaisuuden puolesta. Ei ainoastaan ihmisenä ja kansalaisena, vaan myös runoilijana. Silloin runo helposti menettää Krohnille ominaisen lempeän, harmoonisen, idealistisen luonteensa ja sen kautta myös suuren osan viehätystään, mutta osoittaa sen sijaan, että runoilijassa on tulta ja voimaa. Sanonta muuttuu tällöin kiihkeän vauhdikkaaksi, "krampaktigt forcerad" sanoo siitä Lönnbeck.[149] Esimerkkinä tästä vuodelta 1869 on runo "Tuhma, raak' on suomalainen". Jo ensimmäisen säkeen akustinen vaikutus, milt'ei korvia särkevä äänneasettelu:

Tuhma, raak' on suomalainen!

antaa runolle erikoissävyn, joka on poikkeuksellinen Krohnin runoudessa. Vääryys synnyttää vihaa ja kosta, sanoo runoilija tässä suomenkielen polkijoille. Näin kuljetaan onnettomuuteen.

Mutta vieläkin suurempi onnettomuus on seurauksena, jos kansa itse hylkää oman kieltensä. Tämänkin mahdollisuuden Krohn ottaa huomioon ja varoittaa siitä pari vuotta myöhemmin kirjoittamassaan, aikoinaan hyvin populaarissa runossa "Fenialaiset".

Juuri sen vuoksi, että suomalaisuus Krohnille oli kaikki kaikessa, hän — syystä kyllä — suuresti ihaili ja ylisti keisari Aleksanteri II:ta. Sen olemme jo nähneet hänen kirjeistään vanhemmilleen. Runossaan "Huhtikuun 16 p. 1869" Krohn selvästi lausuu, että keisari on nuoren kansallisen elämämme tuki ja auttaja. Keisarin ylistelyssä hänellä oli vanhempana toverina ja alkusysäyksen antajana Topelius, joka oli laulanut keisari Nikolainkin kunniaksi. Muut runoilijamme olivat tässä suhteessa pidättyväisempiä, mutta Krohn ei välittänyt ympärillään vallitsevasta hiljaisuudesta, vaan toi muista riippumatta esille omat ajatuksensa ja tunteensa, kuten hänen tapansa oli.

Aleksanteri-runojen ja samanhenkisten juhlarunojen sarja, jonka alkuna runo "Huhtikuun 16 p. 1869" on, jatkuu vasta kymmenkunta vuotta myöhemmin, ja näillä komeilla juhlarunoilla päättyykin Krohnin kaunokirjallinen toiminta. Mutta siinä välillä on joukko toisenlaatuisia runoja, joiden syntymäaikana Krohnin runollinen luomisvoima on ollut suurimmillaan ja tekniikka täysin kehittyneenä. Ne eivät mene ulkopuolelle sen ahtaan piirin, jossa runoilija tavallisesti liikkuu, mutta ovat somia ja miellyttäviä.

Vuoden 1869 joukossa on muutamia, joissa entiseen tapaan rakkaus on pääsisällyksenä. Näppärä, mutta ei erikoisen runollinen, on "Ne ovat vait!". Sen sijaan "Ainoa hetki" viehättää hartaudellaan ja lyyrillisyydellään. Vertaus Runebergin runoon "Den enda stunden" tarjoutuu itsestään jo

päällekirjoitusten samankaltaisuuden vuoksi ja antaa saman tuloksen kuin aikaisemmatkin vertailumme, nimittäin että muisteluilla ennen luetusta on suuri osuus Krohnin runojen syntymässä, ja Runeberg varsinkin on tässä suhteessa vaikuttanut paljon, mutta vieras vaikutus on Krohnilla sittenkin vain lähtökohtana. Itse runon muodostelu on itsenäistä. Kuitenkin on "Ainoa hetki" lähempänä esikuvaansa kuin useimmat muut Krohnin runot. Verrattakoon vain säkeitä:

Oi riemuisaa,
Oi katkeraa,
Oi hetkeä yhtä ja ainoaa

Den korta stunden
Blef hos mig evigt,
Den bittra stunden,
Den ljufva stunden.

Runo "Miks sua rakastan" ei kohoa samalle tasolle. Armaan omistamisen onnellistuttavaa tunnetta ei ole saatu esille niin voimakkaasti, että se vaikuttaisi lukijaan. Tulos johtunee siitä, että runossa on liian paljon käsitteellistä resonemangia, "tervettä järkeä" runon muodossa, lähtökohtana ajatus eikä tunteen rytmillinen liikahtelu. Jos tämmöinenkin runo, jonka ajatussisällitys on kovin yksinkertainen ja helposti mieleen nouseva, on syntyäkseen vaatinut kirjallisen esikuvan, niin semmoisen kenties löytäisi Petöfin runoista.[150]

"Viinitarhan edustalla" on pieni, onnistunut lyrillinen palanen ilman mitään häiritseviä sivuääniä. Se on niitä harvoja Krohnin runoja, joissa selvästi tuntuu vaikutusta Heinestä.

Laajempi kuvaus ja myös Krohnin parhaita runoja on "Purjehdusretki saaristossa", joka syntyi siihen aikaan, kun Krohn piti ballaadia ja suurempaa kertomarunoa oikeana alanaan. Runon syntyy nähdessä Krohnin lausunnoista, että hän tässäkin taas etsi taikka odotti ulkoapäin sopivaa muotoa lähtökohdakseen. Ilmeistä on, että sen antoi hänelle Schillerin "Das Lied von der Glocke". Ansioksi Krohnille on luettava, että hän tämmöinen malli silmiensä edessä on osannut hyvin hillitä taipumustaan tehdä runoistaan aatteiden tulkkeja ja pannut "Purjehdusretkessä" pääpainon luonnonkuvaukseen, johon mietelmät ja ihmiselämään viittaavat vertauskohdat liittyvät kevyesti ja luontevasti. Topeliuksen runo "Metaren" tuskin on ollut Krohnilla "Purjehdusretkeä" sepitettäessä erikoisesti mielessä, mutta kuitenkin sen vaikutus tuntuu. Niistä monista aineksista, joista Krohnin runo on syntynyt, on osa peräisin Topeliuksen mainitun runon alkuosasta. Muodollisesti on "Purjehdusretki" sangen hyvä saavutus, suorastaan voitto suomalaiselle runotaiteelle. Aivan oikein huomauttikin Godenhjelm arvostellessaan Krohnin toista runokokoelmaa:[151] "Monessa kappaleessa on hän viljellyt konstillisempiakin runomittoja, kuin mitä meidän kirjallisuudessamme tähän asti on uskallettu käyttää. Kuinka oivallisesti tämmöinen taiteellisempi värsynrakennus usein on häneltä onnistunut, todistaa muun muassa 'Purjehdusretki'."

Hyvä ja Krohnin katsomusta kuvaava runo vuoden 1869 tuotteiden joukossa on myös "Tähden tuikkiminen". Hänestä tähden valo ei ole kylmä ja tunteeton, kuten Lauri Stenbäckistä, vaan se tuo pyhää rauhaa sydämeen, on opastajana tiellä isäntötiä kohti. Koulupoikana Krohn heikossa ja sekavassa tekeleessä vertasi tähden tuikintaa kuolleen lemmityn lempeään silmäykseen, kypsyneenä miehenä hänelle ei enää kelpaa tuommoinen aihe, vaan hän tuo sen sijaan syvemmän ja runollisemman. Krohnin elämä oli yhtämittaista kehitystä, ei vain valistamista, vaan myös valistumista. — Sanonnan sävy ja runomitta osoittavat Runebergin "Flyttfåglarne" runon vaikutusta, mutta sisällitys ja kuvat ovat toisenlaiset.

Toista puolta Krohnin runoudessa edustaa pikku runo "Suurisuiselle ystävälle". Se on hyvä ja älykkäästi sepitetty kompa, jonka kärki on kyllä terävä, mutta tekijä kuitenkin varoo pistämästä liian syvälle. Tyhmyys ja tyhjyys sietää hieman naurua, mutta asiaa ei pidä paisuttaa suuremmaksi kuin se on. Kaikessa lyhydessään tämä palanen on Krohnia hyvin kuvaava. Ahlqvistimaisten kompien sepittämiseen ei hänellä ollut halua eikä juuri edellytyksiäkään. Lähempänä häntä oli leppoisa huumori, jommoinkin oli Ahlqvistille aivan vierasta. Tuo huumori pääsee Krohnin tuotannossa jokseenkin vähän esille, sillä sen työntää syrjään Krohnille ominainen isänmaallinen paatos. Joskus se kuitenkin vilahtaa esille kesken vakavan työn, kuten hauskassa runossa "Laiskuuden ylistys". — Muistaen Ahlqvistin puuttuvaa huumorin tajua ja verratessamme hänen ja Krohnin toiminnan yleistä luonnetta me toteamme, että Krohnin tunneasteikko oli laajempi ja monivivahteisempi, hänen näköalansa avarammat, hänen henkensä kultturoidumpi ja eurooppalaisempi kuin Ahlqvistin. Sen sijaan Ahlqvist on voimakkaampi persoonallisuus. Tämän vuoksi sekä runolahjoiltaan etevämpänä ja raskaamman muokkaustyön suorittajana suomenkielisen taidetunouden kehittämisessä Ahlqvist on saanut ja ansainnutkin huomattavamman sijan suomalaisen runouden historiassa kuin Krohn. Huolimatta aikalaisten ja myöhempienkin polvien suopeista arvosteluista on Krohn kuitenkin liian paljon jäänyt Ahlqvistin varjoon. Tämä johtui jo alusta alkaen siitä, että Krohn oli nuorempi. Milloin kohtalo johdatti

nämä molemmat runoilijat esiintymään samassa tilaisuudessa, himmensi Ahlqvist aina Krohnin. Niin tapahtui Schiller-juhlassa 1859, jolloin Ahlqvist luki suomentamansa "Laulun kellosta", Krohn "Sukeltajan", niin tapahtui kymmenen vuotta myöhemmin Suomalaisen Seuran iltamassa syksyllä 1869, jolloin Krohn lausui vaikuttavimmat runonsa "Karkuri" ja "Purjehdusretki", mutta Ahlqvistia edusti "Koskenlaskijan morsiamet" rouva Raan lausumana. Samaa voi sanoa, kun vertaa Ahlqvistin ja Krohnin promotiorunoja. Krohnin runous toi sisällyksellisesti jokseenkin vähän uutta siihen, mitä Ahlqvist oli antanut, ja aikalaisilta jäi huomaamatta se suuri työ, minkä Krohn suoritti suomenkielisen runouden muodon kehittäjänä ja hienostuneempuna edustajana.

Siirtyessämme tarkastelussamme eteenpäin ajassa kohtaamme n.k. Emma-runot ja mitä niiden yhteydessä on sepitetty. Nämä Krohnin runoilun kolmannen nousukauden parhaat tuotteet ovat persoonallisempia ja itsenäisempiä kuin mitkään aikaisemmat hänen runoistaan. Aiheensa puolesta on Emma-sikermä uutuus kirjallisuudessamme eikä aivan tavallinen maailmankirjallisuudessakaan. Harvoin on naiselle puolisona laulettu niin harrasmielisiä säveliä kuin näissä runoissa. Suoranaista esikuvaa niille ei ole, sillä ne ovat elettyä, suoraan sydäimestä noussutta runoutta. Rückertin "Liebesfrühling" ei ole näihin runoihin jättänyt jälkiä. Joitakin kosketuskohtia on Petöfin kanssa, joka ylisti avio-onnea. Jokin soinnahdus kenties on peräisin Franzénilta. Hakemalla voisi löytää myös jotakin yhtäläisyyttä Böttigerin sonettisikermän "Emma" kanssa. Olemme lausuneet todennäköistä olevan, että Krohn tunsu Böttigerin tuotantoa. Mainittava kuitenkin on, että Krohnilla ei itsellään ollut Böttigerin kirjoja eikä hän ainakaan ollut niin ihastunut Böttigeriin, että olisi ottanut puheeksi muitten kanssa Böttigerin tuotannon. Böttiger ja Krohn ovat jossakin määrin sukulaissieluja ja tämmöisten teoksissa tavattavat yhtäläisyydet tutkimus tavallisesti osoittaa toisistaan riippumattomiksi. Tässä tapauksessa yhtäläisyydet supistuvat siihen, että Böttigerilläkin on sanonta "*såde* Emman silmästä"[152] ja että myös Böttigeriä kiusaa ihmisseurain melu ja hänkin menee armaan haudalle, mutta kaikki tuo on runoudessa niin yleistä, ett'ei se tässä oikeuta mitään yhteenasettamista. Yhteistä Krohnille ja Böttigerille ylimalkaan on halu kokeilla uusilla, vaikeilla runomitoilla, mutta Emma-runoja kirjoittaessaan Krohn eli syvän persoonallisen surun vallassa eikä hänellä tällöin ollut aikaa sorvata sonetteja kehittymättömällä suomenkielellä. Hänen runonsa ovat Böttigerin sonetteihin verrattuina muodollisesti kömpelömpiä, mutta tunne niissä sen sijaan on syvä ja aito. Runossaan "Det lyckliga hemmet" Böttiger nimittää vaimoa kodin sieluksi. Krohn käyttää vaimosta nimitystä "kodin henki hoitava" ("Tyhjyys"). Jos tämmöisiä yhtäläisyyksiä ajaa takaa ja niille rakentaa, niin silloinhan koko Krohnin runouden voi konstruoida kokoon lainapalasisista. Ja kuitenkin Krohn, niinkuin tähänastiset vertailumme toivoaksemme epäamättömästi osoittavat, oli runoilijana melkoisen itsenäinen. Emma-sikermässä hän on sitä vielä suuremmassa määrässä kuin muualla.

Suureen suruun ei heti voi suhtautua esteettisesti. Tunteitten runollinen lievennys, joka on yksi runouden normeja,[153] edellyttää jonkinmoista tunne-elämän tasapainoa. Kun se on saavutettu, kelpaa persoonallinen menetyskin runon aiheeksi. Krohnin ensimmäinen Emma-runo "Unhoitus" on kirjoitettu, kun yli kaksi viikkoa oli kulunut vaimon kuolemasta. Runon ytimenä ja lähtökohtana on ajatus, mutta se on runollinen eikä saa ylivaltaa tunteen kustannuksella. Sentähden on tämä pieni, muodollisestikin moitteeton runo sangen vaikuttava. Samaa voi pääasiassa sanoa seuraavana päivänä kirjoitetusta runosta "Haudan partaalla". Merkille pantavaa on, että runon heikoin kohta on siinä, missä runoilija siirtyy käsitteelliseen refleksioon ja suorastaan sanaleikkiin:

"Miksi: *elo?*" kysyin ennen; "*Ilohan ois oikeempi! Ah nyt ilon' katos tännen, Elostani erosi.*"

Jokseenkin samalla tasolla kuin edelliset on "Mut miltä tuntui katsees?" Siinäkin on refleksiota, mutta ajatus on itsenäinen ja runollinen ja tunne kietoutuu kiinteästi siihen. Jonkun verran vaikeatajuisena tahi hämäränä voisi kenties pitää runon loppua.

"Tyhjyys" vaikuttaa myös tunteen voimakkuudella ja sisällys siinä on havainnollisesti esitetty. — "Kahden kesken" runon lähtökohtana on armaan kuvan näkeminen, joka johdattaa mieleen entiset onnen päivät. — "Uusi sulhas-aika" sisältää muistokuvia. Loppupuolella havaittava tunteen nousu vaikuttaa edullisesti. Säkeet:

"Tie on niin pitkä, pimeä syys-ilta. —
Päässeekö vaan hän toimitettavilta?" —
Samassa suukkonen jo sulle vastas.

tuovat mieleen Schillerin runon "Die Erwartung", varsinkin sen loppusäkeet:

So war sie genaht, ungesehen,
Und weckte mit Küssen den Freund.

Tässä ei tietenkään voi väittää edes muistelman Schilleristä olevan kysymyksessä. Suukkosista puhuu Krohn usein muuallakin.

"Thmis-seuroissa" on hyvä kuten edelliseltäkin. Huomio kohdistuu siinä loppusäkeistön sattuvaan ja omintakeiseen vertaukseen. — "Kaikkein vaikein" sisältää mietiskelyä, joka heikentää tunnepuolta, niin ett'ei runo tunnu yhtä välittömältä kuin edellä mainitut. Aivan toisenlainen on seuraavana päivänä kirjoitettu "Helmi ja isänsä". Se tekee valoisan ja vapauttavan vaikutuksen sen takia, että runoilija siinä jo on voittanut surunsa katkeruuden, alistunut kohtaloonsa ja ottaa taas osaa elämään säilyttäen vainajan muiston pyhänä ja kirkkaana mielessään. — "Hiljaa" palauttaa vielä uudelleen mieleen sen hetken, jolloin armas lepäsi jo kylmänä ja äänettömänä, mutta nyt näyttää runoilija tuon kuvan kirkastettuna, ihanana, semmoisena kuin sen voi nähdä vasta sitten, kun suru on puhdistanut sydämen ja poistanut siitä kaiken itsekkyyden:

Mieltä riuduttava rakkaus,
Rintaa kalvavainen kaipaus,
Ikäväni, tunteheni kaikki
Itsekkähät, olkaa vaiki!
Hiljaa! — Armahani nukkuu. — Hiljaa!

Se on todellista, elettyä runoutta, joka ei voi jättää kylmäksi ketään, jolla on runouden ymmärtämiselle avoin mieli. Muodon epätäydellisyys on tällöin toisarvoinen tekijä.

"Puolen vuoden päästä" on kirjoitettu, kuten nimikin osoittaa, lähes puoli vuotta sen iskun jälkeen, joka oli saanut Krohnin runohetken tulvilleen. Entinen surun tunne on taustatunnelmana tässäkin runossa, mutta miedontuneena. Retoorisuus on saanut sijaa vertauksessa, joka kuitenkin on hieman puutteellisesti kehitetty. Säkeissä:

Vaan näitkö rannalla Sicilian
Sä koskaan Etnan vuorikukkulan

tuntuu olevan muistelman Choraeuksen sanoista "förtviflans Etna" ("Menniskans värde").

Viikkoa myöhemmin kirjoitettu "Vapaa" sisältää sattuvan vertauksen, mutta on ehdottomasti proosallinen. Sen sijaan pari viikkoa tämän jälkeen kirjoitetussa "Ma olin rikas" on onnistuneen vertauksen lisäksi myös runollisuutta ja tunnetta, mikä osoittaa, että elävä ajatus kyllä voi olla hyvän runon lähtökohtana. Samana päivänä valmistunut, viikkoa aikaisemmin aloitettu "Sydämen taisteluita" kuuluu sisällyksellisesti Emma-sikermään, vaikka tekijä ei ole sitä siihen sijoittanut. Kuvineen, mietelmineen ja antiteeseineen se tekee jokseenkin heikon vaikutuksen ja antaa vähemmän kuin otsikko panee odottamaan. Tuntien tekijän elämänvaiheet me ymmärrämme runon aiheen, runoilijan sydämen taistelut, mutta emme runossa pääse niitä niin lähelle, että voisimme elää mukana niissä. Aiheitten erilaisuuden vuoksi ei vertaus Ahlqvistin runoon "Sydämeni asukkaat" tässä ole oikeutettu, mutta jos Krohn runonsa päällekirjoituksella saa Ahlqvistin runon nousemaan lukijan mieleen, niin lukija sitä selvemmin huomaa, että Krohn toisinaan ei saa täyttä otetta aiheeseensa nähden. Runon teennäisyyteen viittaa sekin, että se ei valmistunut heti runoilijan ryhdyttyä aiheeseensa. Yleensä hän Krohn tuotti helposti, usein melkein improvisoiden.

Joulukuun 6 päivänä 1875 kirjoitettu runo "Mun suun' on mykkä" on jonkinmoista jälkikaikua "Sydämen taisteluista". Voimme sen tässä sivuuttaa, koska Krohn ei itsekään pitänyt sitä julkaisemisen arvoisena.

Runo "Sun tahtosi tapahtukoon" kuuluu myös sävynsä, sisällyksensä ja syntymäaikansa puolesta Emma-sikermään paljon suuremmalla syyllä kuin ne ennen vaimon kuolemaa kirjoitetut runot, jotka tekijä "Valituissa runoelmissaan" on siihen sijoittanut. Alkujaan näkyikin Krohn aikoneen yhdistää tässä käsittelemämme murherunot sarjaksi nimellä "Pimeitten päivien ajalta". Siihen olisi "Sun tahtosi tapahtukoon" ollut kaikin puolin arvokas loppuruno. Jo runon päällekirjoitus osoittaa, että Krohn siinä esittää sisintä, ankarimmilla taisteluilla saavutettua vakaumustaan. Hän voittaa taaskin kohtalonsa ja saavuttaa sielulleen rauhan nöyrytyksellä ja alistumalla Jumalan johdantaan. Ei se nytkään käynyt helposti, mutta kun taistelu oli loppuun taisteltu, huomasi runoilija taas selvästi, että Jumala on rakastava isä:

Juur' ankarimman' olit laupiain,
Suurimman armos tuskass' annoit mulle.
Ma näin, ett' onni onnist' autuain
On se, kun onnens' uhratuks saa Sulle.
Herra, ma kiitän Sua!

Runo on harras ja syvä. Sekin, ken ei persoonallisesti ole kokenut siinä ilmaistua uskonnollista tunnetta, luottaa runoilijan vilpittömyyteen.

Kun koettelemus on keitetty, taistelu Jumalan avulla voitokkaasti taisteltu, silloin voi runoilija sanoa

rohkaisevan sanan toisillekin kärsiville. "Pää pystyyn!" on hyvä ja voimakkaasti tehoava runo sen vuoksi, että sillä on pitkä esihistoria. Se on askel eteenpäin kaikesta siitä, mitä runoilija oli kokenut ja mihin hän oli päässyt kirjoittaessaan runon "Sun tahtosi tapahtukoon". Lähes kaksi kuukautta aikaa on näiden runojen syntymän välillä, mutta ne kuuluvat kiinteästi yhteen. Se on asiallisesti Emma-sikermän loppuruno.

Seuraava tuote on kaunismuotoinen ja sujuva "Oi kiitos!" Sen tunnelmallisuus todistaa, että runoilija tässäkin esittää jotakin elettyä, jotakin lyhytaikaista, mutta kaunista, semmoista minkä muisto ei hevin haihdu. Näin ollen tämä runo on jossakin määrin samanlainen kuin "Ainoa hetki", mutta hillitympi, kauniimpi ja persoonallisempi. — Heikompi on runo "Keväällä 1876", mutta siinä viehättää tekijän toiveikas mieliala, joka on selvästi tuotu esille sanoin ja kuvin ja värähtelee runon rytmissäkin.

Yleisempää laatua ja nimenomaan taas suomalaisuuden aatteen inspiroima on "Rouva Winterhjelm'in muistikirjaan". Se on Krohnin ainoa sonetti. Vaikeata runomuotoa Krohn tässä hallitsee täydellisesti eikä sisällyksessä tunnu mitään muodon vaikuttamaa pingoitusta. Sonetti on sopiva muoto mieterunoilulle, joka nimenomaan onkin Krohnin alaa.

Toinen murhevuonna 1875 sepitetty yleisluontoinen runo on "Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi". Tuollainen tilattu ja tilapäinen tuote luonnostaankin jo kuvastaa enemmän ajan yleistä katsantotapaa ja makua kuin tekijänsä persoonallisuutta. Valaisevana seikkana voi kuitenkin panna merkille, että tämä Krohnin runo ja Topeliuksen samaan tilaisuuteen sepittämä ruotsinkielinen juhlaruno hipovat samoja aloja ja osoittavat runoilijain luonteitten ja ajatustavan yhtäläisyyttä, kun taas Cygnaeuksen juhlarunon kanssa Krohnilla ei ole kosketuskohtia. Muodollisesti on Krohnin runo niin hyvä kuin suomenkieliseltä runolta siihen aikaan suinkin voi odottaa. Heksametri ja pentametri soivat jokseenkin täyteläisinä ja moitteettomina. Taidekeinojen käyttäminen osoittaa tottumusta ja varmuutta. Niinpä jo alkuun on vaikuttavasti sovitettu tuo ajatusrunoudelle ominainen *alius*, jota Krohn joskus muulloinkin käyttää:

Muut vaan kiitelköt sotasankarien verityötä.

Kenties tässä on jälkikaikua, heikko muistelman Kallion säkeestä: "Huolet kiitelköt muut Alppien seutuja kauniiks". Sitä saattaa otaksumaan eräs toinen paikka samassa runossa, jolla on myös yhtäläisyyttä Kallion "Oman maan" erään kohdan kanssa:

Kontion suuttunehen kanss' yhä *painia löi*.

Selvää tietysti on, että Krohnilla kirjallisuuden tutkijana oli hyvästi mielessä Kallion runo, joka oli siihenastisessa lyriikassamme aivan erikoisuus. Laina voi Krohnilla olla tiedoton ja sitä helpommin mieleen nouseva, kun Kivelläkin "Metsämiehen laulussa" on säe: "Karhun kanssa painii yön". — Krohnin runon II osan toisessa ja kolmannessa säkeistössä esitetty kuvaus käsittelee vanhaa aihetta, joka jo nuorena innostutti tekijää kirjoittamaan "Kuu tarinain" viidennen illan. Lämpö ja innostus on tässä miehuuden ajan tuotteessa sama kuin "Kuu tarinoissakin". Veljesviha oli Krohnista suurimpia onnettomuuksia, mitä hän tiesi.

Siirryttyämme näin juhlarunoihin meidän on mainittava ensiksi jo pari vuotta aikaisemmin, onnellisina elämänvuosina kirjoitettu "Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille". Ne, jotka olivat uskoneet promotiorunon Krohnin sepitettäväksi, eivät pettyneet toiveissaan. Runo on aatesisällykseltään ja muodoltaan täysin ajan vaatimusten mukainen, "kauniin muotonsa puolesta todellista juhlarunollisuutta" sanoi siitä eräs arvostelija.[154] Lajiaan hyvä runo se onkin ja myös Krohnille luonteenomainen. Siinä on mielikuvitusta, tunteen lämpöä, vakaumuksen voimaa, selkeyttä ja kiinteyttä, samoin myös sopiva annos retoorisuutta. Krohnille luonteenomaiset sanat *valo ja lämpö* ovat siinä saaneet huomattavan sijan.

Mikäli voimme seurata runoilijan fantasiatoimintaa hänen sepittäessään tätä runoa, havaitsemme samaa kuin ennenkin. Runoilija esittää niitä ajatuksia ja tunteita, jotka hänelle ovat läheisiä ja olennaisia, ja menettelee runoa muodostaessaan täysin itsenäisesti hyvän makunsa ja kritiikkinsä ohjaamana. Mutta hänen tajunnassaan oleviin mielikuviin assosioituu muistelmia kuullusta ja luetusta, ja ne pääsevät myös vaikuttamaan runon muodosteluun ilman että tekijä ketään jäljittelee. Niinpä on säe:

Luojaa kunnioittain luonto nyt rukoelee

aivan kuin Topeliukselta saatu.[155] Laaja luonnonkuvaus runon alussa on tosin, kuten tavallista Krohnilla, vertauskuvallinen, mutta ansaitsee semmoisenaankin huomiota yksityiskohtaisuutensa vuoksi. Krohn rakastaa ja tuntee luontoa, mutta hän kuvailee sitä tavallisesti ylimalkaisin vedoin saamatta esille voimakasta tunnelmaa. Ajan aatteellisuus ja kirjallinen maku ovat olleet johtamassa häntä tähän suuntaan. Tosin oli lähellä sellainen luonnonkuvauksen ja nimenomaan Pohjolan kesäyön

kuvauksen mestari kuin Runeberg.[156] Mutta hän oli Krohnille niinkuin muillekin aikalaisilleen saavuttamaton esikuva.

Runon I osan loppu esittää samoja ajatuksia kuin Ahlqvistin promotiorunon (1869) II osan loppusäkeistöt. Runojen suurta yhtäläisyyttä voinee pitää todistuksena siitä, että Krohn ei ole tietoisesti lainannut Ahlqvistilta, sillä sitä hän ei olisi tahtonut eikä tarvinnut. Näkyy vain, miten suuressä määrin pohjaltaan samanlainen on Krohnin ja Ahlqvistin katsomus ja kirjallinen maku. Esitetyt yhteiset ajatukset ovat myös niin yleistä laatua, ett'eivät ne senkään vuoksi kelpaa todistamaan tässä olevan kysymyksessä lainan.

II osan säkeistö:

Valohon luotu ihmis-henki on —
Valost' ei Luoja luotuansa kiellä —
Kuin kotka nouskoon siis luoks' auringon,
Yl' auringonkin kiitäköhön vielä
Ja rientäköön halk' avaruuksien. —
Miss' asunto on itse Taivaisen,
Tiedustusmatkan pää vast' olkoon siellä!

herättää huomiota lennokkuudellaan. Noin rohkea rynnistely ei ole aivan tavallista Krohnin runoudessa. Siihen verrattava on III osan viimeisen säkeistön alku:

Veljet, aurinkohon asti ylös nostakaatte pää,
Mutta sydän-juuret maahan, isänmaahan kiintäkää!

Näitten paikkojen tavallista huimemmassa fantasian lennossa on varmasti Petöfillä osuutta. Olihan Krohn suomentanut Petöfin "Runoni". Sieltä on peräisin tuo mittasuhteitten paisutus. Mutta edellytykset tuommoiseen voidaan löytää jo paljon aikaisemmiltakin ajoilta. Huhtikuun 9 päivänä 1859 Krohn kirjoittaa ystävälleen Slöörille: "Ensimmäisten joukkoon meidän kyllä on kaikkein pyrkiminen, vaikka tulisiki loppu semmonen kun Ikaros-paralle muinoin." Ken nuorena näin ajattelee ja kirjoittaa, hän voi kyllä omasta aloitteestaankin, mutta tietysti vielä helpommin toisten innostamana, miehenä runoilla:

Veljet, aurinkohon asti ylös nostakaatte pää!

Kuvaus tulesta runon IV osan alussa on peräisin Schillerin "Kellolaulusta", mutta itsenäisesti muovailtu ja vain lähtökohtana sille, mitä runoilija lopuksi vielä erityisesti tahtoo painaa nuorten promovendien mieleen. Sillä, mitä hän puhuu eripuraisuuden tulesta, on soveltuvaisuutensa nykyaikaankin. Koko runosta voi sanoa, että sen varsinainen ydin, sen aatesisällys, tulee kaikkina aikoina saamaan kannattajia. Mutta esitystapa, runoilijan suhtautuminen aiheeseensa, ei runoutemme kohottua suurempaan taiteellisuuteen enää ole uuden ajan lisääntyneiden vaatimusten mukainen. Silloinkin kun ajan henki yleensä lähestyy niitä ihanteita, jotka innostivat Krohnia ja hänen aikalaisiaan, vaikuttaa hänen juhlarunotyylinsä liian naivilta ja vanhentuneelta. Esteettiset herkuttelijat eivät siitä voi nauttia. Mutta kehitys-ijässä olevaa nuorisoa ja muita, joiden kirjallinen maku vasta on varmistumassa, tämmöinen runous edelleen viehättää, kuten oppikouluissa tekemämme havainnot ovat osoittaneet. Se on hyödyllistä ja suositeltavaa luettavaa opiskeleville. — Mitä tässä on sanottu runon "Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille" perusteella, pitää paikkansa niihin muihinkin juhlarunoihin nähden, joita meidän vielä on tarkastettava.

Vähemmän muitten juhlarunojen kaltainen on vuonna 1879 kirjoitettu "Tampereen kaupungin satavuotiseksi juhlaaksi". Se osoittaa tekijän virkeyttä ja joustavuutta aikana, jolloin muut työt taas tyrehtyttivät vapaan runoilun. — Seuraavat kaksi juhlarunoa, "Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallituspäivänä" ja "Aleksanteri II:n muistoksi", ovat jatkona siinä sarjassa, jonka "Huhtikuun 16 p. 1869" oli alkanut. Henki kaikissa kolmessa on sama, Aleksanterin ihailu nimenomaan Suomen hyväntekijänä kaikissa pääsäveleenä. "Se tuli sydämestä", kirjoitti Krohn vanhemmilleen runosta "Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallituspäivänä". Paitsi ylistystä keisarille sisältävät nämä runot myös Suomen kansan ihannoimista. Molemmat piirteet ovat Krohnilla yhteisiä Topeliuksen runojen kanssa. Krohn toistaa uskollisesti kaiken sen, mitä Topelius jo parikymmentä vuotta aikaisemmin oli sanonut Suomen kansasta esim. runossa "Vår enda arfvelott":

Vi äro dock ett trofast folk, vi höjde aldrig svekets dolk, vi aldrig lyft förmäten hand mot furste och mot fosterland. Vi stridt för dem med hjältemod, vi gett för dem vårt hjärteblod.

Mahdollisesti on myös Franzén antanut jotakin aineistoa tähän suitsutukseen. Krohn kirjoittaa:

Ja jos silloin sua tukee käsi outo, tukeva,
Tunteen sua suoja ruumiillansa omalla,

Äänetikin niinkuin tuli, ääneti taas lähtee myös —
Niin sä tiedä: suomalainen kosti sulle hyvän työs.

Franzénilla on säkeet:

Blott en sann välgörare sin gåfva
Lemnar så på altaret och går,
Och ej hör dem som hans mildhet lofva,
Och ej ser ens deras tår.

("Vid Bilmarks grafsten").

Vaikka onkin ilmeistä Topeliuksen sanain toistamista se Suomen kansan kuvaileminen, jota Krohnin keisarirunot sisältävät, niin ei tässäkään edes voi puhua vain pelkästä lainasta semmoisenaan. Se, mitä Krohn Suomen kansasta sanoo, on ollut hänen syvintä vakaumustaan jo koulupojasta asti, mahdollisesti kyllä jo silloin osittain Topeliuksen ja Runebergin vaikutuksesta. Todistuksena siitä on Krohnin runo "Lyxen", joka on kirjoitettu helmikuun 17 päivänä 1852 ja kuuluu:

En främling kom från söderns land.
Skön, ung, i granna kläder;
Han stannade på Suomis strand
Och vandra' kring dess städer.

Han bjöd oss rikedom och makt
I stället för vår heder;
Han såg med hån och med förakt
På våra enkla seder.

Men här han fann, det han ej trott
I fattigt land sig finna:
Förnöjsamheten med sin lott,
Som intet mer vill vinna.

Förgäfves han sin vara bjöd
För priset af vår heder;
Hvar ville hellre vara död
Än svika gamla seder.

O främling! Fly från denna ort
Med dina toma luster.
Du aldrig hade komma bort
Till våra arma kuster.

Krohnkin on ollut tehokkaasti myötävaikuttamassa sen liaksi ihannoivan käsityksen syntyyn Suomen kansasta, joka hänen aikakaudeltaan siirtyi perinnöksi seuraaville sukupolville, varsinkin Topeliuksen "Maamme kirjan" välityksellä — teoksen, jossa Krohnillakin on huomattava osuus. Topelius nimittäin lainasi "Maamme kirjaan" Krohnin kuvauksia Suomen historiasta.

Runosta "Runebergin patsasta paljastettaessa" on kaiken edellä esitetyn jälkeen enää vähän sanottavaa. Siinä tuodaan esille yhtä ja toista, mitä Krohnin runoudessa jo aikaisemmin on tavattu (vrt. esim. "Suomalainen maamme ruotsalaiselle") ja siinä on myös yhtymäkohtia Ahlqvistin runouteen sekä Topeliuksen runoon "Kantele". Kuvaavaa on, että niin Krohn kuin Topeliuskin kosketellessaan Suomen henkistä elämää välttävät mainitsemasta Snellmania. Vasta Krohnin runouden suoranainen jatkaja Paavo Cajander, joka on kauempana ajassa, tuo esiin hänet ("Vapautettu kuningatar").

Tyypillinen on runo "Turun suomalaisen lyseon vihkiäisjuhlassa". Siinä on silmiinpistävä loogillinen dispositio, toisin sanoen runo on disponoitu eikä komponoitu. Runon kannattajana on loogillisesti etenevä ajatus, jonka valaisemiseksi on haettu joukko kuvia. Tämän runon käsikirjoituksia on Krohnin papereitten joukossa kolme kappaletta. Se johtunee runon erikoisesta kohtalosta. Kun Krohn oli saanut runonsa valmiiksi, pani hän sen kirjekuoreen osoitettuna Turkuun ja merkitsi kuoreen "Sisäänkirjoitetaan" sekä lähetti pikku tyttösen viemään sitä postiin. Tyttö pisti kirjeen postilaatikkoon, josta sen varkaat veivät luullen saavansa rahaa. Asiasta johtui vaikeuksia, kun kadonnut käsikirjoitus oli ainoa. Koulun vihkiäisjuhla lykkäytyi sen takia. Muistutellen mieleensä mitä oli kirjoittanut Krohn kirjoitti koko runon uudestaan.[157]

Krohnin viimeinen juhlaruno "Brahen patsasta paljastettaessa" on sommittelultaan edellisen kaltainen: loogillinen ajatus on somistettu kuvilla ja sanonnassa on juhlarunon tyyliin sopivaa retoorisuutta. — Juhlarunon luontoinen on myös vuonna 1888 kirjoitettu "Hyljätty äiti", paljon

romanttisia aineksia sisältävä, Krohnille luonteenomainen runo, jonka on synnyttänyt "katkera mieli nähdessä kuinka aivan suomalaisella tavalla kasvatetut nuorukaiset, sekä nuoret miehet että naiset, niin usein vielä koulusta tultuansa hylkäävät suomalaisuutensa". Näin tuo Krohnin joutsenlaulu[158] vielä tuo voimakkaasti esille sen aatteen, joka oli ollut keskeisin koko hänen runoudessaan ja kaikessa hänen toiminnassaan. Samalla se sekä konseptioon että kompositioon nähden ja muissakin suhteissa on valaiseva näyte siitä, mihin Krohn runoilijana pyrki ja mihin asti hän epäsuotuisissakin olosuhteissa tavallisesti pääsi. Se ei ole Krohnin parhaita saavutuksia, mutta kuvaa hyvin hänen luonnettaan. Jonkunmoista vaikutusta sen syntyyn on voinut olla Krohnin lähimmän hengenheimolaisen Topeliuksen runolla "Sången".

* * * * *

Edellä oleva esitys Krohnin runoilijaluonteesta ja harrastusten laadusta lienee omiansa osoittamaan, että tämä puhdassydäminen ja hellämielinen, ihanteita tavoitteleva, mutta aina vankalla todellisuuspohjalla pysyttelevä laulaja, joka suomenkielen varoista houkutteli kuuluviin sointuisia ja vaivattomasti muodostuvia säveleitä, oli aivan kuin luotu lasten runoilijaksi. Tälle alalle häntä houkutteli luontaisten taipumusten ohella myös Topeliuksen esimerkki.[159] Olemme runoilijan elämäkerrassa luetelleet hänen julkaisemansa lasten kirjat.[160] Hän itse sanoo[161] näillä kirjoilla osittain tarkoittaneensa omien lastensa tarpeitten tyydyttämistä. Sen mukaisesti on niissä sisällyskin aluksi pienempiä, myöhemmin varttuneempia lapsia varten. Erittäin hyvän palveluksen Krohn näillä kirjoillaan teki suomenkielisille kodeille, sillä hänen lapsia varten sepittämänsä runot ovat sangen hyviä, lasten käsityskannan mukaisia ja samalla runollisia, hyvää makua kehittäviä.

Krohnin ensimmäisessä lapsikirjassa "Pienokaiset" (11 Oskar Pletschin piirustamaa kuvaa) tapaamme m.m. nuo yhä populaarit lasten laulut "Tipu, tipu, kuulepas" ja "Mun pupu jänöni pienoinen". Seuraava kirja "Metsä-elävät" (12 värikuvaa, H. Leutemannin piirustamia) on vain suomennos ja suorasanainen. "Koti-eläimet" (8 väripainokuvaa, Leutemannin) sisältää taas yhä edelleen lasten keskuudessa eläviä "värssyjä". Tätä runokokoelmaa vastaan esitti eräs arvostelija ainoana muistutuksenaan, että "tuommoiset sanat kuin 'ryökäleet' ja 'sontalapio' saisivat jäädä pois lasten liveryyksistä".[162] Arvostelijan huomautus saattaa olla varteenotettava, mutta nähtävästi hän liioitteli mainitsemiensa sanojen turmiollista vaikutusta. Liika "livertely" on myös vaarallista, ja sen vaaran on Krohn hyvällä vaistolla välttänyt.[163] — "Minun äitini" ei ole kuvitettu. Sen sisällyksenä on pitkä, kuusiosainen runo, jossa paikoittain on hiukan käytetty lähteenä myös Topeliuksen iki-ihanaa runoa "Min moder". Runon viimeinen osa, laulunakin hyvin tunnettu "Nyt umpeen vaipui se kirkas silmä", johtaa mieleen samanaikuisen runon "Tyhjyys" ja koko Emma-sikermän. Loppusäkeet:

"jok' unhottaa oman äidin voisi, Maan päällä petturi ilkein oisi!"

ovat jälkikaikua promotiorunon säkeestä:

Köyhäst' äidistään ken luopuu, pettureist' on ilke'in.

Seuraava kirja oli "Pikku joululahja. Kuvilla varustettuja värssyjä, sepittäneet Suonio ja Samuli S." Pääasiassa se on Krohnin työtä. Hänen runojaan siinä on 9, joukossa pitkiäkin, Suomalaisen kirjoittamia vain 3. — Viimeinen Krohnin lastenkirjojen sarjassa on "Kylän lapset" (kuvat Pletschin).[164]

* * * * *

Luotakoon tässä vielä lyhyt, kokoava loppusilmäys siihen, mitä vieraita vaikutuksia olemme havainneet Krohnin runoudessa.

Se maaperä, josta Krohnin runo aluksi sai enemmän ravintoa kasvuvoimalleen, enimmänsä raaka-ainetta omaan olemukseensa sulatettavaksi, on suomalainen kansanrunous. Kalevalan runomitalla kirjoitetuissa runoissa on Krohnilla paljon kalevalaisuuksia ja suoranaisia lainojakin.[165] Uudempi kansanlaulu on myös jättänyt jälkiä Krohnin runojen sekä muotoon että sävyyn. Joskus Krohnilla, kuten Ahlqvistilläkin, on runon ensimmäinen säkeistö kansanlaulua, jatko omaa.

Suomenkielisen taidetunouden vaikutus Krohnin tuotantoon on vähäinen siitä luonnollisesta syystä, että Krohnin alkaessa esiintyä runoilijana oli suomenkielistä taidetunoutta olemassa varsin niukasti. Ahlqvistin esimerkki semmoisenaan oli kylläkin kannustava. Juuri Krohnin tullessa ylioppilaaksi, vuonna 1853, oli Ahlqvist sangen tuottelias.[166] Näiden kahden runoilijan luonteitten erilaisuudesta ja katsomuksen samanlaisuudesta on jo huomautettu. Tuon yhtäläisen katsomuksen ja aatemaailman vuoksi juuri ei voi katsoa olevan Ahlqvistin promotiorunon vaikutusta Krohnin promotiorunon samankaltaisessa kohdassa eikä myöskään olettaa Ahlqvistin vaikutukseksi sitä yhtäläisyyttä, minkä voi löytää Krohnin runossa "Runebergin patsasta paljastettaessa" ja Ahlqvistin kaksikymmentä vuotta aikaisemmin painetussa runossa "Valtiollista". Krohnin runojen muotoon on tietysti runomittateoriamme vakiinnuttaja Ahlqvist vaikuttanut, mutta Krohn jatkoi tässä Ahlqvistin työtä

kokeilemalla uusilla ja mutkikkaammilla runomitoilla, hiomalla ja keventämällä uudenaikaisen suomenkielisen runon muotoa. Juuri tässä suhteessa Krohnin ansiot runoilijana ovat kaikkein suurimmat.

Juhana Cajanuksen ja Kallion vähäinen vaikutus on jo mainittu. Muitten suomenkielisten runoilijain tuotteista ei Krohn näy vaikutusta saaneen. Se on luonnollistakin. Olihan Krohn sekä henkisesti rikkaampi ihminen että suurempi muodon taitaja kuin muut hänen aikuisensa suomenkieliset runoilijat, tietysti Ahlqvist ja Kivi pois luettuina.

Franzénin, Runebergin ja Topeliuksen vaikutusta olemme löytäneet hiukan enemmän. Hengeltään on Krohn heidän heimoaan ja seuraa heidän jälkiään, kuitenkin aina säilyttäen itsenäisyytensä. Ahlqvistin promotiorunossaan antamaa neuvoa seuraten hän ymmärsi, että Suomen Runottarella oli vielä paljon oppimista, ja istuutui oppia ottamaan Suomen suurimpien ruotsinkielisten runoilijain jalkain juureen. Se oli todellista itsenäistä oppimistyötä, ei koskaan hengetöntä jäljittelyä, ja siksipä juuri Krohnin osaksi tulikin ensimmäisenä laajennella uusin kielin Suomen Runottaren viisikielinen kannel. Runeberg, aikakautensa kirjallisen maun määrääjä Suomessa, painoi lähtemättömän leiman Krohnin runouteen. Sama isänmaallinen henki, johon Krohn syvästi eläytyi varsinkin askaroidessaan "Vänrikki Stoolin tarinain" suomennostyössä, siirtyi Krohninkin runouteen ja hankki sille ystäviä. Runebergin runojen taiteellinen muoto, harmonisuus ja selvyys, oli esikuva, ihanne, jota tavoittelemalla Krohn omasta puolestaan kohotti suomenkielistä runoutta, nimenomaan sen muotoa, entistä suurempaan taiteellisuuteen ja siten vaikutti kauas eteenpäin ajassa. Topeliuksen vaikutusta on, että Krohn sai tuoneeksi suomenkieliseen kirjallisuuteen sen laulahtelevan tunnelyriikan, jota raskasateisempi ja raskasliikkeisempi Ahlqvist ei voinut tarjota. Tähän on lisäksi vaikuttanut myös Franzén, joka osaltaan myös on johtanut siihen, että Krohn laulaa tunteensa julki välittömämmin, naivimmin kuin Ahlqvist. Raskasverinen, hämärä, mahtipontinen Fredrik Cygnaeus ja ahdaskatseinen, karu Lauri Stenbäck eivät olleet Krohnin hengenheimolaisia, mutta varmaankin on Krohnille runoilijanakin ollut hyödyksi edellisen aatteellisuus, humanisuus ja kulttuurivalppaus, jälkimäisen runojen hartaus, miehekkyyys ja taiteellisuus.

Suomalaisen kirjallisuuden hyväksi tuli vielä sekin, että Krohn noudatti työssään johtolausetta:

Sun Europalt' on oppi ottaminen,
Jos elämähän Europassa jäät.

Eurooppalaista runoutta näyttää Krohn tunteneen melkoisen laajalta. Hänen omaan tuotantoonsa ovat vaikuttaneet kuitenkin vain etupäässä Körner ja Schiller, joihin hän oli tutustunut jo kouluaikana. Nuoruusvuosina tuli lisäksi Petöfi. Kosketuskohtia Tegnérinkin runouteen on Krohnilla. Tulkitseehan Krohn samaa katsomusta kuin Tegnér runossa "Fridsröster". Sivumennen olemme Krohnin runoja tarkastaessamme johtuneet mainitsemaan Böttigerin ja Heinen. Silmiin pistävää on, että slaavilainen, nimenomaan venäläinen runous ei ole suuresta taiteellisuudesta huolimatta kyennyt jättämään mitään jälkiä Krohnin tuotantoon — sekin todistus Krohnin länsieurooppalaisuudesta.

Krohn oli herkkä vastaanottamaan vaikutuksia, mutta hän sulatti ne aina omaksi henkiseksi omaisuudekseen ja painoi koko tuotantoonsa oman henkensä leiman. Hänellä oli oma soittimensa ja hän soitti sillä omia säveleitään. Lönnbeck vertaa tuota soitinta uudenaikaiseen kanteleeseen ja sanoo: "Sillä voi soittaa suuren joukon mitä viehättävimpiä säveliä, sekä kaihoisia että iloisia, mutta ei pidä yrittää antaa niille voimakkaampaa kaikua kuin soitin sallii".[167]

* * * * *

Julius Krohnin harras ja tuloksista rikas työ suomalaisen taidetunouden hyväksi on suoritettu aikana, jolloin meillä korkeimpia taiteellisia vaatimuksia täyttävää suomenkielistä runoutta ryhdyttiin luomaan, sille perustusta laskettiin. Sentähden on Krohnilla pysyvä ja sangen merkittävä sija runoutemme historiassa. Hän on klassikkojamme. Häneen soveltuvat Snellmanin sanat: "Vielä silloinkin kun Suomen kirjallisuuden omana kerran on oleva rikkaampi aartehisto lauluja ja runoja, onnellisempien nerojen ilmoillelaulamia, palataan kuitenkin aina niiden runoilijain luo, jotka ladun hiihtivät, tien osottivat, heitä ja heidän laulujansa kuulemaan."

Ken palaa Krohnin luo, hän löytää muutakin kuin miehen, joka uhrasi kaikkensa suomalaisen kulttuurin hyväksi, muutakin kuin jalon henkilön, joka elämäntyönsä runsaitten tulosten vuoksi on suurmiehiämme. Hän löytää *runoilijan*, herkkäsieluisen, lempeän ja esteettisesti nautittavan. Eino Leino on pikakuvissaan suomalaisista kirjailijoista liioitellut väittäessään, että Krohnin runous on nykyisin aivan vanhentunutta ja vanhenee yhä. Kun suomalainen lukijakunta kehittyy ja suomalainen kulttuuri syvenee, niin paljon uutta kamaa heitetään tieltä pois, ja silloin pääsevät taas paremmin näkyviin Krohnin parhaat runotuotteet, ne, joissa hän on saavuttanut suurimmat taiteelliset voittonsa.

Krohn itse ei koskaan luullut liikoja runolahjastaan, päinvastoin hän oli liiankin vaatimaton. Hän

tyytyi ilomielin olemaan alempana portaana Suomen kunniaan, kunhan hän sillä vain helpoitti suomalaisen runouden kohoamista korkeuteen. Hän ei tahtonutkaan olla muuta kuin varpunen, jonka tirsutus unohtuu, kun tulee kevät laululintuineen. Ilokseen hän sai nähdä sen työn menestyvän, johon hän sydämensä koko lämmöllä oli ottanut osaa. Ei koskaan ollut hänen ilonsa suurempi kuin silloin, kun joku uusi huomattava voitto suomalaiselle kulttuurille ja nimenomaan suomalaiselle runoudelle oli saavutettu. Suomalaisen runouden tulevaisuudesta hän oli varma ja siksi hän lauloi riemusta värähtelevin mielin:

Kielemme — — — — —

Pilvihin päin kohoaa, yli maan leviää sadoin latvoin,
Suurena, pystyssä päin kuin korven tuo jalo honka,
Täynn' iloparvia sirkkusien, vain vartoen vielä
Oksilleen pian myös lumouttelevaa satakieltä.

IV.

Tyylin ominaisuuksia. — Kielenkäyttö.

Tyylissä kuvastuu runoilijan sisin olemus. Tarkkaamalla Krohnin tyylin ominaisuuksia koetamme vielä täydentää ja tarkistaa sitä runoilijamuotokuvaa, joka edellisissä luvuissa on esitetty. Havaintojemme valaisemiseksi lienee tarpeetonta tähän painattaa täydellisiä esimerkkipoimintoja, koska aineiston jokainen helposti löytää Krohnin runoista. Ainoastaan tyypillisimpiin seikkoihin kiinnitettäköön huomiota.

Runouden luonteeseen kuuluu kuvakielen käyttö. Kertovalle ja ilmiöitä tasapuolisesti tarkastelevalle runoudelle antavat *vertaukset* selvyyttä ja tyyneyttä, mutta myöskin subjektiivisempi tunnelyriikka käyttää niitä mielellään, sillä vertaus tuo esitykseen elävyyttä ja havainnollisuutta lisäten sen kautta myös sanonnan tunnepitoisuutta ja esteettistä tehoa.

Vertauksia käyttää Krohn ahkerasti. Niiden joukossa on tietysti jokin määrä yleistä käyttötavaraa, jossa runoilijan luonteen laatu ei juuri pääse kuvastumaan. Mutta sellaiset aivan sovinnaisetkin vertaukset, kuten esim. "tyynnä lahti niinkuin peili vielä lepäävi", "kuin yö ol' mielen' synkeä ja musta", "lampi läikkyväinen mielenikin on, päivän hälinässä raukka rauhaton", "mustana kuin yö liehuivat pitkät suortuvansa tuulesa ja silmät tuikkivat kuin tähtien tulet" j.n.e., elävöittävät esitystä ja lisäävät sen vaikuttavuutta. Aivan hedelmättömiä vertauksia ei Krohnin tuotteissa juuri ollenkaan tapaa. Sen sijaan useimmissa hänen vertauksissaan, vaikka ne yleensä eivät ole kaukaa haettuja, on jotakin omaperäistäkin. Siksi ne aina vaikuttavatkin ja antavat tyylille erikoisen sävyn.

Mitä pitemmäksi ja yksityiskohtaisemmaksi vertaus Krohnilla on kehitetty, sitä omaperäisempi ja runoilijaa kuvaavampi se silloin myös on. Esimerkkeinä mainittakoon runot "Puolen vuoden päästä", "Järven rannalla", "Sun tahtosi tapahtukoon" ja pitkät vertaukset runossa "Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille".

Krohnilla on monesti vertauksia, jotka ovat aivan omintakeisesti muodosteltuja ja osoittavat suurta ajatuksen ja tunteen voimaa. Semmoinen on runossa "Ihmis-seuroissa" runoilijan vastaus ystävän kysymykseen, miltä tuntuu suuren surun kohdattua ihmisseuroissa:

Kuin aaltoin tanssi, paiste auringon
Kirkkainkin hänellen, jok' ulapalla
Tuul' ajon' yksin keikkuu avaralla,
Kun laiva särkyi haaksirikkohon.

Vertaus, jota ei voi osoittaa lainatuksi, on tässä koko runon kannattavana voimana ja saa unohtamaan muodon puutteellisuudet — katkotut sanat ja proosallisen verbin "keikkuu". Runo "Purjehdusretki" sisältää pitkin matkaa vertauksia, jotka tekevät runoilijan mietelmät esteettistä mielihyvää synnyttäväksi. Krohnin ajatus- ja tunnetapa kuvastuu selvästi myös säikeistössä:

Ja henkesi jos pilkkoimeihin
Suljettu oisi valon pelon tähden —
Kuin kukka pantu pohjaan kellarin,
Voit ojentaa tok' edes yhden lehden

Ylöspäin luokse rautaristikon
Ja kuolla tok', jos kuoleminen on,
Näin, valon kultasätehiä nähden.

(Tervehdysrunoja).

Samassa runossa muodostelee Krohn tuon verrattain ylimalkaisen ja aikaisemmin käyttämänsä vertauksen, että Suomen kansa on kuin kallio, taiteellisesti vaikuttavammaksi:

Kuink' enskerran nähden kolkot riuttarivit Suomenmaan,
Purjehtija kammostuen niistä pelkää surmaa vaan;
Näin myös suomalaisen luonne kova, jäykkä, karkea
Poijes työntää, peloittaapi, kammoksuttaa outoa.

Mutta laske rohkeasti haakses karein lomitse j.n.e.

Samoin jokseenkin paljon käytetty vertaus, yliopisto — Suomen sydän, on runossa "Brahén patsasta paljastettaessa" kehitetty pitemmälle. Aivan itsenäisiä vertauksia on laulussa "Pohjolan valkeneminen". Vertaus runossa "Tähden tuikkiminen"[168] on vilpittömän tunteen ilmaisu. Onhan runo kirjoitettu v. 1869, jolloin Krohn ankarien sisällisten taistelujen jälkeen nöyrästi alistui Jumalan tahtoon tunnustaen hänet rakastavaksi isäksi.

"Kuun tarinoissa" ei ole vertauksia kovin runsaasti, mutta ne ovat sattuvia ja kauniita, harvoin aivan sovinnaisia. Tarinain neljästoista ilta on hyvä esimerkki Krohnin taidosta vertausten käyttämisessä. Että runoilijan vertauksia ei saa ilman varmoja todisteita pitää lainoina, siitä on esimerkkinä "Kuun tarinain" kolmastoista ilta. Siinä esiintyvä runollinen vertaus — kallein kaste kauneimmassa ruusussa on nuoren neidon kyynel taistelutantereen hankea punaavalla isänmaansa puolesta kaatuneen urhon veriruuksella — tavataan Cygnaeuksen runossa "Rosorna om våren 1808", mutta Krohn ilmoittaa nimenomaan, että hän kirjoittaessaan vertauksensa ei tuntenut Cygnaeuksen runoa. Täysin itsenäisiä ovat nekin Krohnin vertaukset, jotka johtavat mieleen Schillerin, kuten esimerkiksi kuvaus tulesta liedessä ja valloilleen päässeenä ("Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille", IV) tahi arvoitus "Runoniekán sydän".

Krohn osoittautuu siis vertausten käyttämisessä melkoisen itsenäiseksi. Sitäpaitsi hänen vertauksensa osoittavat hyvää runollista aistia ja tarkkaa luonnon tuntemista. Vertausten havainnollisuus johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että Krohn melkein aina rinnastaa abstraktisen konkreettiseen, henkisen aistimilla havaittavaan. Vain runossa "Purjehdusretki" on verrattu metsän kohinaa kosken ääneen, veneen kulkua kotkan leijailuun, veden jättämiä jälkiä emännän siivoamispuuhiin, purjeen pullistumista sotaorhin vilkastumiseen. Pari kertaa on henkinen ilmiö rinnastettu henkiseen, ja tulos on sangen vaikuttava. Semmoista on aikaisemmin siteeratussa runossa "Ihmis-seuroissa", jossa kahta tunnetta verrataan toisiinsa.

Paitsi havainnollisuutta on Krohnin vertauksissa vielä muitakin ominaisuuksia, jotka tekevät ne esteettisesti vaikuttaviksi. Välimatka varsinaisesta mielikuvasta sen kanssa rinnastettuun ei tosin koskaan ole niin suuri, että vertaus tuntuisi rohkealta ja vaikuttaisi sen kautta voimakkaasti, mutta se on kuitenkin riittävän suuri synnyttääkseen tarkoitettun esteettisen mielihyvän. Usein ovat rinnastetut mielikuvat myös sitä laatua, että lukijan mielikuvitukselle jää liikkumisvapautta. Vielä pistää Krohnin vertauksissa silmiin tarkkuus ja täsmällisyys. Kokonaisuutta, johon vertaus kuuluu, on aina pidetty silmällä, niin että harmoniaa ei rikota. Vertauksen yksityiskohdat on huolellisesti muodosteltu. Joku tilapäinen kompastus tosin voi löytyä. Vanhempana, jolloin Krohn kirjoitti etupäässä juhlarunoja, hän paisutti toisinaan vertauksensa laajoiksi. Niihin yhtyy tällöin tavallisesti mietelmiä, jommoisiin Krohnilla oli taipumusta jo alusta pitäen. Filosofoimista löytää vertauksien ohella sangen monesta Krohnin runosta, joten häntä voi hyvällä syyllä nimittää mieterunoilijaksi. Myöskin huumoria on vertauksissa joskus, esim.: "Mutta vuodet vierivät, ja huonotkin kosiomiehet yhä harvenivat sitä myöten kuin hampaat harvenivat vanhan Liisan suusta" (Viimeinen Kosija). Tämmöinen on kuitenkin aivan tilapäistä Krohnin puhtaasti kaunokirjallisessa tuotannossa. Kansantajuisissa tieteellisissä esityksissään hän sen sijaan käytti runsaammin humoristisia vertauksia.

Vertauksen ja *metaforan* raja on epämääräinen. Voimme tässä sivuuttaa ne rajatapaukset, joita löytää Krohnin tuotannosta, ja siirtyä tarkastamaan selviä metaforia hänen runoudessaan. Niitäkin on runsaasti, kuten tavallista onkin mieterunoudessa, mutta niillä ei ole liiaksi raskautettu sanontaa. Yleensä niistä voi sanoa samaa kuin Krohnin vertauksista. Kuitenkaan ne eivät tee niin omaperäistä vaikutusta kuin parhaat vertauksista, vaan vaikuttavat verrattain persoonattomilta. Tunnelmaa ne kyllä kohottavat ja osoittautuvat hyvällä aistilla valituiksi, mutta yleensä niiden kyky herättää lukijan mielessä assosiatioita ei ole varsin suuri.

Töllikkö[169] on aivan oikein huomauttanut, että Krohnin metaforissa voi huomata jonkinlaista mieltymystä väreihin, loisteliaisuuden etsiskelyyn. Ne sisältävät siis koko joukon romanttisia aineksia.

Sopinee tässä yhteydessä viitata siihen, että koulupoikana pitämässään päiväkirjassa Krohn osoittaa ilmeistä mieltymystä väriloistoon.

Metaforain käyttö osoittaa myös Krohnin ja Topeliuksen runouden sukulaisuuden.

Samaa sukulaisuutta voi jossakin määrin havaita myös tavassa, jolla kumpikin elävöittää luonnon. Verrattakoon esimerkiksi Krohnin promotiorunon säkeitä:

Lehdet löyhyelee ja rannass' aaltonen huokaa,
Luoja kunnioittain luonto nyt rukoelee

Topeliuksen sanontaan:

Och lunderna hålla sin aftonbön.

(Finlands namn).

Muuten lienee kylläkin Krohnilla usein tavattava *personifikatio*, jos välttämättömästi tahtoo etsiä vaikutuksia ulkoa päin, pikemminkin peräisin kansanrunoudesta. Vanhalla suomalaisella runomitalla kirjoitetut runot ovat hengeltään ja sävyiltään hyvin lähellä kansanrunoa. Niinpä runossa "Rauta" saa rauta itse kertoa vaiheensa. "Yhteen kasvaneet koivut" kuiskailevat, puhelevat. Mitään erikoisen omaperäistä ei Krohnilla personifikatiossakaan esiinny, mutta kieltämättä hän tätä esteettistä apperseptiomuotoa käyttämällä säännöllisesti saa runoihinsa runollista väriä ja eloa ja tuo jossakin määrin näkyviin oman luonteensa laatua. Reippautta tuovat runoon sellaiset säkeet kuin "Suksimiesten laulun":

Heräs tuuli tuntureilla, lehahtihe lentämään

tahi "Purjehdusretken" vertaukset ja metaforat, joihin sisältyy personifikatio, kuten esim.:

Tuossa näet ylpeä
Seisoo kallio;
Hämpä tahtoo kylpeä:
Paljaaks riisui jo
Ruumiinsa hän, veteen astui,
Mutta vasta jalat kastui. —
Tässä kas kuin koivu nuori,
Metsän sorja neitinen,
Kasvojansa hymyillen
Kuvastaa.

Personifikation avulla esitetään elävästi myös hallan tuhotyöt runossa "Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi". Samaan tapaan "Kuun tarinoissa": "Suon myrkkyyhenki ei tänäkään yön hetkenä saanut unta. Hän nousi lietevuoteeltaan, kulki hiljaa hiipien maita myöten ja levitti koko seudulle valkean sumupeitteen. Hän sen kääri joka kukkaseen, joka tähkään, niin huolellisesti kuin hellä äiti sairasta sydänpäpyään peittelee. Vaan tämä peite ei lämmittänyt, ei varjellut, se jäähdytti, se kuoletti." — (Neljäs ilta).

Koko "Kuun tarinoille" ominainen runollinen kuudanhämy perustuu suureksi osaksi niihin assosiatioihin, jotka kuun personifioiminen tuo mukanaan. Samoin saattaa Krohnilla kokonaisen pitkän runon pääviejätys perustua personointiin. Hyviä esimerkkejä siitä ovat runot "Tampereen kaupungin satavuotiseksi juhlaaksi" ja "Hyljätty äiti".

Viimeksi mainitussa runossa on ajan hengen ja kirjallisen makusuunnan mukaisesti personoitu isänmaa. Samoin on Krohnin sydämelle läheinen suomalaisuuden aate saanut elävän olennon ääriä viivata sonetissa "Rouva Winterhjelm'in muistikirjaan". Lempi — Krohnilla usein esiintyvä käsite — on kerran elollistettu kerubiksi. Arkisemmista personifikatioista on erikseen mainittava "Naurava käki", joskaan tämän niminen runo ei ole vaikuttava. Runon perusajatus — houkka se, ken palkatta laulaa — on proosallinen ja samoin aiheen käsittely.[170] Ei siis riipu suinkaan vain kuvaimista ja teknillisestä taidosta, että Krohnin useimmista runoista henkii todellinen runollisuus.

Sellainen runoilija kuin Krohn, joka rakastaa retoorista paisutusta ja tavoittelee pateettista sanontaa, käyttää mielellään kaikkia tuonlaatukselle tyylille ominaisia taidekeinoja. Niinpä Krohn vaikuttaakseen elävämmin usein asettelee vierekkäin *vastakohtia* ja tiivistää ne toisinaan *antiteeseiksi*. Tätä pohjaltaan kansanomaista tyylikeinoaa[171] käyttävät aivan erilaisten kirjallisten makusuuntien edustajat, sillä se saavuttaa aina tarkoituksensa, kun vastakohta on oikein ja terävästi muodostettu. Krohnin henkiselle rakenteelle se oli omiaan, sillä ajatuksen selvyys ja täsmällisyys on hänen vahva puolensa, niin paljon romantikkoa kuin hänessä onkin. Mieterunouudessa on antiteesi paikallaan. Ihailemansa Runebergin

Krohn näki ahkerasti turvautuvan kontrastivaikutuksiin, mutta enimmäkseen on tässä suhteessa varmaankin vaikuttanut Krohniin toinen hänen mielirunoilijansa ja hengenheimolaisensa, antiteesien harrastaja Schiller.

Rakkauden ja vihan johtuu runoilija helposti asettamaan rinnakkain. Niin tekee Krohn vaikuttavasti promotiorunonsa IV osan lopussa. Vaikutuksen tehostamiseksi hän vielä käyttää sanoja *lempi ja lempo*. 1870-luvulla teki noihin sanoihin kiteytetty antiteesi tarkoitetun vaikutuksen. Nyt on *lempi-sanan* tunnearvo jo muuttunut ja myös sana *lempo* miedontunut. Käytetty antiteesi ei enää pysty juhلاميeltä kohottamaan, mutta sopii kyllä hyvin humoristiseen esitykseen, jommoisessa se Krohnilla myös tavataan:

Lempenä neitonen liehui; kaikki sydämet syttyi. Miekkoinen, joka sen nai, *Lemmon* kekälän sai!

Juhlarunoissa on usein käytetty vastakohtia. Muuallakin kuin juhlarunoissa Krohn käyttää vastakohtia elävöittämään kuvaustaan. "Kuun tarinoissa" niitä on (esim. 1., 2., 5. ilt); samoin kansanrunon sävyä tapailevissa tuotteissa, kuten esim. runossa "Neuvo" (heinä heiluvainen — kanto, laine läikkyväinen — jää, perho — toukka). Tuomatta näillä, retorisilla kuvioilla mitään erikoisesti persoonallista piirrettä runouteensa Krohn kuitenkin niidenkin käyttämisessä osoittaa hyvää makua ja kehittynyttä tekniikkaa ja vaikuttaa sillä hyvää ympäristönsä.

Yhtä vähän persoonallisia ja tyyllisesti verrattain vähän vaikuttavia ovat *metonymia* ja *synekdoke* Krohnin käyttäminä, kuten esim. "miss' äidinsilmä on, tuo väsymättä valpas, tuo uinahtumaton?" — "taas huojeni huoleva rinta"; — "sä maasi hikihelmet joit". — Useimmin esiintyy näin käytettynä sana rauta:

Käsi sauvan, toinen raudan teräväisen tempoa.
Kädessäns' on rauta; sill' ikkunalta luukun murtaa pois.
Rautas tuo! Käsiini pane tuttavani nuo!
Ahneesti veljen vert' joi veljen rauta.

Enemmän tunnetta ja havainnollisuutta ja siis runollisuutta tuottaa *kiertäen* sanominen, vaikka sekään ei Krohnilla ole erikoisen omaperäistä eikä kauas menevää. Tavallisesti se on kansanrunosta tahi kielen valmiista varastosta saatua, kuten esim.: "metsän kuulu kuningas" (= karhu); "mannun lapsi" (= ihminen), tahi vaihtelun vuoksi: "maailman lapsi", "ilkeä inehmon lapsi", "tomun lapsi". Vaikuttava, vaikka ei aivan harvinainen on runossa "Armahalleni" puhuttelu: "Viaton Vestali Sä, oi tule ja tultani varjoo." Omintakeista, vaikka edelleen hyvin lähellä kansankieltä, on sanonta: "Jos nukutella vois ma kielin sataisin" (= satakielenä).

Symbolin käyttöön ei Krohn juuri ole turvautunut ja vain poikkeustapauksissa hän etenee niin paljon reaaliselta pohjaltaan, että antaa äkillisesti hämmästyttävän *muutoksen* tapahtua. Esimerkkejä näistä on runossa "Hyljätty äiti":

Ja jos vaan mökkiinsä astahdat,
Kohoova katto on kohta,
Ja laajaks seinät käy ahtahat:
Kuin keisarin linna se hohtaa.

Ja äitis vanhan ja vaivaisen
Näet nuoreks nuortuvan taasen,
Ja kruunun painavi kultaisen
Hän otsaansa kirkkahasen.

Samantapainen muutos esitetään runossa "Runebergin patsasta paljastettaessa". Runossa "Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi" on säkeet:

Ja silmät kauan umpisokeat
Nyt ihme in näki kaikki selvälleen.

Vain Krohnin viimeisen runoilukauden juhlarunoissa tapaa tämmöistä.

Enemmän kuin useimmat edellä kosketellut tyylliset seikat kuvaa yleensä runoilijaa se tapa, jolla hän käyttää *epiteettejä*. Väittääpä Weise juuri epiteettien käytöstä ilmenevän, onko runoilija laulaja Jumalan armosta vai eikö.[172] Epiteetit todellakin tuovat tyyliin väriä ja valoa, loistetta ja tuoksua, eikä niitä suinkaan osaa vaikuttavasti käyttää kuka runoilija tahansa. Varsinkin adjektiivissa piilee esteettinen teho,[173] jota ei jokainen saa niistä esille.

Elsterin määritelmän mukaan on epiteeteille ominaista, että ne ovat esteettisesti arvokkaita, mutta ei

asiallisesti välttämättömiä[174] lisiä käsitteiden ilmaisuille. Tämmöistä tyylikeinoa odottaisi Krohnin runsain määrin käyttävän. Hänellähän on kieltämättä taipumusta laajasanaisuuteen, retoorisuuteen, pateettisuuteen. Jo alusta alkaen on hänen mielirunoilijoitaan ja oppimestareitaan Schiller, joka käyttää, taitavasti epiteettejä. Ensimmäisessä varsinaisessa voimainkoetuksenaan suomenkielisenä runoilijana, "Sukeltajaa" suomentaessaan, Krohn jo kohtasi Schillerissä tämän puolen. Suomennos osoittaa, että Krohn tajusi epiteettien tehon. Parhaansa mukaan hän koettaa ne säilyttää käännöksessään. Esim. säkeistöt:

Denn unter mir lag's (das Bodenlose) noch bergetief
In *purpurner Finsternis* da,
Und ob's hier dem Ohre gleich ewig schlief,
Das Auge *mit Schaudern* hinunter sah,
Wie's von Salamandern, Molchen und Drachen
Sich regt' in dem *furchtbaren Höllenrachen*.

Schwarz wimmelten da, *in grausem Gemisch*,
In *scheusslichen Klumpen* geballt,
Der *stachlichte Roche*, der Klippenfisch,
Des Hammers greuliche Ungestalt,
Und *drünend* wies mir die *grimmigen Zähne*
Der *entsetzliche Hai*, *des Meeres Hyäne*.

suomentaa Krohn:

Alahallani *purppurankarvaista*
Syvytt' oli vuorittain,
Siell' ääntä ei milloinkaan kajaha,
Vaan *hirmuksein* sen nähdä sain;
Lohikäärmeillä sisiliskojen kanssa
Se helvetin kattila ol' majanansa.

Ja vilskuvan siellä ma näin, *sekasin*
Mytyss yhdess uiksellen,
Monipiikkisen rohkan ja tursaankin
Sekä *moukkuripään ison venkalehen*.
Mull' irvisti *hirveät* hampahat siellä
Meren kauhistus haj, mua pyytäen niellä.

Krohn, joka katsoi olevansa synnynnäisiltä taipumuksiltaan pikemmin maalari kuin runoilija, varmaankin hyvin ymmärsi Messingin kehoituksen: "Der Dichter soll immer malen." Maalaamista Krohnin epiteettien käyttö pääasiassa onkin. Hän tyydyttää näköaistin, mutta ei sanottavasti muita aisteja. Mielellään hän esittää valoilmiöitä ja värivaikutuksia sekä erikoisesti silmiinpistäviä ominaisuuksia.

Muihin aisteihin kohdistuvia epiteettejä on Krohnilla sangen niukasti, siinä määrin on huomio kiintynyt näköaistin vaatimuksiin.

On nimitetty, kenties hieman epätarkasti, *karakteristisiksi määräyssanoiksi* eräitä epiteettejä, jotka kylläkin ovat kuvaavia käyttäjälleen, mutta tarkoittavat enemmän tunnelman synnyttämistä kuin ilmiön laadun tarkkaa määrittelyä.[175] Semmoisia on Krohnilla paljon. Esim.:

Pyhää neittä ihaellen.
Pyhää pantuna tult' on pohjaan nuorukaisrinnan,
Luojan enkelien lahja lempeileväin.
Sydän jäätynehin syttymättä ei jää.
Oi sä raitis, jalo miehentyö
Nuoruus nopsakenkä.
Levolla makailevan Ruotsinmaan.
Ja jonka niska jäykkä, visapuinen.
Tää Suomen kansa jörö, umpisuinen.
Myös täystähkäinen ruis huoleti huojuelee.

Kauneimpia epiteeteistä ovat sellaiset, jotka antavat elottomille esineille *elävien olentojen ominaisuuksia* ja siis ovat tavallaan personifikatiota, kuten esim. Krohnilla:

Virvatuli viekas olet.
Sukkelat on sukset meillä.

Tuossa näet ylpeä seisoo kallio.
Silmänsä nerokas.

Että tällöin erityisesti partisiippimuodot ovat vaikuttavia ja elävöittäviä, sen voi todeta Krohnin runoista pitkin matkaa. Krohnin proosatyylissä on silmiinpistävä oinaisuus, että hän sanoo mielellään asian kahdella, joskus useammallakin vieretysten asetetulla synonyymilla tai merkitykseltään läheisesti yhteen kuuluvalla sanalla rinnastaen ne pilkkua käyttämällä (esim. "Kuun tarinoissa". Samoin esim. "Koottujen runoelmain ja kertoelmain" ensimmäisen painoksen esipuheessa: "sitä olen kyllä arvellut, aprikoinut: — mitä nuoruudessaan, miehuudessaan on ulos sirotellut"). Runoissa tämä ominaisuus ilmenee samaa merkitsevien tahi merkitykseltään läheisten epiteettien kasaamisena, joka saattaa johtaa suorastaan pleonasmiin taikka vaikuttaa tarpeettomalta laajasanaisuudelta. Esim.:

Orjat uskottomat, pettäväiset.
Sä olet aarteen' armaimman, kalleimman ryöstänyt.
Mitätön, tyhjä uni vain.

Useimmiten kuitenkin kahden epiteetin asettaminen peräkkäin havainnollistuttaa mielikuvaa ja vahvistaa tunnelmaa ja on siis perusteltua. Toiselta puolen taas näyttää alliteratio joskus houkutelleen runoilijaa käyttämään epiteettejä, jotka tuovat sanontaan epäselvyyttä ja vaikuttavat häiritsevästi, kuten esim.:

Toinen ankaraa anovi valtikasta.
Aurinkoisen tuimat tulet.
Ja varjon valjun heittänyt.

Maneeriksi ei Krohnilla epiteettien käyttö koskaan kangistunut. Hän pyrki ilmeisesti valitsemaan epiteetit aina tilanteen mukaan. Vain muutamat määräyssanat toistuvat hänen runoissaan useamman kerran. Niitä ovat *autuas*, *tyhjä*, *ankara*.

Viimeksi mainittu sana äsken siteeratassa esimerkissä käytettynä ("Toinen ankaraa anovi valtikasta") tuo mieleen Aleksis Kiven tyylin (esim. "Nummisuutareissa", V näyt.: "Roomassa, koska tämä ankara valta lankeemukseensa kallistui — — —"). Mahdollisesti se onkin muistelmia Kivestä. Jos tältä kannalta tarkastelee Krohnin epiteettejä, niin kenties voi nähdä silloin tällöin hyvin lievää vaikutusta muualta. Niinpä säkeessä: "Katkerat kyyneleehet, hurmeet *huuruavat*" on ikäänkuin jälkikaikua Ahlqvistin erikoislaatuista, ei juuri esteettisesti tehoavista säkeistä: "Kohta kyllä rauta riehuu, *verivirrat höyryää*". Antiikin kirjallisuudesta saatuihin esikuviin taas viittaa säe "Nuo sijat miehien syöjät — —". Mistään jäljittelystä ei tässä voi olla kysymystäkään.

Näky vain tässäkin Krohnille ominainen kyky ottaa vastaan runsaasti vaikutelmia eri tahoilta ja sulattaa ne kokonaan henkiseksi omaisuudekseen.

Yleensä Krohn ei käytä epiteettejä niin runsaasti kuin saattaisi odottaa. Hän on kirjoittanut koko joukon runoja, joissa epiteettejä tuskin on nimeksikään. Krohnin käyttämät epiteetit eivät ole erikoisen omaperäisiä eivätkä vaikuttavia. Arvattavasti Krohn, joka ei koskaan eksynyt luulemaan liikoja runoilijalahjoistaan, itse huomasi taikka ainakin vaistomaisesti tunsu tämän, ja se selittää hänen pidättyväisyytensä epiteettien käytössä. Hänen epiteettinsä eivät ole juuri koskaan karakterisoivia, vaan jokseenkin ylimalkaisia, tunnelman herättämistä tarkoittavia. Ylimalkaiset epiteetit ovatkin ominaisia runoudelle, joka on luonteeltaan idealistista.[176] Semmoiseksi olemme havainneet Krohnin runouden. Epiteetit, jotka tavoittelevat enemmän tunnelmaa kuin karakteristiikkaa, antavat tyylille romanttisen värityksen. Krohnin ja hänen aikalaistensa kirjallista suuntaa voi, kuten on tehtykin, hyvällä syyllä nimittää kansallis-romanttiseksi. Muistettava vain on, että Krohn, jolle suomalaisuuden aatteen ajaminen merkitsi käytännöllistä toimintaa, ei pohjaltaan ole mikään romantikko, niinkuin sitä ei ollut Ahlqvistkaan eivätkä muut fennomaanit. Krohnin viileä järkevyyden ja hyvä maku johtivat häntä käyttämään epiteettejä sillä tavoin, että ne eivät riko hänen tyyliinsä yleisluonnetta ja että ne kaikessa sovinnaisuudessaankin vaikuttavat elävöittävästi ja tunnelmaa tiivistävästi. Osoittautumatta siis tämän tyylikeinon käyttämisessä miksikään "runoilijaksi Jumalan armosta" Krohn on kuitenkin sillä taitavasti lisännyt runojensa vaikuttavuutta ja viehätystä.

Niinkin rohkea sentään saattaa Krohn joskus olla epiteettien käytössä, että muodostuu *oxymoron*, konsentroitunut antiteesi:

Ah suloinen mun suruisuuteni,
Ah suruinen mun suloisuuteni.

Siinä on Krohnin taipumus antiteeseihin johtanut hänet tavallisuudesta poikkeavan epiteetin hakuun.

Epiteetti tahi tavallinen attribuutti saattaa liittyä pääsanansa kanssa *yhdyssanaksi*. Liittosyntyisiä

sanoja on Krohnin kielessä paljon. Se osoittaa, että Krohn pyrkii saamaan sanontaansa vauhtia ja eloa. Ainahan yhdyssana merkitsee tavallista nopeampaa ajatuksen kulkua sekä mielikuvain tiivistymistä ja rikastumista. Kun tarkastaa yhdyssanoja Krohnin tuotannossa tyylin kannalta, täytyy kuitenkin jättää suurin osa niistä huomioon ottamatta. Ne ovat enimmäkseen tavalliseen kielenkäyttöön vakiintuneita, arkisia sanoja, joilla ei mitään erikoista tyyllistä etua ole saavutettu eikä tavoiteltukaan. Mutta sittenkin jää vielä ylijäämä yhdyssanoja, jotka ovat mielenkiintoisia. Semmoisten yhdyssanojen joukossa, joissa oikeastaan vain on epiteetti liittynyt pääsanaan (kultakiehkero, lumikaapu, sulokuva), tapaa yleisestä kielenkäytöstä poikkeavaa sanontaa, joka antaa tyyllille erikoisvärityksen, esim.: suruvaatteet, valhekoi (toisella kertaa: valhevalo), salaluoto, (auringon) loistovirka, valloitusvankkuri, valloitusankari, salavimma, alhomaa, keskipuu (= puun keskiosa), hurmetanner. Joku yhdistelmä saanee kiittää asustaan Krohnin muokalaista kielikorvaa tahi kielen silloista vakiintumattomuutta, kuten esim.: vuorikukkula, lempionni, maailmamatka, neitilempi. Mutta yhdyssanojen joukossa on myös useita tyyllisesti vaikuttavia ja hyviä muodostelmia: unhotusjyvänen, aatevirta, murhamiellä, verivainolainen, iloparvi ("täynn' iloparvia sirkkusien"), kaikkiluova ("Suomen sulo suvipäivä, kaikkiluova, loputon"), alku-öinen pimeys (kaoksesta puhuttaessa), haluhelmi, armolaina; tias-pikku, vyöhyt-valkeainen (koivusta puhuttaessa). Joskus tuntuu yhdistelmä harha-iskulta tahi ei tehoa kylliksi, esim.:

Ihmis-siip' on aivan hento.

Musta, murtumaton, solkinen sankari-vyö (= harjanne).

Tyhjä seinäkuva hengetön.

Esimerkit osoittavat myös, minkälaisesta elämänpiiristä Krohnin yhdyssanat on saatu. Tyyllille luonteenomaista on, että verrattain usein on yhdyssanan alkuosana sana *sulo-*, *iki-*, *ihmis-*. Silmiinpistävää myös on, että suurin osa yhdyssanoista on muodostunut kahdesta substantiivista. Muut sanaluokat ovat paljon heikommin edustettuina. Täten tyyllissä kuvastuu enemmän käsitteellistä ajattelua kuin herkkää tunneläikähtelyä.

Yhdyssanat johtavat meitä tarkkaamaan Krohnin kielenkäyttöä yleensä. Siinäkin kuvastuu hänen persoonallisuutensa laatu selvästi.

Tulokseksi Krohnin proosakielen ja -tyylin tarkastelusta saadaan, että hän kirjoittaa erittäin puhdasta, svetisismeistä vapaata suomenkieltä ja osoittaa hyvää kieli- ja tyyliäistia. Olematta varsinaisesti mikään sanaseppä hän käyntelee kielen varoja niin taitavasti, että kielelle oudot ja uudet asiat saavat luontevan ja täsmällisen ilmaisun. Tämä saavutus on sitä kunnioitettavampi, kun Krohnille tuotti vaikeuksia hänen muokalainen syntyperänsä ja kun suomenkieltä vasta hänen toiminta-aikanaan alettiin muodostella aikakauden korkeimman kulttuurielämän ilmaisuvälineeksi.

Runossa jää kielenkäytölle jo itse asian laadun vuoksi suurempi vapaus kuin proosassa, jossa kirjailija on enemmän vastuunalainen jokaisesta käyttämästään sanasta, muodosta ja käänteestä. Runoilijaluonteensa yleisen laadun mukaisesti Krohn runoissaan liikkuu suhteellisesti ahtaalla alalla. Hän maalailee levein vedoin ja tuo esille ylimalkaisesti, suurin piirtein, tunteensa ja isänmaallisen paatoksensa, pyrkimättä kuvauksissaan yksityiskohtaiseen karakterisointiin taikka hienojen tunnevivahdusten erittelyyn. Siltä kannalta on kielenkäyttö hänelle helpompaa kuin asiallisessa proosassa, mutta toiselta puolen taas tuottaa runomuoto vaikeuksia kielen käyttämisessä. Runossa, jossa on tarkoin pidettävä silmällä sanojen ja niiden yhtymäin esteettistä puolta, on vielä monin verroin vaikeampaa kuin proosassa käyttää kieltä, jonka vasta täysikasvuisena on oppinut. Ja uudenaikaisen taidelyriikankin välineeksi oli suomenkieli Krohnin ryhtyessä runoilemaan verrattain vähän muokattu. Jo kohta alussa, v. 1861, lausui ehkä pätevin silloinen asiantuntija, Ahlqvist, Krohnin tuotteita arvostellessaan: "Suonion kieli on kaunista ja rikasta".[177] Jos ottaa vaivakseen tarkastaa Krohnin runoja kronologisessa järjestyksessä, niin huomaa kielenkäytön niissä yhä vakiintuvan, sanonnan täsmällistyvän ja rikastuvan. Huomaa myös syyn siihen: runoilija on koko elämänsä ajan innokkaasti tutkinut kansankieltä ja kansanrunoutta. Näistä lähteistä hän ammensi jo nuoruudestaan asti, ja niin tulikin hänen osuutensa Suomen kirjakielen kehittämisessä varsin huomattavaksi.

Kaarlo Niemisen tutkielma "Suomalaisen taidurunouden kielestä viime vuosisadalla"[178] antaa jonkunmoisen kuvan äänne-, taivutus- ja johto-opillisista seikoista Krohninkin runokielessä. Huomaamme siitä, että runoilijalle suotujen kielellisten vapauksien käyttämisessä Krohn ei suinkaan mene pitemmälle kuin aikalaisensa; pikemminkin hän pysyttelee lähempänä normaaliproosan sanontoja. Moni nykyaikaisesta lukijasta oudolta tuntuva tahi loukkaava muoto Krohnin runoissa on tietoista pyrkimystä kehittää runokieltä lyhyteen ja kartuttaa loppusointuja. Tässä valossa on arvosteltava sellaiset säkeet kuin:

Yks paikk' on kieltyy vaan.

Suomenkielen sanojen pituus ja taipumattomuus loppusointuihin olivat tietenkin seikkoja, joihin alkavan runoilijan huomio heti kohdistui hänen koettaessaan käyttää suomenkieltä uudenaikaisissa

runomitoissa. Vuonna 1862 julkaisi Krohn muutamia ajatuksia näistä asioista.[179] Hän ehdottaa m.m.:

"Sopinee kukaties viljellä muutamia lyhennyksiä, jotka runsaalta kartuttaisivat sekä kaks-että ykstavuisten riimein paljouden. Semmoisia olisivat:

1) vanhassa kirjakielessämme tavallinen, vaan nyt pahaksi onneksi hyljätty monikon 3 tekijä, esim. teit = tekivät, söit = söivät, näit = näkivät, vannoit = vannoivat.[180] Muissa tehdikköin ajoissa ja tavoissa, missä tämä lyhennys ei sopine, voisi vanhain runoin esimerkin mukaan käyttää yksikköä, esim. miehet menee = menevät; 2) löynnyt = löytänyt, lennyt = lentänyt; 3) löytty = löydetty, sääty = säädetty; 4) leten = lentäin, rieten = rientäin; 5) pyys, kääns, morkkas, lentäis, kääntäis; 6) sorja, norja, palvelja; 7) Suomalain, nuorukain; 8) autuun = autuuden, autuussa = autuudessa: 9) kalatuus = kalattomuus, mittömyys = mitättömyys. — Kaikki nämä lyhennykset olivat vanhassa kirjakielessämme tavalliset, paitsi viimeinen, joka Kalevalassa on löytyvä.

Sanain loppujen katkaisemista esi-isämme viljelivät liiaksi, niin että värsy siitä tuli kankeaksi ja rumaksi. Mutta muutamat varoisat lyhennykset eivät haittaisi meidän aikuisissakaan runoelmissa. Suuressa osassa maatumme (Itä-Suomessakin) ei suupuheessa enää kuulu loppuäänikästä Translativossa, Inessivossa ja määräsanan päätteestä -sti. Sen voisi runoilijakin käyttää hyväksensä edes parittoman tavuisissa sanoissa kun tulevat värsyn loppuun, esim. maass(a), taivahass(a), avarast(i). Värsyn sisässä sitä kuitenkin pitäis karttaa ja lopussakin, jos sana on kakstavuinen, koska siitä lopputavuu tulisi kovin raskaaksi ja kankeaksi.

Värsyn sisässä olkoon loppuäänikkään poisheittäminen luvallinen ainoastaan kun seuraava sana alkaa äänikkäällä, j:llä tai samalla kerakkeella, johon katkaistu sana tulee päättymään, esim. maas' ja taivahassa, rinnass' sotamiesten, siivill' linnun sukkelilla, suureks sankariksi paisui; muissa sijoissa kuin Inessivossa, Adessivossa ja Translativossa kuitenkin ei pitäis heittää pois äänikästä muun kerakkeen edeltä kuin j:n. Partitivoapa sopinee käyttää yhtähyvin katkaistuna kuin täydellisenä, esim. marjoi ja marjoja."

Erikoisen rohkea ja uudistushaluinen ei Krohn siis ole ehdotuksissaan. Mutta näitä omia sääntöjänsäkään hän ei kaikkia noudattanut. Niinpä näkyy hänen korvansa vieroneen sitä kalevalaista lyhennystä, joka yllä on esitetty 9:nnessä kohdassa. Hänen runoissaan ei ole uudemmassa runokielessämme viljalti esiintyviä muotoja semmoisia kuin "onnettuutta", "toivottuutta" (— vieläpä "varhaisvaikuttamattuuutta"). Vain poikkeuksellisesti tavataan vanhalla suomalaisella runomitalla kirjoitetussa "Suvilaulussa": "Sydämeskö sulatuutta?" Tahtoisimme lukea tämän seikan hänelle ansioksi. Myöskään muihin uudemman runokielemme mauttomuuksiin ei Krohn ole ollut myötävaikuttamassa. Milloin joku nuoremman polven runoilijain käyttämä oudonpuoleinen sana soinnahtaa jo Krohnin runoudessa tapaamallemme, on se tavallisesti käyttökelpoista tavaraa, kuten esim. Eino Leinolla runossa "Kimmon kosto" tavattava sana *potkee*. Krohnin "Suksimiesten laulusta" tunnemme säkeen "Jalka potkee". — Uusimpaan runokieleemme näkyy vakiintuneen sanalle sydän rinnakkaismuoto *syön*, jota esim. V.A. Koskenniemi käyttää hyvin painokkaissakin paikoissa. Tätä jo Lönnrotin käyttämää, mielestämme rumaa muotoa Krohn välttää. Se osoittaa hyvää makua ja kieliäistia. Todistukseksi viitattakoon vain siihen, että Eino Leino, joka sanojen ja muotojen valinnassa on sangen ennakkoluuloton, käyttäen rohkeasti kieltä aina sen mukaan mitä tilanne kulloinkin vaatii, ei parhaissa tuotteissaan käytä sanaa *syön* = sydän.

Löydämme tietysti Krohnin runoista kuitenkin murteellisuuksia tahi omituisia muotoja, jotka osoittavat, että hän ei aina onnistunut täysin voittamaan kielen vastarintaa. Viipurilaiselle oli houkuttelevaa kirjoittaa helmii, ihmssilmii, purppuraperhoo, hämärässä horjuvii, retkii riettahien, polkui pilkkaajien, syntyty eriseuroi j.n.e. Samoin:

Kuuluu laulu loittoo.

Mun emä maahan puotti.

Käsi sauvan toinen rauvan teräväisen —.

Talonväälle syvään nukkuvalle.

Myöhemmin on runoilija itse vaihtanut "Suksimiesten laulussa" muodon *rauvan* muotoon *raudan*, vaikka muutos rikkoi loppusoinnun. Se osoittaa, että Krohn pyrki mahdollisimman lähelle normaaliproosaa. Täytyihän hänen korvassaan virheellisen loppusoinnun sorahtaa pahalta. Nykyaikainen lukija, joka jo vaatii ehdottomasti täydellistä loppusointua, tuskin voi olla kiitollinen tuosta Krohnin oikeakielisysharrastuksesta tässä tapauksessa eikä voi puolustaa sitä tässä muulla kuin sillä, että Krohnin aikana suomenkielisessä runoudessa ei asetettu kaikkein ankarimpia vaatimuksia loppusointuun nähden, kun kerran kieli silloisella kehitysasteellaan oli osoittautunut vastahakoiseksi semmoiseen. — Muodon *talonväälle* vaihtaminen muotoon *talonväelle* on taas luonnollinen seikka, pikkuasia rytminkin kannalta.

Murteellinen muoto *pauhajaa* (pro pauhaa) esiintyy aivan tilapäisesti. Samoin esiintyy Krohnilla suhteellisesti harvoin tuo kansanrunoudessa tavattava, mutta taidерunoudessa arveluttava pääte *-kana* (pro *-kaan*): silloinkana, puhkeskana, luulinkana, käännökänä. Toista samanlaatuista taidерunoudessa vähemmän toivottavaa päätettä, nim. *-nunna* käyttää Krohn myöskin verrattain säästeliäästi: sortanunna, paennunna (tahi lyhennettynä: huojentanna, synnyttännä). Molempien päätteitten käyttö kuuluu Krohnilla enemmän nuoruuden aikaan kuin myöhempien vuosien tuotantoon. Tässä yhteydessä voi mainita myös verrattain harvoin esiintyvät muodot sellaiset kuin: sydäntähän, veljeähän; velvollisuunna. Jos ryhtyy poimimaan murteellisuuksia ja omituisia muotoja Krohnin runoista, niin saalis osoittautuu Krohnin tuotannon laajuuteen nähden melkoisen niukaksi.

Yksi kielellinen omituisuus on kuitenkin runsaasti edustettuna läpi tuotannon: diminutiivimuotojen käyttö. Jos voisikin tässä otaksua jonkun verran saksan- ja venäjänkielen vaikutusta, niin täytyy kuitenkin katsoa diminutiivimuodot juuri runsaslukuisuutensa takia luonteenomaisiksi Krohnille. Miten paljon vähemmän löytääkään semmoisia Ahlqvistin runoista! Krohn on lempeämpi, hempeämpi, sirompi kuin Ahlqvist. Siksi hänellä on pitkin matkaa: viinitarhasessa, ikkunaisen alla, aurinkoinen (subst.), päivänen, pimeäinen, kurjainen, linnut laulaa virtosia, soittain kielosia (epäselyyden uhallakin!), kirkkahainen, ankarainen, emäntäinen, matalainen, Suomenniemyt, sulosilmyet — vieläpä helminen, nieminen, akkanen (aivan kuin sukunimiä!).

Joskus johtaa loppusoinnun tarve Krohnin käyttämään sanoja, joita hän muuten välttää: vaiki, läksi. Rytmin takia on hänellä myös joskus muotoja, joita muuten ei olisi syytä käyttää, esim.

Net kuka säilyttää sydämessään, siltä ei katoa *Koskahan* kuitenkaan nuoruus loistehineen.

Krohnin kielenkäytössä pistää nykyaikaisen lukijan silmään myös sana *neiti*. Kirjakielen kehitys ei ollut vielä 1860-luvulla täysin vienyt siihen eroitukseen, minkä kieli nyt merkitsee sanoilla neiti ja neito. Esteettistä nautittavuutta neiti-sanankäyttö ei vielä pahasti häirinne säikeissä semmoisissa kuin:

Oi neiti, rangaistukseni on tosin armoton.
Useinhan myös poika neiti-lemmen näin syyttää.
Metsän sorja neitinen.
Ja kalliolla neiti tuoss' istui ihana.

Pikemminkin voisi odottaa, että myöhäisempien sukupolvien korvissa sana neiti antaisi Krohnin säkeille hieman arkaistisen sävyn, joka varsinkin viimeisessä esimerkissä, Lorelein suomennoksesta otetussa, olisi eduksi. Kerran on Krohnilla myös *neito*: "Närkästyen neito lausui" ("Neuvo"). Murteellisuuksien lisäksi voisi Krohnin syntyperää muistaen otaksua hänen runokielessään olevan muukalaisuuksia. Niin ei kuitenkaan ole asian laita. Huomautimme jo edellä, että Krohnin proosakieli on ihmeteltävän vapaa svetisismeistä. Runokieli jo luonnostaankin vieroo muukalaisuutta. Omituista on kuitenkin, että Krohn, joka perin taitavasti korvasi suomenkielen epäonnistuneita lainoja ruotsinkielestä, käyttää vielä viimeiselläkin runoilukaudellaan sanaa rinki:

Rakkaan ruhtinaan nyt taaskin rinkihimme.

Runosuomennoksessa "Käynti valunpajassa" tavatan sanat passata, passari, kyttä. Siinä onkin kaikki korvaa loukkaava epäsuomalaisuus, mitä Krohnin runoista löydämme.

Sen sijaan on Krohnin sanastossa alkuaikoina suomalaisia sanoja, jotka hän pian itsekin huomasi epätyytyttäväksi. Poimimme "Syyn sovitukselta" seuraavat esimerkit: luoma (= Schicksal), valju (= unfreundlich), valjuus, suuteloilla apattaa, sydäntä hellää runnahtaa, haudan teljet ruhdaista. Tähän kuuluu myös, nähtävästi Santalalta (esim. Heinen "Du bist wie eine Blume" runon suomennoksesta) saatu sana hempukka. Nämä sanat kaikki katoavat pian Krohnin runoista. Kun Krohnin runollinen luomisvoima on korkeimmillaan, on hänen sanastonsa ylimalkaan runollista, korutonta ja luontevaa. Jokin tyylillinen kompastus, jokin mauttomuus silloin tällöin saattaa esiintyä, mutta ne ovat poikkeuksia. Kun Krohn kielen varoista itse muodostaa jotakin uutta, esiintyy tavallisesti hänen hyvä kieliäistinsa (tyyneykylmä, kantopoika). Aivan uusia sanoja hän esittää harvoin. Kuvaavia ovat ehdotukset *louhikäärme* (pro lohikäärme) ja *suvenkorento* (pro sudenkorento), joka viimeksimainittu ei kylläkään esiinny Krohnin runoissa. Krohn tekee uudistusehdotuksensa saadakseen käytäntöön *luonnollisemman* sanan,[181] hän tahtoo enemmän järkeä nimitykseen. Ajatuspuoli hänessä on voimakkaampi kuin tunnepuoli. Hän painuu mieluummin arkiseksi käyttämällä nimitystä *louhikäärme* kuin antaa mielikuvituksensa lähteä hillittömästi lentoon lähtökohtana hieman hämärä sana *lohikäärme*.

Yksi seikka Krohnin kielenkäytössä vielä mainittakoon. Hän kuten Ahlqvistkin katkoo sanoja enemmän kuin nykyaikainen maku sallisi, mutta ei enemmän kuin muut hänen aikalaisensa. Näimmehän edellä hänen itsensä tuomitsevan liiallisen sanain katkomisen virheeksi, joka suorastaan pilaa vanhan suomenkielisen taidерunouden. Tätä virhettä hän parhaansa mukaan välttää. Kun Krohn

alkoi runoilunsa, oli Ahlqvist jo kielenkäyttöön nähden kohonnut auktoriteetin asemaan. On kunniaaksi Krohnille, että hän verrattain pian vapautuu Ahlqvistin auktoriteettipainon alta. Niinpä esim. sellaista lyhennystä, että sanan kahdesta loppuvokaalista toinen on heittynyt,[182] jommoista Ahlqvistilla kyllä tapaa, on Krohn käyttänyt runoilukautensa alussa vain yhdessä sanassa ja vain kaksi eri kertaa, nim.:

Kätes armollisen alta mu' ei tempaa (Ps. 139).
Mu' oisit surreet ja itkeneet (Nuoruuttaan surija).

(Mansikoita ja Mustikoita III.)

Krohnin asema suomalaisessa kirjallisuudessa on sellainen, että hänen tyyliinsä ennemmin tahi myöhemmin on otettava perinpohjaisesti tutkittavaksi. Tällainen tutkimus voi tuoda esille ja selvittää yhtä ja toista runoilijan sisimmästä, vaikeasti tavattavasta olemuksesta. Mutta todennäköisesti se arvostelu, minkä tuleva tutkimus antaa Krohnin runotyylistä, on pääasiassa sama, mikä tulee lopputulokseksi tässä luvussa esittämistämme seikoista, nimittäin että Krohnin runotuotanto juuri tyyllisillä ominaisuuksillaan on kehittänyt suomenkielistä runoutta entistä suurempaan hienouteen, notkeuteen ja täsmällisyyteen.

V.

Runomuoto.

Ahlqvist kirjoitti v. 1871: "Meiltä kaikilta sekä saapi että pitääkin vaatia enemmän säännöllisyyttä taiteenmuodoissa ja huolellisuutta kielessä kuin uskaljaisuutta teosten kokoonpanossa tahi omaperäisyyttä aatteissa." [183]

Koko tähänastinen esityksemme osoittaa, että Krohnin suurimmat ansiot suomenkielisen runouden kehittämisessä ovat löydettävissä muodon puolelta. Se vaatii siis lähempää tarkastelua.

Suomalainen taiderrunous on vielä aivan nuori, mutta sen ulkonainen rakenne on ennättänyt olla monen vaihtelun alainen.[184] Kysymys runomitasta muodostui taiderrunoutemme ensimmäisinä kehitysvuosina niin tärkeäksi, että melkein kaikki suomalaisuuden miehet pohtivat sitä. Täten syntyi useita runomittateorioita, joiden kunkin oikeutusta koetettiin osoittaa myös käytännössä.

1800-luvun puolivälissä oli kirjavuus tässä suhteessa suurimmillaan. Kun Krohn aloitti suomenkielisen runoilunsa, ei runomittakysymys vielä ollut lopullisesti ratkaistu, mutta sai kuitenkin kohta Ahlqvistin teoriassa hyväksyttävän ratkaisun. Tämä kuvastuu Krohnin tuotannossa. Teorian horjuvaisuus ja hyvien esikuvien harvalukuisuus vaikuttivat, että Krohn ensimmäisissä runoissaan ("Sukeltaja", "Angeelikka", "Hurtti-ukko", vieläpä "Varpunen") liiaksi polki korkoa eikä hänellä ollut mitään varmaa kantaa koron ja laajuuden keskinäisestä suhteesta. Korkoteoria oli kuitenkin jo aivan voittamassa ja vuoden 1861 alussa Ahlqvist jo yksityiskohtaisesti esitti teoriansa. Siksi Krohnin lukuisat vuonna 1860 kirjoitetut runot jo rakentuvat varmalle teoreettiselle pohjalle ja ovat muodoltaan sujuvia ja hyviä. Korkeus on niissä runomitan perusteena. Missä sitä vielä tilapäisesti loukataan, siinä on kysymyksessä aloittelijalle sattunut kompastus. Laajuuden huomioonottaminen lienee enemmän vaistomaista kuin tahallista. Yksityiskohtainen tarkastelu selvittää asiaa tarkemmin.

Vanha suomalainen runomitta, jonka lait Porthan oli selvittänyt, antoi 1800-luvun alkupuolella aihetta vilkkaaseen väittelyyn. Alkaessaan runoilla suomeksi Krohn tuskin oli erikoisemmin saanut vaikutteita tuosta väittelystä. Olivathan hänen opintonsa ja harrastuksensa aluksi suunnatut toisaalle. Sen sijaan elävät esikuvat, Kalevala ja yleensä kansanrunous, olivat häntä innostuttaneet jo kouluaikana. Niinpä onkin Krohnin ensimmäinen suomenkielinen runo, "Suvilaulu", kirjoitettu vanhalla suomalaisella runomitalla.

Kalevalanmittaisia runoja on Krohnilla kuusi kappaletta. Muodon puolesta ne ovat kaikkein täydellisimpiä ja sujuvimpia koko Krohnin tuotannossa. Niitä sääntöjä vastaan, jotka nykyisin vallassa oleva teoria on omaksunut, hän rikkoo toisinaan siten, että panee lyhyen pääkorollisen tavun nousuun. Se tapahtuu seuraavissa kolmessatoista säkeessä:

Suotta _su_rekaan eneä.[185] (Neidon lohdotus.)
Sydämeskö _su_latuutta.
Hänpä, joka _su_ven saattoi. (Suvilaulu.)

Otti *iki*-orjaksensa.
Orjan selkä *_su_*juvaksi.
Jalan *nelin* juoksevaiset.
Virun *_sy_dän*-verissäsi. (Rauta.)
Ota toukka *_to_*veriksi. (Neuvo.)
Jopa tunsin, *_jo_pa* tiesin. (Luettuani Säkenien toisen parven.)
Kuule, *_mi_* tä sulle lausun.
Mitä *_ki_*viä kovia.
Mit' on *_pu_*roja povessas.
Ällös *_su_*rullinen Suomi. (Helsingin teaterin vihkiäisissä.)

Pahemmin loukkaa korvaa kahdessa säkeessä tavattava pitkän pääkorollisen tavun asettaminen laskuun:

Tulost' armahan *_au_*ringon. (Suvilaulu.)
Muuttuos *_muu_*tellessani. (Hels. teat. vihk.)

Muita virheellisyyskiä ei ole ja nämäkin hupenevat jokseenkin huomaamattomiin muun luontevan sanonnan joukkoon. Kaunistuskeinoja, alkusointua ja kertoa, on käytetty hyvällä aistilla.

Antiikin runomittain vaikutus suomenkielisen taideronouden muotoon on melkoinen. Niitä suomenkielellä jäljiteltäessä on runo mikäli mahdollista rakennettava sekä laajuudelle että korolle. Tähän tulokseen on tultu monien tutkimusten ja kokeilujen kautta. Kehityksen kulku kuvastuu jossakin määrin Krohnin runoissa.

Etupäässä vain heksametri ja pentametri ovat Krohnilla edustettuina. Nuorena hän oli kerran yrittänyt niiden käyttämistä ("Angeelikka"), mutta huomannut itsekin tuloksen epätydyttäväksi. Kielitaitokin oli hänellä silloin vielä liian heikko, kuten huomaa, jos tarkastaa joitakin säkeitä "Angeelikka"-suomennoksessa:

Huolissais hohise, jalava, sa vavahtelevainen,
Lehväsi paina alas haudalle Angeelikan!
Leppänen, latvassais eikö huolta ruikuta rastas?
Eikös, hauta, povees kaada yö kyyneliään?
Käy tähän Angeelikkain minun kanssain varjossa kuolon
Lehdet lueskelemaan muiston lakastunehet!
Silma näen minä vaan, oi taivahan tyttö; lehesä
Muotosi mulle näkyy, haahmona taas häviää.
Enkelini sulonen, Sa kukkiessasi kaunis,
Vielä lakastuessasi, — kuolos', eloses olit!
Enkeli maalla sa liehuelit — et astunu maata,
Maallisten himojen painoa paitsi olit.
Sentään olois ol' osaksi jo taivahallinen täällä,
Ennenkuin katosit, lähtevä lentoin usein.

Kypsyneenä runoilijana, runoilunsa toisella nousukaudella, Krohn valittaa, että heksametriä on vaikea kirjoittaa suomeksi. Tällöin hän oli omaksunut korkoteorian suomenkielisen runon perustaksi ja rakensi elegeisen runomitan yksinomaan korolle, jättäen siinä määrin laajuuden huomioon ottamatta, että se hämmästyttää Ingmanin ja Lönnrotin aikalaisessa. Tulos oli nytkin huono. Valaisevin esimerkki on runo "Armahalleni":

Pyhää pantuna tult' on pohjaan nuorukaisrinnan,
Luojan enkelien lahja lempeileväin.
Kuonast' erite luo se kullon kiiltävän pinnan,
Uhrisavuna vie sielun taivohon päin.
Ilmahan korkeellen sen loimu loistava entää,
Valkaisee valoineen yötäkin pime'impää;
Ympäri manteren, maan sen säihkyvät säkenet lentää,
Sydän jäätynehin syttymättä ei jää.
Mut voi poloa voi, jos lieden se hurjana heittäis,
Raivoten rauniot vaan jäljiks jättävä ois!
Voi myös, voi, tomu maan jos pyhän valkean peittäis,
Tuli jos taivahinen turhaan sammuisi pois!
Viaton Vestali Sä, oi tule ja tultani varjoo,
Viritä väsäyvää, hillitä hurjenevaa!
Siunauksena näin se valoa, lämpöä tarjoo,
Herran asehena suurta toimehen saa.[186]

Suomenkielen prosodian tulokset eivät vielä ole kyllin runsaat antaakseen varman pohjan runon rytmin analyysille. Mutta ei ole tarpeenkaan ottaa kriteerioksi muuta kuin tavallinen skandeeraaminen huomataksaan, että runossa "Armahalleni" on monta rytmin puolesta heikkoa säettä. Godenhjelm moitti Krohnin heksa- ja pentametreissä sitä, että ne rakentuvat yksinomaan korolle, sesuuria ei niissä saada esille ja on käytetty trokeita spondeitten asemasta — "hyljättävä tapa spondeista rikkaassa kielessämme".[187] Kun tarkastaa sellaisia moitittavia säkeitä kuin esimerkiksi:

Uhrisavuna vie sielun taivohon päin.
Sydän jäätynehin syttymättä ei jää.
Herran asehena suurta toimehen saa

niin huomaa, että runoilija niissä on pannut tavujen kimmoisuuden liian kovalle koetukselle. Asianlaita on, kuten Beckman sanoo, siten, että niin hyvin absoluuttiset tahtipituudet kuin myös se kieliaines, jolla ne täytetään, ovat jossakin määrin kimmoisia (s.o. voivat määrättyissä rajoissa mukautua toistensa mukaan), jolloin kuitenkin syntyy jännitys, joka ei voi nousta kuin määrätyn korkuiseksi, ilman että kokonaisuus rikkoutuu. Kvantiteetin merkityksen huomaa selvästi semmoisissa säkeissä, joissa on sekaisin kaksi- ja kolmitavuisia tahteja. Yhtenä rytmin rikkoutumisen syynä Krohnin heksa- ja pentametreissä Godenhjelm pitää sitä, että on käytetty trokeita spondeitten asemasta. Spondeella — hieman epäilyttävä termi suomalaisessa runousopissa — Godenhjelm tarkoittaa kaksitavuista tahtia eli runojalkaa, jonka laskussa oleva tavu on pitkä ja nousussa oleva myös pitkä (jolloin puolipitkäkin on koron takia pitkän veroinen). Godenhjelmin muistutus on aivan paikallaan, sillä Krohnin runoja tarkastamalla huomaa, että säkeitten heikkoja kohtia ovat juuri ne, joissa daktylia korvaamassa ei ole Godenhjelmin tarkoittama spondee, vaan sellainen kaksitavuinen tahti, jonka nousutavu on lyhyt tahi laskutavu lyhyt tai puolipitkä (pyhää, lahja, uhri, leimu, sydän, tomu, suurta, aina, hikoil[en], sitä, osaat, ole, sinä, katsomissa, suru, mutta, siipi[kalanen]). Tietysti ei ihan aina ole asian laita näin. On säkeitä, joissa paussi tahi ympäröivät tahdit tekevät mainitunlaiset trokeet siedettäväksi daktylin korvauksena, esimerkiksi:

Ole laiskana *veikko*, sitten ei raukene ruumiis.
Kaikki ne laiskana *eli*, laiskana loikkui ja lihos.

Yksinomaan korolle rakentuvat daktylit, joiden ensimmäinen tavu on lyhyt, tuntuvat myös toisinaan liian lyhyiltä ympäristössään (erite, savuna, poloa, viritä, valoa, asehe[na], minäpä, sinua, olepa, unonen, sydämet, hopean[hohtelevaisna] kohosi). Sen sijaan se Godenhjelmin moite, että Krohn heksametreissään ei saa esille sesuuria, ei ole täysin ansaittu.

Krohn otti yleensä huomioon asialliset muistutukset. Niin tässäkin. Kokeilut olivat hänelle opettaneet, että Godenhjelmin huomautukset olivat varteenotettavia.[188] Myöhemmin Krohn ei enää perustanut heksa- ja pentametriä yksinomaan korolle, vaan otti huomioon myös laajuuden. Entisiäkin runojaan hän myöhemmin korjaili tässä mielessä (esim. *hopeanhohtelevana* vaihdettu muotoon *hopeanhohtelevaisna*). Siksiäkin hänen heksametrinsä entistä täyteläisempänä vuoden 1873 promotiorunossa, ja vieläkin parempaa se on myöhemmissä juhlarunoissa. Laajuuden huomioonottaminen menee näissä runoissa niin pitkälle, että lyhyt korollinen tavu usein pannaan laskuun:

Ei tok' *yö* valoton, ei synkeä, ei sykisyinen,
Ei, vaan Juhannus-yö, Suomenmaan suvi-yö!
Moinen kosk' utuhunnullaan hämy siintävän seudun.
Kirkastettuna vaan Suomen kaikk' ihanuus.
Tarjoillen syliään ja lennättäin sata saarta.

Sesuurikin esiintyy entistä selvempänä ja pontevampana. Jokunen puutteellisuus laajuussuhteissa nähdään silloin tällöin. Spondeen asemasta on trokee ja sen kautta menty kimmoisuusrajan yli esimerkiksi seuraavissa promotiorunon säkeissä:

Peittyneenä on kaikki, mi kolkko on, kaikki mi kuollut.
Jalona haamoittaa koht' äärtä taivahan kannen
Korkeat harjanteet, honkaseppelepäät.
Vankka vanne, mi vahvaksi liittää manteren kupeet,
Musta, murtumaton, solkinen sankarivyö.
Ilma on hiljaa, tyynn', ei murra myrsky nyt honkaa,
Kalvon kirkkahan on rauha rikkumaton.

Paikoittain tekee paussi trokeen käyttökelpoiseksi. Esim.:

Näin, vaan näin veden peili täydelleen kuvaella.

Toistapa on suviyönä, vihreä sepele päässä.

Korolle perustettuja daktyleja, joissa ensi tavu on lyhyt, on promotiorunossa: juhannus, jalona, kepeesti, solue(leiksen), sydän, jota ei, elämä. Runoista "Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi" ja "Aleksanteri II:n 25-vuotisenä hallituspäivänä" löydämme vain kaksi korolle perustettua daktyliä: Egyptin,[189] ihaile(maan), — sekä spondeitten asemassa: oirail(len), kohoo, aseini', halla, usein, takai(sin), eloon, sulaa(kin), oraaks', syvään, vapaan.

Usein Krohnin heksametreissä poljento luontevasti mukautuu sisältöön. Runossa "Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi" saa sanonta paikoittain hitaamman tempon, kun esitetty tunnelma on raskas ja vakava. Esim.:

Muut vaan kiitelköt sotasankarien verityötä,
Työt' yli kaiken työn kuuluna loistelevaa!
Muut ihaelkohot vaan kun valloitusvankkuri vieree.

Vaikk' perinnöitähän et toisilta ryöstänyt pois.
Mait' avarampia ei moni muu ole laskenut alleen.

Viel' apumiehikseen Manan kalmankarvaisen mailta
Nyt nälän kalvavan huus, huus ruton julman se myös.
Vaan ei ne kuitenkaan kukistaa sua koskahan voineet,
Murtaa voimias ei, miehuuttasi ei myös.
Näin vuos vuodelta ain' yhä laajemmaks levis valtas.

Tempoa hidastuttavat täysinäiset spondeet sekä säkeitten alussa esiintyvät daktylit, joiden korkosuhteet ovat, jos niiden merkitsemiseksi käytetään numeroita 3-0, tavallisesti 320. Samanlainen tekniikka esiintyy muuallakin Krohnin viimeisissä juhlarunoissa. Viivähtelyä, lausutun mieleen painamista, edistävät myös säkeen osien toistot — keino, jota Ahlqvist lienee ensimmäisenä meillä käyttänyt. Esim.:

Suojaan turvautuen, pelotoinna nieminen nientä
Luoksehen houkuttaa, tarjoillen syliään,
Tarjoillen syliään ja lennättään sata saarta — — —

Näin, vaan näin veden peili täydelleen kuvaella
Voip' ihanuuksia maan, taivaan loistoa myös,
Taivaan loistoa myös ja kaareuvaa sinikantta.

Tähän verrattavaa on promotiorunon alussa oleva hidas siirtyminen kuvasta toiseen, jolloin edellisen säkeen sanoja toistetaan seuraavassa.

Heksametrin ja pentametrin käyttö rajoittuu Krohnilla melkein kokonaan juhlarunoihin. Kuitenkin oli Krohn heksametrirunoilijana tehnyt merkittävää työtä, jota eräs tutkija (W. Siukonen, Suomalaisen heksametrin ja elegian historia. Käsikirjoitus) kuvaa sanoilla: "Hän ikäänkuin johtaa koronpuoltajat ottamaan tarkempaan huomioon myös laajuuden vaatimukset ja siten yhdessä Oksasen kanssa käytännössä koettaa sovittaa näitä eri suuntia, jotka tähän saakka olivat olleet ainaisessa taistelussa keskenään." Vaikka Krohn lopulta hyvin hallitsi heksametriä ja elegeistä runomittaa, niin eivät ne olleet se ilmaisumuoto, jota hänen lyrillinen luonteensa tarvitsi. Eivät muutkaan antiikin runomitat häntä houkuttelleet. Vain kerran hän on jäljitellyt sapholaista runomittaa ("Taideniekka-seuran vuosijuhlassa"), tosin sangen hyvin, mutta ei ensimmäisenä suomenkielellä. Kalevalan mitta antoi, kuten olemme nähneet, hänelle suuremman liikuntavapauden ja oli enemmän hänen luonteensa mukainen, mutta ei sekään ollut hänelle sopivin muoto. Uudenaikaiset eurooppalaiset runomitat viehättivät häntä enemmän. Ne olivat sittenkin lähempänä häntä, sillä niitä hän oli käyttänyt ruotsiksi ja saksaksi runoillessaan, niihin vieraskielistä runoutta lukiessaan eläytynyt. Uuden ajan ihmisen tunne-elämän vivahduksia ja aatemaailmaa ilmaisemaan kelpaavat parhaiten uudet runomitat.

Modernia runomittoja käyttäessään Krohn rakensi sen runomittateorian pohjalle, joka hänen aikanaan oli vallassa. Ahlqvistin vakiinnuttaman teorian mukaan suomalainen runo on perustettava korolle, mutta laajuuskin on vielä aluksi kielen nykyisellä kehitysasteella huomioon otettava. Suomenkielen luonteen tarkka tunteminen ohjasi Ahlqvistia runomittateorian muodostamisessa, mutta niin paljon edellä ajastaan Ahlqvist ei ollut, että hän olisi vapautunut vieraitten esikuvien ja vanhan ajatustavan vaikutuksesta. Jos on voitu sanoa Euroopan suurten sivistyskansojen runousopeista, että ne ovat olleet viimeisiin aikoihin asti vain antiikin runousoppia, niin sitä suuremmalla syyllä voi sanoa, ett'ei meillä runomittateorian luomisessa lähdetty suomenkielen hengestä ja vaatimuksista, vaan tutkittiin, miten käytettävissämme oleva kielilaines parhaiten saataisiin sulloiksi muualta lainattuihin kaavoihin. Krohnin kuten hänen aikalaistensakin käsitys uudenaikaisesta suomalaisesta runosta oli

pääasiassa seuraava: tahdit ovat trokeita tahi jambeja, daktyleja tahi anapesteja, ja ne ovat rakennettavat korolle. Myös on olemassa spondee, joka voi korvata kolmitavuisen tahdin. Kun näitä tahteja täydellisinä tahi vaillinaisina sopivasti yhdistellään, saa runo asianmukaisen rytmin. Emme löydä Krohnin runoista peooneja emmekä mitään kapinaa ajan yleistä naivia käsitystapaa vastaan.

Tämmöinen on ollut Krohnin käsitys runon rakenteesta alusta pitäen. Ensi askeleet teoriaa käytäntöön soveltaessa olivat hiukan horjuvia, ja siksi tapaamme alussa koron polkemista:

Parempii laulajoita
Keväällä kun tulee,
Niin kuunnellessaan noita
Jo varpu vaikenee.

Tahi "Hurtti-ukon" suomennoksessa:

Huomenna kun tappeluhun mennään,
Aivan toista neuvoa pitää,
Juoskoon kell' on notkeampi jalka,
Mie en jaksakaan enää.

Tämmöiset paikat ovat aloittelijan kompastelua, sillä niitä on harvassa ja runoilija on ne myöhemmin korjannut. Vaisto ja lisääntyvä tottumus ohjasivat olemaan loukkaamatta korkoa ja ottamaan sen ohella laajuuttakin huomioon, ja näin Krohn teoriansa ahtaudesta huolimatta saa syntymään hyviä, sujuvia säkeitä. Krohnin runojen tarkastelu osoittaa, että hänellä aina runon muodon perustana on runokaava, rytmin abstraktio, jota hän uskollisesti ja huolellisesti koettaa seurata.

Suomenkielen yleinen luonne on kieltämättä sellainen, että sille on ominaista aleneva, laskeva rytmi. Siksipä onkin väitetty, ett'ei jambinen tahti runossa yleensä ole kieleemme lakien mukainen, vaan jambiset säkeemme ovat vain esitahdilla varustettuja trokeisia.[190] Käytännön, itse runoilun kannalta kysymys jambisten säkeitemme oikeasta laadusta on jokseenkin vähäarvoinen, sillä runossa ei, kuten Olof Östergren sanoo, ole tärkeintä mitattava runokaava, vaan mittaamaton henkinen intuitio.[191] Henki ottaa sanat ja aksentit palvelukseensa ja muodostelee niitä tarkoitustensa mukaan tuoden näkyviin runoilijan individualiteetin. Samalla runomitalla laulaa toinen runoilija iloisia asioita, toinen murhettansa. Toiselta puolen taas on nousevan ja laskevan rytmin yleissävyssä semmoisenaan eroitus, jota runoilija ei voi olla huomaamatta ja hyväkseen käyttämättä. Esitahti ja esiintyvän kieliaiineksen laatu saattaa antaa suomalaiselle säkeelle, jonka rytmiä kieliteoreetikko sanoo laskevaksi, sellaisen sävyn, että se tuntuu sisältävän nousevia, yleneviä tahteja. Sisällys, joka ilmaisumuodokseen tarvitsee mieluummin tämänsävyyisen poljennon, lisää vielä sitä vaikutusta, että rytmi on nouseva. Se seikka, että Krohn on ainakin kuvitellut kirjoittavansa jambisia säkeitä, on vaikuttanut hänen runojensa muotoon. Tarkastaessamme Krohnin runojen ulkonaista rakennetta voimme jättää huomiotta kysymyksen jambisten ja anapestisten säkeitemme todellisesta laadusta ja katsoa asiaa hänen runoteoriansa kannalta.

Havaitsemme Krohnin runoista, että hän oli mieltynyt jambiin, vaikka hän hyvin huomasi, minkä vaikeuden suomenkielessä pääkoron esiintyminen säännöllisesti sanain ensi tavulla ja yksitavuisten sanain vähälukuisuus tuottaa jambisten säkeitten sepittäjälle. Luontainen vilkkaus saattoi hänet tavoittelemaan vauhdikasta sanontaa ja ripeätä tempoa. Tämän saavuttamiseksi näytti jambinen säe sopivammalta kuin trokeinen. Jambisia säkeitä onkin Krohnilla enemmän kuin mitään muita. Äskemmainitun vaikeuden voittamiseksi jambisia säkeitä seipittäessä salli runomittateoria sellaisen kolmitavuisen sanan käyttämisen jambisen säkeen alussa, jonka keskimäinen tavu on pitkä tahi kaikki kolme tavua lyhyitä. Tämmöiseen laajuudelle perustuvaan, korkoa polkevaan, inkongruenttiin alkuun turvautuu Krohn verrattain usein. Sitä ei voi pitää heikkoutena, varsinkin kun ottaa huomioon, että semmoisissakin kielissä, joiden kieliaines paremmin sopii jambisiin säkeisiin kuin trokeisiin, on vapauksia jambisen säkeen alussa.[192] Jos säkeen alussa on sana, jolla on erikoisesti painoa, on inkongruenttisäkeen alku sisällön laadulla perusteltu ja säe tuntuu luontevalta. Esim.:

Petosta, valhetta on lempi,
Mitätön, tyhjä uni vain.

Varkailla muilla leipää on
Ja vettä juomanaan.

Unhoittaa pois
Sit' en mä vois.

On musta yö, on synkkä syksy-yö,
Rajusti rankkasade maahan lyö,

Vinhasti vinkuu ääni myrskytuulen.

Vaarassa onko jälleen isänmaa?
Sotako rannalla taas liikkuu täällä?
Vihollisjoukotko taas valloittaa
Yrittää Savon turvaa — — — —.

Aina eivät Krohnilla inkongruentit jambisten säkeitten alut ole ylempänä mainitun säännön mukaiset. Muodoltaan liian epäsäännöllisiä ja yllättävämpiä kuin sisällysvaatisi ovat sellaiset säkeet kuin:

Puoluekiihkona kun raivoaa. (Tervehdysrunoja, — IV.)
Hänet on Ranskan miekka kaatanut. (Syyn sovitus, 3 koht.)

Ne vaikuttavatkin heikoilta ja ovat katsottavat lapsuksiksi. Mutta semmoiset ovat aivan harvinaisia Krohnin runoissa. Yleensä ja varsinkin loppupuolella ikäänsä Krohn oli hyvin huolellinen valitessaan sanoja jambisen säkeen alkuun, koettipa mikäli mahdollista saada siihen sellaisen kolmitavuisen, jossa keskitävy on pitkä ja muut tavut lyhyitä. — Toisinaan on Krohnilla jambisen säkeen alussa kaksi korotonta, laskuun kuuluvaa tavua, mikä kylläkin käy päinsä rytmin tahi sujuvaisuuden siitä kärsimättä. Esim.:

Näen sulla kauniit silmät,
Näen sulla soman suun.
Sua sikskö rakastan ma? —
Niin ompi monen muun.

Kun runon rytmi on selvästi siirtynyt lukijan tajuntaan, saattaa rohkeampikin kahden korottomaksi tarkoitettun alkutavun käyttäminen käydä päinsä erikoisemmin haittaamatta runoa. Semmoinen säe on runossa "Keväällä 1876":

Sulaneitten hankien alta,
jonka kaavana tekijän mielessä on ollut

.. | - - | - . . | - .

vaikka se luonnollisella tavalla lukien noudattaa kaavaa:

- . . | - . . | - .

Krohn noudatti rytmin abstraktiota yleensä niin uskollisesti, ett'ei hän huolinut ottaa luonnollista lukemista kriteerioksi. Tässä esitetty säe on runossa viidentenätoista ja runon ensimmäinen inkongruentti säe. Nelitavuisen tahdin käyttäminen tässä ei tietenkään ole ollut Krohnin tarkoituksena.

Jambisia säkeitä käyttää Krohn kaksitahtisista aina kuusitahtisiin asti. Lukuisimmin edustettuina ovat viisitahtiset loppusoinnolliset jambisäkeet. Krohnin runouden lyyrillisen luonteen mukaista on, että viisitahtiset loppusoinnuttomat jambisäkeet — Shakespearen ja yleensä draaman säemuoto — esiintyy vain pari kertaa.

Yksinomaan korolle rakennettuja trokeita käyttää Krohn myös runsaasti, lähes yhtä paljon kuin jambeja. Trokeisia säkeitäkin hänellä on kaksitahtisista aina kuusitahtisiin asti. Juhlarunoissaan hän turvautuu kokonaista viisi eri kertaa kahdeksantahtiseen trokeesäkeeseen, joka kuitenkin on vain typograafisen asunsa takia sitä, sillä sesuuri jakaa sen kahteen nelitahtiseen osaan. Malli on saatu Runebergiltä, säkeet kun ovat muodostetut samalla tavoin kuin Runebergin runossa "Fänrikens marknadsminne".

Kolmitavuisia tahteja, daktyleja ja anapesteja, käyttää Krohn uudenaikuisissa runomitoissa paljon vähemmän kuin kaksitavuisia tahteja. Poikkeuksetta hän niiden lomaan sekoittaa kaksitavuisia. Anapesteja rakentaessaan hän ottaa huomioon myös laajuuden, kuten nykyjäinkin tehdään. "Men Ordet har ej Klang blöt, har Lod og Duft dertil", sanoo Georg Brandes. Se, mitä olemme havainneet Krohnin fantasiatoiminnan laatua tarkastaessamme, saattaa otaksumaan, ett'ei Krohn ole niitä runoilijoita, joille rytmi on runon syntymäprosessissa aina alkukohtana, sen tunnelman ensimmäisenä ilmaisuna, jonka pohjalta runo nousee. Pikemminkin on todennäköistä, että hänellä tavallisesti visuaalinen aines kehittyi aikaisemmin kuin akustinen ja rytmillinen. Toisinaan hän suorastaan etsi ulkoapäin sopivaa rytmiä tunne-ilmaisukseen. Rytmikko ja melodikko sanain varsinaisessa merkityksessä hän ei koskaan ole ollut. Hänen mieleensä nousi kuvia ja hän nautti niiden väriloistosta. Näemme hänessä jo nuorena taipumusta äännemaalaukseen, jota hän runoissaan tuskin harjoittanee tietoisesti, vaan se tapahtuu vaistomaisesti. Hänen sanoissaan semmoisinaan on usein "Lod og Duft", vaikkakin hän yleensä tyylikeinoillaan, etupäässä epiteeteillä, saa kuviinsa enemmän väriä ja loistetta kuin muut hänen

aikanaan esiintyneet suomenkieliset runoilijat. Onhan jo runossa "Varpunen" alku m.m. siinä esiintyvien s-äänteitten takia kuin linnun sirpatusta:

Jos ruikutella voisin
Mä kielin sataisin
Tai kiurusena oisin
Kohoova pilvihin.

L-äänteitten vaikutuksesta "Lorelein" suomennoksessa ja runossa "Pikku Julius vainaa" on jo ollut puhe. Runossa "Järven rannalla" on ensimmäisten säkeistöjen raskas, tumma sävy osittain äännemaalauksella saavutettu. Kun rytmi Krohnilla kuvaa jotakin liikettä, yhtyy siihen ainakin jonkun verran äännemaalauksikin ("Suksimiesten laulu", "Helmi ja isänsä"). Runoilija valitsee sanat vaistomaisesti niin, että niiden äänneyhtymät eivät vain hivele korvaa, vaan myös antavat sanonnalle väriä. Vaikuttavaa äänteitten asettelua, jota säkeitten inkongruentti alku vielä tukee, on runossa "Karkuri":

On musta yö, on synkkä syksy-yö;
Rajusti rankkasade maahan lyö,
Vinhasti vinkuu ääni myrskytuulen.

Myöskin alliteratiolla saattaa olla osaa äännemaalauksessa efektin vahventajana, kuten juuri siteeratut säkeet osoittavat. Samoin esim. säkeissä:

Miekkain melske kuuluu täällä,
Kuuluu kalske kilpien.

Krohnin runoista voisi poimia paljon semmoisia paikkoja, joissa runon päävievätyksenä oleva sisällön ja muodon sopusointu kuvastuu myös vokaalien ja konsonanttien melodiassa. Äänteet, joiden sointu on pehmeä ja hillitty, kohottavat Krohnin runoilille ominaista vienoa lyyrillisyyttä. Mutta kun runoilijan mielen täyttää katkeruus ja pyhä viha, silloin sanonnassakin ovat vallitsevina soinnultaan kovat äänteet, esim.:

Tuhma, raak' on suomalainen!

Nämä viittaukset riittänevät antamaan käsityksen esittämästämme huomattavasta puolesta Krohnin runoudessa. Äännemaalauksesta ja säkeitten melodiasta puhuttaessa onkin viittauksiin tyytyminen, sillä "äänteitten vaihtelu säkeessä kuuluu", kuten Söderhjelm sanoo, "sisäisimmän luomistyön salaisuuksiin, joista analyysi voi yrittää tavoittaa vain välähdyksiä". Helposti voi äännevaikutuksia tarkastellessaan erehtyä esittämään omia kuvittelujaan yleispätevinä havaintoina. Tutkimusten tulokset tällä alalla ovat usein perin häilyviä.[193]

Synnyinäinen hyvä aisti, jota runouden lukeminen vielä oli kehittänyt, johti Krohnia, kun hän sepitti säkeitään. Kun tiedämme, että hän erikoisesti ihaili ja uutterasti tutki Runebergin runoutta, on lähellä se ajatus, että hän rytmillisiin ja akustisiin efekteihin nähden on saanut paljon vaikutusta Runebergiltä. Näissä asioissa hänellä oli kyllä koko joukko opittavaa esikuvaltaan.[194] — Runebergin vaikutuksesta runomittoihin Krohnilla on edellä jo ollut esimerkkejä.

Yhdistäessään säkeitä säkeistöiksi Krohn jo alusta pitäen käyttää monenlaisia yhdistelytapoja ja saa täten syntymään vaihtelevia runomuotoja. Hyviä esikuvia hänellä oli nähtävänään yllin kyllin, lähinnä Topelius. Hänen runoistaan Krohn sai yllykettä pyrkiä muodon keveyteen ja melodisuuteen. Aikaisemmat viittauksemme vieraisiin vaikutuksiin Krohnin runoissa ovat useasti koskeneet myös runomittaa, nimenomaan säkeistöjenkin rakennetta. Kenties luonteenomaisinta Krohnille on jokseenkin yhtäpitkien säkeitten yhdistäminen säkeistöksi. Mutta usein myös on säkeistön viimeinen säe lyhyempi kuin edelliset, jolloin se ikäänkuin pyöristää säkeistön ajatuksen eheäksi kokonaisuudeksi, rytmi hiljenee, tunne tiivistyy. ("Neidon rukous", "Pää pystyyn!", "Sun tahtosi tapahtukoon", "Pohjolan valkeneminen"). Toisinaan taas päinvastoin säkeistön lopussa on pitempi säe tahi pitempiä säkeitä kuin edelläolevat, jolloin tämän loppuun liittyy tunnepaisutusta ("Ijankaikkinen autuus", "Ainoa hetki") tahi mielikuvitus levitteleikse, liittää laajemmille liikkuma-aloille tahi myös kokoaa tulokseksi aikaisemmin esitettyä ("Tampereen kaupungin satavuotiseksi juhlaaksi"). — Eripituisten säkeitten vaihtelu tavallisesti mukautuu hyvin runon sisällykseen ("Purjehdusretki", "Suksimiesten laulu").

Vaihtelevaisuudestaan huolimatta eivät Krohnin runojen säkeistöt ole niin konstikkaita, että mitään olisi uhrattu luontevuudesta. Ne eivät ole tekemällä tehtyjä eivätkä pingoitettuja, mutta merkitsevät kyllä tietoista pyrkimystä "laajennella viisikielinen kannel uusin kielin". Vaikeuksia oli, mutta kuitenkin Krohn onnistui tässä laajentelussa erittäin hyvin. Hänen sepittämänsä ensimmäinen suomenkielinen *ottave rime* ("Vieras lippu") on hyvä näyte hänen taitavuudestaan vaikeitten runomittojen käyttämisessä. Vielä vaativampaa sonettimuotoa on Krohn käyttänyt vain kerran ("Rouva

Winterhjelm'in muistikirjaan") eikä hän tässä ole uran aukaisija, sillä hänellä on edelläkävijöitä, mutta Krohnin sonetti on kaikin puolin hyvä. Hän pani paljon huolta muotoon ja kehitti tässä suhteessa suomenkielistä runoutta tuntuvasti, mutta sisällitys ei joutunut koskaan kärsimään muodon kustannuksella. Selvyyteen ja täsmällisyyteen yhtyy Krohnin runoissa sanonnan luontevuus ja muodon sulous. Silmiinpistävää on, että säe useimmiten muodostaa ajatuksellisesti kokonaisuuden. Häiritseviä enjambementteja, semmoisia kuin runon "Puolen vuoden päästä" alussa, esiintyy harvoin. Yksityiskohtiin asti ulottuva huolellisuus säkeitten ja säkeistöjen rakentamisessa asettaa Krohnin teknillisenä taiturina aikalaistensa yläpuolelle, runomittateoreetikko ja kielivirtuosi Ahlqvistkin mukaan luettuna.

On vielä tarkastettava n.k. kaunistuskeinoja Krohnin runoudessa.

Kirjoittaessaan runoa Kalevalan runomitalla Krohn tietysti käytti kertoa ja alkusointua, eikä niiden käyttäminen hänelle tuottanutkaan vaikeuksia. Samat kaunistuskeinot, varsinkin alkusointu, siirtyivät hänellä muihin runoihin. Emme voi havaita hänen menneen niiden käyttämisessä koskaan liiallisuuteen tahi mauttomuuteen. Ajatus oli hänelle tärkeämpi kuin soinnut, sanahelinä ilman täsmällistä sisällystä oli hänelle aivan vierasta.

Mutkikkaampi asia oli loppusoinnun käyttäminen. "Suonion runoelmilla on ylimalkain siistikäs ulkomuoto; runomitan ja loppusoinnun käytännössä on tekijä varsin tarkka", sanoo Godenhjelm.[195] Oman aikansa vaatimukset loppusointuun nähden Krohn siis hyvin täytti. Voinee huoletta väittää, että hän tässä suhteessa oli yhtä etevä kuin kaikkein parhaat hänen aikalaisistaan. Mutta myöhempi aika arvostelee asiaa toisin. Nykyisin vaaditaan loppusoinnulta ehdottomasti täydellistä puhtautta. Tätä vaatimusta ei Krohnin runous täysin vastaa.

Loppusointua käyttää Krohn hyvin mielellään. Hänen kootuissa runoissaan on vain kolme semmoista runoa, missä tätä kaunistuskeinoa ei ole käytetty, jos emme ota lukuun Kalevalan mitalla kirjoitettuja ja antiikin runomittoja jäljitteleviä runoja. Loppusointujen suosimista osoittaa sekin, että Krohn runossaan "Armahalleni" on varustanut heksa- ja pentametrit loppusoinnulla ja että hän sitoo toisinaan kolmekin säettä yhteen loppusoinnuilla. Kuitenkin tuotti loppusointujen löytäminen hänelle suuria vaikeuksia, kuten näemme hänen ensimmäisistä runosuomennoksistaan ("Sukeltaja", "Hurtti-ukko"). Ensimmäisessä hänen julkaisemassaan runosikermässä "Mansikkain ja Mustikkain" II osassa on paljon epätäydellisiä loppusointuja ja jokseenkin samanlaisena pysyy hänellä asia loppuun asti (vrt. esim. "Hyljätty äiti"). Tehdyt laskelmat osoittavat, että Krohnilla loppusoinnuista noin 10 % on epätäydellisiä.

Huomattuaan omista kokeiluistaan ja aikalaistensa sekä edeltäjiensä tuotteista suomenkielen riimiköyhyyden Krohn ryhtyi miettimään keinoja tämän pulman auttamiseksi. Mietiskelynsä tulokset hän julkaisi kirjoituksessaan "Sananen riimistä suomenkielisessä runoelussa".[196] Huomautettuaan tässä kirjoituksessaan m.m., että "pääte-riimit runsaalta käytettynä ovat yksitoikkoiset, ikävät", Krohn jatkaa:

"Esi-isät siitä pulasta selvitteliivät sillä etteivät täysiriimejä vaatineetkaan, tyytyen puoliriimeihin (assonanseihin). — — — Mutta muiden kielten täysiriimeihin tottuneesta korvastamme eivät juuri puoliriimit soi suloiselta; ainakin pitäisi niiden käyttämiselle panna ahtaat rajat. Niin sopisi esim. semmoissa sanoissa, missä loppuäänikkään edessä on enemmän kuin yksi kerake taikka yksi kerake ja *i*, edellisessä tavussa vaihetellen käyttää *o = u* (sormi = nurmi), *e = i* (helmii = silmii), *ä = e* (välkki = helkki), *ö = y* (röijy = lyjy). Epätietoista on voineekos soinnuttaa *a = o*, *ä = ö*. Muutama edellisen kerakkeen vaihetus lienee myös suvaittava, esim. tulva = turva, julma = surma, sulhe = murhe, mutta tuskin muiden kuin *l:n* ja *r:n*.

"Pääasia olisi siis, että saataisiin täysiriimein joukko enetyksi. Pääteriimejä meillä kyllä on yltäkyläisesti, mutta niinkuin jo yllä on mainittu ne eivät ole soivia ja ikävyyttävät, jos heitä runsaasti viljelee. Senpä puutteen saisi autetuksi sillä, että viljeltäisiin kolmi- ja nelitavuisia riimejä, niinkuin jo esi-isätkin tekivät. Semmoista on Suomen kieli erinomaisen rikas, varsinkin kun tässä hyvinkin saisi vaihetella antipenultiman kerakkeita ja äänikkäitä, esim. halpana = salpana, vaivoista = raivoista, lahjoitta = varjoitta, kalmalla = kalvalla, jaloilla = paroilla, puuttumatta = muuttumatta, virvoitellen = kilvoitellen j.n.e. Tästä olisi varsinkin se etu, että saataisiin soivia parittoman tavuisia riimejä, jotka jotenkin palkitsisivat ykstavuisen sanain puutteen. Varottava kuitenkin olis, ett'ei innokkaammissa lauluissa, missä suurempaa painoa tulisi värsyn lopputavuuille, riimiksi käytetä sanoja, joiden viimeinen tavuu on lyhyt, esim. kauloista = pauloista; sillä niillä ei ole lopussa sitä tarpeellista voimaa. Käytettäköön semmoissa paikoissa ykstavuisia sanoja taikka monitavuisia, joiden viime tavuu on pitkä, esim. kilvoittaa = pilkoittaa.

"Kakstavuisia riimiksi kelpaavia sanoja kielessämme löytyy välttävästi, varsinkin jos ei pelkäisi lyhyttavuisia kuin esim. pala = kala. Välttää ne kuitenkin pitäisi daktylisessa mitassa, jossa heihin tulisi enemmän painoa kuin mitä kykenevät kannattamaan, esim. Sittepä urhea sankari jalo. Mutta vakaammassa trokeisessa ja jambisessa mitassa ne kyllä kelpaisivat, varsinkin jos edellisen sanan viime tavuu on pitkä ja viivytyksensä siinä ikäänkuin helpoittaa painon seuraavalta lyhyeltä, esim. Välähtipä silmiin

valo. Vielä paremmat kuin nämä kokonaan lyhyet ovat ne sanat, joiden toinen tavuu on pitkä, esim. kalaa — palaa; sillä niiden alkutavuun korko tulee lopputavuun pituudelle vastapainoksi väkevämmäksi."

Tämän jälkeen kirjoittaja esittää riimien kartuttamiseksi käytettäväksi eräitä lyhennyksiä. Hänen esittämänsä yhdeksän eri lyhennysmahdollisuutta olemme aikaisemmin jo maininneet kielenkäytöstä puhuessamme.

Kuten näkyy, ovat Krohnin ehdottamat menettelytavat enimmäkseen sangen arveluttavia eivätkä ne ole saavuttaneetkaan kannatusta.[197] Ne selittävät meille kuitenkin, että suuri osa Krohnin puutteellisista loppusoinnuista on tahallisia, Krohnin itsensä täysin kelvollisiksi katsomia. Semmoisia edellä esitettyihin sääntöihin perustuvia kaksitavuisia sointupareja ovat esim.: sortuis — murtuis, ollut — tullut, kulkus — polkus, sortaa — murtaa, sormet — nurmet, orja — hurja, huiman — voiman, ennen — tännen, ihaellen — jällen, petti — jätti, tähden — lehden, lempeästi — esti. Kuitenkaan ei Krohn läheskään aina noudata omia sääntöjään. Useat kaksitavuiset loppusoinnut, joita hän käyttää, eivät ole hänen sääntöjensä mukaisia. Suurin joukko näistä on sellaisia, joissa konsonantit kyllä sointuvat täydellisesti, mutta toisen sanan jommassakummassa tavussa on pitkä vokaali, vaikka toisessa on lyhyt, joten ei synny täydellistä loppusointua. Niitä ovat: pyhää — yhä, toista — loistaa, pientä — rientää, ryöstää — yöstä, taivaan — aivan, kohta — hohtaa, hetken — retkeen, valvoo — kalvo, ihanuutta — muuttaa, hiipii — siipi, joutuu — soutu, perhoo — verho, silmii — ilmi, tarhat — parhaat, poista — loistaa, kastaa — lasta, taasen — kirkkahasen, vaino — aino, soiva — loivaa, laulaa — kaula, johti — tohtii, lainaa — paina, paistaa — matkalaista, karkaa — parka, kansaa — toisiansa, täällä — ryntäämällä, rauha — pauhaa, mykkä — sykkää, Luojaa — suoja, nuoren — tuoreen, työstää — työstä. — Vokaalien ollessa samat rikkovat taas konsonantit soinnun seuraavissa pareissa: kuiten — muitten, parhailansa — kanssa, kaikki — vaiki, suurta — uutta, taitaa — laittaa, lakkaa — makaa, kuullen — tuulen, kautta — auta, neiti — heitti, kansa — kanssa, tiettiin — vietiin, juotti — vuoti, vielä — siellä, mitään — ikään, saanut — laannut. — Konsonantit sointuvat, mutta joku vokaaleista on erilainen seuraavissa: kylmän — silmän, luske — ryske, reuna — louna, kallioita — lohkaraita, riita — siitä, itkee — pitkää, Väinämöisen — jäisen, riemut — niemyt, lainehiksi — kukkulaksi, sydämistä — tuhansista, löysi — täysi. — Vielä tavataan seuraavat kaksitavuiset epätäydelliset loppusointuparit: rientäis — entäis, ihaellen — jälleen, pyrkein — jyrkkäin, piennä — liene, meitä — peittää, äiti — heitti, rauta — auttaa, huolet — kuolleet.[198]

Kaksitavuiset loppusoinnut ovatkin tuottaneet Krohnille enimmän vaikeuksia. Yksitavuisista loppusoinnuista ovat vain muutamat virheellisiä: jäi — ei, löi — vei, vaan — valistain, pää — sä, mä — ylistää. — Kolmi- ja nelitavuisien riimien ja puoliriimien lukumäärä ei Krohnilla ole suuri. Niitä ovat: ritari — pikari, murheiset — turha[i]set, vilkahtaa — kilkahtaa, kirvoita — virvoita, perillään — erillään, ankarin — sankarin, ylpeä — kylpeä; haivuttapi — taivuttapi, huiskaellen — kuiskaellen, orjuudessaan — kurjuudessaan, lempeämpi — hempeämpi.

Joskus, hyvin harvoin kuitenkin, voi Krohnilla kohdata identtisiä riimejä, joko samoja sanoja tahi samanmuotoisia eri sanoja: nojassa päin — nurinpäin; — — tulee valtaherra orjan luo — käskyt tiuskaa, hirmun luo. — Tämmöiset riimit ovat vaikutukseltaan heikkoja. Eri asia on, jos saman loppusoinnun toistaminen ei johdu riimihädästä, vaan on taidekeino. Silloin sen teho on suurempi. Esim.:

Lapioi, lapioi!

Hautuumiesi, lapioi!

Runoissa "Suomalaisille" ja "Koivu etelässä" toistetaan samoja säkeitä, jolloin samat loppusoinnutkin (liitti — siitti; lempeämpi — hempeämpi) toistuvat. Samanlaista tapaa joskus Krohnin juhlarunoissa.

Esittämiään lyhennyksiä käyttäen Krohn saa jonkunverran lisää täydellisiä loppusointuja. Esim.: Jotk' omakseen jo kullan sait — ne ovat vait; pöytään — löytään; tään — niin viheljään; läikkyvän — viherjän; pimjä — himjä. Mutta hän käyttää muitakin keinoja riimin saamiseksi. Niinpä hän turvautuu murteellisiin tahi muuten omituisiin muotoihin, siis oikeastaan hätäriimiin, olkoonpa että näin saatu loppusointu sinänsä olisikin täydellinen. Esim.: sauvan — rauvan; kuningas — aikoas; nurmessa — ilmoa; tajua — juohtu[n]na; hylkeät — sylkevät; oi kumppalini kulta — kuin tiesit tänne tulta; kaati (verbistä kaataa) — vaatii; tätä — emäntätä; kaikki — vaiki; täyttämähän — mielellähän; kumppaliahan — matkahan; Aleksanterimme — rinkiimme; hirmutöitä — hetkilöitä — hedelmöitä; ohjaajaksi — maailmaksi — läksi. Riimin takia on myös käytetty toisinaan *-nunna-loppuisia* verbimuotoja: muistanunna — luikahtunna. Hätätilassa on riimin takia harvoin sanan loppuvokaali heittynyt: levotonn' — on. Illatiivin päätte *-seen*, pl. *-siin*, oli Krohnin aikana vielä *-sen*, *-sin*, joten virheettömiksi riimeiksi saatiin: muistihin — vaatteisin, lintunen — taivaasen.

Sopiva tapa säästeliäästi käytettynä riimien lisäämiseksi on erisnimien, vieläpä vieraskielisten sanain asettaminen loppusointupariksi. Krohnilla on: unestaan — Porthan, Italia — rinnasta, Luli — tuli, Kustan — mustan, vei — Lorelei, Sicilian — kukkulan; Fridolin — lieneekin — hartahin; Dominus —

siunaus.

Sen sijaan on perin huono keino riimin saamiseksi koron polkeminen. Tätä vikaa oli Krohnilla alussa hiukan, mutta hän korjasi pian tuommoiset paikat runoissaan. Esim.: keväällä kun tulee — jo varpu vaikenee; aivon toista neuvoa pitää — mie en jaksakaan enää. Korjaamatta on jäänyt: sakeat — viattomat (Vakoja), ja hieman lievämpi: opikaan — kumartamaan (Aleksanteri II:n 25-vuot. hallitusp., II).

Normalisoidessa on saatu Krohnin koottujen runojen painokseen muutama virheellinen tahi huononnettu loppusointu. Esim. sauvan — raudan, hammasluske — keihäsryske (alk. keihäsruske); mielessän', sydämessän' (alkup. täyteläisempi *mielessäin*; samassa runossa (Neidon tunnustus) on kuitenkin *huulilleni* eikä *huulillen*).[199]

Loppusoinnun käytössä ei Krohnilla ole havaittavissa mainittavaa kehitystä täydellistä riimipuhtautta kohti. Kolmi- ja nelitavuisia loppusointuja Krohn etsii tuotantonsa alkupuolella, mutta hänen kolmannen runoilukautensa runoissa niiden käyttö vähenee. Humoristisen vaikutuksen synnyttämiseksi Krohn ei käytä loppusointuja. Huumorillahan on muutenkin vähän sijaa hänen runoudessaan. Sitä oikeutettua vaatimusta, että saman runon toisiaan vastaavien säkeistöjen vastaavien riimien tulee olla myös laajuudeltaan jokseenkin samanlaisia, Krohn riimipulassaan tuskin on vakavasti koettanutkaan täyttää. Mutta kunniaksi hänelle sen sijaan on, ett'ei hän käytä riimeinä sanoja *joka, että, kun* y.m.s., joita meillä on uudemmassa runoudessamme nähty käytettävän hätäkeinoina. Muutenkaan hän ei uhraa sanonnan luontevuutta loppusoinnun takia. Riimikin puolestaan hänellä usein palvelee enemmän ajatuksen selvyyttä kuin musikaalisia tarkoituseriä. Vaikka loppusointu on Krohnille mieluinen kaunistuskeino, ei hän kuitenkaan käytä sitä liiaksi. Riimileikkiä hän karttaa. Kolmeakin yhteenkuuluvaa riimiä hän käyttää harvoin, ett'ei ajatuksen loogillinen kulku estyisi.

Sonetti ja ottave rime koko rakenteellaan pyöristävät ajatusta ja pyrkivät sitä ohjaamaan, loppusoinnuilla on tässä suuri osansa. Krohnin ainoan sonetin onnistumiseen on osaltaan vaikuttanut hänen taipumuksensa mieterunoiluun. Runossa "Vieras lippu" havaitaan, että kolmella sointuparilla yhteen liitetyt säkeet sisältävät yhtenäisen ajatuksen. Viimeinen säepari on useimmissa säkeistöissä lopputoistuman (refrängin) luonteinen. Suomenkielen riimiköyhyys tekee sen, että jos runoilija käyttää kolmea yhteenkuuluvaa täyteläistä loppusointua (ei päätteitä), ne väkisinkin johtavat runon ajatuskulkua, koska riimeissä ei ole valitsemisen varaa.[200] "Vieras lippu" osoittaa sen myös. Voi tietysti tapahtua niinkin, että lähtee etsimään aasia ja löytää kuningaskunnan, etsii loppusointuja ja löytää uusia kauneusmaailmoita.

Yleensä näyttää Krohnilla ennakolta ajateltu ajatus määräävän loppusoinnun eikä päinvastoin. Tätä menettelytapaa helpoittaa se, että Krohn ei pidä ehdotonta riimipuhtautta välttämättömänä ja turvautuu myös suuressa määrässä pääteriimeihin. Hänen runonsa ovat usein, kuten jo olemme huomauttaneet, enemmän ajatuksen leikkiä kuin tunteella kyllästettyjä mielialan ilmaisuja. Siksi ei riimikään niissä ole sisällyksen kannalta aivan erikoisen tärkeä tekijä. Sanonta liikkuu helposti edeltäpäin määrätystä kaavassa ja kaavaan kuuluvien loppusointujen puitteissa. Persoonallisissa ja voimakastunteisissa Emma-runoissakaan ei tunne puhkaise muodoksi valitun kaavan rajoja sillä tavoin, että se vaikuttaisi loppusointujen yleiseen laatuun.

Säkeistöistä ovat Krohnilla hyvin useat nelisäkeisiä. Yksi- ja kaksitavuiset loppusoinnut esiintyvät niissä kaikilla mahdollisilla tavoilla kombinoituna. Joskus on säkeistö 5-, 6-, 7-, 8- tai 10-säkeinen, silloin tällöin on niissä kolme säettä loppusoinnussa keskenään, mutta sen konstikkaammaksi ei loppusointujen käyttö niissä olekaan muodostunut. Sonetti on tietysti poikkeus. Runossa "Purjehdusretki", jossa runomuoto on vapaampaa kuin muualla, on vain yhdessä paikassa käytetty kolmea loppusointua. Riimeillä ei siis, varsinkaan niiden epätäydellisyyden takia, ole Krohnin runoissa suurtakaan musikaalista merkitystä. Pikemminkin ne joissakin tapauksissa ovat ajatuslankain solmukohtia, säkeen ja ajatuksen loppupisteitä.

Loppusointujen laadusta vielä muutama huomautus. Suomenkielen vapaa sanajärjestys sallii erilaatuisten sanain esiintymisen riimeinä. Niistä Krohnin riimeistä, jotka eivät ole päätteitä, on hänen "Kootuissa runoelmissaan", suomennokset mukaan luettuna, substantiiveja 12,6 %, adjektiiveja 2,5 %, verbejä 20,4 %, pronomineja 2,1 %, partikkeleita noin 8 %, lukusanoja 0,2 %. Päätteitä loppusointuina on noin 54,3 %, jolloin riimi sitäpaitsi usein on epätäydellinen. Siis enemmän kuin puolet loppusoinnuista on pääteriimejä. Kokonaisia 8-säkeisiä säkeistöjä on pääteriimien varassa ja varsinkin myöhemmän kauden juhlarunoissa on turvauduttu tähän heikosti vaikuttavaan riimilajiin. Muissakin riimeistä ovat useat verrattain halpahintaisia. Niinpä esiintyy tavan takaa samoja muotoja verbeistä olla (on, ois, lie), saada ja voida, mikä tekee riimeinä käytettyjen verbien lukumäärän näennäisesti suuremmaksi kuin se itse asiassa on. Samoin ovat jotkut partikkelit (vaan, pois, nyt) useimmiten täyteriimeinä. Kovin usein toistuvat myös riimeinä muutamat substantiivit, varsinkin yksitavuiset (maa, työ, yö), samoin kuin jotkut pronominitkin. Loppusointuihin nähden on siis tekniikka Krohnilla sangen

puutteellinen. Sittenkin se on parempi kuin Ahlqvistin, jonka riimit ovat vielä epätäydellisempiä kuin Krohnilla, vaikka niiden joukossa on muutamia sangen hyviä. Pääteriimejä, jotka myös ovat huonompia kuin Krohnin, on "Säkenissä" (5. painos) 61.4 %. Substantiivien ja verbien suhde on jokseenkin sama kuin Krohnilla (subst. 12,7 %, verb. 18,1 %), mutta partikkeleita on loppusointuina vain 4,7 %. Ahlqvist ei tarvinnut hätäriimeiksi partikkeleita, koska hän hyväksyi perin epätäydellisiä loppusointuja. Mainittava on myös, että Ahlqvistilla on jokseenkin paljon loppusoinnuttomia runoja.

Loppusointujen juurruttaminen suomenkieliseen runouteen on ollut vaikeata työtä. Tässä on Krohn yhdessä Ahlqvistin kanssa suorittanut huomattavan tehtävän. Miten paljon heidän laskemalleen pohjalle on saatu rakennetuksi yhden miespolven aikana, sen osoittaa silmäys uusimpaan suomenkieliseen runouteen. Meillä on jo koko joukko runoja, joissa loppusoinnut soivat täyteläisinä, puhtaina ja rikkaina taipuen luontevasti palvelemaan taiteellisia tarkoituspäitä.[201] Eino Leinon teoksessa "Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonica lauluja" on noin puolitoista tuhatta säettä, kaikki loppusoinnuttomia, suurin osa runoilta *ottave rime* muotoon ja siis juuri loppusointuun nähden vaativia säkeistöjä, jota paitsi esiintyy myös neljä yhteenkuuluvaa loppusointua ja enemmänkin. Pääteriimejä on tosin 39,4 %, mutta ne ovat milt'ei poikkeuksetta puhtaita, vaihtelevia ja jossakin määrin soipia. Voi tietysti väittää, että Leinon kielellinen kokeilu osoittaa suomenkielen sopimattomuutta monimutkaisten runsasriimisten eurooppalaisten runomittain jäljittelyyn, mutta kieltämättä se näyttää myös tulevaisuuden mahdollisuuksia ja osoittaa Ahlqvistin ja Krohnin työn käyneen oikeaan suuntaan. Mainitussa Leinon teoksessa kuvastuu myöskin eri sanaluokkien käyttämisessä loppusointuihin runotekniikan kehitys. Loppusoinnuissa on siinä substantiiveja 24,5 %, adjektiiveja 5 %, verbejä 18,5 %, pronomineja 4,6 %, partikkeleita 6,9 %. Substantiivien prosenttiluvun kasvaminen johtuu osittain siitä, että kieleen on sitten Krohnin aikojen muodostettu tahi vanhoja elvyttämällä saatu aivan uusia substantiiveja. Leinolla on siis riimeinä substantiiveja noin kaksin verroin se määrä kuin Krohnilla ja Ahlqvistilla, adjektiiveja samoin ja pronomineja myös paljon enemmän, joten verbit eivät ole enää niin etualalla kuin Krohnilla. Siinä on siis kehitys kulkenut huomattavasti eteenpäin.[202] "Substantiivin ylivalta on luontevassa säerakenteessa aivan luonnollinen, sillä ei millään sanaluokalla voi olla niin paljon erilaisia tehtäviä kuin tällä sanojen yliluokalla, ja arvokkaimpana sanaluokkana, joka enemmän kuin muut kannattaa sisällystä, ansaitsevat substantiivit paremmin kuin muut sanat sen kunniapaikan, joka on loppusoinnulla."[203]

Olemme viivähtäneet loppusointujen tarkastelussa, koska se mielestämme valaisee Krohnin toimintakauteen sattunutta taidurunoutemme perustamisaikaa. Loppusointujen käytössä on Krohnin runotekniikan heikoin kohta, vaikka hän kyllä tässäkin teki voitavansa saadakseen syntymään mahdollisimman hyvää.[204] Mutta tässäkin heikoimmassa kohdassaan hän on edellä ajastaan ja työllänsä vie kehitystä eteenpäin. Krohnin kohtaloksi tuli yleensä suorittaa raskasta raivaustyötä kulttuurimme hyväksi. Taidurunoutemme muodon kehittämisessä hänen työnsä on vienyt mitä kauneimpiin tuloksiin ja ollut kauaskantavaa. Sen näkivät ja ymmärsivät jo aikalaiset. Puhuessaan Ahlqvistista ja Krohnista runoilijoina sanoo Kaarlo Bergbom: "Molempien lyyrillisyydessä on itse runollinen mieli aineita viehättävämpi, mielikuvitusta etävämpi, molemmissa on plastillinen muodostusvoima runouden soinnullista, soitannollista puolta heikompi." Oksanen on syvempi, Suonio vaihtelevampi.[205]

Myöhemmän ajan käsitys käy samaan suuntaan. Sen ilmaisee Werner Söderhjelm[206] seuraavasti: Oksanen ja Suonio ovat "täydellisesti halliten runon tekniikkaa ensiksi osoittaneet suomenkielen kyvyn yksitoikkoisista korostussuhteistaan ja kömpelöistä suffikseistaan huolimatta oivallisesti mukautua mitä mutkikkaimpiin säemuotoihin ja rytmeihin". Hänkin huomauttaa samalla Krohnin "vienosta ja hienosta runollisesta tunteesta",

Krohnin tuotantoa tarkastellessamme emme ole tekemisissä taiturin, vaan runoilijan kanssa.

VI.

Loppuhuomautuksia.

Krohn toivoi alusta alkaen, että hänen tuotteensa saisivat osakseen asiallista kritiikkiä, josta voisi jotakin oppia. Ei voi sanoa, että tämä toivo olisi täysin toteutunut. Kirjallisuusarvostelu meillä oli Krohnin alkaessa vielä kehittymätöntä. Tyydyttiin tavallisesti ylimalkaisiin kehumisiin tahi moitteisiin niitä tarkemmin perustelematta. Parhaat kriitikkomme — mikäli he muilta toimiltaan joutivat arvostelemaan kirjallisuutta — saattoivat esittää jonkun hyvinkin sattuvan ja valaisevan huomautuksen,

mutta heidän arvosteluillaan on tilapäisyyden leima ja usein saattaa runoilijan yleinen katsomus tahi hyvä tarkoitus arvostelijan suhtautumaan tarpeettoman suopeasti teosten heikkouksiin. Tämä koskee Ahlqvistiakin, vaikka hänelle arvostelijana ei ollut ominaista suopeus. Krohnin loistava debyytti ja ilmeinen edistyminen toisessa runokokoelmassa sekä monipuolinen, uhrautuva työ suomalaisuuden hyväksi ja sympaattinen persoonallisuus näkyvät vaikuttaneen sen, ett'ei hän runoilijana enää 1870- ja 1880-luvulla joutunut kritiikin alaiseksi.

Ensimmäinen arvostelu Krohnista runoilijana on Ahlqvistin jo selostamamme ilmoitus "Mansikkain ja Mustikkain" II osasta. Se on nuorta aloittelijaa ymmärtävä ja sisältää melkoista tunnustusta Krohnille. Myöhemmin polemiikeista katkeroituneena Ahlqvist saattoi joskus sivumennen letkauttaa Krohnin runouttakin, mutta yleensä tämä ankara ja etenkin muotovaatimuksissaan tarkka arvostelija piti arvossa Krohnin puhdashenkistä ja kaunismuotoista tuotantoa. — J.V. Calamniuksen arvostelu Krohnin ensimmäisestä runokokoelmasta[207] on aikakaudelle kuvaava. Jo arvostelun kielessä kuvastuu se murroskausi, jolloin suomenkieltä voimalla ja väellä ryhdyttiin taivuttelemaan korkeimman kulttuurin välineeksi. Tapaamme Calamniuksen artikkelissa semmoisia lauseita, jotka saattavat entistä enemmän kunnioittamaan Krohnia suomenkielen käyttäjänä, esim.: "Tähän Suonion runous-keräykseen ovat pantut sekä suorasanaisia että runomittaisiakin runoelmia." Mutta sisällyshän on pääasia, ja se kuvaa hyvin aikakauden arvostelutapaa. Arvostelija lausuu, kehuttuaan ensin "Kuun tarinoita", jotka "ovat yleiseen yhtä taitavasti ajateltut kuin ihanasti esiteltyt", m.m. seuraavaa: "Kuun tarinoissa näkyy Suonion runotar löytäneen itselle hyvin sopivan alan. Hänen runointonsa ei riehu tulvana, vaan virtaelee notkeana ja selkeänä virtana, jättäen rannoillensa kirkkaita kristalli-helmiä, joitten sisästä useimmiten Lempi-jumalattaren punaposki pilkoittaa. Tällöiset ovat useimmat kirjan runomittaisista runoelmista, niinkuin esm. somat kappaleet 'Sydämelle', 'Illalle', 'Lemmen aamu'. Vaan eipä jokea kosketta. Niin se tämäkin virta välistä kuohuu ja rajuaa, ja helmet, mitkä rannalle jäävät, kihisevät vielä kosken raivosta. Tällöinen kappale on 'Italian herääminen' ja, leppeämmällä tavalla, 'Suksimiesten laulu'. — — — Tällöiset kirjat ne nousevalle suomalaiselle kirjallisuudelle tuovat sekä ihailijoita että harrastajiakin."

Niinkuin näkyy, karakterisoi Calamnius aivan oikein Krohnin runoutta ja sen merkitystä. Krohnille ominainen selvyys ja vilpittömyys vaikutti, että aikalaisten arvostelut hänen runoudestaan yleensä osuvat oikeaan. Siitä on hyvänä näytteenä "Uudessa Suomettaressa" oleva arvostelu Krohnin toisesta runokokoelmasta[208] Arvostelija lausuu: "Sillä välin kun muutamilla puolin epäillään suomen kielen oikeudesta olla korkeamman sivistyksen muotona tässä maassa, saattaa suomenkielinen kirjallisuus, näistä arveluista huolimatta, itsensä saattamistaan yhä kelpollisemmaksi vastaamaan ei ainoastansa kansan, vaan myöskin korkeammin sivistyneiden vaatimuksia." Asetettuaan sitten ilmoitettavistaan kirjoista ensi sijalle *Suonion Runoelmia*, II, kirjoittaja jatkaa: "Herra Suonio on suomalaiselle lukijastolle vanhastaan tuttu ja rakas kirjailija ja omaisuudet, jotka ennen ovat tuottaneet hänelle oikeutetun arvon runoilijana, löytyvät täydessä mitassa tässäkin vihossa ja niissä uusissa kappaleissa, jotka siihen kuuluvat. Täällä löytyy sama vakaa aisti ja ankara itsensätutkiminen kuin hra Suonion varhemmissa runoelmissa. Herra S. ei koskaan anna käsistään mitään vajavaista taikka keskinkertaistakaan; joka kappale on sisällyksensä ja muotonsa puolesta luonteva kokonaisuus ja sisältää aina jonkun kauniin ja hyvin lausutun ajatuksen. Hra S:lta ei koskaan mielikuviutus ja tunne tempaa hänen taiteilija-järkeänsä; mutta toiselta puolen hän on ylen paljon runoilija siksi että ymmärtäväinen mietiskeleminen kokonaan saisi voiton ja tekisi hänen kappaleensa prosallisiksi. Sisällinen lämmin tuoksuu hyvää tekevänä aina niistä meitä vastaan. Sanoa voi, että monella runoilijalla lienee sama määrä runollista kykyä kuin Suoniolla, mutta että harvat ymmärtävät käyttää kykyänsä paremmin kuin hän. Ell'emme erehdy osoittavat muutamit kappaleet tässä vihkossa myöskin hänen runollisen voimansa kehitystä. Todisteeksi siitä mainitsemme oivallisen kappaleen 'Karkuri', sydämeen koskevan kuvauksen todellisen elämän yöpuolesta. Vihkon päättävät muutamit etevät käännökset, muita paitse unkarilaisen runoilijan Petöfin runoelmista."

Krohnin toista runokokoelmaa arvosteli myös B.F. Godenhjelm verrattain seikkaperäisesti.[209] Tämä onkin pisin arvostelu, mitä Krohnin runouden osaksi tähän asti on tullut. Godenhjelminkin arvostelussa on se vika, että vain lyhyesti ja tarkemmin perustelematta annetaan usealle runolle mainesana "kaunis", "soma", "sievä", "vähemmän onnistunut" j.n.e. Toiselta puolen siinä on kyllä myös huomautettu, missä suhteessa edistymistä entisestä on havaittavana ja mitä heikkouksia arvostelija on runoissa huomannut. Arviointi on tasapuolista ja oikeaan osuvaa, mutta ei tunge eikä pyrikään pintaa syvemmälle.

Pidättyväisempi kuin muut aikalaiset ja ystävät on lausunnoissaan Yrjö Koskinen. On jo mainittu, mitä hän sanoi "Mansikkain ja Mustikkain" III osasta ja siinä olevista Krohnin runoista. Vielä muistosanoissaan Krohnista, jotka Koskinen lausui Historiallisen Seuran kokouksessa marraskuun 9 päivänä 1889, hän antaa jokseenkin niukan tunnustuksen Krohnin toiminnalle runoilijana, sanoen siitä: "Ylipäänsä, vaikk'en katso itseäni kykeneväksi arvostelemaan tätä puolta Krohnin kirjallisesta toimesta, on luullakseni tunnustettava, ett'ei jatko tässä kohden täysin vastannut niihin toiveisiin, joita Krohnin runottaren ensimmäiset ponnistukset olivat herättäneet. Runollista mielentaipumusta ei puuttunut ja

tämä nähtävästi jo kodista oli kehittynyt hienon kirjallisen kasvatuksen kautta; mutta olivatko alkuperäiset, luonnolliset runo-hetteet liian heikkoja, vai lieneekö alituinen työnharrastus suomalaisuuden käytännöllisillä aloilla vaikuttanut siinä kohden haitallisesti, sitä en uskalla varmuudella päättää. Varmaa ainakin on, että nuo harvat, joilla oli tahtoa ja kykyä jotakin tehdä suomalaisuuden työ-alalla, siihen aikaan temmattiin toisesta toiseen." [210]

Myöhemmän ajan arvostelijat — Eliel Aspelin, Werner Söderhjelm, Eino Leino, O.A. Kallio, J. Jäntti, J.J. Meyer [211] — eivät ole tuoneet mitään mainittavaa esille edellä sanotun lisäksi. Heidän lausuntonsa ovat lyhyitä ja ylimalkaisia. Eino Leinon esitys, jossa koetetaan katsoa Krohnin runoutta taustana kansalliset kulttuurivirtaukset on liian paljon "pikakuva" tehdäkseen oikeutta runoilijalle. Se on kuin älykästä puhetta viinilasin ääressä; se valaisee asiaa välähdyksittäin, mutta antaa siitä vaillinaisen ja yksipuolisen kuvan.

Mutta Krohnin kirjalliseen tuotantoon kuuluu paljon muutakin kuin runoteoksia. Hänen nauttimaansa arvovaltaa valaisee se, että muuttui melkein säännöksi, että jokaista hänen toimittamaansa kirjateosta ilmoitettaessa sanomalehdissä lausuttiin: toimittajan nimi jo on takeena siitä, että tehtävä on kaikin puolin oivallisesti suoritettu. Tietysti tuo luottamus oli ansaittua. Krohn, kuten olemme nähneet, todellakaan ei säästänyt huolta eikä vaivaa saadakseen kunnollista käsistään. Lisäksi vielä hän oli tuotteliain kaikista aikakauden kirjailijoista, joten lukijakunnalla kyllä oli syytä olla hänelle kiitollinen. [212] Yrjö Koskinenkin kehui Krohnin historiallisten kertomusten hyvää tyyliä ja hauskaa, kevyttä esitystapaa. Mutta puutteitahan on kaikessa ihmistyössä, varsinkin jos se suoritetaan semmoisella vauhdilla kuin Krohn teki. Ylistelyissä mentiin liiallisuuksiin. Krohnille ihmisenä eivät liiat kehumiset olleet vaarallisia, mutta asian vuoksi oli hyvä, että edes joskus kuului muutakin kuin umpimähkäistä ylistystä. Semmoinen Krohnille runoilijanakin epäilemättä hyödyllinen poikkeus yleisestä kehumisesta oli Ahlqvistin arvostelu "Ivanhoen" suomennoksesta. [213] Ahlqvist kyllä antaa työlle tunnustusta ja sanoo, että "suomentaja meidän kielellä toimittaessaan kansallemme aivan outoja aatteita osoittaa harvinaisen taidon". Mutta sitten seuraa sarja muistutuksia, osittain epäoikeutettujakin. Ahlqvistin muistutusten lukumäärä vielä lisääntyi, kun hänelle jo tähän aikaan vastenmielinen Yrjö Koskinen — "ipsissimus", kuten Ahlqvist sanoo — nousi puolustamaan Krohnin suomennosta. Krohn itse suhtautui arvosteluun asiallisesti, mutta ei myöntänyt kaikkia huomautuksia paikkansa pitäviksi. Ahlqvistilta, joka pysyi yhtä tiukasti kannallaan, hän sai kuitenkin seuraavan tunnustuksen: "Tavallisista tämmöisistä vastaanväättäjistä poikkeaa herra J.K. siinä, et'ei hän koe solvata muistutusten tekijätä hävittömyyksillä, ja siinä, että hän tunnustaa suuren osan muistutuksista olevan perusteellisia, vieläpä erittäin hyödyllisiäkin ja tärkeitä." Pahaksi onneksi puolusti Krohn työtään myös sillä, että "lisänä on rikkakin rokassa", jonka johdosta Ahlqvist tokaisi: "Kirjallisuus ei ole sontatunkio, joka hyötyy ja kasvaa, mätä siihen mitä tahdot." — Tämän polemiikin jälkeen Koskinen alkoi kaivata Krohnin historiateoksen esitystavassa "sitä klassillista taiteellisuutta, joka jo meidänkin kirjallisuutemme täytyy panna vaatimukseksi. Krohnin stiili on luonteva, mutta se on, jos niin saamme sanoa, vailla sitä accentia eli lausekorkoa, joka antaisi esitykselle ponnen ja ryhdin". [214]

Tämä episodi, vaikka se ei suoranaisesti koske Krohnin toimintaa runoilijana, valaisee kuitenkin aikalaisten käsitystä Krohnista kielenkäyttäjänä ja kuvaa yleensäkin heidän suhtautumistaan Krohniin. Ensi sijassa hän heidän tajunnassaan joka tapauksessa oli kirjailija ja runoilija Suonio. Vuoden 1870 jälkeen ei Krohnin runous sanottavasti joutunut arvostelun alaiseksi. "Suonion kootut runoelmat ja kertoelmat" ilmestyessään vuonna 1882 eivät antaneet aihetta mihinkään lausuntoihin arvostelijain puolelta, mikä osoittaa, että Krohnin tuotanto silloin oli yleisesti tunnettu. Sen aatesisällisyys olikin kaikille läheistä ja omaa eikä kaivannut kommentaarioita. Krohnin runouden muodon suurta merkitystä taiderrunoutemme kehitykselle eivät aikalaiset vielä pystyneet näkemään eivätkä ymmärtämään. Se on laaja tutkimusala sinänsä. Nyky aika kuitenkin jo voi todeta, että Krohnin ja Ahlqvistin laskemalta pohjalta on lähtenyt suurenmoinen runokielemme ja runotekniikkamme kehitys, jonka nousukohtia merkitsevät nimet Paavo Cajander, J.H. Erkko, Kasimir Leino, Eino Leino, Otto Manninen, V.A. Koskenniemi. Kaikki he ovat nuorina lukeneet Krohnin runoutta, kaikki he ovat jollakin tavoin hänestä hyötynneet. Krohnin runouden merkitys suomalaisen runouden historiassa on hyvin suuri etenkin sen muodollisten ansioitten vuoksi. Suoranaisestikin, eikä vain välillisesti, on Krohn vaikuttanut suomenkielisen taidekirjallisuuden kieleen ja tyyliin. Hänen asemansa Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa saattoi hänet antamaan suoranaista apua toisille kirjailijan toimessa. Yksinpä Aleksis Kivenkin kirjoituksia hän joutui korjailemaan. Pietari Päivärinnan teosten käsikirjoituksissa on paljon Krohnin kynän jälkiä. Aloittelevien runoniekkojen säkeitä hän auliisti "ojensi". [215] Huomattavin nuoremmista suomalaisista kirjailijoista, joka on pyytänyt ja saanut Krohnilta apua, on Johannes Linnankoski. Askolasta huhtikuun 6 päivänä 1888 lähettämässään kirjeessä, [216] jota on seurannut tekele "Lakastunut ruusu", pyytää Vihtori Peltonen lausuntoa kyhäyksistään ja jatkaa: "Minä olen yhdeksännelätoista ikävuodella oleva työmies; kaikkea sivistystä vailla. — — — Olen heti valmis luopumaan yrityksistäni, kun vaan saan luotettavan arvostelun Teiltä siitä, että ne ovat ihan joutavia."

Suoranaisia vaikutuksia sisältöön ja tyyliin ovat jotkut suomalaiset kirjailijat myös saaneet Krohnilta.

Semmoista vaikutusta on huomautettu esiintyvän Uno von Schrowen runoissa.[217] Vaikutuksille herkän Erkon tuotantoon on Krohn myös painanut jonkun verran leimaansa. Päivärintakin kirjoitti Krohnin esimerkin mukaan "Kuun tarinoita".[218] Joku soinnahdus uusimmilla lyyrikoillammekin Eino Leinoa myöten voitaisiin ehkä osoittaa Krohnista asti polveutuvaksi. Yleensä Krohnin suoranainen vaikutus sisällyksellisesti myöhempien kirjailijain tuotantoon on ollut hyvin vähäinen. Syy siihen on selvä. Niinä vuosina, jolloin Krohn lauloi viimeisiä säveleitään, pääsi uusi suunta vallalle kirjallisuudessamme. Krohn ymmärsi hyvin, että ajat muuttuvat. Hän oli itse runoilut ("Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi"):

Aik' uus on, aatteet uudet, työkin uus,
Teit' uusia nyt astuu nuori kansa;
Se oikein on — mut ain' uskollisuus
Ja miehuus, lujuus olkoon vanhoillansa!

Muutos, jonka realismin valtaanpääsy toi kirjallisuuteemme, oli kuitenkin perinpohjaisempi kuin moni ehkä oli aavistanutkaan. Krohn tuskin oli saattanut ajatella niin pian tulevan ajan, jolloin, Juhani Ahon sanoja käyttäeksemme ("Nuori sielu"), Runeberg oli vanhanaikainen ja Topelius ei sopinut aikamiesten luettavaksi. Hän kuului kokonaan edelliseen ajanjaksoon, joka seuraavan ajan mielestä oli liian naivi, jotta siltä olisi voinut ottaa vaikutuksia taiteellisessa luomistyössä.

Eräältä kannalta katsoen voi sanoa, kuten Eino Leino, että Krohnista runoilijana ei lähde uraa mihinkään todella uuteen, yhtä vähän kuin mikään vanha hänessä todella saavuttaa lopullista muotoaan. Mutta kun yksipuolisesti ajatuskulusta vapautuen katsoo Krohnin runoutta kokonaisuudessaan sen välimatkan päästä, minkä kuluneet vuosikymmenet ovat luoneet, niin selviää, kuten toivoaksemme esityksemmekin osoittaa, että hän runoilijana on yksi nuoren suomenkielisen runouden klassikkoja, jonka luo kaikkina aikoina mennään ja jonka luota palataan puhtaampana, elämän taisteluun vahvistuneempana, kuten Krohn itse aina palasi työhönsä, käytyään onnellisessa vanhassa kodissaan Kiiskilässä!

Muistutuksia

Johdanto.

[1] Vrt. O.A. Kallio, Uudempi suomalainen kirjallisuus I, s. 10 ja J.V. Snellman, Finska litteraturens närmaste framtid (litteraturbladet 1856, N:o 12).

[2] Vrt. Kaarle Krohn, virkaanastujaisesityelmä 31.1.1909 (Valvoja 1909; Finnisch-ugrische Forschungen 1909). — J. Krohnin omatekoinen elämäkerta Biografisessa Nimikirjassa.

[3] Tikkasen ja Polénin kirjeitä Ahlqvistille Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastossa. — Yrjö Koskinen, Kansallisia ja yhteiskunnallisia kirjoituksia I, s. 85.

I Luku.

[4] Julius Krohnin serkku Nikolai Krohn on Lontoossa valmistanut ja v. 1888 painattanut "Perhechronikan", joka sisältää tarkkoja tietoja Krohn-suvusta. — "Perhechronikan" kanssa yhtäpitävästi Julius Krohn kertoo suvustaan tunnetussa, omatekoisessa, Biografista Nimikirjaa varten laatimassaan elämäkerrassa.

[5] Kiiskilän kartanoa ja sen vaiheita on kuvannut Helmi Krohn kirjoitelmassaan "Kiiskilän hovi", "Otava" 1915, s. 322

[6] Kauppaneuvos W. Hackmanin lausunnon mukaan tämä Dannenberg oli todellinen nero teknillisellä alalla. Esimerkkinä hänen omituisuuksistaan on sama kertoja maininnut, että tyttären piti vielä naimisissa ollessaan soittaa ukko Dannenbergille monta tuntia päivässä.

[7] Elämää Kiiskilässä on kuvannut Jac. Ahrenberg ("Människor, som jag kánt", VI) sekä Helmi Setälä romaanissaan "Vanhan kartanon tarina". — Vrt. myös Helmi Krohnin kirjoitusta "Julius Krohn lapsena" Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisussa "Uutta kylvää", H:ki, 1921.

Julius Krohnin nuorempi veli Leopold August valmistui lääkäriksi ja oli aikanaan hyvin huomattu alansa edustaja Suomessa. Kuoli Helsingissä v. 1892. — Sisar Emiliellä oli taiteellisia taipumuksia. Naimisissa ensin kauppias Woldemar Hackmanin kanssa, sitten säveltäjän, Leipzigin Thomaskirkon kanttorin Gustav Schreckin kanssa. — Sisar Otilie joutui naimisiin kenraali Konst. Pelisskyn kanssa. — Sisar Adéle oli naimisissa O. Rullmannin kanssa ja kuoli 1875.

Julius Krohnin isä oli iloinen, lapsirakas mies. Äidistä lausutaan "Perhekronikassa", että hän oli älykäs, monipuolisesti sivistynyt, lahjakas, lujaluonteinen, tahdikas ja harvinaisen velvollisuudentuntoinen. Suomenkieltä hän osasi lapsuudestaan saakka ja kehitti myöhemmin vielä tätä taitoaan voidakseen seurata poikansa kirjallisia töitä, joita hän joskus miehellensä kirjallisestikin saksansi. Erikoista huomiota ansaitsevat hänen kansanvalistusharrastuksensa, jotka ilmeisesti ovat vaikuttaneet Juliukseen. Heti perheen muutettua Kiiskilään perusti Juliuksen äiti orpopyttöjä varten kodin, johon hankittiin opettajatar. Kun lasten koulun tähden oli Viipurin kaupunkiin siirtyminen, hän perusti siellä tytöille koulun, jossa omine tyttäreineen ja heidän tuttavineen opetti ja joka lakkasi vasta sitten, kun kunta toimitti kansakouluja tyttöjä varten. — Vrt. Kaarle Krohn, "Vanhempaini suomenkielisyyden" (Eteläsuomalaisten tervehdys kotiseudulle. I. Helsinki 1908).

[8] Tästä huomauttaa jo Yrjö-Koskinen ("Muistosoja Julius Krohnista", Historiallinen Arkisto XI).

[9] Vrt. Julius Krohnin kirjeitä vanhemmilleen eri aikoina.

[10] Eräessä kirjeessä vanhemmille, joka on päivätty Helsingissä tammik. 6 p. ja luultavasti on vuodelta 1857, sanoo Julius Krohn palanneensa lyhyeltä lomaltaan Kiiskilästä taasen "puhtaampana, iloisempana, enemmän lapsena", ja jatkaa: "Es ist doch so schön die volle Ueberzeugung zu haben, dass es doch eine Stelle gibt, wo man herzlich geliebt wird; das stärkt und kraftigt wunderbar zu dem Kampfe des Lebens."

[11] Rouva Aino Kallas pitää nykyisin hallussaan näitä päiväkirjoja, joita on kolme vihkoa. Ensimmäisen kannessa on: "Tagebuch für Julius Krohn. 1 Theil. Wiburg den 23.11.1849" ja se sisältää 23 sivua. Toinen vihko, jota on vain osa jäljellä, on ilmeisesti vuodelta 1850. Kolmas vihko ("4:ter Theil") alkaa syntymäpäivästä 19.5.1851. Seuraavana vuonna näkyy yritys pitää päiväkirjaa rauenneen alkuunsa.

[12] Päiväkirjan toisessa vihossa 16/10 hän sanoo saaneensa luettavakseen mielenkiintoisen kirjan "Minnen från finska kriget" ja jatkaa: "Se on sangen hauska, mutta monet tekijän mielipiteistä ovat minun käsitykseni mukaan vääriä."

[13] Professori Kaarle Krohnin tiedonanto.

[14] Kauppaneuvos W. Hackmanin kertomaa. — Mahdollisesti on Juliuksen luonnontieteellisiin harrastuksiin vaikuttanut sekin, että hänen isänsä lähinnä vanhempi veli August, lääkäri, oli huomattu luonnontieteilijä.

[15] Tästä mainitsee Krohn itse vielä kirjeessään vanhemmilleen maaliskuun 10 p. 1857.

[16] Päiväkirjansa reunukseen on Krohn laatinut luetteloa kirjoistaan. Luettelosta on säilynyt katkelma, jossa mainitaan kirjat N:o 60-115 ynnä 21 numeroimatonta. Siinä on lasten ja nuorison kirjoja monipuolinen saksankielinen valikoima, joukossa m.m. Andersenin satuja, Die schöne Genowefa, Das Königreich der Vogel oder die Prinzessin Rosalinda, Der Geist des Abo-Schlusses, Aschenbrödel, Der Rattenfänger von Hameln j.n.e.

[17] Kaarle Krohn, Kansallinen heräys Viipurissa 1840-luvulla. Suomalainen Suomi 2. — Vrt. myös J.J. Mikkolan kirjoittamaa elämäkertaa Julius Krohnista Tor Carpelanin julkaisemassa "Finsk Biografisk Handbok".

[18] Yrjö-Koskinen on edellämaitussa muistokirjoituksessaan Krohnista (Hist. Arkisto XI) huomauttanut Viipurin ruotsalaisessa kimnaasissa vallitsevaa henkeä kuvaavasta seikasta, että Krohn antoi lehdelleen suomenkielisen nimen Tarinatar. Nimet Hulivili ja Nuorukainen ovat lisätukena tälle todistuskappaleelle.

[19] Vrt. Hufvudstadsbladet, elokuun 28 p. 1918: "Julius Krohn som diktare på svenskt språk".

[20] Vrt. esim. Th. Rein, Muistelmia elämäni varrelta, ss. 115-116, ja Valfrid Vasenius, Zacharias Topelius, III osa, luku 52.

[21] Professori E.G. Palménin kertomaa. Vrt. J. Krohnin kirjettä vanhemmilleen 3 p. jouluk. 1853.

[22] Julius Krohn, Nuoren ylioppilaan kirjeitä 1850-luvulta. (Julkaissut Helmi Krohn v. 1918.)

[23] Krohnin heikkoa suomenkielen taitoa osoittaa, että hän tähän aikaan vielä kirjoittaa: Aika menee arvelessa, päivä päätä käänneessä.

[24] Niinpä vanhemmat toisinaan olivat huolissaan, että Julius ylioppilaspiireissä lausuisi tahi tekisi jotakin poliittisesti varomatonta — hyvin ymmärrettävä pelko keisari Nikokin aikana pietarilaisissa! — Olipa muuten juuri Krimin sodan aikana johtavissa miehissämme (Cygnaeus, Topelius) havaittavissa

jonkinmoista venäläisystävällisyyttäkin, joka puolestaan on voinut tehdä hallitsijahuoneen nuorisollekin mieluisammaksi. Vrt. C.G. Estlander, Ungdomsminnen, s. 210.

[25] Kirjeessään vanhemmilleen huhtikuun 25 p. 1857 Krohn sanoo antaneensa tämän käännöksensä, mikäli sitä oli valmiina, Helsinkiin opiskelemaan saapuneen talonpojan A. Mannisen käytettäväksi. Manninen sanoi hyötyneensä käännöksestä ja piti sitä sujuvana ja selvänä.

[26] Seurapiiristään mainitsee Julius Krohn erityisesti filosofi Murmanin, Öhbergin ja Slöörit.

[27] Kirje Keldanille helmikuun 17 p. 1857. Vrt. Tervajoen kansakoulun avustamiseen nähden Jac. Ahrenbergin kertomusta (Människor som jag kânt, VI. Julius Krohn).

[28] Esimerkkinä Krohnin työn laadusta on professori E.G. Palmén suullisesti maininnut, että Krohn antoi Biografiseen Nimikirjaan sangen huomattavan määrän arvokkaita elämäkertoja, mutta niiden yksityiskohdat kaipasivat usein tarkistusta.

[29] Kalenterissa "Mansikoita ja Mustikoita II" on tämän runon syntymävuodeksi merkitty 1855. Se saattaa olla painovirhe tahi sitten on muisti hieman pettänyt, kun Krohn kirjoitti elämäkertansa. Suurta merkitystä sillä ei ole, kumpi päiväyksistä on oikea — luultavasti se on 1856. "Suvilaulu" on joka tapauksessa Krohnin ensimmäinen suomenkielinen runo. Kuten tavallisesti Krohnilla, on tässäkin runossa alkuperäinen muoto säilynyt myöhemmin jokseenkin semmoisenaan. Huomattavin korjaus runon alkupuolella on, että säe "Suomehen löyhäyttäisin" on korjattu: "Suomehen suhauttaisin".

[30] Julkaisemattomia. Krohnin käsikirjoitusten joukossa.

[31] O.A. Kallio, Uudempi suomalainen kirjallisuus I, s. 73.

[32] Vrt. Julius Krohn, Nuoren ylioppilaan kirjeitä 1850-luvulta.

[33] Niinpä hän kielsi omaisiaan kertomasta muille siitä tunnustuksesta, jonka hän sai Lönnrotilta edistymisestään suomenkielessä. Rautalammilta hän lähetti kirjoittamansa suomenkielisen puheen äidin perustaman koulun joulujuhlassa pidettäväksi. Hän hämmästyi, kun hänelle lähetettiin kotoa tämä puhe painatettuna erityisenä lehtisenä, mutta rauhoittui kuultuaan, että tekijän incognito oli säilytetty. Sen hän pyytää tekemään vast'edeskin ja lisää: "Ich habe dadurch, dass ich, wenn ich etwas mit Intresse vollbracht hatte, allen Menschen es mittheilte, gleich als könnte es sie interessiren, — bei vielen den Ruf bekommen, dass ich ein rechter Kuckuck bin. Darum möchte ich lieber, dass bei dem was ich thue mein Name nicht genannt werde."

[34] Suometar 1860, N:o 1. Antti Outonen, Kirjeitä Kilpiselle.

[35] Otettu, kuten Krohn itse elämäkerrassaan sanoo, lähellä Viipuria olevan Suonionsaaren mukaan. — Helposti nousee mieleen kysymys, miksi innokas suomalaisuuden mies Krohn ei seurannut ystävänsä Yrjö Koskisen esimerkkiä ja muuttanut nimeään virallisestikin suomalaiseksi. Krohnin ajatustapaa tässä asiassa valaisee A.G. Keldanille marraskuun 16 päivänä 1862 kirjoitettu kirje, jossa on allekirjoituksena: Veljes Suonio. Sen jälkikirjoitus kuuluu: "Jos minä sinuna olisin taikka muuna, jolla alkuperänsä on ollut suomalainen sukunimi, niin sen siksi jälleen muuttaisin. Mutta minun, jolla semmosta ei ole, sitä valitettavasti ei käy tekeminen. Tehkööt sen lapseni tai lasten lapset kerran, jos Suonio nimelle olis karttunut jotain arvoa."

[36] Kirjeessään vanhemmilleen huhtikuun 26 p. 1860 Krohn kertoo kirjoittaneensa runoja ja jatkaa: "Jos Emilie tahtoo nähdä yhden näitä nouveaux né, niin hankkikoon itselleen Suomettaren ensi numeron." Mainitussa "Suomettaren" numerossa on juuri "Suksimiesten laulu". — Kaarlo Slöörille lähetti Krohn tämän runon huhtikuun 17 päivänä ilmoittaen samalla sen syntyneen "keväisillä hiihtoretkillä".

[37] "Soittoa kuullessa" painettu aikaisemmin "Helsingfors Tidningar" lehteen N:o 128 (v. 1860).

[38] M.m. valtioneuvos Th. Rein on suullisesti kertonut "Kuu tarinain" herättämästä huomiosta. Samoin vähän nuorempaan polveen kuuluva kansakoulujentarkastaja O.A.F. Lönnbom.

[39] Vrt. E.N. Setälän artikkelia Julius Krohnista "Tietosanakirjassa" ja hänen muistokirjoitustaan "Valvojassa" 1888.

[40] Kirje vanhemmille jouluk. 1 p. 1860.

[41] Kirje Kaarlo Slöörille jouluk. 24 p. 1860. Kts. Julius Krohn, Nuoren ylioppilaan kirjeitä 1850-luvulta, s. 179.

[42] Nuoren ylioppilaan kirjeitä, s. 158.

[43] Näitten kielellisten omituisuuksien perusteella ei kuitenkaan voi tätä suunnitelmaa sijoittaa aikaisempaan aikaan, vaan on se, kun otetaan huomioon Krohnin töitten ja harrastusten laatu eri vuosina, katsottava 1860-luvun alussa syntyneeksi. Luonnoskonseptissa on kielenkäyttö tietenkin huolimattomampaa kuin julkisuuteen aiotuissa kirjoituksissa.

[44] Kirje on päivätty helmikuun 30 p. 1861. Pitää olla: tammikuun.

[45] Kirje vanhemmille huhtikuun 7 p. 1861.

[46] J. Länkelän kirjekokoelma Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastossa. — Siteerattu kirje on päivätty Helsingissä jouluk. 16 p. 1861.

[47] Samankaltainen suhtautuminen puutetta kärsiviin ilmeni muulloinkin. Niinpä v. 1866 äidin tarjouduttua suorittamaan kulut, jos Krohn laajentaisi asuntoaan ottamalla huoneen lisää, Krohn vastaa: "Minun täytyy ilmoittaa, ett'emme ota tarjousta vastaan ainakaan tänä vuonna. Olemme asiaa kauan ja tarkoin punninneet ja olemme aina lopuksi tulleet siihen tulokseen, ett'ei omatuntomme salli meidän laittautua elämään laajemmin ja kalliimmin aikana, jolloin tuhannet ehkä nääntyvät nälkään. Se olisi kurjuuden ivaamista. Mutta jos sinä, rakas äiti, tahdot tuon meille määrätyn summan taikka osankin siitä käyttää auttaaksesi muutamia ihmisveljiä yli tämän talven, niin täyttäisit meidän molempien suuren toiveen. Ja jos apu ehkä voisi tulla Rautalammin ja Kaavin pitäjien hyväksi, joissa oleskeluni välillisesti olisi aiheena avustukseen, niin sehän säilyttäisi nimeni näillä seuduin siunatussa muistossa ja olisi siis kuitenkin ikäänkuin lahja minulle. Voin ilmoittaa Rautalammin oivan henkilön, jonka toimeksi saattaa uskoa jakamisen."

[48] Krohnin saamista tekijäpalkkioista mainittakoon, että hän sai "Syyn sovituksen" suomentamisesta 20 ruplaa, "Mansikkain ja Mustikkain" IV osassa olevista "Kuun tarinoista" 5 (tahi kenties 6) ruplaa, Kemian oppikirjan suomennoksesta 130 ruplaa. Viimeksimainitusta myönsi senaatti sittemmin 1,400 markan palkinnon.

[49] Kirje vanhemmille toukokuun 4 p. 1863.

[50] Vrt. kirjoitusta "Kuvalehtiemme isä", Otava, 1918, ja "Jälkipuhetta" kuvalehdessä "Maiden ja Merien takaa" N:o 24, v. 1866.

[51] Niinpä hän sanoo käyttäneensä puolentoista viikon aikana joka päivä pari tuntia sopivien lähteitten etsimiseen artikkeliin Amerikan orjakysymyksestä ja pari kertaa jo tunteneensa kiusausta tyytyä pintapuolisempaan käsittelyyn. (Kirje vanhemmille helmikuun 4 p. 1864.)

[52] Palkkiona "Maiden ja Merien takaa" lehden toimittamisesta Krohn sai 240 hopearuplaa vuodessa ynnä voitto-osuutta tilaajamäärän noustessa yli tuhannen. Tilaaajia olikin ensimmäisenä vuonna koko joukko toista tuhatta, mutta niiden lukumäärä väheni seuraavina vuosina. Toimitustyöstä saatu lisätulo oli Krohnista hyvin mieluinen, kun hän täten sai, kuten hän itse lausui, aviomiehenä ja isänä taloudellisesti seisoa omilla jaloillaan. Muuten Krohn mielellään lahjoitteli tilapäisiä tekijäpalkkioitaan pois, jos siihen oli tilaisuutta. Tästä on useampia esimerkkejä.

[53] Siteerattakoon tässä Kaarlo Bergbomin arvostelua "Kirjallisessa Kuukauslehdessä". N:o 9, v. 1866: "Tämä hra Krohn'in yritys ei ansaitse ainostaan suuren yleisön tähden runsasta kiitosta, vaan se on vieläkin suureksi hyödyksi kaikille nuorille, alkaville runoilijoille. Sillä emme tahdo sanoa, että lyyrillinen kieli suomeksi olisi päässyt klassillisen täydellisyytensä perille sekä kieliopillisen tarkkuuden että muotojen rikkauden puolesta, mutta todistaahan tämä kokoilema, että lyyrillisellä runoudellamme jo on oma historiansa, jonka vaiheissa runollinen kieli on muodostunut niin tarkaksi ja sujuvaksi, ett'ei se enään pane esteitä taitavalle runosepälle korkeimmisakaan aineissa." — Albin Lönnbeck (Studier i finska vitterheten efter 1830. H:fors, 1883) sanoo, että "Helmivyössä" on valikointi suoritettu hyvällä aistilla.

[54] Kirje vanhemmille joulukuun 8 p. 1863.

[55] M.m. johtajatar Ottilia Stenbäckin kertomaa.

[56] Kaikkiaanhan "vänrikkejä" oli viisi, nimittäin paitsi Krohnia Slöör, Godenhjelm, Tuokko ja Rahkonen. Myöhemmin vielä P. Cajander, K.F. Eneberg, K. Suomalainen. — Työ vei, kuten tunnettua, hyviin tuloksiin. V. 1877 oli oivallinen suomennos teoksesta valmiina.

[57] Sana *tuomisia* suomeksi saksankielisessä kirjeessä.

[58] Kirjeestä Slöörille marraskuun 1 p. 1868 näkyy, että suomennos oli aloitettu jo Suomessa ja valmistui hitaasti.

[59] T:ri V. Tarkiainen on tässä yhteydessä huomauttanut, että samaa aihetta on käytetty v. 1867

ilmestyneessä Kiven "Karkureissa".

[60] Krohnin käsikirjoitus Ahlqvistin paperien joukossa.

[61] Yrjö Koskisen paperien joukossa on Krohnin kirje Montreux'sta tammik. 27 p. 1869, josta (samoin kuin Krohnin vanhemmilleen kirjoittamista kirjeistä) käy selville, että Krohnin täällä suorittaman tieteellisen työn määrä ja laatu on kunnioitusta herättävä. Erityisesti hän oli syventynyt suomalaisten muinaisuskoa tutkimaan ja valmistanut kertomuksiaan Suomen historiasta pakanuuden ajalla. Omasta terveydentilastaan hän lausuu Koskiselle: "Voi, miksi ihmisellä pitää olla ruumis toisella tavalla rakennettu kuin henki ja halu. Pitäisi aina olla väkevä ruumis sillä kuka työtä tahtoo tehdä. Laiskureille sopisi riepuruumiit antaa. Minun huonompi puoleni on tänä talvena ollut heikompana kuin koskaan."

[62] Hist. Arkisto XI.

[63] Esim. kirjeessä vanhemmille jouluk. 5 p. 1872: "Äiti, joka samoin kuin Emmakin panee paljon arvoa ulkonaiselle tunnustukselle, voi myös iloita siitä, että kertomukseni Suomen historiasta ovat juuri saaneet hyvin ylistävän, vain liian imarteleavan arvostelun. Tunnen teoksen vikoineen valitettavasti liian tarkkaan, niin että minun on tingittävä ylistyksestä pois tuntuva osa."

[64] Krohn oli ylioppilastutkintovaliokunnan jäsen 1870-1879 ja 1881.

[65] Kirje vanhemmille helmik. 6 p. 1876.

[66] Tämän tunnetun seikan valaisemiseksi on kansakoulujentarkastaja O.A.F. Lönnbohm suullisesti kertonut esimerkkejä omista kokemuksistaan. — Suomen Kuvalehden lakkaamiseen vaikutti paljon se, että Kyläkirjaston Kuvalehti tilasi vanhoja saksalaisia klisheitä ja tuli siten halvemmaksi kuin Suomen Kuvalehti, joka teetti kalliita uusia kotimaisia.

[67] Kirje vanhemmille kesäkuun 3 p. 1878. — Virsikirjakomitean jäsenenä olivat, paitsi Krohnia, Tohmajärven rovasti Eerik Juhana Andelin, kunnallisneuvos Agaton Meurman, Valkealan kirkkoherra Berndt Sarlin ja Virolahden kirkkoherra Antti Törnudd.

[68] Hist. Arkisto XI.

[69] Kirje vanhemmille maaliskuun 25 p. 1880.

[70] Kirje vanhemmille lokakuun 5 p. 1886.

[71] Vrt. Juuso Hedbergin kiittävää arvostelua, Kirjallinen Kuukauslehti 1880, N:o 12.

[72] Kirje vanhemmille marraskuun 29 p. 1887.

[73] Johtajatar O. Stenbäckin kertomaa. — Vrt. Krohnista puhujana ja esitelmöitsijänä Uusi Suometar 1888, N:o 203 (kirjoitus Julius Krohnista).

[74] Sanomalehtien kertomukset tästä hukkumistapauksesta, Jac. Ahrenbergin esitys siitä (Människor som jag känd, VI) ja kauppaneuvos W. Hackmanin suullinen kertomus ovat jokseenkin yhtäpitäviä. Se onkin luonnollista, sillä ainoa lähde, mistä on saatu valaistusta tähän tapahtumaan, on ollut retkellä mukana olleen sisaren kertomus.

[75] Krohnin kirjallinen tuotanto on lueteltu Robert A. Renvallin teoksessa "Finlands Universitet 1828-1890", toinen painos, H:ki 1891. Tämäkään luettelo luonnollisesti ei anna täydellistä kuvaa Krohnin kirjallisen toiminnan laajuudesta, koska siinä on ollut mahdotonta luetella Krohnin lukuisia kirjoitelmia, jotka ilmestyivät monissa aikakauskirjoissa ja sanomalehdissä.

II Luku.

[76] Krohnista ihmisenä puhuvat muistelmissaan esim. Jac. Ahrenberg (Människor som jag känd, VI), Z. Yrjö-Koskinen (Hist. Arkisto XI), E.N. Setälä (Valvoja 1888), O. Grotenfelt (Finsk Tidskrift 1888); samoin B.F. Godenhjelm (Oma maa III, kirjoitus toukok. 19 p.) ja Th. Rein (Muistelmia elämän varrelta). Vrt. myös esim. muistokirjoitusta Krohnista "Kyläkirjaston Kuvalehdessä", A-sarja 1888. Nyt jo kuolleet E.G. Palmén ja Th. Rein ovat suullisesti kertoneet minulle muistojaan Krohnista. Samoin on tehnyt joukko vielä elossa olevia henkilöitä, jotka ovat tunteneet Krohnin. Kaikki nämä kertomukset ovat harvinaisessa määrässä yhtäpitäviä.

[77] Esimerkkinä siitä, kuinka Krohn huomasi alemmassa asemassa oleviakin, on O.A.F. Lönnbohm kertonut, että Krohn aikanaan oli ainoa yliopiston opettajista, joka kätteli yliopiston vahtimestareita. Sama kertoja on erityisesti huomauttanut Krohnille olleen luonteenomaista, että hän ei koskaan

loukannut toisten tunteita.

[78] Kuvaava on Ahlqvistin kirjekokoelmassa oleva pieni Krohnin anteeksipyyntökirje, joka alkaa sanoilla: "Koko tään viikon on minua vaivannut mielipaha siitä että minä pikaisuudessa satuin käyttämään sanaa, joka oli sopimaton". Kirjeestä päättäen ei mitään ainakaan mainittavampaa persoonallista loukkausta ollut tapahtunut. — Mikään usein esiintyvä ilmiö ei kiivastuminen Krohnissa nähtävästi ollut, koskapa hänen kanssaan paljon seurustellut henkilö, kauppaneuvos W. Hackman, on nimenomaan vakuuttanut, että hän kyllä on nähnyt Krohnin innostuneena, mutta ei koskaan kiivastuneena. Samoin kertoo Jac. Ahrenberg muistelmissaan, että hänen isänsä ja Krohn usein väittelivät kauan ja innokkaasti, mutta tulistumatta.

[79] Werner Söderhjelm, Johannes Linnankoski. En finsk diktarprofil. S. 194.

[80] Uusi Suometar 1888, N:o 203. Muistokirjoitus Krohnista.

[81] Vrt. Krohnin arvostelua teoksesta "Paul ja Virginia", Kirjallinen Kuukauslehti 1875, N:o 2.

[82] Ymmärsihän hän esimerkiksi koko joukon paremmin kuin moni muu, joskaan ei täydellisesti, Aleksis Kiveä.

[83] Muistokirjoitus Valvojassa 1888.

[84] Vrt. esim. Franz Hirsch, Geschichte der Deutschen Litteratur, III.: "Durchweg ist es deutsch empfunden".

[85] Människor som jag kânt. VI.

[86] Oma maa, III, s. 260.

[87] Kirje Goethelle elok. 29 p. 1795.

[88] B.F. Godenhjelm, Kirjallinen Kuukauslehti 1870, N:o 5.

[89] Vrt. kirjesitaattia edellä. — Jo kirjoituksessaan "Pari sanaa suomikiikhoisille" ("Mehiläinen" 1863, N:o 1) huomautti Krohn, miten paljon tehtävää suomenmielisillä vielä oli itsensä ja kotiensa suomalaistuttamisessa, ja miten hänen mielestään oli ajettava suomalaisuuden asiaa.

[90] Vrt. kirjesitaattia edellä.

[91] Kirjeessä Kaarlo Slöörille Montreux'sta marrask. 29 p. 1868: "Kaunis täällä Genève-järven rannoilla — — — Mutta ah jos saisi kuin mielellään vaihtaisin vaikka kohta kaiken sen kauneuden meidän köyhään, armaasen kotimaahamme. Sepäs tulee onnen aika kun siihen jälleen pääsemme."

[92] Vrt. kirjesitaattia edellä.

[93] Vrt. Krohnin kolmannen runoilukauden juhlarunoja sekä runoja "Hyljätty äiti" ja "Feniläiset". — Muistokirjoituksessaan Lönnrotista ("Valvoja" 1884) Krohn sanoo "melkein jo rauenneen" uskon semmoisen ajan koittamiseen, jolloin "koko Suomen kansa taas yksin mielin, jos kohta eri kielin, rakastaisi yhteistä isänmaata ja kaikkea, joka sen hyvää on edistänyt". Tällainen mielenmasennuksen ilmaus on Krohnissa aivan tilapäinen, kuten mainittu muistokirjoituskin todistaa.

[94] Vrt. elämäkert.

[95] Ahlqvistin huomautuksen (Mehiläinen 1861, N:o 1), että *iltaselle* muutamissa osissa maata merkitsee illallista, otti Krohn varteen muuttaen tämän runon nimen myöhemmin muotoon "Illalle". Niin ikään hän korjasi runossa esiintyneen kielivirheen: *tyynen* meille tuo! *Lopun* päivätöille, *Levon, rauhan* suo! Viipurilaisten puhekielessä esiintyy tällainen objektimuoto.

[96] "Stycket är en liten fulländad bit, som kan säga: gör efter!" Litteraturbladet 1861, N:o 12.

[97] J.J. Meyer, Vom Land der tausend Seen; Eliel Aspelin, Suomi 19:llä vuosisadalla; B.F. Godenhjelm, Oma maa III, toukok. 19 p.; J. Jäntti, Oma maa VI, s. 226. Tavallaan myös O.A. Kallio, Uudempi suomalainen kirjallisuus I, s. 76.

[98] Verrattakoon tätä runoa ja esim. sitä tapaa, jolla Emil Zilliacus ("Offereld") käsittelee samanlaista aihetta, niin Krohnin runoilijaluonne esiintyy hyvin selvänä. Krohn ei tartu voimakkaasti otteihin aiheeseensa eikä pyri syvälle.

[99] Vrt. esim. "Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille" I, tahi "Purjehdusretki".

[100] K.G. Ossian-Nilsson, Ett stycke dikterisk genetik. Ord och Bild, 1911.

[101] Sen hän itse lausuu kirjeessään vanhemmilleen jouluk. 8 p. 1863.

[102] Vrt. H. Hoffding, Sielutieteen pääpiirteet, s. 349.

[103] Vrt. K.S. Laurila, Estetiikan peruskysymyksiä, ss. 286-304.

[104] Vrt. Toivo Haapanen, Suomalaiset runomittateoriat 1800-luvulla. (Käsikirjoitus yliopiston suomalaisessa seminarissa.)

[105] Kuulijan sitaatti t:ri V. Tarkiaisen luennoista yliopistossa kevätlukukaudella 1913. Vrt. Anna Vehmaa, Suonio runoilijana. (Käsikirjoitus yliopiston suomalaisessa seminarissa.)

[106] Vrt. Aukusti Simelius, Aug. Ahlqvist runoilijana, arvostelijana ja tyyliniekkana, I, s. 327.

[107] Kirjeistä vanhemmille löytää useita todistuksia.

[108] O.J. Brummer, Krohnin elämäkerta teoksessa "Historiallinen lukukirja. Suomen historia elämäkertoina".

[109] Eino Leino, Suomalaisia kirjailijoita, s. 86. — Tässä yhteydessä viitattakoon lyhyesti siihen, että Krohn arvostellessaan, onko jokin tuote, "estetikin sääntöin mukainen" nojaa jonkinmoiseen omaan esteettiseen teoriaansa, joka on pääasiallisesti sama kuin aikakauden kuuluisan esteetikon F. Vischerin. "Kaunotieteellinen katsaus Kalevalaan" ja "Suomen Virsikirjan Historia" osoittavat tämän. Edellinen teos on hyvä näyte siitä, mihin Krohn teoreettisena esteetikkona pystyi.

III Luku.

[110] Kirje Schillerille elok. 6 p. 1796.

[111] Juho Hollon suomennos teoksessa "Mielikuvitus ja sen kasvattaminen", I, s. 196.

[112] Juho Hollo, Mielikuvitus ja sen kasvattaminen, I, ss. 196 ja 202.

[113] Vrt. H. Söderhjelm, Känsla och föreställningsförlopp. (Psyke X.)

[114] Vrt. Hans Larsson, Intuition, 3:s pain., ss. 18 ja 29.

[115] Ett stycke dikterisk genetik. (Ord och Bild 1911.)

[116] Kirje Körnerille toukok. 25 p. 1792.

[117] Vrt. Otto Behaghel, Bewusstes und Unbewusstes im dichterischen Schaffen, s. 5 ja seur.

[118] Behaghel, main. teos, s. 12 ja 16.

[119] Vrt. Ewert Wrangel, Dikten och diktaren, s. 71.

[120] SKUGGAN.

Än före dig går skuggan, än dig följer,
Än vid din sida; hon ej förr sig döljer,
Än allt är mörker. Så är dödens bild
Ej något ögonblick från lifvet skild.

ONNETON.

Päiväpaisteel' astuissani
Varjo vieress' astuvi,
Ei se musta, pimeäinen
Luovu koskaan luotani.

Josko poies paennenkin
Iloisien joukkohon,
Suru aina sydäntäni
Puree kalvaa ponneeton.

Tulis yö ja aurinkoisen
Tulet tuimat sammuttais,
Varjo synkkä vierestäni
Silloin ehkä katoais.

Tulis tuoni toivottuni,
Veisi rauhan majoihin,
Nukkuessan' nurmen alla
Nukkuis musta murhekin.

[121] Kaksi ensimmäistä säkeistöä kuuluvat:

Ute var det isig vinter,
Frusen stod hvarenda blomma
Och utöfver öde fälten
Drifvan bredt sin hvita duk.

Ljust det var dock i mitt sinne,
Varmt och ljuft uti mitt hjerta,
Ty som vårsols milda strålar
Var min flickas ömma blick.

[122] Uppmuntran (fr. Tyskan). — Krohnin käsikirjoitusten joukossa.

[123] Vrt. Arvid Mörne, Josef Julius Wecksell, Helsingfors 1909, s. 68 ja 266-267.

[124] Krohnin käsikirjoitusten joukossa. — J.M. Töllikkö, Suonion runoudesta. Käsikirjoitus yliopiston suomalaisessa seminarissa.

[125] Mehiläinen 1861, N:o 1.

[126] Vrt. V. Tarkiainen, Aleksis Kiven "Seitsemän Veljestä", s. 141.

[127] Vrt. Eino Leino, Suomalaisia kirjailijoita, s. 87 ja 91. — O.A. Kallio, Uudempi suomalainen kirjallisuus, I, s. 78.

[128] Oma maa, III, ss. 266-267.

[129] Montreux, marrask. 19 p. 1868.

[130] Sivumennen mainittakoon, että runosuomennoksia tuohon aikaan katsottiin suuremmassa määrässä suomentajan omiksi tuotteiksi kuin nykyään. Niinpä on "Mehiläisessä" v. 1861 runo "Sven Tuuva", alla nimimerkki Suonio. Ei viittaustakaan, että runo on suomennos ja tekijä Runeberg.

[131] Antti Outonen, Kirjeitä Kilpiselle. Suometar 1860. N:o 1.

[132] Mehiläinen 1862, N:o 2.

[133] Litteraturbladet 1861, N:o 12.

[134] Aug. Schauman, Från sex årtionden i Finland, II, s. 313 s. s.

[135] Kts. esim. Gunnar Castrén, Wecksells "Svenskan och Finskan". Nya Argus, 1919, N:o 20.

[136] Theodor M. Meyer, Das Stilgesetz der Poesie, s. 66, 71 y.m.

[137] Suomenkielinen runollisuus, s. 76. — Vrt. myös V. Tarkiainen, Juhana Cajanuksen virsi. Virittäjä, 1914.

[138] Sivumennen mainittakoon virren 284 ollessa puheena, että m.m. eräässä pelastusarmeijan "Sotahuodon" numerossa äskettäin oli tämä virsi "korjattuna". Siinä oli m.m.: "Hän ain' on apunani, *Ken* maan ja taivaan loi. Ei salli jalkan' horjuu, *Sill'* ain' on valpas hän." Toisin sanoen korjaaja oli poistanut runollisia käänteitä ja korvannut ne runottomilla. Tämmöinen poropeukaloitten korjaustyö juuri on omiansa selvästi osoittamaan, miten runollinen ja hienoastinen henkilö oli Krohn ja miten suuri merkitys hänellä on runoutemme kehityshistoriassa.

[139] Mainittakoon erityisesti semmoinen lehdessä "Från nära och fjerran" (1861, N:o 7-8) lukuisine runonäytteineen. Krohn avusti tätä samaa lehteä.

[140] M.m. Krohnin avustaja Petöfin suomentamisessa, O. Blomstedt, piti vielä paljon myöhemmin, huhtikuun 1. p. 1870, esitelmän Petöfistä Suomalaisen Seuran vuosijuhlassa. Petöfiä siis harrastettiin meillä useamman vuoden aikana.

[141] Dichtungen von Alexander Petöfi.

[142] Alexander Petöfis Lyrische Gedichte. Deutsch von Theodor Opitz.

[143] Kirjallinen Kuukauslehti 1870, N:o 5.

[144] Oma maa, III, Julius Krohn. — Heinrich Heine, Laulujen kirja. Suomentanut Valter Juva. Porvoo, 1917.

[145] V. Tarkiainen, Oksasen runojen kirjallisista esikuvista. Valvoja, 1914.

[146] Vrt. esim. Heinrich Viehoff, Die Poetik, Band II, Buch I, Kap. II, § 57, Kap. III, § 102.:

[147] "Fantasi" kuuluu:

"Att älska och att älskad vara,
Det är en dröm, en villa blott!"
Så skrattade de vises skara
Åt min förmenta sälla lott.

Är det en dröm, må intet väcka
Mig utur den till verklighet!
Är det en villa, må den räcka
Från evighet till evighet!

Mielenkiintoista on, että Krohnin suomennoksen on R. Hertzberg taas kääntänyt ruotsiksi tietämättä, että runo alkujaan onkin ruotsinkielinen ("Min vise vän och min kärlek". Från Saimens och Päijänes stränder).

[148] Tapaamme vielä uusimmassakin runoudessamme tämmöistä, esim. Jarl Hemmerillä ("Öfver dunklet", s. 82): den vingsvaga själen.

[149] Albin Lönnbeck, Studier i finska vitterheten efter 1830, s. 70.

[150] Kertbenyn saksannoksessa "Tage des Eheglücks":

Ich liebe dich, mein Lieb, — — — — — O diesen leichten Wuchs — — — — — Und Deine
weisse Stirn — — — — — Die roten Wangen Dein j.n.e.

[151] Kirjallinen Kuukauslehti 1870, N:o 5.

[152] Tämä sanonta aivan semmoisena esiintyykin Krohnilla vain nuoruudenrunossa "Lemmen aamu".

[153] Vrt. Ernst Elster, Prinzipien der Literaturwissenschaft, I, s. 55.

[154] Kirjallinen Kuukauslehti 1874, N:o 1. Jälkikatsahdus menneen vuoden kirjallisuuteen.

[155] Vrt. "Finlands namn" ("Och lunderna hålla sin aftonbön") ja "Fridsböner i aftonens lugn" ("O du naturens tysta aftonbön — — —").

[156] Vrt. Jacob Tegengren, Runeberg som naturdiktare. Svenska Litteratursällskapet i Finland Förhandlingar och uppsatser, 28.

[157] Prof. Kaarle Krohnin kertomaa.

[158] Voimme pitää tätä runoa Krohnin joutsenlauluna, sillä se on viimeinen runo, jonka Krohn kirjoitti omasta aloitteestaan. Sen jälkeen seipitetty on vain juhlaruno Brahen patsaan paljastustilaisuuteen. "Hyljätty äiti" julkaistiin Suomalaisen yhteiskoulun arpajaisiin helmikuun 2 päivänä 1888 toimitetussa tilapäjulkaisussa "Sirkkalehti".

[159] Todistuksia tähän kirjeissä.

[160] Tietosanakirjan artikkelissa Julius Krohn on tässä kohdassa painovirhe: "Kylän lapset" on ilmestynyt vuonna 1880 eikä 1870.

[161] Biografista Nimikirjaa varten antamassaan elämäkerrassaan.

[162] Kirjallinen Kuukauslehti 1871, N:o 2. Lasten kirjallisuutta.

[163] Perustamme arvostelumme omaan kokemukseemme, johon sisältyy myös "Koti-eläimiin" tutustuminen lapsena. Kysymyksessä olevat sanat tekevät runossa "Nasku, nasku porsahat" oivallisen vaikutuksen eikä niihin lapsella assosioitu sellaisia mielikuvia kuin aikuisella. Eihän sikoja esittelevä runo saa olla turhan mieto.

[164] "Pienokaiset", "Koti-eläimet" ja "Kylän lapset" on julkaistu uudestaan kotimaisten taiteilijain

somistamina.

[165] Esimerkkejä: Muinoin houkka huokaelin, Vähätietoinen valitin. — Keinon keksin tuskalleni, Mutkan murheelle osasin. — Ulapan siniselille Lakkipäille lainehille. — En jää silloin, enkä milloin, Enkä ilmoisna ikänä. — Olet heinä heiluvainen, Kaikkia kumartavainen. — Paha aalloilla asua. — Niin mä luulin, niin mä kuulin. — Kuultuan kevätkeköistä. — Kallio sa kuun ikuinen, Vuori päivän polvuhinen, Kuule nyt mitä sanelen, Kuule mitä sulle lausun! — En puhu omalla suulla, Puhun suulla suuren Luojan! En omin käsini väännä, Käsini väännän Kaikkivallan! Sana kuule, kuule käsky, Tenhollista nyt totellos! — Mit' on paasia sinussa, Mitä kiviä kovia, Siitä runkonsa rakennan, Siitä kallon kalkuttelen. Mit' on puroja povessas, Ne mä suoniksi solutan. Verivirroiksi valutan. — Kuule nyt mitä sanelen! Todet sulle tarkat virkan. — Kun ei tuosta kyllin liene. — Soittoasi kuulemahan, Iloa ilmehtimähän. — Vesi silmistä valuvi, Kyynel karvas poskipäille; Jääksi jäätyvi samassa, Kynttiläksi kangistuvi. (J.M. Töllikön poimimia.) — Lystillinen, nuoruuden innossa sattunut kompastus on: Jo on vanha Väinämöinen, Ukko tullunna takaisin Laulamahan, *kukkumahan* — — —

[166] Vrt. Aukusti Simelius, August Ahlqvist. I. Runojen luettelo teoksen lopussa.

[167] Studier i finska vitterheten, ss. 68-69.

IV Luku.

[168] Jo koulupoikana kirjoitti Krohn ruotsiksi runon "Stjernan". Tekele on aivan heikko eikä siinä ole mitään muuta yhtäläisyyttä "Tähden tuikkimisen" kanssa kuin että tässäkin runoilija sanoo tähden katselevan häntä *lempeästi*.

[169] J.M. Töllikkö, Suonion runoudesta. Laudaturtutkielma yliopiston suomalaisessa seminarissa.

[170] Runon käsikirjoituksessa oli alkujaan vielä sittemmin pois jätetty loppusäkeistö, joka ei suinkaan tehnyt tekelettä runollisemmaksi. Se kuuluu:

Kentiesi viisaammaksi
Sa olet yltynyt;
Mutt varmaan olit silloin
Sä rakkaampi kuin nyt.

[171] Vrt. Richard M. Meyer, Deutsche Stilistik, § 140.

[172] Oskar Weise, Asthetik der deutschen Sprache. Zweite Auflage, s. 203.

[173] Vrt. Hebbels "Tagebücher", I. 28.

[174] Ernst Elster, Prinzipien der Literaturwissenschaft, II. Stilistik. S. 162.

[175] Weise, ed. main. teos, s. 202.

[176] Vrt. esim. Richard M. Meyer, Deutsche Stilistik, § 56.

[177] "Mehiläinen", 1861, N:o 1.

[178] Suomi IV, 14, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran "Vähäisiä kirjelmiä" XLIV.

[179] "Mehiläinen", 1862, N:o 11. Sananen riimistä suomenkielisessä runoilussa.

[180] Tätä keinoa käyttää Krohn säkeissä, jotka on piirretty v. 1808-09 sankarien muistoksi Lapualle pystytettyyn patsaaseen:

Tappelit tässä sankarit Suomen,
Heittivät henkens' eest' oman maan.
Poikansa patsaan nostivat heille
Vannoen vuorons' kuollansa myös.

Tässä yhteydessä se sopiikin hyvin, se kun antaa kirjoitukselle arkaistista sävyä. Sen sijaan voidaan kylläkin olla erimielisiä siitä, onko tämän keinon käyttäminen eduksi esim. säkeissä semmoisissa kuin:

Jotk omakseen jo kullaan sait,
Ne ovat vait, ne ovat vait.

— Muuten oli jo Juteini (Försök till utredande af finska språkets grammatik) hyväksynyt runossa runomitan vaatimusten täyttämiseksi käytettävän lyhennyksiä.

[181] Kts. Krohnin alimuist. runosuomennokseen "Louhikäärmeen tappaja".

[182] Vrt. Niemisen main. tutk., s. 26, 3. — Krohnin mielipiteistä sanojen katkomiseen ja yleensäkin runotekniikkaan nähden antaa käsityksen hänen arvostelunsa Kiven "Kanervalasta" (Kirj. Kuukauslehti 1869, N:o 1) ja myös "Suomen Virsikirjan Historia".

V Luku.

[183] Kieletär 1871, 1 v.

[184] Vrt. Toivo Haapanen, Suomalaiset runomittateoriat 1800-luvulla. (Käsikirjoitus yliopiston suomalaisessa seminarissa.) Paitsi tuossa tutkielmassa mainittua kirjallisuutta on runomuotoa tarkasteltaessa huomioon otettu niitä mielipiteitä, joita ovat esittäneet Onni E. Helkiö (Uuden runomittaopin alkeita), Bernhard Risberg (Den svenska versens teori), Natanael Beckman (Grunddragen af den svenska versläran) ja Franz Saran (Deutsche Verslehre).

[185] Sama asia säkeen ensimmäisessä muodostelmassa: "Nyt en syyttä surekana". (Käsikirjoitus Rautalammilta huhtikuun 9 p. 1859 Slöörille lähetetyn kirjeen mukana.)

[186] Tähän runoon on olemassa käsikirjoituskatkelma, jossa on paljon korjattua, pyyhittyä ja kesken sanaakin hyljättyä, mutta muutokset eivät näy ollenkaan koskevan korko- ja laajuussuhteita, vaan yksinomaan sanain valintaa sisällön kannalta. Se osoittaa, ett'ei tekijä ole muuta ajatellutkaan, kuin rakentaa vain korolle.

[187] Kirjallinen Kuukauslehti 1870, N:o 5.

[188] Krohnin tottumattomuutta osoittaa, että hänellä käsikirjoituksessa on (kenties hajamielisyydestä) m.m. seuraava aivan mahdoton säe: Yksi ihminen juuri päällesi sopia voi! (L'Isle de la paix.)

[189] Ei voi aivan varmasti tietää, miten tekijä on ajatellut skandeerattavaksi säkeen: Egyptin se tok' ei kevät-tulv' ole siunaus peltoin. — Lyhyen nousutavun sisältävä daktyli tahi trokee spondeen asemasta on myös säkeessä: Tunkeutuu valistain myös *pimeimmät* sopet kaikki.

[190] Helkiö, main. teos, s, 10.

[191] Olof Östergren, Stilistisk språkvetsenskap, s. 52. — Vrt. myös F. Saran, main. teos, ss. 202 ja seur.

[192] Beckmanin laskun mukaan esim. Tegnérin "Svean" 100:sta alkusäkeestä korkeintaan 76 alkaa täysin kongruentilla jambisella tahdilla. — F. Saran huomauttaa varsin oikein, että vaikeus inkongruenttien säkeitten tulkinnessa on vain näennäinen, metrikkojen itsensä tekemä.

[193] Vrt. Johan Vising, Om språkskönhet.

[194] Vrt. Ruth Hedvall, Runebergs poetiska stil, asianom. paik.

[195] Kirj. Kuukauslehti 1870, N:o 5. — Koska edellä juuri oli puheena kaikkein vaativin runomuoto, sonetti, lueteltakoon tässä Krohnin edeltäjät sonettien sepittämisessä suomenkielellä:

AUGUST AHLQVIST (OKSANEN): "*Suomalainen Sonetti*" (ilm. Suomettaressa 10.11.1854 ja Pääskyisessä v. 1857 [muutettuna], edelleen Kuopion Sanomissa 12.9. s.v. nimellä "*Toivotus*").

YRJÖ KOSKINEN: "*Kosken-kuvia*", *nimimerkitön sonettiyritelmä* (ilmest. v. 1859 Mansikoita ja Mustikoita-nimisessä kalenterissa).

ALBERT WIALEN: *6 sonettia*, julkaistut Lännettäressä v. 1869 (aiheet: 1. perh. isä, 2. kerjäl. poika, 3. äidin hellä suhde pienokaiseensa, 4. kehoitus "sotimahan miehuudella", mutta "hengen voimin", 5. puolustaa omaa oikeuttaan laulaa, 6:nnen nimi: "*Ma laulan suloisuutta luonnon Suomen*"). Vielä sonetteja v. 1875 jälkeenkin.

K.A. KOVERO: Kirj. v. 1869 sonettiyritelmän "*Eliinalle*", ilmestyi "Kaikuja Hämeestä"-albumissa v. 1878. Myöhemmin eräs toinenkin sonetti (v. 1899).

J.A. BERGMAN: "*Muistelma*", ilm. v. 1871 runollisessa kalenterissa Kalervo.

RAFAEL LAETHEN: "*Suomi*", ilm. v. 1871 lehdessä "Tietosanomiasuomen kansalle"; "*Sonetti*", ilm. v. 1873 Suomen Kuvalehdessä. Jälk. v. 1875 kolmas "Sonetti".

UNO VON SCHROWE: *3 luonnon-aiheista sonettia* v. 1874 albumissa "Kaikuja Hämeestä". Jälk. v. 1875 vielä 7 sonettia.

OLLI VUORINEN: *Kevättä kuvaava sonetti* v. 1874 "Suomen Kuvalehdessä", seur. vuonna toinen samanaih., sitten vielä enemmän.

KAARLO KRAMSU: "*Wäinämöisen takaisin tulo*" v. 1874 kirjoitettu, mutta julkaistu vasta v. 1902.

Luettelo on ylioppilas *O. Velhon* tekemä tutkielmassa "Sonetti suomalaisessa kirjallisuudessa". Tutkielma on käsikirjoituksena nykyään Werner Söderström Osakeyhtiön hallussa, josta se on hyväntahtoisesti annettu käytettäväksemme.

[196] Mehiläinen, 1862, N:o 11.

[197] Se, mitä Krohn sanoo assonanssista, tuntuu olevan yleinen käsitys. Helkiö tosin puoltaa, vaikka hieman empien, assonanssin ottamista käytäntöön, mutta hänkin määrää sille ahtaat rajat (main. teos, s. 44). — Kuten myös jo on aikaisemmin ollut puheena, ei Krohn juuri ollenkaan itse käytä sitä lyhennystapaa, jonka hän esittää lyhennysehdotustensa yhdeksännessä kohdassa. Uudemmassa runoudessamme se on saanut paljon sijaa, mutta vaikuttaa aina hätäkeinolta ja tuntuu teennäiseltä.

[198] Töllikön poimimia.

[199] Runossa "Yhteen kasvaneet koivut" ovat säkeet:

Yhtehen juuret juuttui,
Tyvensä yhtehen puuttui.

saaneet "Kootuissa runoelmissa" muodon: "Juurensa yhteen *juurtui*, Tyvensä — —". Kenties katsottava painovirheeksi?

[200] Esimerkkejä on paljon. Niitä löytää helposti kieltä hyvin hallitsevan Eino Leinon runokokoelmasta "Juhana Herttuan ja Catharina Jagellonican lauluja". Kuvaavaa on myös, että Eino Leino Danten "Jumalaista näytelmää" suomentaessaan luopui yrityksestä käyttää loppusointuja — ei tietenkään senvuoksi, ett'ei hän olisi niitä löytänyt, vaan senvuoksi, että ne kahlehtivat runoilijan liikkumisvapauden.

[201]. Esiintyytä jo runoniekkoina, joita loppusointu houkuttelee sanahelinään, sisällyksettömään kielen helkyttelyyn (Aarni Kouta y.m.).

[202] Verratessa Krohnin tuotannon eri kausia ei tuommoista kehityskulkua hänen tuotannossaan näy.

[203] Josua Mjöberg, *Stilstudier i Tegnér's ungdomsdiktning*, s. 165.

[204] Ilmeisesti paremman loppusoinnunkin saamiseksi on esim. runossa "Pää pystyyn" alkuperäisen luonnoksen säkeet:

Inehmo, josko vaipuis alle vaivan,
Silmänsä luo tok' ylös puoleen taivaan,

muutettu muotoon: "Inehmo, vaikka vaipuiskin jo huoleen, Katsahtaa voi tok' ylös taivaan puoleen."

[205] Kirj. Kuukauslehti 1870, N:o 2. Neljä vuotta Suomen kirjallishistoriasta.

[206] *Ord och Bild* 1895, s. 137.

VI Luku.

[207] Kirj. Kuukauslehti 1866, N:o 2.

[208] *Uusi Suometar* 1869, N:o 99. Kirjallisuutta.

[209] Kirj. Kuukausi. 1870, N:o 5.

[210] Historiallinen Arkisto XI.

[211] Vrt. Eliel Aspelin, *Suomi* 19. vuosisadalla, s. 311. — Eino Leino, *Suomalaisia kirjailijoita*. — O.A. Kallio, *Uudempi suomalainen kirjallisuus*, I. — J. Jäntti, *Suomalainen lyyrillinen taidetunous*, *Oma maa*, IV. — J.J. Meyer, *Vom Land der tausend Sehen*.

[212] Kuvaavaa on, että äsken siteeraamassamme "Uuden Suomettaren" kirjoituksessa, jossa "Suonion runoelmia II" asetettiin ensi sijalle ilmoitettavien kirjojen joukossa, oli toisena ilmoitettavana semmoinen merkkiteos kuin Krohnin "Kertomuksia Suomen kansan historiasta, I, II", joka "Helsingfors Dagbladin" kirjallisuusarvostelijan ja K.F. Ignatiuksen välillä Yrjö Koskisen "Suomen historian oppikirjasta" virinnee riidan johdosta tällöin herätti erikoista mielenkiintoa.

[213] Kieletär, 1 vihko.

[214] Kirj. Kuukauslehti 1880, N:o 3.

[215] Hänen oma terminsä eräässä kirjeessä.

[216] Krohnin papereitten joukossa prof. Kaarle Krohnin hallussa.

[217] V. Tarkiainen, Alkulause vuonna 1913 julkaistussa v. Schrowen runojen kokoelmassa.

[218] Vrt. I. Havu, Kuun tarinoita. Otava 1919, N:o 11.

Liite.

Julius Krohnin suomenkieliset runot ja runosuomennokset

Runoelmat luetellaan siinä järjestyksessä kuin ne on kirjoitettu tahi ensi kerran julkaistu. Krohnin omat päiväykset ovat luettelon laatimisessa olleet hyödyksi. Ahlqvist moitti vuosiluvun panemista runojen alle "semmoisten teoksissa, joista ei maailma kukaties koskaan tule tietämään muuta kuin että he ovat hikoilleet kokoon pari kolme riimaa", minkä johdosta jälkeen vuoden 1860 painetuissa Krohnin runoissa ei ole alla syntymävuotta.

V. 1856.

Suvilaulu. Mansikoita ja Mustikoita II.

V. 1858.

Varpunen. Mansikoita ja Mustikoita II.
Hurtti-ukko (suomennos).

V. 1859.

Neidon tunnustus (suom.). Mansikoita ja Mustikoita II.
Sukeltaja (suomennos).
Neidon lohdotus. Från nära och fjerran, 1860, N:o 5.

V. 1860.

Italian herääminen. Mehiläinen, 1860, N:o 4. Mansik. ja Mustik. II.
Suksimiesten laulu. Suometar, 1860, N:o 17. Mansik. ja Mustik. II.
Soittoa kuullessa, Helsingfors Tidningar, 1860, N:o 128.
Mansik. ja Mustik. II.
Iltaselle (myöh. nimenä "Illalle"). Från nära och fjerran, 1860,
N:o 5. Mansik. ja Mustik. II.
Lumisateella. Mansikoita ja Mustikoita II.
Lemmen aamu. " — "
Onneton. " — "
Juomalaulu. " — "
Sydämelle. " — "
Helsingin teaterin vihkiäisissä. " — "
Kuun tarinoita 1-4 ilt. " — "

V. 1861.

Sven Tuuva (suom.). Mehiläinen 1861, N:o 3.
Kultain ja miekkain (suom.). Mansikoita ja Mustik. III.
Lorelei (suom.). " — "
Ossianin laulu auringolle (suom.). " — "

Kun. Taav. Ps. N:o 1 " — "

" — " N:o 12 " — "

" — " N:o 19 " — "

" — " N:o 23 " — "

" — " N:o 42 " — "

" — " N:o 139 " — "

Suomalainen maamme ruotsalaiselle. " — "

Runoniekkan sydän. " — "

Sotamiesten laulu. " — "

Varotus. " — "

Varotus tytöille. " — "

Kaste ja kyynel. " — "

Laulu Anakreonin tapaan. " — "

Myöhemmin nimenä: Nyt on aika armastella.

Neidon rukous. " — "

Suurelle herralle. " — "

Neuvo. " — "

Elämänmenot. " — "

Kova rangaistus. " — "

Yhteen kasvaneet koivut. " — "

Nuruuttaan surija. " — "

Kultaa odottaessa. " — "

Pohjolan valkeneminen. " — "

Angelika. Från nära och fjerran, 1861, N:o 12.

V. 1862.

Provessori Lönnrotille.

V. 1863.

Syyn sovitus (suom.). — Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia

25. osa. Näytelmistö II.

Kuun tarinoita 15-19 iltaan. Mansikoita ja Mustikoita III.

V. 1865.

Taideniekkaseuran vuosijuhlassa.

Suomalaisille. Maiden ja Merien takaa, 1865, N:o 24.

V. 1868.

Pikku Julius vainaa.

Louhikäärmeen tappaja (suom.).

Rantakalliolla keväällä.

Tottelemattomat jäsenet.

Puu syksyllä.

Koivu Etelässä.

Armahalleni.

Luettuani 'Säkenien' toisen parven. Suomal. Virallinen Lehti,

1868, N:o 148.

Komeaa hautakiveä nähdessä.

L'Isle de la paix.

Clarensin hautausmaalla.

Lempi ja Lempo.

Järven rannalla.

Karkuri.

Vakoja.

V. 1869.

Ainoa hetki.

Laiskuuden ylistys.

Purjehdusretki.

Tähden tuikkiminen.

Naurava käki.
Lempeni ja viisas ystäväni.
Käynti valunpajassa (suom.).
Viinitarhan edustalla.
Huhtikuun 16 p. 1869. — Uusi Suometar 1869.
Ne ovat vait!
Suurisuiselle ystävälle.
Miks sua rakastan ma?
Virsi kotimaan puolesta.
Vieras lippu.
Tuhma, raak' on Suomalainen.
Sataa (suom.).
Lausuisiko joskus Luoja mulle (suom.).

V. 1871.

Feniläiset.

V. 1873.

Tervehdysrunoja 1873 vuoden maistereille.

V. 1875.

Unhoitus. Suomen Kuvalehti 1875.
Haudan partaalla. " — "
Mut miltä tuntui katsees? " — " 1877.
Tyhjyys. " — " 1875.
Kahden kesken. " — "
Uusi sulhas-aika. " — "
Ihmisseuroissa. " — "
Kaikkein vaikein. " — "
Helmi ja isänsä. " — "
Hiljaa. " — "
Savonlinnan 400-vuotisen muistojuhlan viettämiseksi.
Puolen vuoden päästä. Suomen Kuvalehti 1875.
Vapaa. " — " 1877.
Ma olin rikas. " — " 1876.
Sydämen taisteluita. " — " 1877.
Rouva Winterhjelmin muistikirjaan. " — " 1876.
Sun tahtosi tapahtukoon. " — " 1877.
Servialaisia kansanlauluja (suom.). " — " 1875.

V. 187 6.

Pää pystyyn. Suomen Kuvalehti 1876.
Oi kiitos! " — " 1877.
Keväällä 1876. " — " 1877.
Nimetön sormi. " — " 1876.

V. 1877.

Nyt me riemuin laulakaamme — —. Promotsioonikantaatti.

V. 1879.

Tytön ikävöiminen (suom.). Suomen Kuvalehti 1879.
Viron historialliset runot (suom.). " — "
Kastevirsi. " — "
Tampereen kaupungin satavuotiseksi juhlaaksi. Suomen Kuvalehti 1879.

V. 1880.

Aleksanteri II:n 25-vuotisena hallituspäivänä.

V. 1881.

Aleksanteri II:n muistoksi.

V. 1885.

Runebergin patsasta paljastettaessa.
Keisariparille heidän Lappeenrannassa käydessään.

V. 1887.

Turun Suomalaisen lyseon vihkiäisjuhlassa.

V. 1888.

Hyljätty äiti. Tilapäajulkaisu "Sirkkalehti".
Brahen patsasta paljastettaessa.

Krohnin runokokoelmissa on tässä luettelossa mainittujen runojen lisäksi vielä v. 1869 "Rauta" ja "Turvaton", ja v. 1882 "Taavetin 127:s psalmi", "Ijankaikkinen autuus", sekä runosuomennokset "Runoni", "Mer' omi noussut", "Sodasta näin unta" (Petöfi) ja "Nuoruus" (Runebergin mukaan). "Koottujen runojen" kokoelmasta on tekijä jättänyt pois edellisessä kokoelmassa olleen runon "Vakoja". Mukailut Taavetin psalmeista (1, 12, 19, 25, 42, 139) eivät ole päässeet mukaan runokokoelmiin.

Ensimmäisen (v. 1865) ja toisen (v. 1869) runokokoelman sisällysluettelossa on tähdellä (*) merkitty ne runot, jotka ovat aikaisemmin olleet painettuina kalenteriin "Mansikoita ja Mustikoita" tai kuvalehteen "Maiden ja Merien takaa". Merkintä on osittain virheellinen ja nähtävästi ulkomuistista tehty. Kalenterin nimenäkin esiintyy väärin: "Mustikoita ja Mansikoita."

Käytettyjä lähteitä.

I. Asiakirjoja.

Julius Krohnin perillisten hallussa olevat kokoelmat: Julius Krohnin kirjeitä vanhemmilleen (n. 420 kpl.); jäljennöksiä Julius Krohnin kirjeistä Kaarlo Slöörille (19 kpl.) ja A.G. Keldanille (9 kpl.); Julius Krohnin teosten käsikirjoituksia, luentojen käsikirjoituksia, tilapäisiä kirjoitelmia, muistiinpanoja, omien teosten saksannoksia; päiväkirjakatkelmia kouluajoilta; Julius Krohnin saamia kirjeitä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokoelmista: Aug. Ahlqvistin, Elias Lönnrotin ja Jaakko Länkelän saamia kirjeitä; 1850- ja 1860-luvun suomenmielisten harrastuksia valaisevia asiakirjoja.

Y.Z. Yrjö-Koskisen papereissa kirje Julius Krohnilta Montreux'sta tammik. 27 p. 1860. Prof. G. Suolahden antama käytettäväksi.

Savo-Karjalaisen Osakunnan paperit Yliopiston Kirjastossa.

Aug. Ahlqvistin virallinen lausunto Krohnin väitöskirjasta. Hist.-kielit. tiedek. pöytäkirja lokak. 11 p. 1862; säilössä Yliopistolla.

II. Painamattomia tutkielmia.

Haapanen, Toivo, Suomalaiset runomittateoriat 1800-luvulla. Yliopiston suomalaisen seminarin kirjastossa. *Siukonen, Vilho*, Suomalaisen heksametrin ja elegian historia. V.t. prof. V. Tarkiaiselta käytettäväksi saatu.

Töllikkö, J.M., Suonion runoudesta. — Yliopiston suomal. seminarin kirjasto.

Vehmaa, Anna, Suonio runoilijana. — Yliopiston suomal. seminarin kirjasto.

Velho, O., Sonetti suomalaisessa kirjallisuudessa. — Werner Söderström Osakeyhtiöltä käytettäväksi saatu.

III. Kirjallisuutta.

Ahrenberg, Jac, Människor som jag kánt. VI. H:fors, 1914.

Beckman, Natanael, Grunddragen af den svenska versläran. Andra upplagan. Stockholm, 1905.

Behaghel, Otto, Bewusstes und Unbewusstes im dichterischen Schaffen. Leipzig, 1907.

Brummer, O.J., Julius Krohn. Historiallinen lukukirja. Suomen historia elämäkertoina. Jyväskylä,

- Elster, Ernst*, Prinzipien der Literaturwissenschaft. I, II.
- Estlander, C.G.*, Ungdomsminnen. H:fors, 1918.
- Grotenfelt, O.*, Julius Leopold Fredrik Krohn. Finsk Tidskrift 1888.
- Hedvall, Ruth*, Runebergs poetiska stil. H:fors, 1915.
- Helkiö, Onni, E.*, Uuden runomittaopin alkeita. Porvoo, 1909.
- Hirsch, Franz*, Geschichte der deutschen Litteratur.
- Hollo, Juho*, Mielikuvitus ja sen kasvattaminen. Porvoo, 1918.
- Kallio, O.A.*, Uudempi suomalainen kirjallisuus. I, II.
- Krohn, Julius*, Nuoren ylioppilaan kirjeitä 1850-luvulta. H:ki, 1918.
- Krohn, Kaarle*, Kansallinen heräys Viipurissa 1840-luvulla. Suomalainen Suomi. 2. Porvoo, 1917.
- Krohn, Kaarle*, Suomalaisuuden liitot. Suomalaisuuden Liiton Juhannusviesti. H:ki, 1906.
- Krohn, Nikolai*, Familienchronik für seine Kinder verfasst von — — — London, 1888.
- Larsson, Hans*, Intuition, 3. uppl. Stockholm, 1910.
- Larsson, Hans*, Poesiens logik. Lund, 1914.
- Laurila, K.S.*, Estetiikan peruskysymyksiä. Porvoo, 1918.
- Leino, Eino*, Suomalaisia kirjailijoita. Pikakuvia. H:ki, 1909.
- Lönnbeck, Albin*, Studier i finska vitterheten efter 1830. H:fors, 1883.
- Meyer, Richard M.*, Deutsche Stilistik. Zweite Auflage. München, 1913.
- Meyer, Theodor M.*, Stilgesetz der Poesie. Leipzig, 1901.
- Mikkola, J.J.*, Julius Krohn. Finsk Biografisk Handbok, utg. af Tor Carpelan.
- Mjöberg, Josua*, Stilstudier i Tegnér's ungdomsdiktning. Göteborg, 1911.
- Mörne, Arvid*, Josef Julius Wecksell. En studie. H:fors, 1909.
- Nieminen, Kaarlo*, Suomalaisen taidetieteen kielestä viime vuosisadalla. Suomi IV, 14.
- Oma maa.*
- Ossian-Nilsson, K.G.*, Ett stycke dikterisk genetik. Ord och Bild, 1911.
- Rein, Th.*, Juhana Vilhelm Snellmanin elämä II. Suomentanut A. Meurman. H:ki, 1899.
- Rein, Th.*, Muistelmia elämän varrelta. H:ki, 1918.
- Renvall, Robert A.*, Finlands Universitet 1828-1890. H:fors, 1891.
- Risberg, Bernhard*, Den svenska versens teori. Stockholm, 1905.
- Saran, Franz*, Deutsche Verslehre. München, 1907.
- Schauman. Aug.*, Från sex årtionden i Finland.
- Setälä, E.N.*, Julius Krohn. Valvoja 1888.
- Simelius, Aukusti*, August Ahlqvist runoilijana. H:ki, 1914.
- Söderhjelm, H.*, Känsla och föreställningslopp. Psyke X.
- Söderhjelm, Verner*, Johan Ludvig Runeberg. H:fors, 1904.
- Söderhjelm, Verner*. Finlands yngre finska litteratur. Ord och Bild, 1895.

Tarkiainen, V., Aleksis Kiven "Seitsemän Veljestä". 1910.

Tarkiainen, V., Juhana Cajanuksen virsi. Virittäjä 1914.

Tarkiainen, V., Oksasen runojen kirjallisista esikuvista. 1914.

Tarkiainen, V., J.L. Runeberg suomeksi. Valvoja 1904.

Tietosanakirja.

Vasenius, Valfrid, Zacharias Topelius Hans lif och skaldegärning. I-III.

Weise, Oskar, Asthetik der deutschen Sprache, 1905.

Viehoff, Heinrich, Poetik.

Vising, Johan, Om språkskönhet. Göteborg, 1897.

Wrangel, Ewert, Dikten och diktaren. Lund, 1912.

Yrjö-Koskinen, Z., Muistosanoja Julius Krohnista. Historiallinen. Arkisto XI.

Yrjö-Koskinen, Z., Kansallisia ja yhteiskunnallisia kirjoituksia. I-III.

Östergren, Olof, Stilistisk språkvetskap, Stockholm, 1908.

Luettelossa on mainittu vain huomattavimmat tähänastiset Julius Krohnia käsittelevät kirjoitelmat sekä semmoisia tutkimuksia, jotka enemmän kuin muut ovat vaikuttaneet lausuttujen arvostelujen laatuun. — Kotimaista, ruotsalaista ja saksalaista runoutta lukiessa on käytetty runoilijain teosten eri painoksia, joiden mainitseminen sitaatteja esitettäessä on pidetty tarpeettomana. — Julius Krohnin kaikki teokset on tutkimusta varten tarkastettu.

IV. Aikakauskirjoja ja sanomalehtiä.

Krohnin aikuiset aikakauskirjat (Maiden ja Merien takaa, Suomen Kuvalehti, Kirjallinen Kuukauslehti, Mehiläinen, Papperslyktan, Pääskynen, Från närä och fjerran) sekä sanomalehdistö ovat antaneet valaisevaa aineistoa, joka on tullut teosta kirjoitettaessa huomioon otetuksi.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JULIUS KROHN RUNOILIJANA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property

(trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing

any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production,

promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how

to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.